

370.5
1955

664 ✓

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΩΝ

ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΜΕΣΑΙΣ ΕΞΑΤΕΙΟΙΣ

ΕΜΠΟΡΙΚΑΙΣ ΣΧΟΛΑΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
1955

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΛΙΝΘΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Επιτομή

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΩΝ

ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΜΕΣΑΙΣ ΕΞΑΤΕΙΟΙΣ

ΕΜΠΟΡΙΚΑΙΣ ΣΧΟΛΑΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
Κ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
1955

ΥΠΟΥΡΓΙΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ

Αριθμ. 65417

*Περὶ ἐγκρίσεως ἀναλυτικοῦ προγράμματος ἐξαταξίων
ἐμπορικῶν σχολῶν.*

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 5 τοῦ Διατάγματος τῆς 17 Σεπτεμβρίου 1932 «περὶ τῶν διδασκόμενων μαθημάτων ἐν ταῖς Μέσαις ἐξαταξίαις Ἐμπορικῆς Σχολαίᾳ», ἐγκρίνομεν τὸ ὑπὸ τῶν συγκροτηθεισῶν παρ' ἡμῶν Εἰδικῶν Ἐπιτροπῶν καταρτισθὲν ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τῆς διδασκτέας ὕλης τῶν ἐν τῷ Ὁρολογίῳ προγράμματι τῶν ἐξαταξίων Ἐμπορικῶν Σχολῶν περιλαμβανομένων μαθημάτων ἔχον ὡς ἔπεται :

Ἐν Ἀθήναις τῇ 24 Σεπτεμβρίου 1932.

Ὁ Ὑπουργὸς
ΣΤ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁρολόγιον καὶ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τῶν διδασκομένων μαθημάτων ἐν ταῖς μέσαις ἐξατάξις Ἐμπορικαῖς Σχολαῖς.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΑΤΩΤΕΡΟΣ ΤΡΙΤΑΞΙΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

Α' Ὁρολόγιον πρόγραμμα

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ	Ἦραι διδασκαλίας κατὰ τάξεις ἐβδομαδιαίως						Σύνολον ὥρῶν	Παρατηρήσεις
	Α'		Β'		Γ'			
	Ἐξά- μηνα	Ἐξά- μηνα	Ἐξά- μηνα	Ἐξά- μηνα	Ἐξά- μηνα	Ἐξά- μηνα		
	α'. β'.	α'. β'.	α'. β'.	α'. β'.	α'. β'.	α'. β'.		
1 Ὄρθοκεντρικὰ.....	1	1	1	1	—	—	2	
2 Ἑλληνικὰ :								
Γραμματικὴ καὶ ἀσκήσεις ...	3	3	2	2	1	1	6	
Συντακτικὸν καὶ ἀσκήσεις ...	1	1	1	2	2	2	4 1/2	
Ἐκθέσεις	2	2	2	2	2	2	6	
Κείμενα.....	6	6	4	4	3	3	13	
Πολιτικὴ ἀγωγή	—	—	—	—	1	1	1	
3 Ἱστορία	2	2	2	2	2	2	6	
4 Μαθηματικὰ :								
Πρακτ. Γεωμετρία	—	1	1	1	1	1	2 1/2	
Πρακτ. Ἀριθμητικὴ.....	5	4	3	3	2	2	9 1/2	
5 Φυσικὰ :								
Φυσικὴ Ἱστορία.....	3	3	2	1	1	—	5	
Φυσικὴ Πειραματικὴ	—	—	1	2	1	1	2 1/2	
Στ. Χημείας καὶ Ἐμπορ. λογίας	—	—	—	—	2	2	2	
6 Γεωγραφία.....	2	2	2	2	2	2	6	
7 Ὑγιεινὴ	—	—	—	—	—	1	1/2	
8 Ἐμπορικὰ :								
Ἐμποριολογία	—	—	4	2	2	1	4 1/2	
Λογιστικὴ καὶ ἀσκήσεις.....	—	—	—	2	3	4	4 1/2	
Ἀλληλογραφία	—	—	—	—	1	1	1	
9 Γαλλικὰ	4	4	4	4	4	4	12	
10 Τεχνικὰ :								
Καλλιγραφία	3	3	3	3	1	—	6 1/2	
Δακτυλογραφία.....	—	—	—	—	2	3	2 1/2	
11 Γυμναστικὴ	3	3	3	3	3	3	9	
Ἄθροισμα ὥρῶν ...	35	35	35	36	36	36	106 1/2	

Α. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΔΑΚΤΕΑΣ
ΥΛΗΣ

1. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ.

Α' Σκοπός.

Σκοπός τῆς ἐν ταῖς Μέσαις Ἐμπορικαῖς Σχολαῖς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν εἶναι ἡ μόρφωσις τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος τῶν μαθητῶν καὶ ἡ διάπλασις τῆς ψυχῆς καὶ συνειδήσεως αὐτῶν κατὰ τὰ διδάγματα τῆς καθόλου Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Σημ.-Ἡ παρακολούθησις τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ μαθητὰς ἐτέρου δόγματος.

Β' Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΝ ΠΡΩΤΗ

—1 Ὡρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα.

1. Εἰσαγωγικῶς τὰ ἐξῆς : Θρησκεία, θρησκευτικὸν συναίσθημα. Διαφορὰ μεταξύ τῶν ἐθνικῶν («Θρησκεία» καὶ «λατρεία»).

2. Σύντομος ἐξέτασις τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

3. Ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης : α' Ὁ Δεκάλογος. Ἱστορία καὶ περιγόμενον αὐτοῦ.

4. Ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης : α' Ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὀμιλία». Σύντομος καὶ εὐληπτος ἀνάπτυξις αὐτῆς.

5. Ἐκ τῆς Κατηχήσεως τὰ ἐξῆς : α' «Τὸ σύμβολον τῆς πίστεως», β') («Ἡ Κυριακὴ προσευχὴ» καὶ γ') («Τὰ Μυστήρια»). Σύντομος καὶ εὐληπτος ἀνάπτυξις αὐτῶν.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

—1 Ὡρα διδασκαλίας τὴν ἑβδομάδα.

1. Ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τὰ ἐξῆς :

α') Ἡ ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς. Τὸ τροπάριον («Εὐλογητὸς εἶ, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ Πανσόφους κλπ.». Σημασία τῆς ἑορτῆς ταύτης διὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

β') Πότε καὶ ὑπὸ τίνων ἰδρύθησαν αἱ πρώται Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι. Συμβολὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἱδρυσίς τῶν πρώτων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Ἑλλάδι.

γ') Ὁργανισμὸς τῶν πρώτων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν καὶ διοικήσις αὐτῶν.

δ.) Συντόμως τὰ τῶν διωγμῶν τῶν χριστιανῶν ὑπὸ τῶν Αὐτοκρατόρων. Κυριώτεροι μάρτυρες.

ε') Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐπ' αὐτοῦ. (Ταῦτα πάντα συντομώτατα).

στ.) Οἱ κυριώτεροι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας (ὁ Ἀθανάσιος, ὁ μέγας Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος).

ζ') Τὸ σχῆμα ἐν ἄκρᾳ συντομία.

η') Ἡ σύγχρονος διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας (Πατριαρχεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας).

2. Ἐκ τῆς Λειτουργικῆς τὰ ἐξῆς :

α.) Περὶ λατρείας- β.) Περὶ ναοῦ καὶ τῶν μερῶν αὐτοῦ. Ρυθμοὶ χριστιανικῶν ναῶν. γ.) Σκευὴ καὶ ἄμφια.

δ.) Ἑορταὶ (κινηταὶ καὶ ἀκίνητοι, Δεσποτικά, Θεομητορικά, ἀγίων)—ε.) Ἀκολουθίαι. Ἑρμηνεῖα τῆς ἱερᾶς λειτουργίας.

3. Χρόνου ἐξαρκούντος γίνεται μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τῶν ἀνωτέρω καὶ ἑρμηνεῖα κατ' ἐκλογὴν περικοπῶν ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ ἐκ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων.

2. ΕΛΛΗΝΙΚΑ.

Α' Σποπὸς.

1). Νέα Ἑλληνικά. Γενικὸς μὲν σκοπὸς τῆς ἐν ταῖς μέσαις ἐμπορικαῖς σχολαῖς διδασκαλίας τῶν Νέων Ἑλληνικῶν εἶναι ἡ γλωσσικὴ καὶ λογικὴ παιδείσις καὶ ἡ καλαισθητικὴ μόρφωσις καὶ ἡ γνῶσις τῆς Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας, εἰδικὸς δὲ ἡ ἀπόκτησις τῆς ἰκανότητος τοῦ κατανοεῖν σαφῶς τὰς ἀνακρινάσεις ἄλλων καὶ τοῦ χειρίζεσθαι ὀρθῶς καὶ καλλιπῶς τὴν γραφομένην νεοελληνικὴν καθαρεύουσαν εἰς τε τὰς παικίλας φάσεις τοῦ βίου καὶ εἰς τὰς οἰκονομικὰς συναλλαγὰς.

2) Ἀρχαῖα Ἑλληνικά.—Εἰδικὸς σκοπὸς τῆς ἐν ταῖς μέσαις ἐμπορικαῖς σχολαῖς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν εἶναι ὁ ἐξῆς : Ποιὰ τις γνῶσις τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐφ' ἧς κατὰ τὸ πλεῖστον στηρίζεται ἡ Νεοελληνικὴ καθαρεύουσα, κατὰ δεῦτερον δὲ λόγον τοῦ βίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐκ τῶν πηγῶν.

Β'. Διδακτέα ὄλη.

Α') Ἐκ τῆς Γραμματικῆς καὶ τοῦ Συντακτικοῦ

ΤΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

I. Γραμματικὴ μετ' ἀσκήσεων. 3 ὥρα καθ' ἑβδομάδα.

II. Συντακτικὸν μετ' ἀσκήσεων. 1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα.

Α') Τοῦ ἐπισήμου γραπτοῦ λόγου τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης θὰ διδαχθῶσι τὰς ἐξῆς :

α') Ἐκ τοῦ φθογγολογικοῦ: Γράμματα καὶ διαίρεσις των. Δίφθογγοι. Τὰ λοιπὰ σημεῖα τοῦ γραπτοῦ λόγου γενικῶς (σημεῖα στίξεως, τόνοι, πνεύματα). Συλλαβισμὸς ἀτονοὶ λέξεις, Ἑγκλιτικὰ καὶ ἔγκλισις τόνου. Ἐκθλιψις. Συναίρεσις. (Ἡ κρᾶσις, ἡ ἀφαίρεσις, ἡ συνίησις, ἡ ἔκτασις, ἡ ἀναπληρωματικὴ ἔκτασις, ἡ συγκοπή, ἡ τροπή, ὡς καὶ αἱ μεταβολαὶ τῶν συμφώνων ὅπου τὸ πρῶτον κατὰ τὴν διδασκαλίαν συναντῶνται). Τὰ εὐφωνικὰ γράμματα. Γενικοὶ κανόνες τονισμοῦ. Πνευματισμὸς.

β') Ἐκ τοῦ τυπικοῦ: Μέρη τοῦ λόγου, διάκρισις τούτων ἐκ τῆς ἐννοίας. Ἀκλιτα (προθέσεις, σύνδεσμοι, ἐπιρρήματα, ἐπιφωνήματα, τὰ κυριώτατα). Κλιτά: Ἄρθρον. Πρώτη κλίσις. Δευτέρα κλίσις. Τρίτη κλίσις, ἐπὶ παντὸς ὀνοματικοῦ τύπου (οὐσιαστικῶν, ἐπιθέτων, παντὸς βαθμοῦ, μετοχῶν, ἀντωνυμιῶν), ὅσον ἀφορᾷ τὴν κλίσιν αὐτῶν καὶ ἐφ' ὅσον οὗτοι ὑπάγονται εἰς τὸν ὁμαλὸν τύπον τῶν κλίσεων. Ἰδιόκλιτα. Ἀκλιτα οὐσιαστικά. Ἄδρομερῶς τὰ περὶ ἀριθμητικῶν καὶ ἀντωνυμιῶν, ὥστε νὰ καταστῶσι τοῖς μαθηταῖς γνωσταὶ καὶ αἱ ἰδιότυποι μορφαὶ τούτων. Γενικαὶ γνώσεις περὶ ῥήματος. Τὰ βοηθητικὰ ῥήματα ἔχω, εἶμαι, θέλω. Αὐξήσις καὶ ἀναδιπλασιασμὸς -Βαρύτονα ῥήματα ἐνεργητικῆς καὶ μέσης φωνῆς, καὶ ἐκ τῶν περισπωμένων γενικαὶ γνώσεις ἀρκοῦσαι διὰ τὴν διάκρισιν αὐτῶν. Διάκρισις βαρύντων καὶ περισπωμένων ῥημάτων.

γ') Ἐκ τοῦ ἐτυμολογικοῦ: Τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν κατανόησιν πρακτικῶς τοῦ τρόπου τῆς δημιουργίας τῶν λέξεων καὶ τῆς ὀρθογραφίας καὶ τῆς σημασίας τῶν κυριωτέρων καταληκτικῶν στοιχείων κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς κλίσεως τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ λόγου καὶ ἐφ' ὅσον ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὴν καθαρῆσαν.

δ') Ἐκ τοῦ Συντακτικοῦ: Πρότασις. Κύρια καὶ δευτερεύουσαι προτάσεις. Σύνδεσις προτάσεων, πρακτικώτατα. Κύριοι ὅροι. Συνδετικὰ ῥήματα. Περὶ ἀντικειμένου καὶ ποιητικοῦ αἰτίου, γενικώτατα. Οἱ λοιποὶ προσδιορισμοί, γενικώτατα ἐπίσης εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀπλήν διάκρισιν αὐτῶν. Ἀπρόσωπα ῥήματα.

Ἐφαρμογαὶ ἐπὶ ἀφθόνων ἀσκήσεων.

Β') Τῆς ἀρχαίας γλώσσης.

Θὰ διδαχθῶσι τὰ ἐξῆς :

1. Ἐκ τῆς γραμματικῆς: Αἱ ἐκάστοτε περὶ τὸ τυπικὸν

ἐμφανιζόμενα κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ἀρχαίων κειμένων δια-
φοραὶ τῆς ἀρχαίας γλώσσης πρακτικώτατα.

2. Ἐκ τοῦ συντακτικοῦ : Ὅτι σχετίζεται πρὸς τὴν ἀνά-
λυσιν καὶ σύνταξιν τοῦ ἀπαρεμφράτου καὶ τῶν μεταχθῶν, τὴν
σύνταξιν τῶν ἀπροσώπων ρημάτων, τὴν χρῆσιν τῆς δυνητι-
κῆς ἐκφράσεως καὶ τὴν δῆλωσιν τῆς εὐχῆς ἐν τοῖς κυριώ-
τάτοις καὶ ἐφ' ὅσον συναντῶνται κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν
ἀρχαίων κειμένων. Ἀσκήσεις πρὸς ἐμπέδωσιν τούτων διὰ
μεταφορᾶς φράσεων ἀρχαίου λόγου εἰς τὴν καθαρῆουσαν.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

I. Γραμματικὴ καὶ ἀσκήσεις. 2 ὥρα καθ' ἑβδομάδα.

II. Συντακτικὸν καὶ ἀσκήσεις. 1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα.

Α') Τοῦ ἐπισήμου γραπτοῦ λόγου τῆς νέας ἑλληνικῆς
γλώσσης θὰ διδαχθῶσι τὰ ἐξῆς :

α') Ἐκ τοῦ φθογγολογικοῦ καὶ τυπικοῦ : Ἐπανάληψις
τῶν σπουδαιότερων σημείων, καὶ ἰδιᾶ ἐκείνων, ἐφ' ὧν ὁ
διδάσκων παρατηρεῖ ἀδυναμίαν τῶν μαθητῶν. Ἐκτενέστε-
ρα διδασκαλία τῶν σχετιζομένων πρὸς τὸν σχηματισμὸν
τῶν γενῶν καὶ βαθμῶν τῶν ἐπιθέτων, τῶν ἀριθμητικῶν καὶ
ἀντωνυμιῶν. Τὰ κυριώτερα τῶν ἀνωμάτων ὀνομάτων. Ἐκ
τῶν ρημάτων ἐκτενέστερον τὰ περὶ ὑπολήκτων καὶ περισπω-
μένων ρημάτων, ἀόριστοι βαρυτόνων ρημάτων, κατὰ τὰ εἰς
μὲν ῥήματα, καὶ τὰ κυριώτερα ἀνώματα ῥήματα.

β') Ἐκ τοῦ Ἑτυμολογικοῦ : Κατὰ τὴν διδασκαλίαν
τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ λόγου ἐπανάληψις καὶ συμπλήρω-
σις τῶν κανόνων τῆς συνθέσεως καὶ παραγωγῆς, ἐφ' ὅσον
σχετίζονται πρὸς τὴν δημιουργίαν, σημασίαν καὶ ὀρθογρα-
φίαν τῶν λέξεων, πρακτικώτατα, ὡς ἐν τῇ Α' τάξει.

γ') Ἐφαρμογαὶ ἐπὶ ἀφθόνων ἀσκήσεων.

γ') Ἐκ τοῦ Συντακτικοῦ : Συστηματικώτερα διδασκα-
λία καὶ συμπλήρωσις τῶν προδεδιδαγμένων. Προτάσεις
κρίσεως, ἐπιθυμίας, ἐρωτηματικαὶ καὶ λοιπαὶ ἀνεξάρτηται.
Ἐξηρηθῆναι προτάσεις. Σύνθεσις αὐτῶν. Στίξεις. Κύριοι
ὅροι καὶ συμφωνίαι αὐτῶν. Προσδιορισμοί. Διάκρισις αὐτῶν,
γενικῶς. Ἀντικείμενον, ποιητικὸν αἴτιον. Οἱ λοιποὶ ἐπι-
ρηματικοὶ προσδιορισμοί. Αἱ συνθέστεραι συντάξεις τῶν
προθέσεων εἰς τὴν καθαρῆουσαν. Ὀνομαστικοὶ προσδιορι-
σμοί. Διάθεσις ρημάτων. Σημασία ἐγκλίσεων καὶ χρόνων.

δ') Ἐφαρμογαὶ ἐπὶ ἀφθόνων ἀσκήσεων.

Β') Τῆς ἀρχαίας γλώσσης : Θὰ διδαχθῶσι :

1. Ἐκ τῆς Γραμματικῆς. Αἱ ἐκάστοτε ἐμφανιζόμενα κατὰ

τὴν ἑρμηνεῖαν τῶν ἀρχαίων κειμένων διαφορὰ τῆς ἀρχαίας γλώσσης, πρακτικώτατα, καὶ εἰδικώτερον τὰ ἐξῆς : Τὰ συνηθέστατα ἀνώμαλα ὀνόματα, οἱ ἴδιοι τύποι τῆς ἀρχαίας γλώσσης, τὰ ἐνρινόληκτα, ὑγρόληκτα καὶ τὰ εἰς μι ρήματα, οἱ περισπώμενοι μέλλοντες, τὰ κυριώτερα ἀνώμαλα ρήματα μετ' ἐφαρμογῶν ἐπὶ σχετικῶν ἀσκήσεων.

2) Ἐκ τοῦ συντακτικοῦ : Αἱ ἐκάστοτε ἐμφανιζόμεναι κατὰ τὴν ἑρμηνεῖαν τῶν κειμένων διαφοραὶ τοῦ ἀρχαίου λόγου, καὶ εἰδικώτερον τὰ ἐξῆς :

Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ κατὰ τι, δοτικὴ προσωπικῆ, χρῆσις γενικῆς καὶ δοτικῆς ἐπιρρηματικῶς. Σύνταξις τῶν ἰδιαζουσῶν εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν προθέσεων, ἀμφί, σύν, κλπ. Ρήματα συντασσόμενα μετ' ἀπαρεμφάτου καὶ κατηγορηματικῆς μετασχῆς. Ἐπιθετικὰ καὶ παραθετικὰ μεταχαί. Ἀσκήσεις πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν ἀνωτέρω διὰ μεταφορᾶς φράσεων ἐκ τοῦ ἀρχαίου λόγου εἰς τὴν καθαρῆυσαν.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

I. Γραμματικὴ μετ' ἀσκήσεων : 1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα.

II. Συντακτικὸν μετ' ἀσκήσεων : 2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα.

A') Τοῦ ἐπισήμου γραπτοῦ λόγου τῆς νέας γλώσσης θὰ διδαχθῶσι :

1) Ἐκ τῆς γραμματικῆς : Τὰ εἰς μι ρήματα (τίθεμαι, ἴσταμαι, δύναμαι, κρέμαμαι, κεῖμαι, κάθημαι κλπ.). Συγκέντρωσις τῶν φαινομένων τοῦ τονισμοῦ καὶ ἰδίᾳ διὰ τὰ δίχρονα. Πνευματισμός. Ἐπανάληψις τῶν ὑπολοίπων μερῶν τοῦ φθολογικοῦ καὶ τυπικοῦ, ἐφ' ὅσον παρουσιάζεται ἀνάγκη. Ἐκ τοῦ ἐτυμολογικοῦ : Συγκέντρωσις τῶν κανόνων παραγωγῆς καὶ συνθέσεως, ἐν συντομίᾳ καὶ πάντως, ἐφ' ὅσον σχετίζονται πρὸς τὴν δημογραφίαν, σημασίαν καὶ ὀρθογραφίαν λέξεων τῆς καθαρῆυσης.

Γλωσσικαὶ γενικώτεραι παρατηρήσεις, σχετιζόμεναι πρὸς τὴν ὀρθὴν χρῆσιν καὶ σύνταξιν λέξεων, ἐφ' ὧν συνήθως οἱ νεώτεροι σφάλονται (βαρβαρισμοί, ξενισμοί). Ἄφθονοι ἀσκήσεις πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν ἀνωτέρω.

2) Ἐκ τοῦ συντακτικοῦ: Ἐπανάληψις τῶν προδεδιδαγμένων κατὰ τὰς ἐκάστοτε παρουσιαζόμενας ἀνάγκας καὶ συμπλήρωσις. (Δυνητικὴ ἔκφρασις, εὐχή. Προτάσεις ἐξηρηγμέναι εἰδικώτερον). Εὐθεταὶ καὶ πλάγια ἑρωτήσεις, πλάγιος λόγος. Μετοχή. Συγκέντρωσις τῶν περὶ στίξεως διδαχθέντων. Ἀσκήσεις πρὸς ἐφαρμογὴν.

B') Τοῦ ἀρχαίου λόγου θὰ διδαχθῶσι τὰ ἐξῆς :

α') Ἐκ τῆς γραμματικῆς : Ἐπανάληψις τῶν σχετιζομένων πρὸς τοὺς ἰδιάζοντας εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν τύπου κατὰ τὴν ἐρμηνεῖαν πρακτικώτατα.

β') Ἐκ τοῦ συντακτικοῦ : Δυνητικὸς λόγος. Εὐχῆ. Προτάσεις ἐξερτημέναι, εἰδικώτερον. Εὐθεῖαι καὶ πλάγια ἐρωτήσεις. Πλάγιος λόγος.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ὁδηγίαι διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ.

1. Ἡ διδασκαλία τῆς γραμματικῆς, γινομένη πάντως κατὰ τοὺς κανόνας τῆς διδακτικῆς, θὰ ὀρμαῖται ἀπὸ τῆς κοινῆς ὁμιλουμένης, χωρὶς νὰ ἐνδιατρίβῃ ὁ διδάσκων εἰς ἰδίαν διδασκαλίαν αὐτῆς, καὶ ἀπὸ ταύτης θὰ χωρῆ πρῶτον εἰς τὴν καθαρῆσαν καὶ τέλος εἰς τὴν ἀρχαίαν. Κατὰ ταῦτα.

2). Προκειμένου λ.χ. περὶ τῶν λεγομένων συγκοπτομένων ὀνομάτων τῆς γ' κλίσεως θὰ ἐπιστηθῆ πρῶτον ἡ προσοχὴ τῶν μαθητῶν εἰς τὸν σχηματισμὸν ἐνὸς τινος ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν κοινὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν, ὡς λ.χ. (ἡ μητέρα, τῆς μητέρας, τῆ μητέρα, τὴν μητέρα), καὶ ἔπειτα θὰ διδαχθῆ ἡ κλίσις αὐτοῦ εἰς τὴν καθαρῆσαν (ἡ μήτηρ, τῆς μητρὸς, τῆ μητρί, τὴν μητέρα, μῆτερ) καὶ τέλος θὰ λεχθῆ ὅτι ὅλως ὁμοία εἶναι ἡ κλίσις αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν.

3) Προκειμένου ἐπίσης περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου, θὰ ζητηθῆ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς νὰ σχηματίσουν τοιοῦτον εἰς τὴν ὁμιλουμένην (λ.χ. ἔχω λύσει, ἔχεις λύσει, κ.λ.π.) καὶ ἔπειτα θὰ δηλωθῆ εἰς αὐτοὺς ὅτι ὅλως ὁμοίως ἔχει ἡ κλίσις αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν καθαρῆσαν, εὐθὺς δὲ κατόπιν, ἢ καὶ εἰς ἄλλην ὥραν, ὅταν ὁ διδάσκων κρίνῃ ἀναγκαῖον διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν καὶ ἐν γένει ὅταν συναντηθῆ σχετικὸς τύπος, θὰ διδαχθῆ καὶ ὁ διάφορος τύπος εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν (λέλυκα. -ας, -ε κ.λ.π.).

4) Προκειμένου τέλος περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ παθητικοῦ καὶ μέσου ἀορίστου, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν, (τὴν κοινὴν ὁμιλουμένην καὶ τὴν καθαρῆσαν), ἔχει ἓνα μόνον τύπον εἰς δὲ τὴν ἀρχαίαν κανονικῶς δύο διακεκριμένους τύπους, θὰ ζητηθῆ πρῶτον ἀπὸ τοὺς μαθητὰς νὰ σχηματίσουν τοὺς τύπους χρόνου τοιοῦτου εἰς τὴν ὁμιλουμένην (λ.χ. ἐλύσθηκα, -κες, -κε κ.λ.π.) κατόπιν θὰ διδαχθῆ ὁ σχηματισμὸς τούτου εἰς τὴν καθαρῆσαν (λ.χ. ἐλύσθην, -θης, -θη κ.λ.π.) καὶ μετὰ τοῦτο κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν, ἂν ἐπαρκῆ ὁ χρόνος, ἢ κατ' ἄλλην ὥραν διδασκαλίας

τῆς γραμματικῆς, θὰ διδαχθῆ ὁ εἰς τὴν ἀρχαίαν μόνον ἰδιό-
ζων τύπος μέσου ἀορίστου, τοῦ α' καὶ τοῦ β'. (εἰς -σάμην
καὶ -όμην).

5) Πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν διδασκομένων ἐκ τῆς γραμμα-
τικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ νὰ χρησιμοποιῶνται κατὰ τὴν δι-
δασκαλίαν ἐκάστου μαθήματος ἄφωνα ἀσκήσεις ἀναφερό-
μεναι ἐπὶ τοῦ ἐκάστοτε διδασκομένου μέρους. Μετὰ τὴν δι-
δασκαλίαν δὲ ὁλοκλήρου κεφαλαίου θὰ γίνεταί ἐπανάληψις
ταχεῖα διὰ προσφόρον ἀσκήσεων, ἀναφερομένων εἰς τὸ ὅλον
κεφάλαιον. Κατὰ τὰς ἀσκήσεις ταύτας νὰ προτιμᾶται ἡ με-
ταφορὰ μικρῶν προτάσεων τῆς κοινῆς ὁμιλουμένης εἰς τὴν
καθαρεύουσαν. Αἱ δὲ διδόμεναι πρὸς ἀσκήσιν φράσεις καλὸν
νὰ σχετίζονται, κατὰ τὸ δυνατόν, πρὸς τὸ λεξιλόγιον, τὸ
σχετιζόμενον πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἐν γένει συναλλαγὰς.

6) Εἰδικώτερον διὰ τὴν ἐμπέδωσιν τῆς ὀρθογραφίας, εἰς
τὴν ὅποιαν ὁ διδάσκων ὀφείλει ἰδιαιτέτως νὰ ἀποβλέπη, πρέ-
πει νὰ φροντίξῃ οὗτος διὰ τὴν συναγωγὴν, ὅπου εἶναι δυνατόν,
πρακτικῶν κανόνων διὰ τὰ διάφορα γλωσσικὰ φαινόμενα. Οὗ-
τω π. χ. εἰς τὴν διάκρισιν τῶν καταλήξεως — θεις, — θει,
— εις — ει, καὶ — (θ) ης — (θ) η, νὰ διδαχθῆ, ὅτι ἐκ τῶν
κατὰ λήξεων τούτων αἱ μὲν πρῶται — θεις, — θει καὶ εις, ει
ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰς καταλήξεις τῆς ὁμιλουμένης, — οὔσες
— οὔσε (ὡς λ. χ. ἐβοηθοῦσες, ἐβοηθοῦσε — ἐβοήθεις, ἐβοή-
θει ἢ ἐλειτουργοῦσες — οὔσε, ἐλειτοῦργεις — γει), αἱ δὲ τε-
λευταῖαι, — (θ) ης, (θ) η ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰς τῆς ὁμιλου-
μένης — (θ) ῆκε, — (θ) ῆκε, (ὡς λ. χ. ἐλοῦσθηκε, — (θ) κει,
ἐκόπηκε, — πηκε, ἐλοῦσθη, — σθη καὶ ἐκόπη, — η.

7) Ἐπίσης διὰ τὴν ἐκμάθησιν τῆς ὀρθογραφίας, καὶ εἰ-
δικώτερον τῆς τῶν ριζῶν, συνιστᾶται καὶ ἡ ἀπομνημόνευ-
σις τῶν τῶν πρῶτον ἐμφανιζομένων λέξεων, ὁ σχηματισμὸς
τῶν οἰκογενειῶν τῶν λέξεων τούτων, ἡ συνειδητὴ καὶ μετὰ
καλλιγραφίας ἀντιγραφή, εἰς τὴν Α, Β καὶ Γ τάξιν, 3 — 5
στίχων καθ' ἐκάστην ἐκ κειμένων, κατὰ προτίμησιν ἐμπορι-
κῆς φύσεως, ἵνα οὕτω ἐξοικειῶνται αἱ μαθηταὶ καὶ εἰς τὴν
ἐμπορικὴν φρασεολογίαν καὶ καλλιγραφίαν, ἐξελεγχομένης
συντόμως τῆς τοιαύτης ἀσκήσεως ἐπὶ τινῶν τετραδίων,
ἀμέσως πρὸ τοῦ μαθήματος τῶν Ἑλληνικῶν τῆς ἐπομένης,
καθὼς τέλος καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος ἢ ἐν τοῖς τετραδίοις
τῶν ἀσκήσεων, κατὰ τὴν ὥραν τῶν γραμματικῶν ἀσκήσεων,
γραφὴ καθ' ὑπαγόρευσιν 5 — 10 στίχων ἀρχαίου ἢ νέου κει-
μένου ἐναλλάξ, ὀρισθέντος προηγουμένου πρὸς μελέτην.

8) Πολὺ ἐνισχύει ὡσαύτως τὴν περὶ τὸ ὀρθογραφεῖν δε-
ξιότητα καὶ ἡ πρὸς ἀναγνώρισιν καὶ διόρθωσιν ἐπιμελετημένη

καί συνειδητή άσκησις τῶν μαθητῶν ἐπὶ τῶν κατὰ τὰς ἐκθέσεις παρατηρουμένων σφαλμάτων, καθ' ὃν τρόπον ἐν τῷ ἀναλυτικῷ προγράμματι τῆς ὕλης τῶν ἐκθέσεων συνιστᾶται ἡ τοιαύτη άσκησις.

9) Αἱ περὶ τὸ τυπικὸν καὶ τὸ συντακτικὸν διαφοραὶ τῆς ἀρχαίας γλώσσης θὰ διδάσκωνται, ὅσας κατὰ τὴν ἐρημνεῖαν παρουσιάζονται, καὶ δὴ πρακτικώτατα καὶ ὅσον θὰ εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν γλωσσικὴν ἐξομάλυνσιν, εἰς ἰδίαις δὲ ὥραις, λαμβανομένης ἐκ τῶν διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς γραμματικῆς ὀριζομένων ὥρῶν, κατὰ χρονικὰ διαστήματα 5 — 6 τῶν τοιούτων ὥρῶν, θὰ διδάσκωνται αἱ ἐν τῷ προγράμματι ὀριζόμεναι διαφοραὶ κατὰ τάξεις, ὅπου εἶναι ἀνάγκη ἐκτεταμένης διδασκαλίας, ἐκτενέστερον καὶ συστηματικώτερον πρὸς ἀσφαλεστέραν γνώσιν αὐτῶν.

Ἡ άσκησις αὕτη θὰ γίνεται ἐν τοῖς κυριωτάτοις καὶ πρακτικώτατα, θὰ ἐπακολουθῶσι δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν άσκήσεις μεταφορᾶς καταλλήλων φράσεων ἐκ τοῦ ἀρχαίου λόγου εἰς τὴν καθαρρεύουσαν.

Β') Ἐκ τῶν κειμένων.

ΤΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

6 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα.

1) Ἀρχαῖα Ἑλληνικά. (2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα).
Θὰ διδαχθῶσιν εὐκόλα κείμενα κατ' ἐκλογὴν ἐκ τῶν ἐξῆς.
α) Περικοπῶν ἐκ τῆς ἀντιστοίχου Χρηστομαθείας τῆς ἐγκριμένης διὰ τὴν Α' ἢ Β' τάξιν τοῦ ἐξαταξίου γυμνασίου, β) ἐκ τῶν ἐκλογῶν Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου, γ') εὐκόλων περικοπῶν ἐκ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

2) Νέα Ἑλληνικά. — (4 ὥραι καθ' ἑβδομάδα).
Θὰ διδαχθῶσι κατ' ἐκλογὴν ἐκ τῶν ἐξῆς.

Ι. Ἐκ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει.

1) Λουκιανῶν νεκρικοὶ διάλογοι, 2) Ἡροδότου ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ 4 πρῶτα βιβλία ἐκ κεφαλαίων σχετικῶν πρὸς τὸν πολιτισμὸν, 3) Πλουτάρχου: Ἀριστείδης ἢ Θεμιστοκλῆς ἢ Περικλῆς, 4) Ὀμήρου Ὀδύσεια.

ΙΙ. Ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς ἐλλην. λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει:

1) Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἔργα, 2) τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ὅμοια.

ΙΙΙ. Ἐκ τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς λογοτεχνίας. 1) Ἔργα (ἢ καὶ ἀποσπάσματα ἀποτελοῦντα ὅλον τι αὐτοτελές) πεζογράφων καὶ ποιητῶν τοῦ 19ου καὶ τοῦ 20ου αἰῶνος, 2) Τεμάχια σχετικὰ πρὸς τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐν γένει τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἢ καὶ ξέ-

νων ἔθνῶν, ὡς λ. χ. βιογραφίαι ἢ συμβάντα τῆς ζωῆς αὐτοδημιουργῆτων ἀνθρώπων ἐμπόρων, τραπεζιτῶν, ἐφευρετῶν κλπ. κεφάλαια εὐληπτα ἐκ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ τὰ τοιαῦτα.

Τὰ τεμάχια ταῦτα πρέπει οὐ μόνον νὰ εἶναι προσιτὰ εἰς τὰς δυνάμεις τῶν μαθητῶν τῆς τάξεως ταύτης ἀλλὰ καὶ νὰ ἔχωσι λογοτεχνικὴν ἀξίαν.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(4 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Ἀρχαῖα κείμενα (2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα). Θὰ διδασχθῶσι κατ' ἐκλογὴν, α') Ἐκ τῶν νεκρικῶν διαλόγων τοῦ Λουκιανοῦ «Χάρων ἢ ἐπισκοποῦντες», β') ἐκ τῶν «Ἑλληνικῶν» τοῦ Ξενοφῶντος ἐκλογαὶ ἐκ τῶν Βιβλ. Γ καὶ ἐξῆς, γ') ὁ πρὸς Δημόνικον λόγος τοῦ Ἰσοκράτους.

2. Νέα κείμενα (2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα). Θὰ διδασχθῶσι κατ' ἐκλογὴν τὰ ἐξῆς.

1. Ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει: 1) Ὀμήρου Ἰλιάς (ἐκλογαὶ), 2) Ἡσιόδου ἔργα καὶ ἡμέραι, τεμάχια κατ' ἐκλογὴν, 3) Πλουτάρχου βίαι σχετικοὶ πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν καὶ Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν, κατ' ἐκλογὴν. 4) Δίωσις τοῦ Χρυσοστόμου «Εὐβοϊκά», «κυνηγός».

II. Ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει:

1) Μιχαὴλ Ψελλοῦ ἐκλογαὶ ἐκ τῆς χρονογραφίας, 2) Ἄννης Κομνηνῆς ἐκλογαὶ ἐκ τῆς Ἀλεξιάδος.

III. Ἐκ τῆς νεωτέρας ἑλλην. λογοτεχνίας. 1) Ἔργα (ἢ καὶ ἀποσπάσματα ἀποτελοῦντα ὅλον τι αὐτοτελές) πεζογράφων καὶ ποιητῶν τοῦ 19ου καὶ 20 ου αἰῶνος, 2) τεμάχια σχετικὰ πρὸς τὸν πολιτισμὸν τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ἢ καὶ ξένων Ἐθνῶν, ὡς ἐν τῇ Α' τάξει, ἔχοντα καὶ ταῦτα λογοτεχνικὴν ἀξίαν.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(3 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1) Ἀρχαῖα κείμενα (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα). Θὰ διδασχθῶσι κατ' ἐκλογὴν κείμενα: α') Ἐκ τῆς «Κύρου Παιδείας» τοῦ Ξενοφῶντος, β') ἐκ τῆς «Ἀθηναίων Πολιτείας» τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ γ') ἐκ τῶν λόγων Ἀυσίου ὡς λ. χ. «περὶ Μαντιθεοῦ», ὑπὲρ τοῦ «ἀδυνάτου», «κατὰ σιτοπωλῶν».

2) Νεοελληνικὰ κείμενα (2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα). Θὰ διδασχθῶσι κατ' ἐκλογὴν τὰ ἐξῆς:

I. Ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλλην. λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει: 1)

Εκλογαί λυρικῶν ποιητῶν, 2) «Ἐριζίου» τοῦ Πλάτωνος τὰ περὶ πλοῦτου, 3) «Ἰππάρχου» τοῦ Πλάτωνος ἡ ἀπολογία Σωκράτους, 4) «Χαρακτῆρες» Θεοφράστου.

II. Ἐκ τῆς Βυζαντινῆς λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει : 1) τεμάχια σχετιζόμενα πρὸς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῶν Βυζαντινῶν χρόνων, 2) τεμάχια ἐκ τοῦ «Ἀκριτικοῦ κύκλου» καὶ 3) ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ Ἐρωτοκρίτου.

III. Ἐκ τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς λογοτεχνίας: 1) Δημοτικὰ τραγούδια, 2) τεμάχια σχετιζόμενα πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν ἡμῶν (κατ' ἐκλογὴν ἐκ τῶν ἔργων Παπαρηγοπούλου, Λάμπρου, ΔΙΕΗΛ καὶ ἄλλων).

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ἡ ἐπεξεργασία τῶν κειμένων, ἀρχαίων καὶ νέων, θὰ γίνεσθαι κατὰ τὰς ὑπὸ τῆς διδακτικῆς παραδεδεγμένας ἀρχάς.

Διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν κειμένων ὁ διδάσκων πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ τὰ ἐξῆς γενικὰ σημεῖα :

1) Τὴν γνώσιν τῆς ἀρχαίας καὶ νέας λογοτεχνίας, τῶν ἔργατῶν αὐτῆς καὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐν γένει τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τὰς σχετικὰς πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀναγινωσκομένου βιβλίου περιόδους.

2) Τὴν κατανόησιν τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ὁ λογοτέχνης ἐπεξεργάζεται τὸ θέμα του ἀπὸ λογικῆς, γλωσσικῆς καὶ λογοτεχνικῆς ἀπόψεως, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ παρ' αὐτοῦ ἐκάστοτε ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ, καὶ τὴν ἀντλήσιν ἐκ μέρους τοῦ μαθητοῦ σχετικῶν διδαγμάτων διὰ τὴν ὀρθὴν ἀπὸ τῶν ἀπόψεων τούτων διατύπωσιν τῶν ἰδεῶν καὶ συναισθημάτων του εἰς ὁμοίαις περιπτώσεσι.

3) Τὴν ἐξαρσιν παντὸς ἀξίου μιμήσεως ἐν τῷ ἀναγινωσκομένῳ ἀπὸ λογικῆς, λεκτικῆς ἢ καλαισθητικῆς ἀπόψεως καὶ τὴν ἀντλήσιν ἐπίσης σχετικῶν διδαγμάτων.

4) Τὴν ἀνάπτυξιν παρὰ τῷ μαθητῇ τοῦ διαφέροντος καὶ τῆς ἀγάπης διὰ τὰ καλὰ (ἀπὸ ἀπόψεως περιεχομένου, γλώσσης ἢ τέχνης), προϊόντα τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας λογοτεχνίας, ὥστε νὰ ἐξακολουθήσῃ οὗτος καὶ ἐν τῷ κατόπιν βίῳ νὰ εὐρίσκη εὐχαρίστησιν εἰς τὸ νὰ ἀναγινώσκῃ αὐτὰ κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του.

Σημ.—Ἀπὸ λογικῆς ἀπόψεως ἡ μελέτη θὰ περιστρέφεται εἰς τὴν εὐρεσιν : α') τῆς κατὰ τμήματα, ἀποτελοῦντα πάντως λογικὰς ἐνότητας, κυρίας ἰδέας, β') τῆς λογικῆς σχέσεως, ἣτις ὑπάρχει ἀφ' ἑνὸς μεταξὺ τῆς ἰδέας ταύτης καὶ τῶν προηγουμένων καὶ ἀφ' ἑτέρου καὶ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς

κυρίας του συνόλου ιδέας, επί τη βάσει δὲ τῆς τοιαύτης μελέτης νὰ ἐξάγεται ἢ κατὰ ἐνότητα σχετικὴ περίληψις.

5) Τὸ διὰ τὴν ἐν τῷ σχολείῳ ἐπεξεργασίαν προωρισμένον μέρος τοῦ κειμένου θὰ ὀρίζηται ἐκ τῶν προτέρων τοῖς μαθηταῖς, ἵνα οἱ οὔτοι προπαρασκευάζωσιν αὐτὸ κατὰ τὸ δυνατόν γλωσσικῶς καὶ λογικῶς καὶ διευκολύνηται οὕτω ἢ ἐν τῷ σχολείῳ ἐργασία. Κατὰ τὴν τοιαύτην προπαρασκευὴν θὰ γράψωσιν εἰς εἰδικὸν τετράδιον λεξιλογίου τὰς τὸ πρῶτον παρ' ἐκάστου ἀπαντωμένας λέξεις ἢ συντάξεις καὶ εἰς εἰδικὸν τετράδιον τοὺς χρόνους τῶν ἀνωμάτων ρημάτων, ἅτινα ὁ διδάσκων θὰ ὀρίσῃ πρὸς τοῦτο.

6) Πραγματικά, ἱστορικὰ καὶ γραμματολογικὰ παρατηρήσεις θὰ σημειῶνται εἰς ἴδιον τετράδιον καὶ εἰς ἴδιον τετράδιον αἰ λογοτεχνικά. Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο θὰ σημειῶνται καὶ αἱ κατὰ τὰ μαθήματα τῶν ἐκθέσεων διδόμεναι λογοτεχνικῆς φύσεως ὁδηγίαι, τὸ τετράδιον δὲ τοῦτο θὰ ὑποχρεῶνται οἱ μαθηταὶ νὰ διατηρῶσιν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν σπουδῶν των ἐν τῇ ἐμπορικῇ σχολῇ.

Γ') Ἐκ τῶν «Ἐκθέσεων».

Α'. Σκοπός.

Ἡ ὀρθὴ λογικῶς καὶ γλωσσικῶς καὶ μετὰ τέχνης ἐκθέσις διὰ τοῦ λόγου τῶν διανοημάτων εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν ἐκθέσεων.

Β'. Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

(2 ὄραι καθ' ἑβδομάδα).

Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ γένους. Ἡ ἀπλὴ διήγησις καὶ ἡ ἀπλὴ περιγραφή.

Α') Μέρος θεωρητικόν : Ὑπὸ σύντομον καὶ πρακτικωτάτην μορφήν ἀνάπτυξις τοῦ σκοποῦ τῶν ἐκθέσεων, ἀπαρίθμησις τῶν εἰδῶν τοῦ λόγου, εἰδικώτερον περὶ ἀπλοῦς μύθου, ἱστορικοῦ διηγήματος καὶ ἀπλῆς περιγραφῆς. Μέρη. Τρόπος ἐργασίας.

Β') Μέρος πρακτικόν : α) Θέματα ἀμέσου ἀντιλήψεως, τὰ ὅποια προσωπικῶς εἶδον ἢ ἤκουσαν ἢ ἀνέγνωσαν ἢ ἐσκέφθησαν ἢ ἠσθάνθησαν, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἔζησαν οἱ μαθηταί, ἐκτιθέμενα ἐλευθέρως, εἰς α' καὶ γ' πρόσωπον, καὶ ἄνευ μεγάλης ἐκ τῶν προτέρων ἐπεμβάσεως τοῦ διδάσκοντος :

1) Ἡμερολόγια ἀτομικῶν ἢ ὁμαδικῶν ἀπασχολήσεων. Βιογραφία τοῦ μαθητοῦ. 2) Περιγραφαὶ ἀπλᾶς ἀντικειμέ-

νων ἐκ τοῦ κύκλου τῶν γνώσεων τῶν μαθητῶν (Σκιαγραφία). 3) Ἐπιστολαὶ συγγενικαὶ καὶ φιλικαὶ ἀπλουστάτης μορφῆς καὶ καθαρῶς ἀντικειμενικαὶ ἐκ τῆς παιδικῆς, οἰκογενειακῆς καὶ σχολικῆς ζωῆς ἐκ τοῦ φυσικοῦ. Θέματα τούτων, ὅσα καὶ ἀνωτέρω (ἐδάφ. 1 καὶ 2). β) Ἀπὸ δὲ τοῦ δευτέρου ἐξαμήνου ἐπιπροσθέτως καὶ θέματα ἐμμέσου ἀντιλήψεως : 1) Διηγήματα σύντομα καὶ ἀπλᾶ (Μῦθοι, διηγήματα, συμβάντα ἱστορικά, ἠθικὰ ἀνέκδοτα, βιογραφίαι) εἰς ἀπλῆν καὶ ζωηρὰν ἀναδιήγησιν ἢ καὶ ἐλευθέραν ἀναπαράστασιν. 2) Ἀπόδοσις εἰς πλάγιον λόγον τοῦ περιεχομένου τεμαχίων ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ ἢ καὶ ἄλλων μαθημάτων, 3) Περιγραφαὶ εἰκόνων.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(2 ὧραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Ἐκ τοῦ Ἱστορικοῦ γένους τῶν ἐκθέσεων ἡ ἀπλῆ καὶ ζωηρὰ διήγησις καὶ ἀπλῆ περιγραφή.

Α') Μέρος θεωρητικόν : Ἡ ἐννοια τοῦ ἐκτιθέσθαι. Λόγος-Γλῶσσα. Τὰ προϊόντα τοῦ λόγου. Τρόπος τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἐννοιῶν ἀδρομερέστατα καὶ πρακτικώτατα καὶ ἐπὶ τῇ βάσει κυρίως ἀπλουστάτων παραδειγμάτων. Γνωρίσματα διηγήσεως μετ' ἐκφράσεως.

Β') Μέρος πρακτικόν : α) Θέματα ἀμέσου ἀντιλήψεως. 1) Ἀπόδοσις εἰδησεολογικῶς ἐκτενέστερον καὶ λεπτομερέστερον ἢ ἐν τῇ πρώτῃ τάξει συμβάντων τοῦ βίου, περιπάτων, ἐκδρομῶν ἐκ τοῦ φυσικοῦ καὶ εἰς α' καὶ γ' πρόσωπον. Συμβάντα ἐκ τοῦ προτέρου βίου τοῦ μαθητοῦ ἀφήσαντα εἰς αὐτὸν ζωηρὰν ἐντύπωσιν ἢ ἐπιδράσαντα ἐπὶ τοῦ βίου αὐτοῦ. 2) Τὰ αὐτὰ εἶδη θεμάτων μετὰ ζωηροτέρας καὶ ἐπὶ τὸ παραστατικώτερον περὶ τὴν ἔκφρασιν διατυπώσεως. 3) Ἐπιστολαὶ συγγενικαὶ καὶ φιλικαὶ ἐπὶ θεμάτων τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ σχολικοῦ βίου ἐκτενέστερον μετ' ἀποδόσεως ἀτομικῶν συναισθημάτων καὶ γνωμῶν. Περιγραφαὶ ἐκτενέστεραι τοπειῶν, δωματίων, οἰκημάτων ἐκ τοῦ φυσικοῦ. β) Θέματα ἐμμέσου ἀντιλήψεως : 1) Διηγήματα πεπλεγμένου μύθου καὶ διηγήματα ἐλεύθερα μετασχηματισμοῦ, παρεχόμενα τοῖς μαθηταῖς ἐξ ὀλοκλήρου ἢ εἰς τὰ κύρια αὐτῶν σημεῖα. 2) Περιγραφαὶ τοπειῶν, δωματίων, οἰκημάτων, προσώπων ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ διηγήματα καὶ ἐξ εἰκόνων. 3) Ἀναδιηγήσεις αὐστηραὶ καὶ ἐλεύθεραι τοῦ περιεχομένου τεμαχίων, ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ, προτιμωμένων τῶν οἰκονομικοῦ περιεχομένου, καὶ ἐκ τοῦ κύκλου τῶν λοιπῶν μαθημάτων.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας ἑβδομαδιαίως).

Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ στοιχειωδῶς ἐκ τοῦ φιλοσοφικοῦ γένους τῶν ἐκθέσεων : α) Ζωηραὶ διηγήσεις καὶ διηγηματικαὶ περιγραφαὶ καὶ ἐκ τοῦ φυσικοῦ παρατηρήσεις, β) ἐντυπώσεις καὶ χαρακτηρισμοὶ καὶ γ) μικραὶ πραγματεῖαι.

Α') Μῆρος θεωρητικόν : Ἐπανάληψις καὶ συμπλήρωσις τῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ τάξει διδαχθέντων πρὸς πλήρη κατανόησιν τοῦ σχηματισμοῦ τῆς γνώσεως κατὰ τὰς ψυχολογικὰς ἀρχάς, ἧτοι ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὰ φαινόμενα τῆς αἰσθήσεως, τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ λόγου. Ἐκ τοῦ συναισθητικοῦ τὰ ἀτομικά, οἰκογενειακά, πατριωτικά καὶ καλαισθητικὰ συναισθήματα καὶ τέλος ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν σχηματισμὸν γνώμης. Ἀνάπτυξις τῆς συμβολῆς τῶν γνώσεων τούτων εἰς τὸ νὰ ἐκθέτῃ τις συνειδητῶς.

Β') Μῆρος πρακτικόν : 1) Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ γένους : α) Θέματα ἀμέσου ἀντιλήψεως : 1) Περιγραφικαὶ διηγήσεις ἐπὶ θεμάτων λαμβανομένων ἐκ τοῦ βίου τοῦ μαθητοῦ (ἧτοι ἐκδρομαί, ταξίδια, συγκεντρώσεις ἐπισκέψεις διαφόρων μερῶν προτιμωμένων τῶν ἐμπορικοῦ περιεχομένου, ὡς π.χ. τελωνείων, λιμένων, ἐργοστασίων, τραπεζῶν, καταστημάτων κ.λ.π.). 2) Διηγηματικαὶ περιγραφαί, ἧτοι ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεως σκιαγραφίαι τοπίων, οἰκημάτων, μηχανημάτων, ἔργων τέχνης κ.λ.π. β) Θέματα ἐμμέσου ἀντιλήψεως : 1) Τὸ τέλειον ζωηρὸν διήγημα παρεχομένων ὠρισμένων στοιχείων τῷ μαθητῇ 2) Ἀναδιηγήσεις κατὰ τὰς ποικίλας μορφὰς αὐτῆς (Περilήψεις ἢ ἀναπτύξεις τεμαχίων πεζοῦ λόγου ἢ ποιημάτων, μετατροπαὶ ποιημάτων, μετατροπαὶ ποιημάτων εἰς πεζὸν λόγον. 3) Περιγραφαὶ ἐξ εἰκότων.

II) Ἐκ τοῦ φιλοσοφικοῦ : 1) Ἐντυπώσεις, κρίσεις, παρατηρήσεις, χαρακτηρισμοὶ, σκιαγραφίαι ἐπὶ συμβάντων τοῦ βίου καὶ τῶν γνώσεων τοῦ μαθητοῦ. 2) Ἐπιστολαὶ κοινωνικοῦ περιεχομένου (συγχαρητήριοι, εὐχαριστήριοι, συλλυπητήριοι, αἰτητικά, συστατικά). 3) Τηλεγραφήματα ἐπὶ ὁμοίων ταῖς ἐπιστολαῖς θεμάτων. 4) Αἰτήσεις καὶ 5) Μικραὶ πραγματεῖαι.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐκθέσεων εἰς ἀμφοτέροισι τοῖς κύκλοις τῆς ἐξαταξίου μέσης ἐμπορικῆς σχολῆς.

1) Ἡ διδασκαλία τῶν θεωρητικῶν γνώσεων δὲν θὰ γί-

νεται ἐν συνεχείᾳ, ἀλλ' ὕπου δεῖ, ὡς ἀναγκαία εἰσαγωγή κατὰ τὴν πρακτικὴν διδασκαλίαν τῶν ἐκθέσεων.

2) Ἡ σειρά τῶν ὀριζομένων εἰδῶν θεμάτων ἐν ἐκάστη τάξει θὰ κανονίζηται ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος, ἀναλόγως τῶν ἐκάστοτε πνευματικῶν δυνάμεων τῶν ἐν αὐτῇ μαθητῶν. Τὰ ὑπὸ διαπραγματέυσιν θέματα ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος ἐνίοτε δὲ ἐπαφίεται τοῖς μαθηταῖς νὰ ἐκλέξωσιν αὐτὰ ἐλευθέρως, πάντως ὅμως ἐπὶ κοινῷ εἶδους. 3) Μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐκ τοῦ θεωρητικοῦ μέρους παρεχομένων τοῖς μαθηταῖς ὁδηγιῶν δι' ἱκανῶν ἀσκήσεων ἐπὶ ἐκθέσεων τοῦ σχετικοῦ εἶδους, νὰ γίνηται ἐπαλήθευσις τῶν δοθεισῶν ὁδηγιῶν, στηριζομένη ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων τῶν μαθητῶν ἐπὶ τῶν διαρθρωθεισῶν ἐκθέσεων καὶ γινομένη διὰ καταλλήλου συζητήσεως εἰς εἰδικὴν κατὰ περιόδους ὥραν.

4) Πλὴν τῶν γενικῶν θεωρητικῶν γνώσεων, θὰ προηγηθῆται παντὸς εἶδους θεμάτων σχετικῆ εἰσαγωγή εἰς αὐτό, θὰ δίδονται κατάλληλοι ὁδηγίαι καὶ θὰ ἀναγινώσκωνται σχετικὰ ὑποδείγματα. Θὰ ἐπακολουθῆ τέλος ἀνάπτυξις σχετικοῦ θέματος ἐν συνεργασίᾳ διδάσκοντος καὶ μαθητῶν.

5) Εἰς τὴν πρώτην τάξιν ὅπως ἐμπειρικῶς ἐκ τῶν διδομένων ὑποδειγμάτων προκαλεῖται ὁ μαθητὴς νὰ μιμηθῆ ἕκαστον προσφερόμενον εἶδος.

6) Εἰς τὰς λοιπὰς τάξεις τῆς ὅλης ἐξαταξίου μέσης ἐμπορικῆς σχολῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς δεδομένης θεωρίας θὰ καταβάλληται προσπάθεια πλήρους κατανοήσεως τοῦ σχηματισμοῦ ἐν τῇ ψυχῇ τῶν διανοημάτων, ὥστε νὰ γίνηται συνειδητὴ ἡ ἀναπαράστασις αὐτῶν διὰ τῶν ἐκθέσεων. Ἐκ τῶν προσφερομένων ὑποδειγμάτων δι' ἕκαστον εἶδος ἐκθέσεων προκαλεῖται ὁ μαθητὴς ἐκ τῆς ψυχολογικῆς βάσεως τοῦ σχηματισμοῦ τῶν νὰ ἀντλήσῃ πρὸς μίμησιν τὸν τρόπον τῆς κατατάξεως τῶν σκέψεων καὶ τὴν οἰκονομίαν εἰς τὰ διάφορα εἶδη.

7) Πάσης ἐκθέσεως θὰ προηγηθῆται σχέδιον, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου θὰ συντίθεται ἡ ἐκθεσις. Τὸ σχέδιον εἰς τὰς δύο πρώτας τάξεις θὰ γίνηται ἐν συνεργασίᾳ τοῦ διδάσκοντος μετὰ τῶν μαθητῶν, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς τάξεις ὅσας ὁ διδάσκων εἰσέρχεται εἰς νέον εἶδος θεμάτων. Τὸ σχέδιον θὰ προτάσσεται τῆς ἐκθέσεως, ὑποκείμενον εἰς ἔλεγχον εἰς τὰς τρεῖς ἀνωτέρας τάξεις, ὅσας τοῦτο δὲν θὰ γίνηται ἐν συνεργασίᾳ διδάσκοντος καὶ μαθητῶν.

8) Αἱ ἐκθέσεις, ἐν τῇ α' τάξει, θὰ γράφωνται ἐν τῷ σχολείῳ, ἀπὸ δὲ τῆς β' τάξεως θὰ γράφωνται καὶ οἴκοι, ἀλλὰ μεθ' ἱκανὴν ἀσκήσιν ἐν τῷ σχολείῳ ἐπὶ ὁμοίων θεμά-

των και ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίου προπαρασκευασθέντος ἐν τῷ σχολείῳ. Ἀπὸ τῆς γ' τάξεως θὰ δίδωνται ἀφθονότεραι πρὸς γραφὴν οἴκοι, πάντως ἐπὶ θεμάτων ὁμοίων πρὸς ἐκθέσεις, ἐφ' ὧν οἱ μαθηταὶ ἔχουν ἀσκηθῆναι καὶ ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς συντάξεως τοῦ σχεδίου ὑπὸ τῶν ἰδίων μαθητῶν. Ἀπὸ τῆς δ' τάξεως θὰ ὀρίζονται βιβλία ἢ τεμάχια ποικίλου περιεχομένου, συχνότερον πάντως οἰκονομικοῦ, ἢ ποιήματα, τὰ ὅποια θὰ ἀναγινώσκωνται οἴκοι, ἵνα ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν ὀρίζεται πρὸς γραφὴν οἴκοι ἢ ἐν τῷ σχολείῳ περίληψις ἢ ἀνάλυσις τῶν ἀναγνωσθέντων, δι' ὧν ἐκθέσεων θὰ ἐξελέγχεται καὶ ἡ γενομένη κατ' οἶκον μελέτη τῶν ὀρισθέντων πρὸς τοῦτα.

9) Τὰ πρὸς ἀνάπτυξιν διδόμενα θέματα θὰ ἐκλέγωνται οὕτως ὥστε νὰ προάγῃται δι' αὐτῶν τὸ ἠθικόν, πατριωτικόν καὶ καλλισθητικόν συναίσθημα τῶν μαθητῶν ἢ θὰ εἶναι οἰκονομικοῦ περιεχομένου.

10) Εἰς τὴν α' καὶ β' τάξιν θὰ συνιστᾶται τοῖς μαθηταῖς φυσικὴ καὶ ἀβίαστος γραφὴ τῶν σκέψεων μετὰ τινος μόνον προσπαθείας πρὸς καλυτέραν ἀπὸ γλωσσικῆς ἀπόψεως διατύπωσιν.

11) Παρὰ τὰς γραπτὰς ἐκθέσεις δεόν οἱ μαθηταὶ νὰ ἀσκῶνται ἐπαρκῶς εἰς τὴν λογικὴν καὶ μετὰ σαφηνείας προφορικὴν διατύπωσιν τῶν σκέψεων τῶν ἐπὶ θεμάτων ἀναλόγων πρὸς τὰ κατὰ τάξεις ὀριζόμενα διὰ τὰς γραπτὰς ἐκθέσεις.

12) Ἰδιαιτέρα προσοχὴ καταβάλλεται ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐξωτερικῆς ἐμφανίσεως τῶν γραπτῶν δοκιμῶν ἀπὸ τε καλλισθητικῆς καὶ τυπικῆς ἀπόψεως.

13) Ἐκθεσις θὰ γράφηται πάντως μία κατ' ἑβδομάδα, ἀναπληρουμένης τῆς δι' οἰονδήποτε λόγον μὴ ἐργασίμου εἰδικῆς ὥρας δι' ἄλλης ὥρας λαβανομένης ἐκ τῶν Ν. Ἑλληνικῶν, ἵνα διὰ τῆς συχνῆς γραφῆς ἐπιτευχθῆ περισσότερα πρακτικὴ ἀσκήσις περὶ τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ὀρθὴν διατύπωσιν τοῦ λόγου.

14) Ἐκ τῶν κατ' ἑκάστην ἑβδομάδα γραφομένων ἐκθέσεων ἐν ἑκάστῃ τάξει ὁ διδάσκαλος θὰ διορθῆσθαι τοὺλάχιστον 20-25, τῶν δὲ τυχόν ἐπὶ πλέον θὰ ἐξελέγχῃ μόνον τὰ σχέδια. Ἐπὶ τῶν σημειουμένων ἐν τῇ διορθουμένῃ ἐκθέσει ὀρθογραφικῶν καὶ συντακτικῶν σφαλμάτων θὰ γίνεσθαι ἐν τῷ αὐτῷ τετραδίῳ, ἀμέσως μετὰ τὴν σχετικὴν ἐκθεσιν, ἀσκήσις ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν τῶν ὁποίων διορθώθη ἡ ἐκθεσις, ἢ ἀσκήσις αὕτη θὰ ἐλέγχεται ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος ὅταν θὰ γίνῃ ὑπ' αὐτοῦ ἡ διόρθωσις τῆς ἐπομένης ἐκθέσεως. Συγχρόνως θὰ ὀρίζωνται καὶ γενικαὶ ἀσκήσεις ἐπὶ τῶν παρατη-

ρουμένων κατά την διόρθωσιν τῆς ἐκθέσεως γενικωτέρων σφαλμάτων, τὰς ὁποίας θὰ γράφωσι πάντες οἱ μαθηταὶ τῆς τάξεως εἰς ἐπὶ τούτῳ τετράδιον ἀσκήσεων, καὶ τῶν ὁποίων ὁ ἔλεγχος θὰ γίνεται κατὰ τὴν ὀρισμένην διὰ γραμματικῆς ἀσκήσεως ὥραν κατὰ τὴν εἰδικὴν ἐπὶ τοῦ μαθήματος τῆς γραμματικῆς ἀσκήσιν.

15) Ὁ ἔλεγχος τῶν ἐκθέσεων θὰ γίνεται ἀπὸ τῶν ἐξῆς ἀπόψεων κατὰ σειρὰν σπουδαιότητος : α) ἀπὸ ἀπόψεως λογικῆς, β) ἀπὸ ἀπόψεως λεκτικοῦ, γ) ἀπὸ ἀπόψεως ὀρθογραφίας καὶ ὀρθῆς συντάξεως, δ) ἀπὸ ἀπόψεως λογοτεχνίας καὶ ε) ἀπὸ ἀπόψεως καλλιγραφίας, καθαριότητος καὶ τάξεως ἐν γένει. Εἰς τὰς τάξεις α' καὶ β' ἡ προσοχὴ τοῦ διδάσκοντος θὰ στρέφηται κυρίως εἰς τὰς ἀπόψεις α, β, γ καὶ ε. Δι' ἐκάστην ἀποψιν θὰ δίδεται εἰδικὸς βαθμὸς· ὁ μέσος δὲ ὅρος τούτων θὰ ἀποτελῇ τὸν γενικὸν βαθμὸν τῆς ἐκθέσεως.

16) Ὑπὸ τὴν διορθουμένην ἔκθεσιν ὁ διδάσκων θὰ σημειοῖ γενικῶς παρατηρήσεις του ἐπὶ τῶν παρατηρουμένων ἀδυναμιῶν τοῦ μαθητοῦ.

17) Κατὰ τὴν διόρθωσιν τῶν σφαλμάτων ταῦτα θὰ σημειῶνται μετὰ τῆς δηλώσεως ἐν τῷ περιθωρίῳ τοῦ εἵδους τοῦ σφάλματος, ἵνα ὁ μαθητὴς ἀνευρίσκη καὶ διορθῶ αὐτὰ ἐν τῷ περιθωρίῳ ἢ ὑπὸ τὴν ἔκθεσιν, τῶν ὀρθογραφικῶν μόνον διορθουμένων ὑπὲρ τὸ ἐσφαλμένον, θὰ διορθώνωνται δὲ ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος, ἐφ' ὅσον οὗτος φρονεῖ ὅτι ὁ μαθητὴς δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ ἀνεύρη μόνος του τὸ ὀρθρὸν.

Παρατηρήσεις

1. Πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ διδακτικοῦ ἔργου τῶν καθηγητῶν τῶν Ἑλληνικῶν ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς σχολαῖς καὶ ἐξασφάλισιν ταχείας καὶ ἱκανοποιητικῆς προόδου τῶν μαθητῶν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ὑποχρεοῦνται καὶ οἱ λοιπαὶ ἐκ τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ ἐκάστης σχολῆς ἐξαιρέσει τῶν τυχόν ἀλλοδακοῦ πῶν καθηγητῶν, νὰ συντρέχωσι πρὸς τοῦτο ὡς ἐξῆς :

Ἐκαστος τῶν λοιπῶν τούτων καθηγητῶν θὰ ἐπιστᾶ τὴν δέουσαν προσοχὴν καὶ ἐπεμέλειαν.

α) Περὶ ἀνελλιποῦς διορθώσεως παντὸς κατὰ τὴν προφορικὴν τῶν μαθητῶν ἐκάστοτε ἐξέτασιν διαπραττομένου σφάλματος, ὡς κακῆς ἢ ἀνελληνίστου ἐκφράσεως.

β) Περὶ ὁμοίας διορθώσεως παντὸς ἐν ταῖς ἐγγράφοις κατὰ περιόδους, διενεργουμένοις διαγωνισμοῖς ἢ ταῖς λοιπαῖς γραπταῖς ἀσκήσεσι παρυσιαζομένου γλωσσικοῦ σφάλματος, πάσης φύσεως, διδομένου καὶ τοῦ προσήκοντος περὶ ἐκάστου σφάλματος λόγου, καὶ

γ) Περί υποβολῆς εἰς τὸν ἀρμόδιον καθηγητὴν τῶν ἑλληνικῶν πίνακος συνοπτικοῦ τῶν σπουδαιοτέρων ἐκ τῶν ἐκάστοτε παρατηρηθέντων σφαλμάτων τῶν μαθητῶν, οὕτως ὥστε νὰ εἶναι εἰς θέσιν καὶ ὁ τῶν ἑλληνικῶν καθηγητῆς νὰ ἐνεργῇ τὰ δέοντα ὑπὲρ τῆς ταχυτέρας δυνατῆς βελτιώσεως τῶν μαθητῶν.

2. Ὁ Διευθυντὴς ἐκάστης ἐμπορικῆς σχολῆς ὑποχρεοῦται νὰ παρακολουθῇ καὶ ἐξελέγγη τὴν ἀκριβῆ τῶν ἀνωτέρω μέτρων ἐκπλήρωσιν ὑπὸ τῶν διαφόρων μελῶν τοῦ διδακτικοῦ τῆς σχολῆς προσωπικοῦ.

3. Ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς τῆς Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως ὑποχρεοῦται ὡσαύτως νὰ βεβαιῶται, ὡς αὐτὸς δίδεται πρὸς τοῦτο εὐκαιρία, περὶ τῆς ἀνελλιποῦς τηρήσεως τῶν αὐτῶν μέτρων.

4. Πᾶσα τυχὸν παράλειψις ἀνακοινοῦται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐγκ. Ὑπουργ. Παιδείας 27775]22-3-51

Δ' Πολιτειακὴ ἀγωγή.

Α' Σκοπός.

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου ἐντῶν κατωτέρω κύκλω τῆς Ἐξαταξίου Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς εἶναι ἡ παροχὴ εὐκαιρίας εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ κατανοήσωσι τὴν ἔννοιαν καὶ τὸν κοινωφελῆ χαρακτῆρα τῆς Πολιτείας τὰ τῶν ὑπηρεσιῶν, δι' ὧν ἐξασφαλίζεται ἡ ἐκπλήρωσις τῶν σκοπῶν τῆς Πολιτείας, τέλος δὲ τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις παντὸς πολίτου.

Β'. Διδακτέα ὕλη.

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα.)

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

1. Ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία. Συγκρότησις αὐτῆς καὶ ἀρχαί, ἐφ' ὧν αὕτη στηρίζεται. (Τὸ ἄτομον πρὸς συντήρησιν καὶ προαγωγὴν του εἶναι ὑποχρεωμένον νὰ ζῇ μετ' ἄλλων ὁμοίων του, ἥτοι ὡς μέλος ἀνθρωπίνης κοινωνίας συνδεόμενον πρὸς τὰ ἄλλα μέλη αὐτῆς δι' αἰσθημάτων ἀμοιβαίου σεβασμοῦ καὶ ἀλληλοβοηθείας-Κοινωνικῆ συμβιώσεως).

2. Τύποι κοινωνικῆς συμβιώσεως. α) Ἡ οἰκογένεια, β) ὁ συνοικισμὸς (χωρίον, κωμόπολις, πόλις) ὡς ἔνωσις πολλῶν οἰκογενειῶν, γ) ἡ Κοινότης ἢ Δήμος, ὡς ἔνωσις πολλῶν συνοικισμῶν, δ) ἡ ἐπαρχία ὡς ἔνωσις Δήμων καὶ Κοινοτήτων, ε) ὁ Νομὸς, ὡς ἔνωσις ἐπαρχιῶν, στ') ἡ Γεν. Διοίκησις, ὡς ἔνωσις Νομῶν, ζ) τὸ Κράτος.

Σημ. Ἀπὸ γεωγραφικῆς ἀπόψεως ἔρχονται μετὰ τοὺς Νομοὺς καὶ Γεν. Διοικήσεις τὰ Φυσικὰ Διαμερίσματα τῆς χώρας (ὡς Πελοπόννησος, Στερεὰ Ἑλλάς καὶ Εὐβοία κλπ.).

3. Ὅροι τῆς Κοινωνικῆς συμβίωσης : α) Δημιουργία σχέσεων (ἠθικῶν καὶ ὕλικῶν) μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Κοινωνίας, β) δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις τοῦ ἀτόμου ὡς συνέπειαι τῶν ἄνω σχέσεων, (ὕγιης σωματικῆ καὶ πνευματικῆ ἀνάπτυξις τοῦ ἀτόμου, φιλοπονία καὶ ἐργατικότης ἀλληλοσεβασμὸς καὶ ἀλληλεγγύη, συνεργασία πρὸς παραγωγὴν τῶν ἀτομικῶν καὶ κοινωνικῶν συμφερόντων, βελτιώσεις τῶν ὅρων τῆς ζωῆς, γενικῶς ἀνάπτυξις καὶ παραγωγὴ τοῦ πολιτισμοῦ), γ) ρυθμίσεις τῶν κοινωνικῶν σχέσεων διὰ κανόνων ἢ θεσμῶν. (Συγκρότησις Πολιτείας).

4. Τὸ Πολίτευμα καὶ αἱ θεμελιώδεις ἀρχαί, ἐφ' ὧν τοῦτο στηρίζεται. Καταστατικὸς χάρτης τῆς Πολιτείας.

5. Τύποι πολιτευμάτων. Τὸ σημερινὸν πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ἀνώτατος Ἄρχων τῆς Πολιτείας.

6) Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος.— Δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις τοῦ ἀτόμου ἀπορρέουσαι ἐξ αὐτοῦ : (Δικαίωμα ἰδιοκτησίας) (Κτηματολόγιον—Ἐπιτοκηφοσυλακτεῖον). Δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι (ἱερότης τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου). Δικαίωμα τοῦ συνέρχεσθαι, (ἐλευθερία τῆς σκέψεως), ἐλευθεροτυπία κλπ.). Συνοπτικὴ ἐξέτασις τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως καὶ ἐξασφαλίσεως τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἀτόμου.

7) Ἐξουσίαι, ἀπορρέουσαι ἐκ τοῦ Συντάγματος τῆς Ἑλλάδος : α') Νομοθετικὴ (Βουλὴ, Γερουσία), β') Ἐκτελεστικὴ (Ἐπιτοκηφία), γ') ἡ Δικαιοσύνη.

8) Ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ σημασία αὐτῆς ὡς ρυθμιστοῦ τῶν κοινωνικῶν σχέσεων.— Ἡ ἐν Ἑλλάδι ἐπικρατοῦσα θρησκεία καὶ οἱ ἐκπρόσωποι αὐτῆς (κληρικοί). Ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως καὶ ὁ προσηλυτισμὸς.

9) Νομοθετικὴ Ἐξουσία—Βουλὴ, Γερουσία. Συγκροτήσεις ἐκάστης τούτων δι' αἰρετῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Λαοῦ. Ἀντίστοιχον ἐκλογικὸν σύστημα. Τρόπος ἐκλογῆς τοῦ Ἀνωτάτου Ἄρχοντος τῆς Πολιτείας.

10) Καθήκοντα καὶ δικαιώματα τῶν μελῶν τῶν Νομοθετικῶν Σωμάτων.—Πρότασις καὶ ψήφισις νόμων, ρυθμιζόντων τὰς κοινωνικὰς σχέσεις, συμβάσεων, συνθηκῶν κλπ. Βουλευτικὴ καὶ Γερουσιαστικὴ ἀσυλία κλπ.

11) Καθήκοντα καὶ δικαιώματα τοῦ Ἀνωτάτου Ἄρχοντος : Ἐκπρόσωπος τῆς Πολιτείας. Κυρώσεις Νόμων, Ἐκτελεστικῶν Διαταγμάτων, Συμβάσεων, Συνθηκῶν κλπ. Διὰ

λυσες τῶν Νομοθετικῶν Σωμάτων ὑπὸ ἄρουρ κλπ.

12) Ἐκτελεστικὴ Ἐξουσία.—Τὰ διάφορα Ὑπουργεῖα (ἢ ἐν συνόλῳ ἢ Κυβερνήσις). Σκοπὸς ἡ ἐφαρμογὴ τῶν Νόμων βάσει τῶν σχετικῶν ἐκτελεστικῶν Διαταγμάτων, ἀποφάσεων κλπ. Ἀπαρίθμησις τῶν Ὑπουργείων καὶ ἀνάπτυξις σύντομος τοῦ εἰδικοῦ σκοποῦ ἐκάστου τούτων.

13) Ὅργανα τῶν Ἐξουσιῶν:—Οἱ ὑπάλληλοι (δημόσιοι καὶ δημοτικοὶ ἢ κοινοτικοί). Μόνιμοι, ἔκτακτοι καὶ προσωρινοί. Διάκρισις τούτων ἀναλόγως τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ: (διοικητικοί, οἰκονομικοί, ἐκπαιδευτικοί, δικαστικοί κ.λ.π.). Δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις τούτων: (ἀντιμισθία, ἐξυπηρέτησις εὐσυνείδητος καὶ νόμιμος τῶν συμφερόντων τῶν πολιτῶν. Ἐπικοινωνία τοῦ πολίτου πρὸς τὰς Δημοσίας Ἀρχάς (ἀναφορὰ ἢ αἴτησις, ἀπάντησις ὑποχρεωτική).

14) Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας:—Σκοπὸς καὶ τρόπος συγκροτήσεως αὐτοῦ.

15) Διοικητικὰ συστήματα:— Συγκεντρωτικόν, ἀποκεντρωτικόν. Αὐτοδιοίκησις.

16) Κοινότητες καὶ Δῆμοι:—Αὐτοδιοίκησις τούτων. Προορισμὸς αὐτῶν. Διοίκησις τούτων δι' αἰρετῶν Ἀρχῶν (κοινοτικῶν καὶ δημοτικῶν). Ἀντίστοιχον ἐκλογικόν σύστημα. Ὑποχρεώσεις καὶ δικαιώματα τῶν κοινοτικῶν Ἀρχόντων. Τὰ αὐτὰ τῶν δημοτῶν ἐν σχέσει πρὸς τὰς Ἀρχάς ταύτας. Ἰδιαίτερα ἐξέτασις τῆς Κοινότητος ἢ Δήμου, ὅπου ἐδρεύει ἡ Ἐμπορικὴ Σχολή.

17) Νομαρχικὰ Συμβούλια καὶ αὐτοδιοικουμένοι Ὅργανισμοί:—Προορισμὸς ἐκάστου τούτων. Τρόπος συγκροτήσεως ἐκάστου τούτων (ἀνάπτυξις τοῦ ἀντιστοίχου ἐκλογικοῦ συστήματος). Εὐθῆναι καὶ δικαιώματα τῶν διοικούντων αὐτούς. Ὑποχρεώσεις καὶ δικαιώματα τῶν πολιτῶν ἀπέναντι τῶν Ὅργανισμῶν τούτων. Ἀπαρίθμησις τῶν κυριωτέρων αὐτοδιοικουμένων Ὅργανισμῶν τῆς Ἑλλάδος μετ' ἐνδείξεως τοῦ οἰκείου σκοποῦ καὶ τοῦ τρόπου ἐκπληρώσεως αὐτοῦ. Ἰδιαίτερα ἐξέτασις τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς ὑφισταμένων τοιούτων.

18) Λί λοιπαὶ διοικητικαὶ Ἀρχαί:—Νομάρχης, Αστυνομία, Οἰκονομικαὶ Ὑπηρεσίαι, Ὑγιονομικαὶ Ὑπηρεσίαι (συστήματα στεγάσεως, ἰδρύματα νοσηλείας, περίθαλψις πτωχῶν κλπ.). Προορισμὸς ἐκάστης τῶν Ὑπηρεσιῶν τούτων καὶ ὀργανώσις αὐτῶν. Ὑποχρεώσεις καὶ δικαιώματα τοῦ πολίτου ἀπέναντι ἐκάστης τούτων. Λεπτομερεστέρᾳ ἐξέτασις τῶν ὡς ἀνω Ἀρχῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ ὅπου ἐδρεύει ἡ Ἐμπορικὴ Σχολή.

19) Ἡ Ἐκπαίδευσις ἐν Ἑλλάδι.—Σκοπὸς ταύτης. Ἰσχυρὸν ἐκπαιδευτικὸν σύστημα. Διαβάθμισις τῶν σχολείων. Διάκρισις τούτων ἀπὸ τοῦ ἐπιδιωκόμενου εἰδικοῦ σκοποῦ. Ἰδιαίτερα ἐξέτασις τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσεως. Ὑποχρεωτικὴ φοίτησις εἰς ὀρισμένα σχολεῖα. (Τὰ δημοτικὰ καὶ τὰ κατώτερα ἐπαγγελματικὰ). Λεπτομερεστέρα ἐξέτασις τῶν σχολείων τῆς περιφερείας τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

20) Ὁ Στρατὸς (τῆς ξηρᾶς, τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ἀέρος): Προορισμὸς αὐτοῦ. Στρατολογικαὶ ὑποχρεώσεις τῶν πολιτῶν. Τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς ἐδρεύοντα σώματα ἢ τμήματα στρατοῦ.

21) Οἰκονομικαὶ Ὑπηρεσίαι. Σκοπὸς τούτων. Βεβαιώσεις καὶ εἰσπράξεις τῶν δημοσίων ἐσόδων καὶ δαΐσεις αὐτῶν. Φορολογικὸν σύστημα τῆς Ἑλλάδος (Φόροι. Σκοπὸς καὶ εἶδη τοιούτων. Τρόπος βεβαιώσεως καὶ εἰσπράξεως ἐκάστου τούτων. Εἰδικωτέρα ἐξέτασις τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος καὶ τοῦ τῆς Καθαρᾶς Προσόδου. Ἀντίστοιχοι φορολογικαὶ δηλώσεις. Ἀρχαὶ βεβαιώσεως καὶ εἰσπράξεως τούτων. Φορολογικαὶ ἐνστάσεις καὶ ἐφέσεις. Φορολογικὰ Δικαστήρια. Δασμοὶ καὶ Ἰδρύματα βεβαιώσεως καὶ εἰσπράξεως αὐτῶν. Φορολογικαὶ ὑποχρεώσεις τῶν πολιτῶν. Σημασία τῆς προθύμου ἐμπληρώσεως αὐτῶν. Συνέπειαι παραβάσεως φορολογικῶν διατάξεων). Ἐξέτασις τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς ὀριστικῶν οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν.

22) Προϋπολογισμὸς καὶ ἀπολογισμὸς τοῦ Κράτους (καὶ παντὸς αὐτοδιοικουμένου ὀργανισμοῦ): Χρῆσις. Ἐσοδα καὶ Ἐξόδα τῆς χρήσεως. Προϋπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς χρήσεως. Διάταξις τοῦ προϋπολογισμοῦ. Κατάταξις τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων αὐτοῦ εἰς Κεφάλαια καὶ ἄρθρα. Ἐγκρίσις προϋπολογισμοῦ. Ἐκτέλεσις αὐτοῦ (πραγματοποιήσις τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, πιστώσεις, ἐντάλματα πληρωμῆς, γραμμάτια εἰσπράξεως—Ὑπηρεσίαι ἐντεταλμέναι πρὸς τοῦτο). Ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων παρελθούσης χρήσεως. Διάταξις καὶ κἀρτίσις αὐτοῦ. Ἐλεγχος καὶ ἐπικύρωσις αὐτοῦ.

23) Ἡ Δικαιοσύνη ἐν Ἑλλάδι: Θεμελιώδης σκοπὸς αὐτῆς (Λύσις τῶν μεταξὺ τῶν πολιτῶν διαφορῶν καὶ ἐξασφάλισις τῆς κοινωνικῆς τάξεως).

Ὅργανα αὐτῆς (τὰ Δικαστήρια). Κατηγορίαι ὀριστικῶν δικαστηρίων. Διαβάθμισις τῶν δικαστηρίων ἐκάστης κατηγορίας. Ἀρμοδιότης τῶν διαφόρων κατηγοριῶν δικαστηρίων. Συγκρότησις τοῦ Προσωπικοῦ ἐκάστου Δικαστηρίου. Προσφυγὴ τοῦ πολίτου εἰς τὰ Δικαστήρια, σχετικὰ διατυ-

πώσεις (ἀγωγή καὶ μήνυσις, Δικαστικὴ ἀπόφασις, Ἐκτέλεσις δικαστικῆς ἀποφάσεως, Συμβολαιογραφεία (πάντα ταῦτα συντόμως). Ἐξέτασις τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς ὑφισταμένων δικαστικῶν ἀρχῶν.

24) Ἡ Χωροφυλακὴ.— Προορισμὸς καὶ συγκρότησις αὐτῆς. Σώματα αὐτῆς ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς. Ἀγροφυλακὴ, Σκοπὸς καὶ συγκρότησις αὐτῆς.

25) Παραγωγή τοῦ πλοῦτου.— Ἐννοία τοῦ πλοῦτου. Συντελεστοὶ τῆς παραγωγῆς αὐτοῦ. Οἱ κυριώτεροι πλουτοπαραγωγικοὶ πόροι τῆς χώρας καὶ εἰδικώτερον τῆς περιφερείας τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς. Ὀργανισμοὶ συμβάλλοντες εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς τοῦ πλοῦτου συντομώτατα. (Ἡ πολιτεία καθόλου καὶ διάφοροι εἰδικοί ὄργανισμοί, ἐμπόριον, βιομηχανία, τράπεζαι, ἐν αἷς ἡ Ἀγροτικὴ, Ἐπιμελητήρια κ.λ.π.

26) Κυκλοφορία τοῦ πλοῦτου.— Ἐννοία ταύτης καὶ μέσα διευκολύνοντα αὐτήν, ἰδίᾳ δὲ τὰ μέσα συγκοινωνίας. Σημασία τούτων. Ὑποχρέωσις τῶν πολιτῶν νὰ συμβάλλωσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς συγκοινωνίας καὶ διὰ προσωπικῆς ἐργασίας. Ἐμπορικαὶ ἀγοραί, πανηγύρεις, Ἐκθέσεις. Τὰ μέσα συγκοινωνίας ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

27) Κατανάλωσις τοῦ πλοῦτου. Συνετὴ διαχείρησις καὶ χρησιμοποίησις τοῦ πλοῦτου. Ἡ ἀποταμίευσις καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀγαθὰ. Ἐπιωφελέης προσωρινὴ ἀπασχόλησις τοῦ διαθέσιμου μετρητοῦ χρήματος (Κατάθεσις εἰς Τραπεζὰς καὶ Ταχυδρομικὰ Ταμιευτήρια). Διατυπώσεις καταθέσεως καὶ ἀναλήψεως ποσῶν. Παρεχόμενοι τόκοι. Ἐξέτασις τῶν ὑπαρχόντων τοιούτων ἰδρυμάτων ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

28) Τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα: Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐργάζεσθαι, τοῦ συναλλάττεσθαι καὶ τοῦ συνεταιρίζεσθαι. Σημασία τῶν δικαιωμάτων τούτων καὶ συνέπειαι ἐκ τῆς ἀσκήσεως αὐτῶν. Ἐπαγγελματίαι, ἀτομικῶς ἀσχοῦντες τὸ ἴδιον ἐπάγγελμα. Ἐταιρεῖαι, Συνεταιρισμοὶ καὶ Σωματεῖα. Ἀντίστοιχοι σκοποί. Διατάξεις διέπεισαι τὰ τῆς συστάσεως καὶ διοικήσεως αὐτῶν. Εὐθῆναι καὶ δικαιώματα τῶν διοικούντων καὶ ὅμοια τῶν μελῶν τῶν Ἐνώσεων τούτων. Τὸ δικαίωμα τῆς ἀπεργίας. Σκοπὸς τῆς ἀσκήσεως αὐτοῦ. Ὅρια ἐντὸς τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἀσκήται ἡ ἀπεργία πρὸς ἀποσόβησιν ζημιῶν ἀτομικῶν ἢ κοινωνικῶν. Προστασία τῶν ἐπαγγελματιῶν, ἰδίᾳ δὲ τοῦ προνομίου εὐρεσιτεχνίας καὶ τοῦ σήματος. Ἐπαγγελματικὰ Ἐπιμελητήρια.

29) Ἀσφαλιστικὸν σύστημα: Ἐννοία καὶ σημασία τῆς συμβάσεως τῆς ἀσφαλείας. Τὰ κυριώτερα εἶδη ἀσφαλειῶν (ζωῆς, πυρός, θαλάσσιαι, γεωργικαί, κατὰ ἀτυχημάτων καὶ

ἀσθενείας κ.λ.π.). Κοινωνικαὶ ἀσφάλεια. Διατυπώσεις κατὰ τὴν σύναψιν ἀσφαλείας. Ὑποχρεώσεις καὶ δικαιώματα τοῦ ἀσφαλιζομένου. Πάντα ταῦτα συντόμως καὶ διὰ παραδειγμάτων σαφηνιζόμενα.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1) Ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ προσφέρῃ ἐν ἄκρῃ συντομίᾳ τὰ κυριώτερα σημεῖα, τῆς ὡς ἄνω, ἀναγραφομένης ὕλης σαφηνίζων αὐτὰ διὰ καταλλήλων παραδειγμάτων καὶ συγκεκριμένων τὴν οὕτως ἐκάστοτε ἀναπτυσσομένην ὕλην εἰς συστηματικὴν καὶ συνοπτικὴν περίληψιν, ἀναγραφομένην ὑπὸ τῶν μαθητῶν εἰς ἀντίστοιχα τετράδια καὶ τοῦτο μέχρι τῆς δημοσιεύσεως ἀντιστοίχου διδακτικοῦ βιβλίου.

2) Ὁ διδάσκων ἀποβλέπων εἰς τὸν κύριον σκοπὸν τοῦ προκειμένου μαθήματος πρέπει ἐγκαίρως νὰ τονίξῃ τὴν σκοπιμότητα καὶ σπουδαιότητα τῆς πιστῆς ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων, αἵτινες διέπουν τὸ ὑφιστάμενον κοινωνικὸν καθεστῶς, καθιστῶν καταληπτὰ τὰ ἀγαθὰ τῆς εὐνομίας καὶ τὰ δεινὰ τῆς ἀναρχίας.

3) Τέλος ὁ διδάσκων καταλλήλως θὰ ἐπεκτείνῃ τὸ πνεῦμα τῆς ἀλληλεγγύης καὶ ἁρμονικῆς συμβιώσεως καὶ ἐπὶ τὴν ἀνθρωπότητα ὁλόκληρον (διεθνεῖς ἀλληλοεξάρτησις καὶ ἀλληλεγγύη). Ἡ παγκόσμιος εἰρήνη. Σημασία ταύτης διὰ τὴν προαγωγὴν τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ.

3. ΓΕΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Α'. Σκοπός.

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῆς Γενικῆς Ἱστορίας εἶναι ἡ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς μελέτη τῆς ἐξελίξεως, ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων μέχρι σήμερον, τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ, ὕλικου καὶ πνευματικοῦ, ἰδίως δὲ τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Β'. Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

(2 ὧραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1) Ἱστορία καὶ προϊστορία.

Οἱ προϊστορικοὶ χρόνοι καὶ ἡ διαίρεσις αὐτῶν εἰς ἐποχὰς ἡ λιθινὴ ἐποχὴ καὶ ἡ τῆς κατεργασίας τῶν μετάλλων. Ἡ θρησκεία, ἡ τέχνη, αἱ μεταναστεύσεις τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου.

2) Αἱ ἀρχαὶ τῆς ἱστορίας ἡ διαίρεσις τῆς ἱστορίας

εις εποχές. Οί ανατολικοί λαοί, Αιγύπτιοι Μεσοποτάμιοι, Έβραίοι, Φοίνικες, Μῆδοι καὶ Πέρσαι. Αἱ χώραι αὐτῶν, ἡ πολιτικὴ ἱστορία καὶ ὁ πολιτισμὸς αὐτῶν.

3. Ἑλλάς : ἡ χώρα καὶ τὸ κλίμα αὐτῆς. Πολιτισμὸς τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Ἡ Κρήτη—τὸ κράτος, ὁ λαὸς, ἡ τέχνη, ἡ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριον. Ὁ Μηκοναϊκὸς πολιτισμὸς, ἡ ἀποδοξία τῶν Δωριέων, τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη.

Ἡ Θρησκεία τῶν Ἑλλήνων. Θεοί, ἥρωες, ἡ λατρεία τῶν προγόνων. Αἱ ἀποικίαι τῶν Ἑλλήνων. Τὰ αἴτια τῆς ἰδρύσεως τῶν ἀποικιῶν καὶ ὁ χαρακτῆρ τούτων. Αἱ ἀποικίαι τῆς Μ. Ἀσίας, τῆς Χαλκιδικῆς, τῆς Θράκης, τοῦ Πόντου, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς δυτικῆς Λευκῆς τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ἡ Μεγάλη Ἑλλάς, ἡ Σικελία. Ἡ ἐνότις τῶν Ἑλλήνων : ἡ λατρεία, τὰ μυστήρια, οἱ ἀγῶνες, αἱ ἐορταὶ τῆς Δήλου, αἱ ἀμφικτυοναίαι, ἡ γλώσσα, τὰ ἔθνη καὶ ἔθιμα. Ἡ Σπάρτη—οἱ Δωριεῖς, ὁ Λυκοῦργος, ἡ ἀγωγή τῶν Σπαρτιατῶν, ἡ διοικήσεις, αἱ κατακτήσεις. Ἀθῆναι : Ἡ βασιλεία, ὁ Δράκων, ὁ Σόλων, ἡ σημασία τῶν νόμων τοῦ Σόλωνος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας.

Ὁ Πεισίστρατος ἡ ἀνάπτυξις τῶν Ἀθηναίων ἐπ' αὐτοῦ ὡς κέντρου ἐμπορίου καὶ πολιτισμοῦ. Ὁ Κλεισθένης καὶ αἱ μεταρρυθμίσεις του. Ἡ Δημοκρατία ἐν Ἀθῆναις.

Οἱ Περσικοὶ πόλεμοι, ἡ σημασία των διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν κόσμον ὁλόκληρον.

Τὸ Κράτος τῶν Ἀθηναίων, ἡ συμμαχία τῆς Δήλου καὶ ὁ σκοπὸς ταύτης. Ὁ Κίμων. Ὁ Περικλῆς. Ἡ τριακονταετής εἰρήνη.

Αἱ Ἀθῆναι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους. Αἱ κοινωνικαὶ τάξεις, ἡ διοικήσεις, ἡ οἰκογένεια, ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ Πειραιῶς. Ὁ πολιτισμὸς. Ἡ τέχνη, τὰ γράμματα, αἱ ἐορταὶ, ἡ δραματικὴ τέχνη, ἡ ἱστορία, ἡ φιλοσοφία, ἡ ρητορικὴ.

Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος : Πρώτη, Δευτέρα καὶ Τρίτη Περίοδος αὐτοῦ. Οἱ τριάκοντα τύραννοι. Ὁ Σωκράτης.

Ἡ ἡγεμονία τῆς Σπάρτης—Κύρου ἀνάβασις, ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ἀγησιλάου.

Αἱ Θῆβαι καὶ ἡ ἡγεμονία αὐτῶν.

Ἡ Μακεδονία. Ἡ Μακεδονία ἐπὶ Φιλίππου, ἡ ἐν Χαίρωνεία μάχη.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος : αἱ ἐκστρατεῖαι του, ὁ ἐκπολιτιστικὸς χαρακτῆρ τοῦ ἔργου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἡ ὀργάνωσις τοῦ Μακεδονικοῦ Κράτους.

Ἡ Ἑλληνιστικὴ ἐποχὴ. Ἡ διαίρεσις τοῦ Κράτους. Ἡ Αἴγυπτος ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων. Ἡ διάδοσις τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ Ἀλεξάνδρεια κέντρον τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς (γράμματα, τέχνη). Τὸ τέλος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἑλλάς καὶ Ρώμη. Ἡ ὑποταγὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Ρωμαίους.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(2 ὧραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Ρώμη καὶ Μεσαίωνα.

1. Ρώμη. Ἡ Ἰταλία, οἱ Ἕλληνες ἐν Ἰταλίᾳ, οἱ Ἑτροῦσκοι, οἱ Λατῖνοι. Ἡ βασιλεία, ἡ δημοκρατία ἐν Ρώμῃ. Αἱ κατακτήσεις τῆς Ρώμης. Ὁ δημόσιος καὶ ἰδιωτικὸς βίος τῶν Ρωμαίων, ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ἑλληνιστικοῦ πολιτισμοῦ ἐπ' αὐτῶν. Αὐτοκρατορία ἐν Ρώμῃ. Ὁ πολιτισμὸς τῆς ἐποχῆς τῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ἡ διάδοσις του. Κωνσταντῖνος ὁ μέγας. Ἡ πτώσις τῆς Δυτικῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας.

2. Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία. Αἱ γῶραι αὐτῆς καὶ ἡ διοικήσεις. Ὁ Ἰουστινιανός, ἡ ἐξωτερικὴ καὶ ἐσωτερικὴ πολιτικὴ αὐτοῦ. Οἱ Σλαῦοι καὶ ἡ ἐξάπλωσις αὐτῶν. Οἱ ἀγῶνες τοῦ Βυζαντίου κατὰ τῶν Περσῶν καὶ Ἀράβων. Ὁ πολιτισμὸς τῶν Ἀράβων. Οἱ Ἰσαυροὶ καὶ ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις. Ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Σλαβῶν καὶ ἡ ἐπίδρασις τοῦ Βυζαντίου ἐπ' αὐτῶν. Τὸ σχῆμα τῶν ἐκκλησιῶν. Ἡ Μακεδονικὴ δυναστεία. Ἡ ἐμφάνισις τῶν Σελτζούκων Τούρκων. Ἡ δυναστεία τῶν Κομνηνῶν.

Ὁ πολιτισμὸς τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τοῦ 7ου μέχρι τοῦ 11ου αἰῶνος. Ἡ νομοθεσία, ὁ στρατός, ὁ στόλος, ἡ διπλωματία, οἱ ἱεροκήρυκες, τὸ ἐμπόριον, τὰ γράμματα, ἡ λογοτεχνία, ἡ τέχνη.

3. Ἡ Μεσαιωνικὴ Δυτικὴ Εὐρώπη: Ἡ Ρώμη, ἡ ἐπίδρασις τῆς ἐπὶ τῶν λαῶν τῆς Δυτ. Εὐρώπης.

Ἡ μετανάστευσις καὶ αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν βαρβάρων. Ὁ σχηματισμὸς τῶν νέων κρατῶν. Τὸ βασίλειον τῶν Φράγκων. Κάρολος ὁ μέγας. Ὁ πολιτισμὸς ἐπ' αὐτοῦ. Νέαι ἐπιδρομαὶ βαρβάρων. Ὁ φεουδαλισμὸς. Ἡ κοινωνία κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ φεουδαλισμοῦ. Οἱ γεωργαί, οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων, ἡ κατάπτωσις τοῦ ἐμπορίου. Ἡ Ἀγγλία κατὰ τὸν Μεσαίωνα. Σύστασις τακτικοῦ δικαστηρίου. Ὁ χάρτης τῶν ἐλευθεριῶν. Ἡ Βουλὴ. Οἱ Γερμανοὶ κατὰ τὸν Μεσαίωνα. Ὁθων ὁ μέγας.

4. Ἡ ἐκκλησία κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ

5. Οί Κομνηνοί, αἱ σταυροφορίες καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν διὰ τὴν δυτικὴν Εὐρώπην.

6. Αἱ πόλεις κατὰ τὸν Μεσαίωνα καὶ ἡ ὀργάνωσις των. Ἡ Βενετία, ἡ Γένουα καὶ ἡ Φλωρεντία.

7. Ὁ πολιτισμὸς εἰς τὴν Δυτ. Εὐρώπην καὶ ἡ μόρφωσις, τὰ Πανεπιστήμια, τὸ δίκαιον, αἱ ἐθνικαὶ λογοτεχνίαι, ἡ τέχνη.

8. Τὸ Βυζάντιον ἀπὸ τῶν σταυροφοριῶν μέχρι τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ πολιτισμὸς τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τοῦ 11ου μέχρι τοῦ 15ου αἰῶνος. Ὁ αἰὼν τῶν Κομνηνῶν, ἡ ἀναγέννησις ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων.

9. Οἱ Φράγκοι εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ οἱ Σλαῦοι εἰς τὰ Βαλκάνια. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Βυζαντίου ἐπ' αὐτῶν.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(2 ὧραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Νέα ἐποχὴ :

1. Ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῆς Δυτ. Εὐρώπης ἀπὸ τῶν σταυροφοριῶν μέχρι τῶν ἀνακαλύψεων τῶν νέων χωρῶν καὶ ὁ πολιτισμὸς τῆς περιόδου ταύτης. Αἱ ἐφευρέσεις καὶ ἡ ἐπίδρασις των ἰδίως ἐπὶ τοῦ ἐμπορίου. Ἀνακαλύψεις νέων χωρῶν καὶ ἡ ἐξιχνίασις τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας καὶ ἡ σημασία τούτων διὰ τὴν Εὐρώπην, ἰδίως ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως.

2. Ἡ ἀναγέννησις ἐν Ἰταλίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ.

3. Ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα (Φραγκίσκος ὁ Α' καὶ Κάρολος ὁ Ε', Φίλιππος ὁ Β', Ἐλισάβετ). Ἡ ὀρθοκεντρικὴ μεταρρύθμισις ἐν τῇ Δύσει. Οἱ ὀρθοκεντρικοὶ πόλεμοι. Ἐρρίκος ὁ Δ'. Τὸ διάταγμα τῆς Νάντης, ἡ ἀνάπτυξις τῆς Γαλλίας ἐπὶ Ἐρρίκου τοῦ Δ', αἱ θεωρίαι τοῦ Σουλλύ.

Ἡ Εὐρώπη κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα. Ὁ τριακονταετὴς πόλεμος καὶ ἡ Βεσφαλικὴ εἰρήνη. Αἱ Κάτω Χῶραι καὶ ἰδίως ἡ οἰκονομικὴ των ἀνάπτυξις.

4. Ἀπόλυτος μοναρχία ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ καὶ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ αὐτῆς.

Ἡ Ἀγγλία ἐπὶ τῶν Στούαρτ. Ὁ Κρόμβελ. Ἡ δευτέρα ἐπανάστασις ἐν Ἀγγλίᾳ, τὸ Βασίλειον τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

Ἡ Γαλλία ἐπὶ τῶν Λουδοβίκων 13ου καὶ 14ου.

5. Ἡ Κεντρικὴ καὶ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα. Σουηδία, Ρωσσία.

6. Ὁ πολιτισμὸς κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα (ἐπιστῆμαι, λογοτεχνία, τέχνη).

7. Ἡ Εὐρώπη κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα. Τὸ παλαιὸν καθεστὼς, αἱ νέαι ἰδέαι, οἱ φυσιοκράται, ἡ πεφωτισμένη δεσποτεία.

Λουδοβίκος ὁ 15ος ἐν Γαλλίᾳ. Πέτρος ὁ Μέγας καὶ αἱ μεταρρυθμίσεις του. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς Πρωσσίας.

Ἡ Αὐστρία καὶ αἱ μεταρρυθμίσεις τῆς Μαρίας Θηρεσίας καὶ τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Β'. Ἡ Ἀγγλία κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα, ἡ συμπλήρωσις τοῦ συντάγματος, ὁ σχηματισμὸς τῆς Κοινοβουλευτικῆς Κυβερνήσεως, ἡ οἰκονομική, ἰδίως βιομηχανική, ἀνάπτυξις.

8. Αἱ ἠνωμένοι Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς.

9. Ὁ Πολιτισμὸς κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα (Οἱ ἐγκυκλοπαιδικοί, αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι, ἡ τέχνη).

10. Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις : Αἱ ἰδέαι τοῦ Τυργκὸ καὶ Νέκκερ, ἡ ἐπανάστασις, ὁ Ναπολέων. Ἡ σύνοδος ἐν Βιέννῃ (1814—1815), ἡ ἱερὰ συμμαχία.

11. Οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Τούρκων : Τὸ Πατριαρχεῖον, τὰ σχολεῖα, οἱ Φαναριῶται, ἡ Διοίκησις, ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἔθνους (ἐμπόριον, ναυτιλία, βιομηχανία).

Κλέφται καὶ ἀρματολῶι. Τὰ δημοτικὰ τραγοῦδια. Ὁ Ρήγας Φερραῖος. Ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία.

12. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821 (τὰ σπουδαιότερα συμβάντα αὐτῆς). Ὁ Καποδίστριας, ὁ Ὅθων. Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1843. Ἡ ἐξέωσις τοῦ Ὅθωνος. Γεώργιος ὁ Α'. Ἡ ἔνωσις τῆς Ἐπτανήσου.

13. Ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα : Ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γερμανία, ἡ Ἰταλία, ἡ Ρωσσία κατὰ τὸ πρῶτον ἕμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος. Ἡ πάλη μεταξὺ τῶν ἀντιδραστικῶν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τῶν φιλελευθέρων. Ἡ οἰκονομικὴ ἐπανάστασις.

Τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα. Ὁ διαμελισμὸς τῆς Τουρκίας. Οἱ Σέρβοι ἢ Αἴγυπτος, οἱ Ρουμᾶνοι, ὁ Ρωσσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1877—78.

Ἡ Βουλγαρία. Ἡ ἔνωσις τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου μετὰ τῆς Ἑλλάδος (1882).

Ἡ Ἑλλάς ἐπὶ τοῦ Γεωργίου τοῦ Α' (1863—1912).

Ὁ Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1897 καὶ ἡ αὐτονομία τῆς Κρήτης.

Οἱ Βαλκανικοὶ πόλεμοι τοῦ 1912—13. Αἱ συνθήκαι τοῦ Λονδίνου καὶ τοῦ Βουκουρεστίου.

Ὁ πολιτισμὸς τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα (λογο-

τεχνία, επιστήμη, εμπόριον, βιομηχανία, γεωργία, ἐμπορικὴ ναυτιλία).

Ἡ Γαλλία ἐπὶ Ναπολέοντος τοῦ Γ'. Ἡ ἐνότῃς τῆς Ἰταλίας καὶ ἡ τῆς Γερμανίας. Πρωσσο—Ἀυστριακὸς καὶ Γαλλογερμανικὸς πόλεμος, ἡ Γερμανικὴ αὐτοκρατορία.

Ἡ Ἀγγλία τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 19ου αἰῶνα. Τὰ ἐργατικὰ ζητήματα.

Αἱ μεταρρυθμίσεις Ἀλεξάνδρου τοῦ Β' ἐν Ρωσίᾳ.

Ὁ Πανευρωπαϊκὸς πόλεμος τοῦ 1914—18 καὶ ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπῃς μετ' αὐτόν.

14) Ὁ πολιτισμὸς κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα: (λογοτεχνία, επιστήμαι, τέχνη, ἡ ἐκπαίδευσις, ὁ σοσιαλισμὸς, ἡ διάδοσις τῶν δημοκρατικῶν ἀρχῶν).

Ὁ ὕλικὸς πολιτισμὸς: Ἡ συγκοινωνία, τὸ ἐμπόριον, ἡ βιομηχανία.

15) Οἱ Εὐρωπαϊκοὶ λαοὶ εἰς τὰς ἐκτὸς τῆς Εὐρώπῃς Ἠπείρους: Αἱ ἀποικίαι, ἡ ἄνω Ἀνατολή, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς (τὸ σύνταγμα τοῦ 1878, τὸ ζήτημα τῶν Μαύρων, ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῶν Ἡν. Πολιτειῶν). Ἡ Νότιος Ἀμερικὴ. Ἡ Αὐστραλία. Ὁ ἐξευρωπαϊσμὸς τῆς Ἰαπωνίας.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ἐν ἐκάστῳ κεφαλαίῳ τῆς παγκοσμίου ἱστορίας ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας καὶ τὰ σημεῖα ταῦτα κυρίως νὰ ἐξείρῃ προκειμένου νὰ μορφώσῃ ἀνθρώπους τοῦ ἐμπορίου.

Ἡ διδασκαλίαι τοῦ μαθήματος τῆς ἱστορίας δεόν νὰ γίνεταί κατὰ τρόπον κινῶντα τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς χρονολογίας, οἱ μαθηταὶ ὀφείλουσι νὰ ἀπομνημονεύωσι τὸ πολὺ ἐκείνας, ὅσαι ἔχουσιν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς καθόλου ἀνθρωπότητος π.χ. τὴν τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων, τὴν τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς, τὴν τῆς μεγάλης Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως κ.λ.π. τῶν δὲ λοιπῶν γεγονότων κατὰ αἰῶνας.

4. ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Α'. Σκοπός.

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῶν μαθηματικῶν εἶναι ἡ παροχὴ ἐπαρκῶν μαθηματικῶν γνώσεων, τὸ μὲν πρὸς κατανόησιν τῶν ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ καὶ εἰδικώτερον ἐν τῇ σφαιρᾷ τῶν οἰκονομικῶν ἐπιχειρήσεων ἐμφανιζομένων μαθηματικῶν ζητη

μάτων και μετ' εὐχερείας λύσιν τούτων, τὸ δὲ πρὸς ἀπρόσκοπον και καρποφόρον παρακολούθησιν ἑτέρων τοῦ σχολικοῦ προγράμματος μαθημάτων στηριζομένων εἰς ταιαύτας γνώσεις και τέλος ἢ διὰ προσφόρων ἀσκήσεων ἀπόκτησις δεξιότητος εἰς τὸ ἀπταιστως και συντόμως ἐκτελεῖν τοὺς παρουσιαζομένους ἀριθμητικούς ὑπολογισμούς.

Β'. Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

Ι. Πρακτικὴ Γεωμετρία.

(Ὅραι διδασκαλίας 1 καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

1. Σῶμα στερεόν, ὄγκος, ἐπιφάνεια, γραμμὴ, σημεῖον.
2. Εἶδη γραμμῶν ἰδιότητες αὐτῶν. (Πρόσθεσις, Ἀφαίρεσις κλπ.) (σχετικαὶ ἀσκήσεις).
3. Ἐπιφάνειαι, εἶδη ἐπιφανειῶν. Ἐπίπεδα σχήματα (εἶδη αὐτῶν).
4. Κύκλος. Θεμελιώδη στοιχεῖα αὐτοῦ, κατασκευὴ κύκλου, ἐφαρμογαὶ σχετικαί.
5. Ἐλλειψις, κατασκευὴ αὐτῆς.
6. Γωνία, σύγκρισις γωνιῶν πρὸς ἀλλήλας (ισότης, ἀνισότης). Τομὴ εὐθειῶν, παράλληλοι εὐθεῖαι, γωνία κατὰ κορυφήν, γωνία ὀρθή, εὐθεῖαι κάθετοι και κατακόρυφοι, γωνία ὀξεῖα, ἀμβλεία, ἐφεξῆς, ἄθροισμα και διαφορὰ γωνιῶν, συμπληρωματικαὶ και παραπληρωματικαὶ γωνίαι. Ἀσκήσεις σχετικαί.
7. Ἐπίκεντροι γωνίαι. Σχέσεις μεταξὺ ἐπικέντρων γωνιῶν και τῶν ἀντιστοίχων αὐτῶν τόξων. Μέτρησις γωνιῶν. Σχετικαὶ κατασκευαὶ διὰ τοῦ γνώμονος, διαβήτου και μοιρογυμονίου.
8. Προβλήματα. Νὰ κατασκευασθῆ γωνία ἴση πρὸς τὴν δοθεῖσαν γωνίαν· δοθείσης εὐθείας νὰ εὐρεθῆ τὸ μέσον αὐτῆς και ἢ ἐπ' αὐτῆς κάθετος εἰς αὐτὴν. Ἐκ σημείου κειμένου ἐκτὸς ἢ ἐπ' εὐθείας νὰ ἀχθῆ κάθετος ἐπ' αὐτήν. Νὰ διχοτομηθῆ τόξον, γωνία. Ἐφαρμογαί.
9. Γωνίαι σχηματιζόμεναι ὑπὸ παραλλήλων εὐθειῶν τεμνομένων ὑπὸ τρίτης. Νὰ ἀχθῆ παράλληλος πρὸς δοθεῖσαν εὐθεῖαν ἐκ σημείου κειμένου ἐκτὸς αὐτῆς, σχετικαὶ κατασκευαί.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

- Α'. Ἐπανάληψις ταχῆα τῶν διδαχθέντων ἐν τῇ Α' τάξει.
Β'. Μετὰ ταῦτα διδάσκονται τὰ ἑξῆς :

1. Εὐθύγραμμα σχήματα. Τρίγωνα, εἶδη τριγώνων, σχέσις γωνιῶν, σχέσις πλευρῶν τριγώνου, βάσις, ὕψος καὶ διάμεσος. Κατασκευὴ τριγώνου ἐκ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ. Προβλήματα. Τετράπλευρα. Εἶδη αὐτῶν, βάσις, ὕψος, σχέσις διαγωνίων καὶ σχέσεις γωνιῶν. Σχετικαὶ κατασκευαί. Τέμνουσα καὶ ἐφαπτομένη, εὐθύγραμμα σχήματα ἐγγεγραμμένα καὶ περιγεγραμμένα εἰς κύκλον.

2. Μέτρησις γραμμῶν. Μήκος εὐθείας, περιφερείας, τόξου. Ἀσκήσεις.

3. Μέτρησις ἐπιφανειῶν. Ἐμβαδὸν ὀρθογωνίου, τετραγώνου, παραλληλογράμμου, ῥόμβου, τριγώνου καὶ τραπεζίου. Ἀσκήσεις.

Ἐμβαδὰ πολυγώνων. Τύπος τοῦ Πυθαγορείου θεωρήματος. Σχετικαὶ ἀσκήσεις.

4. Κανονικὰ ἐγγεγραμμένα εὐθύγραμμα σχήματα εἰς κύκλον καὶ μέτρησις καμπυλογραμμῶν σχημάτων. Ἐμβαδὸν κύκλου, τομέως, στεφάνης. Ἐμβαδὸν ἐλλείψεως. Σχετικαὶ ἀσκήσεις. Τύπος τοῦ Σίμφωνος. Ἀσκήσεις.

5. Ὅμοια εὐθύγραμμα σχήματα, θεμελειώδεις ιδιότητες αὐτῶν. Κλίμαξ. Ἀπεικόνισις εὐθυγράμμων ἐπιπέδων ἐπιφανειῶν ὑπὸ κλίμακα. Στοιχειώδως καὶ συντόμως τὰ περὶ ὀριζοντίων προβαλῶν, ὑψομετρικῶν καμπύλων, κατασκευὴ ἀπλῶν σχεδίων. Χάρται. Ἐφαρμογαὶ σχετικαὶ (εὗρεσις ὕψους δένδρου, πλάτους ποταμοῦ ἀποστάσεως ἀπροσίτου σημείου. Καταμέτρησις ἐκτάσεως ἐπὶ ἐδάφους).

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

Α'. Ἐπανάληψις διὰ καταλλήλων ἀσκήσεων τῶν διαχθέντων ἐν τῇ Β' τάξει.

Β'. Μετὰ ταῦτα διδάσκονται τὰ ἐξῆς :

1. Στερεά.

α') Θέσις εὐθείας πρὸς ἐπίπεδον. Εὐθεῖα παράλληλος πρὸς ἐπίπεδον. Εὐθεῖα κάθετος πρὸς ἐπίπεδον. Εὐθεῖα πλαγία πρὸς ἐπίπεδον. Εὐθεῖα κειμένη ἐπὶ ἐπιπέδου. Θέσεις ἐπιπέδων πρὸς ἄλληλα. Ἐπίπεδα τεμνόμενα. Δίεδροι γωνία (ὀρθή, ὀξεία καὶ ἀμβλεία). Ἐπίπεδα παράλληλα.

β') Στερεαὶ γωνία.

γ') Πολύεδρα. Κύβος. Παραλληλεπίπεδα (ὀρθογώνια κ.λ.π.). Πρίσματα. Μέτρησις ὄγκου καὶ ἐπιφανείας αὐτῶν. Ἀσκήσεις.

- δ') Πυραμίδς, Κόλουρος πυραμίδς. Μέτρησις αὐτῶν. Ἀσκήσεις.
- ε') Κύλινδρος. Μέτρησις αὐτοῦ.
- στ') Κώνος. Κόλουρος κώνος. Μετρήσεις αὐτῶν. Ἀσκήσεις.
- ζ') Χωρητικότης βαρελίου. Μέτρησις αὐτῆς. Ἀσκήσεις.
- η') Σφαῖρα, Κύκλοι, ζῶνα, ἄζων, πόλοι, ἄτρακτος, σφαιρικὸς ὄνυξ κ.λ.π. Μέτρησις ἐπιφανείας καὶ ὄγκου σφαιρῆς. Ἀσκήσεις.

2. Σχέσεις ὄγκου καὶ βάρους σώματος. Εὗρεσις τοῦ βάρους ἐκ τοῦ ὄγκου καὶ τοῦ εἰδικοῦ βάρους καὶ ἀντιστρόφως. Ἀσκήσεις.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Κατ' ἀρχὴν ἡ διδασκαλία τῆς Γεωμετρίας πρέπει νὰ εἶναι ἐποπτικὴ, στηριζομένη ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ἐπίδειξιν τῶν ἐκάστοτε ἐξεταζομένων διαφόρων σχημάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν κατασκευὴν τοιαύτων σχημάτων ἐκ χαρτοῦ ἢ χαρτονίου καὶ τέλος εἰς ἐκτέλεσιν διαφόρων καταμετρήσεων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

2. Ἐπίσης ὁ διδάσκων πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ τοιαύτη διδασκαλία θὰ εἶναι ὅσον ἔνεστι συντομοτάτη καὶ ἀπλουστάτη καὶ νὰ κατατείνῃ, ὡς εἰς κύριον σκοπόν, εἰς τὴν κατανόησιν τῶν ζητημάτων τῆς μετρήσεως μεγθῶν, ἐπιφανειῶν καὶ ὄγκων.

II. Πρακτικὴ Ἀριθμητικὴ.

ΤΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

(5 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ σχολικοῦ ἔτους μέχρι τέλους Ἰανουαρίου καὶ 4 ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

A'. Ἐπὶ τῶν ἀκεραίων.

1. Ἐπαναληπτικαὶ ἀσκήσεις ἐπὶ τῆς γραφῆς καὶ ἀπαγωγείας πικτὸς ἀκεραίου ἀριθμοῦ.

2. Πρόσθεσις ἀκεραίων, θεμελειώδεις ἰδιότητες αὐτῆς. Ἀσκήσεις εἰς τὴν ἀπὸ μνήμης πρόσθεσιν. Ἀσκήσεις πρόσθεσεως πολλῶν πολυψηφίων ἀριθμῶν. Ἀσκήσεις πρόσθεσεως ἀριθμῶν διατεταγμένων ὀριζοντίων ἢ κατακόρυφως. Ἀσκήσεις πρόσθεσεως πολυψηφίων προσθετέων ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῆς πρόσθεσεως πάντων ἁμοῦ λαμβανομένων, ἀφ' ἑτέρου δὲ λαμβανομένων καθ' ἑμάδα. Δοκιμὴ. Προβλήματα πρόσθεσεως.

3. Ἀφαιρέσις ἀκεραίων. Θεμελειώδεις ἰδιότητες αὐτῆς. Ἀσκήσεις εἰς τὴν ἀπὸ μνήμης ἀφαιρέσιν. Ἀφαιρέσεις διὰ συμπληρώσεως. Ἀφαιρέσεις πολλῶν ἀριθμῶν ἀπὸ ἑνὸς

καὶ μόνου μειωτέου. Δοκιμή. Προβλήματα ἀφαιρέσεως.

4. Πολλαπλασιασμός ἀκεραίων. Ὅρισμοί. Πυθαγόρειος πίναξ ἀπὸ 1-10. Θεμελιώδεις ιδιότητες τοῦ πολλαπλασιασμοῦ. Ἐφαρμογαὶ τῶν ιδιοτήτων ἐπὶ καταλλήλων ἀσκήσεων. Δοκιμὴ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ. Πολλαπλασιασμός ἀπὸ μνήμης ἀριθμοῦ διψήφιου ἐπὶ μονοψήφιον καὶ ἐπὶ 10, 100 κλπ. Πολλαπλάσιον ἀκεραίου. Ἀσκήσεις ὑπολογισμοῦ τοιοῦτων. Γινόμενον πολλῶν παραγόντων. Ἀσκήσεις. Προβλήματα.

5. Διαίρεσις ἀκεραίων. Ὅρισμός, θεμελιώδεις ιδιότητες. Ἐφαρμογαὶ τῶν ιδιοτήτων ἐπὶ καταλλήλων ἀσκήσεων. Δοκιμὴ τῆς διαιρέσεως. Προβλήματα.

6. Περὶ διαιρετότητος. Σχετικὸς ὅρισμός. Χαρακτῆρες διαιρετότητος. α) διὰ 2 ἢ 5, β) 4 ἢ 25, γ) 8 ἢ 125, δ) 3 ἢ 9 ἢ 11, ε) 6 ἢ 12 ἢ 15. Ἀσκήσεις.

7. Περὶ μ.κ.δ. καὶ ε.κ.π. Κανόνες πρακτικῆς εὑρέσεως τούτων. Ἀσκήσεις. Περὶ ἀριθμῶν πρώτων πρὸς ἀλλήλους. Προβλήματα.

Β'. Ἐπὶ τῶν κλασματικῶν.

8. Κλασματικαὶ μονάδες. Κλάσματα. Πίναξ τῶν σχηματιζομένων κλασμάτων ἐκ διαφόρων κλασματικῶν μονάδων. Σύγκρισις τῶν κλασματικῶν μονάδων πρὸς ἀλλήλας. Ἀσκήσεις.

9. Σύγκρισις τῶν κλασμάτων πρὸς ἀλλήλα καὶ πρὸς τὴν ἀκεραίαν μονάδα. Ἀσκήσεις. Τροπὴ ἀκεραίου εἰς ἰσοδύναμον κλάσμα μὲ δεδομένον παρονομαστήν. Ἀσκήσεις. Ἐξαγωγή ἀκεραίων μονάδων δοθέντος κλάσματος. Μικτοὶ ἀριθμοί. Τροπὴ μικτοῦ εἰς ἰσοδύναμον κλάσμα. Ἀσκήσεις. Θεμελιώδεις ιδιότητες τῶν κλασμάτων. Ἀπλοποίησης κλάσματος Ἀσκήσεις. Τροπὴ ἑτερονύμων εἰς ὁμώνυμα. Ἀσκήσεις.

10. Πρόσθεσις. Ἀσκήσεις. Προβλήματα. Ἀφαιρέσις Ἀσκήσεις. Προβλήματα. Πολλαπλασιασμός. Ἀσκήσεις. Προβλήματα (σχετικὰ εἶδη) Διαίρεσις. Ἀσκήσεις. Προβλήματα (σχετικὰ εἶδη).

11. Λύσις προβλημάτων διὰ τῆς ἀναγωγῆς εἰς τὴν μονάδα. Σύνθετα κλάσματα. Τροπὴ τούτων εἰς ἀπλά ἰσοδύναμα. Ἀπλοποίησης ἀριθμητικῶν παραστάσεων περιεχουσῶν σύνθετα κλάσματα. Ἀσκήσεις.

12. Προβλήματα ἐπὶ ἀκεραίων καὶ κλασματικῶν ἀριθμῶν, πρὸς ἀκρίβην καὶ ἐπανάληψιν τῶν δεδιδαχμένων μέχρι τοῦδε

Γ'. Ἐπὶ τῶν δεκαδικῶν.

13. Ὅρισμός. Γραφὴ καὶ ἀπαγγελία τῶν δεκαδικῶν

ἀριθμῶν. Θεμελιώδεις ιδιότητες τῶν δεκαδικῶν ἀριθμῶν. Ἀσκήσεις. Πρόθεσις δεκαδικῶν. Ἀσκήσεις. Προβλήματα. Ἀφαίρεσις Ἀσκήσεις. Προβλήματα. Πολλαπλασιασμός. Ἀσκήσεις. Προβλήματα. Διαίρεσις. Ἀσκήσεις. Προβλήματα.

14. Τροπὴ κοινοῦ κλάσματος εἰς δεκαδικὸν ἀριθμὸν. Ἐξαγόμενα ἀκριβῆ καὶ ἐξαγόμενα κατὰ προσέγγισιν ὀρι-
σμένης δεκαδικῆς τάξεως. Ἀσκήσεις

15. Λύσις προβλημάτων καὶ τῶν τεσσάρων πράξεων ἐπὶ οἰωνδήποτε ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε δεδιδαγμένων ἀριθμῶν (ἀκεραίων, κλασματικῶν, δεκαδικῶν).

Δ'. Δεκαδικὸν μετρικὸν σύστημα καὶ συμμιγεῖς ἀριθμοί.

16. Μονάδες μήκους, ἐπιφανείας, ὄγκου ἢ χωρητικότητος καὶ βάρους τοῦ συστήματος τούτου καὶ μονάδες μεῦ υποδιαίρε-
σεις μὴ δεκαδικῆς, αἱ κυριώτεραι διὰ τὸν πρακτικὸν βίον.

Ἀσκήσεις καὶ προβλήματα τροπῆς μονάδων εἰς ἄλ-
λας τοιαύτας. Μονάδες νομισμάτων. Ἀσκήσεις καὶ προβλή-
ματα τροπῆς τούτων εἰς ἄλλας.

17. Τροπὴ συμμιγοῦς ἀριθμοῦ εἰς οἰωνδήποτε μονάδα
τούτου. Ἀσκήσεις.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι οἱ μαθηταὶ τῆς πρώτης
τάξεως κατέχουσι πενιχρὰ ἐφόδια μαθηματικῶν γνώσεων,
ἐκ τῶν προγενεστέρων σπουδῶν των, πρέπει ὁ διδάσκων
νὰ ἀναπτύσῃ τὰ διάφορα θέματα κατὰ τρόπον ὅσον ἐνεστι
ἀπλοῦστερον καὶ σαφέστερον.

2. Ἐπίσης πρέπει οὗτος κατὰ τοὺς δύο πρώτους μῆνας
τοῦ σχολικοῦ ἔτους νὰ προχωρῆ μᾶλλον βραδέως, οὕτως
ὥστε νὰ ἐξασφαλίζηται ἡ καρποφόρος ὑπὸ τῶν μαθητῶν παρα-
κολούθησις τῆς διδασκαλίας του, τούταντιον δὲ κατὰ τοὺς τε-
λευταίους μῆνας τοῦ σχολικοῦ ἔτους, ὅποτε ἡ πλειονότης
τῶν μαθητῶν θὰ εἶναι κάτοχος ἐπαρκῶν μαθηματικῶν γνώ-
σεων, δύναται οὗτος νὰ προχωρῆ ἐν τῷ ἔργῳ του ταχύτερον.

3. Ἐπίσης θεωρεῖται σκόπιμον ὅπως μετὰ τὴν διδα-
σκαλίαν κεφαλαίου τινὸς τῆς ἀριθμητικῆς διενεργεῖται ἐγ-
γραφὸς δοκιμασία τῶν μαθητῶν ἐπὶ τῆς ὕλης αὐτοῦ. Ἐὰν
ἐκ τῆς δοκιμασίας ταύτης ἀποδειχθῆ ὅτι ἡ τάξις κατέχει ἤδη
ἐπαρκῶς τὴν ὕλην ταύτην, τότε καὶ μόνον ἐπιτρέπεται νὰ
μεταβῆ εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀμέσως ἐπομένου κεφαλαίου.

4. Ἐπίσης ὁ διδάσκων πρέπει νὰ ἐνηργῆ ἐν εὐθέτῳ
χρόνῳ ἐπαναληπτικὰς ἀσκήσεις ἐπὶ τῆς ἤδη δεδιδαγμένης
ὕλης διὰ τῆς λύσεως καταλήλων συγκεντρωτικῶν προβλη-
μάτων, ἐκλεγομένων ἐκ τοῦ κύκλου τῶν ἐν τῷ πρακτικῷ

βίω συνήθως παρουσιαζομένων προβλημάτων και αποφευγομένων εξεζητημένων ζητημάτων, φύσει δυσχερών δια μαθητάς τῆς τάξεως ταύτης.

5. Ειδικῶς συνιστώνται και τὰ ἐξῆς: α) Μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν θεμελιωδῶν ιδιοτήτων τῶν πράξεων νὰ ἀναφέρονται παραδείγματα ἐφαρμογῆς τῶν ιδιοτήτων τούτων, β) νὰ γίνηται πλήρης ἐμβάθυνσις εἰς τὴν φύσιν και τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τοῦ πολλαπλασιασμοῦ και τῆς διαιρέσεως ἢ και τῶν δύο αὐτῶν συγχρόνως πράξεων ἐπὶ ἀκεραίων, κλασματικῶν και δεκαδικῶν ἀριθμῶν.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(3 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α'. Μεθοδική και ταχεῖα ἐπανάληψις τῆς διδασχέσεως ὅλης ἐν τῇ Α' τάξει.

Μετὰ ταῦτα διδάσκονται τὰ ἐξῆς.

1. Πράξεις ἐπὶ τῶν συμμιγῶν. Ἀσκήσεις. Προβλήματα.

2. Λύσεις προβλημάτων και τῶν τεσσάρων πράξεων ἐπὶ οἰωνδήποτε ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε δεδιδαχμένων ἀριθμῶν (ἀκεραίων, κλασματικῶν, δεκαδικῶν και συμμιγῶν).

3. Περὶ λόγων και ἀναλογιῶν. α) Θεμελιώδεις ιδιότητες αὐτῶν. β) Ποσὰ ἀνάλογα και ἀντιστρόφως ἀνάλογα.

4. Προβλήματα ἀπλῆς μεθόδου τῶν τριῶν. Στήριξις τῆς λύσεως τούτων και ἐπὶ τῆς ἀναγωγῆς εἰς τὴν μονάδα. Ἐξαγωγή τοῦ πρακτικοῦ κανόνος λύσεως αὐτῶν.

5. Προβλήματα ποσοστῶν. Εὔρεσις ποσοστοῦ δι' ἀνάλυσεως εἰς μέρη ἀπλᾶ. Τροπὴ ἐπὶ τοῖς $\frac{o}{o}$ εἰς ἰσοδύναμον ποσοστὸν ἐπὶ τῆς $\frac{o}{o}$ και ἀντιστρόφως. Ἐφαρμογαὶ ἐπὶ μεσιτειῶν, προμηθειῶν, ἐκπτώσεων, ἀποβάρου, ἀσφαλιστρῶν και λοιπῶν περιπτώσεων ἀπαντωσῶν ἐν τῷ ἐμπορίῳ. Τροπὴ ποσοστοῦ ἐπὶ τῆς τιμῆς ἀγορᾶς εἰς ἰσοδύναμον τοιοῦτον ἐπὶ τῆς τιμῆς πωλήσεως και τ' ἀνάπαλιν. Λύσις σχετικῶν προβλημάτων. Προβλήματα πολλῶν ποσοστῶν. Τιμολόγια και λογαριασμοὶ παραγγελιοδόχων ἀγορᾶς και πωλήσεως.

6. Προβλήματα συνθέτου μεθόδου τῶν τριῶν.

7. Προβλήματα συνεζευγμένης μεθόδου. Ἐξαγωγή τοῦ σχετικοῦ τύπου δι' εὐλήπτου ἀποδείξεως. Ἐφαρμογὴ ἰδίᾳ εἰς τὸν ὑπολογισμὸν τῆς τιμῆς τῆς μονάδος ἐνὸς ἐμπορεύματος

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

Μεθοδική και ταχεῖα ἐπανάληψις διὰ τῆς λύσεως προσφό-

ρων προβλημάτων τῆς ἐν τῇ Β' τάξει διδαχθείσης ὕλης καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου περὶ συμμιγῶν καὶ ἐφεξῆς.

Β'. Μετὰ ταῦτα διδασκονται τὰ ἐξῆς:

1. Προβλήματα μερισμοῦ καὶ ἑταιρείας.
2. Προβλήματα μίξεως, μέσου ὄρου καὶ μέσης τιμῆς.
- Ἐξαγωγή τῶν ἀντιστοίχων κανόνων δι' εὐλήπτου ἀποδείξεως.
3. Θεμελιώδη προβλήματα τόκου. Χρονικὰ μονάδες, (ἔτος πολιτικόν, ἐμπορικόν, μικτόν). Εὗρεσις τόκου διὰ τῶν τοκαριθμῶν καὶ σταθερῶν διαιρητῶν. Εὗρεσις τοῦ τόκου διὰ τῶν ἀπλῶν μερῶν τοῦ κεφαλαίου καὶ τοῦ χρόνου καὶ διὰ βοηθητικῶν ἐπιτοκίων. Περὶ μέσου ἐπιτοκίου. Προβλήματα κεφαλαίου ἠγαμένου μετὰ τόκου.
4. Προεξόφλησις ἐμπορικῶν γραμματίων. Ἐξωτερικὴ ὑφαίρεσις. Ἐσωτερικὴ ὑφαίρεσις. Σύγκρισις τῶν δύο ὑφαίρεσεων καὶ σημασία, τῆς διαφορᾶς τούτων. Πρακτικὴ εὗρεσις τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας ἐκ τῆς παρούσης ἀξίας ἐξωτερικῆς ὑφαίρεσεως καὶ τῆς παρούσης ἀξίας ἐσωτερικῆς ὑφαίρεσεως ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας. Πινάκια προεξόφλησεως. Προεξόφλημα ἀπλοῦν καὶ σύνθετον (ἀποτελούμενον ἐξ ὑφαίρεσεως προμηθείας, εἰσπρακτικῶν κλπ.). Εὗρεσις τοῦ πρακτικοῦ ἐπιτοκίου τῆς προεξόφλησεως. Πινάκια προεξόφλησεως γραμματίων πληρωτέων ἐν ξένοις ἀγοραῖς (ἰδίᾳ Ἀγγλίας). Εὗρεσις τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας τῆς συν)κῆς, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἐκδώσῃ (νὰ σύρῃ) τις ἵνα εἰσπράξῃ ὀρισμένον ποσό.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν προβλημάτων ποσοστῶν, ἀνάγκη ὁ διδάσων νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὸν ἀπὸ μνήμης λογισμὸν ποσοστῶν ὑπὸ τῶν μαθητῶν διὰ τῆς ἀναλύσεως τῶν ποσοστῶν εἰς μέρη ἀπλᾶ, εὐχερῶς ἀπὸ μνήμης ὑπολογιστά.
2. Κατὰ τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τόκου διὰ τῶν σταθερῶν Δ)τῶν, ὁ διδάσων λαμβάνων ὡς κεφάλαια αὐτοὺς τοὺς σταθεροὺς Δ)τας, νὰ ζητῇ νὰ ἐπιτυγχάνῃ τὴν ὑπ' αὐτῶν τῶν μαθητῶν συναγωγὴν τῆς γνωστῆς ιδιότητος τοῦ σταθεροῦ Δ)του, λαμβανομένου ὡς κεφαλαίου καὶ τοκίζομένου πρὸς τὸ ἐπιτόκιόν του, καὶ ἐφ' ἧς στηριζόμενος νὰ ἐρμηνεύῃ τὴν μέθοδον τῆς δι' ἀναλύσεως εἰς ἀπλᾶ μέρη τοῦ κεφαλαίου εὐρέσεως τοῦ τόκου. Ὁμοίως θέλει ἐξαχθῆ καὶ ἡ ἑτέρα γνωστὴ ιδιότης τοῦ τοκαριθμοῦ τοῦ διηρημένου δι' 100, ἐφ' ἧς στηρίζεται ἡ μέθοδος τῆς εὐρέσεως τοῦ τόκου δι' ἀναλύσεως τοῦ δεδομένου χρόνου εἰς ἀπλᾶ μέρη.
3. Ὁ διδάσων θὰ λαμβάνῃ πρόνοιαν ὅπως οἱ μαθηταὶ ἀσκῶνται ἐπαρκῶς ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς

ἀπὸ μνήμης, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ταχέϊαν καὶ ἀπταιστον ἐκτέλεσιν προσθέσεων ἐπὶ πολυαριθμῶν προσθετέων, ὡς καὶ ἐξαγομένων ἑτέρων πράξεων. Πρὸς τοῦτο φροντίζει ὁ διδάσκων νὰ προπαρασκευάζῃ, διὰ πολυγράφου ἢ γραφομηχανῆς ἢ ἐκτυπώσεως, μικρὰ φύλλα χάρτου περιέχοντα τὰς ἐκτελεστέας, ὡς ἄνω πράξεις, ἀφιεμένης κενῆς τῆς θέσεως τοῦ ἐξαγομένου ὅπερ ὁ μαθητὴς θὰ σημειώσῃ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀσκήσεως. Αἱ ἀσκήσεις αὗται θὰ καταρτίζονται συστηματικῶς βαινύσαι ἀπὸ τῶν ἀπλουστέρων εἰς τὰς συνθετωτέρας.

Ἡ τοιαύτη ἀσκήσις θὰ προτείνηται πρὸς λύσιν κατὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ μαθήματος, καὶ μετὰ τὴν συλλογὴν τῶν δοκιμίων καὶ ταχέϊαν ἐξελέγγιν αὐτῶν, καθ' ἣν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὁ καταναλωθεὶς χρόνος ὑφ' ἑκάστου μαθητοῦ διὰ τὴν λύσιν καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν σφαλμάτων, ἐπακολουθεῖ ἢ ἀνάπτυξις τοῦ κυρίου θέματος.

5. ΦΥΣΙΚΑ

I. Φυσικὴ Ἱστορία.

A'. Σκοπὸς :

Ἡ ἐν ταῖς Ἐμπορικαῖς Σχολαῖς διδασκαλίαι τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας, Ζωολογίας, Φυτολογίας, Ὄρυκτολογίας, καὶ Γεωλογίας, ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν παροχὴν ἀφ' ἑνὸς γενικωτάτης ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰδικῆς στοιχειώδους τοιαύτης ἐκ τῆς γνώσεως τῶν φυσικῶν σωμάτων καὶ τῆς χρησιμότητος αὐτῶν εἰς τὸν ἄνθρωπον.

B'. Διδαχτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

(3 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

A'. Ζωολογία. :

α) Εἰσαγωγή. Ἀντικείμενον ζωολογίας. Χρησιμότης αὐτῆς.

β) Εἰδικώτερον τὰ ἐξῆς :

1. Συνομοταξία σπονδυλωτῶν.

α) Ὁμοταξία θηλαστικῶν : Σύντομος περιγραφή τῆς γαλῆς καὶ χρησιμότης αὐτῆς. Τινὰ περὶ τοῦ βίου καὶ ἰδίως τῶν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου χρήσεων τῶν : λέοντος, τίγρεως, κυνός, ἀρκτου, ἰκτίδος, ἐνυδρίδος. Γενικοὶ χαρακτῆρες ἀρπακτικῶν. Χρησιμότης τοῦ λαγωῦ, κονίχλου, κάστορος, σκυόρου, μύδος. Γενικοὶ χαρακτῆρες τρωκτικῶν. Περιγραφή, βιολογία, χρησιμότης προβάτου, βοός, αἰγός, καμήλου, ἐλάφου, ταράνδου, μόσχου, τοῦ μοσχοφόρου. Γενικοὶ χαρακτῆρες μηρυκαστικῶν. Περὶ τοῦ χοίρου, χρησιμότη-

αὐτοῦ. Γενικοί χαρακτῆρες ἀρτισθακτύλων. Ἐλέφας, χρησιμότης αὐτοῦ. Γενικοί χαρακτῆρες προβοσκιδωτῶν. Περὶ ἵππου. Χρησιμότης αὐτοῦ καὶ τοῦ ὄνου καὶ ἡμίονου. Γενικοί χαρακτῆρες μονόπλων. Πτερυγιόποδα (Φώκη). Περὶ φαλαίνης. Χρησιμότης αὐτῆς καὶ τοῦ φυσητῆρος μακροκεφάλου. Γενικοί χαρακτῆρες κητωδῶν. Γενικοί χαρακτῆρες θηλαστικῶν.

β) Ὁμοταξία πτηνῶν.

Περὶ τῆς ὄρνιθος, ὄου, ἐπιφάσεως, φυσικῆς καὶ τεχνικῆς ὄρνιθοκομίας. Χρησιμότης τῆς ὄρνιθος ὡς καὶ τῆς νήσσης, πελαργοῦ, γλαυκῆς, κολυβρίων, ὀδικῶν, παραδεισίου πτηνοῦ, στρουθοκαμήλου. Περὶ πτερῶν. Γενικοί χαρακτῆρες πτηνῶν.

γ) Ὁμοταξία ἐρπετῶν καὶ ἀμφιβίων. Σύντομος περιγραφή τῆς χελώνης καὶ χρησιμότης αὐτῆς. Τινὰ περὶ ὕψρων. Τινὰ περὶ βατράχου. Γενικοί χαρακτῆρες ἐρπετῶν καὶ ἀμφιβίων.

δ) Ὁμοταξία ἰχθύων : Περὶ τοῦ κυπρίνου. Χρησιμότης ἰχθύων γλυκῶν ὑδάτων (σολωμοῦ, ἐγγέλου, πέστροφας, ἀκτιπύσης), ἰχθυοτροφία. Χρησιμότης ἰχθύων θαλασσίων ὑδάτων (σαρδίνης, ἀρίγγης, κεφάλου, θύνου, γάδου τοῦ μορροῦ). Χρησιμότης ὠθηκῶν. Διατήρησις ἰχθύων. Ἄλιεία. Γενικοί χαρακτῆρες ἰχθύων. Σύγκρισις πασῶν τῶν ὁμοταξιδῶν τούτων. Γενικοί χαρακτῆρες τῶν σπονδυλωτῶν.

2. Συνομοταξία μαλακίων :

Σύντομος περιγραφή τοῦ κοινοῦ δικτάποδος. Χρησιμότης αὐτοῦ ὡς καὶ τῆς σηπίας, τευθίδος, μυτίλου, ὀστέου, μελαγχρίνης τῆς μαργαριτοφόρου. Γενικοί χαρακτῆρες μαλακίων.

3. Συνομοταξία ἀρθροπόδων :

Ὁμοταξία ἐντόμων : Σύντομος περιγραφή καὶ βίος μελίσσης. Μελισσοκομία. Χρησιμότης αὐτῆς. Τινὰ περὶ μυῶν καὶ κωνόπων (ἰδίως τῶν ἀνωφελῶν) καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν κινδύνων. Βιολογία μεταξοσκώλυκος. Σηροτροφία. Γενικοί χαρακτῆρες ἀρθροπόδων.

β) Ὁμοταξία μαλακιοστράκων : Σύντομος περιγραφή ἀστακοῦ. Χρησιμότης αὐτοῦ ὡς καὶ τῶν καρκίνου καὶ παλαίμονος. Ἀστακοτροφία. Γενικοί χαρακτῆρες μαλακιοστράκων.

3. Συνομοταξία σκωλήκων :

Σύντομος περιγραφή σκωλήκος τοῦ γηίνου. Ὁφέλεια ἐξ αὐτοῦ. Ὀλίγα περὶ τριχίνης καὶ ταινίας καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν κινδύνων. Γενικοί χαρακτῆρες σκωλήκων.

4. Συνομοταξία ἐχίνοδέρμων :

Ἐγγίος ὁ θαλάσσιος. Περιγραφή καὶ χρησιμότης αὐτοῦ.

5. Συνομοταξία σπογγωδῶν :

Σύντομος περιγραφή καὶ βιολογία τοῦ σπόγγου. Σπογγα-
λειία. Γενικοὶ χαρακτήρες σπογγωδῶν.

6. Συνομοταξία κοιλεντέρων :

Σύντομος περιγραφή καὶ βιολογία τοῦ κοραλλίου. Ἀ-
λειία τῶν κοραλλίων. Γενικοὶ χαρακτήρες τῶν κοιλεντέρων.

7. Συνομοταξία πρωτοζώων :

Βιολογία τοῦ αἱματοζώου τοῦ Λαβεράν. Γενικοὶ χα-
ρακτήρες πρωτοζώων. Συστηματικὴ τῶν ζώων. Τί καλεῖται
εἶδος. Κύτταρα. Πολλαπλασιασμοὶ κυττάρων.

Β') Ὄρυκτολογία :

α') Εἰσαγωγή. (Ὁρισμὸς ὄρυκτοῦ. Ἀντικείμενον ὄρυ-
κτολογίας, χρησιμότης αὐτῆς).

β') Γενικὸν μέρος. (Συντόμως τὰ περὶ τῶν φυσικῶν ἰδιο-
τήτων καὶ ἰδίως τὰ περὶ τοῦ σχήματος, θερμότητας, σκληρότη-
τος, εἰδικοῦ βάρους, χρώματος, λάμψεως καὶ διαφανείας).

γ') Εἰδικὸν μέρος. Συντομώτατα τὰ ἑξῆς :

1) Ἐκ τῶν αὐτοφυῶν ὄρυκτῶν ὁ ἀδάμας, ὁ γραφί-
της, τὸ θεῖον.

2) Ἐκ τῶν συνθέτων : Ὁ χαλαζίας, ὁ μαρμαρυγίας,
ὁ ἄστριος, τὸ κορούνδιον, ἡ σιμόρις, ὁ αἱματίτης, ὁ λειμο-
νίτης, ὁ σιδηροπυρίτης, ὁ μαλαχίτης, ὁ χαλκοπυρίτης, ὁ
γαληνίτης ὁ σφαλερίτης, τὸ ὄρυκτὸν ἄλας, τὸ μάρμαρον
ἢ γύψος, ὁ μαγνησίτης, ὁ τάλκης, ὁ χρωμίτης, οἱ γαιάν-
θρακες, τὸ πετρέλαιον, τὸ ἤλεκτρον.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(Τὸ α' ἐξάμενον 2 ὄρα καὶ τὸ β' 1 ὄρα καθ' ἑβδομάδα) 5

Α') Φυτολογία : (2 ὄρα καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους
Ἰανουαρίου).

α') Εἰσαγωγή : (ἀντικείμενον φυτολογίας. Χρησιμότης
αὐτῆς).

β') Γενικὸν μέρος : Περὶ τῶν ἀνατομικῶν στοιχείων,
ἀναπνοή, ἀφομοίωσις, διαπνοή, πρόσληψις θρεπτικῶν στοι-
χείων.

Εἰδικὸν μέρος :

1) Φυτὰ παρέχοντα θρεπτικὰς οὐσίας :

Σιτηρά. (Καλλιέργεια σίτου, εὐδοκίμησις, χρησιμοποίη-
σις σίτου, κριθῆς, ἀραβοσίτου, βρώμης, σικάλως). Ἐχ-
θροί, ἀσθένειαι, θεραπεία. Ὄρυζα (καλλιέργεια, εὐδοκί-
μησις, χρησιμοποίησις). Γεώμηλα (καλλιέργεια, εὐδοκίμη-
σις, χρησιμοποίησις). Ἐχθροί, ἀσθένειαι, θεραπεία.

2) Ὀπωροφόρα δένδρα καὶ θάμνοι : Καλλιέργεια, εὐδοκίμησις, χρησιμοποίησις καὶ ἰδίως τῆς ἀμπέλου καὶ σταφιδαμπέλου, ἐσπεριδοειδῶν, συκῆς, μηλέας, κερασέας κλπ. ἔχθροί, ἀσθένειαι, προληπτικά καὶ θεραπευτικά μέσα.

3. Ἀπολαυστικά φυτά : Καπνός, καφέα, τέα, κακάο-δένδρον, λυκίσκος. Καλλιέργεια καπνοῦ, εὐδοκίμησις αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἀπὸ ἀπόψεως κλίματος καὶ ἐδάφους. Ἐχθροί, ἀσθένειαι, προληπτικά καὶ θεραπευτικά μέσα. Χρησιμοποίησις καὶ ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

4) Ὀψαρτικά φυτά : Τεῦτλα, σακχαροκάλαμον. Καλλιέργεια, εὐδοκίμησις, χρησιμοποίησις.

5) Ἐλαιώδη φυτά : Ἐλαίας καλλιέργεια, εὐδοκίμησις, συγκομιδὴ. Ἐχθροί καὶ ἀσθένειαι, μέσα προληπτικά ἰδίως κατὰ τοῦ δάκου καὶ πυρηνωτήτου καὶ θεραπευτικά. Σησάμου εὐδοκίμησις, χρησιμοποίησις.

6) Κλωστικά φυτά : Βάμβαξ, λίνον, κίναβις. Καλλιέργεια, εὐδοκίμησις, χρησιμοποίησις αὐτῶν. Περὶ εὐδοκίμησεως καὶ χρησιμοποίησεως τῆς γιούτης.

7) Δασικά φυτά : Δρυς, ἐλάτη, πεύκη, ἐβέα ἢ βραζιλιανή, σιφωνία ἢ ἐλαστική, ἰσονάντρα-γιοῦτα, καμφορά, σχοῖνος ὀμαστιχοφόρος. Εὐδοκίμησις χρησιμοποίησις τῶν προδόντων.

8) Καλλωπιστικά φυτά : Ροδῆ, Καλλιέργεια, εὐδοκίμησις. Χρησιμοποίησις. Ἀνθοκομία.

9) Βολβώδη φυτά : Κρόμμυον, σκόροδον. Καλλιέργεια, εὐδοκίμησις.

δ) Συστηματικὴ τῶν φυτῶν : Σύγκρισις στοιχειῶδης φυτῶν καὶ ζώων.

Β') Γεωλογία. Στοιχειωδῆς περὶ τῆς γεωγενείας, γενέσεως ὄρεων, ἡφαιστειῶν, ἐκρήξεων, σεισμῶν, θερμῶν πηγῶν, ἰαματικῶν πηγῶν, πετρωμάτων, ἀποσαθρώσεως πετρωμάτων, καλλιεργησίου γῆς, γεωλογικῶν παραγόντων, διαμορφώσεως τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς καὶ γεωλογικῶν αἰῶνων.

Σ η μ. Ἐὰν ὁ χρόνος ἐξαρκῆ, γίνεται καὶ συντομοτάτῃ ἐξέτασις τῆς γῆς ὡς οὐρανοῦ σώματος.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα).

Α') Ἀνθρωπολογία. (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου): Γενικὴ στοιχειώδης διδασκαλία (μετὰ τῶν σχετικῶν κανόνων ἐκ τῆς Ἰγυεινῆς) περὶ τοῦ σκελετοῦ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ μυϊκοῦ καὶ νευρικοῦ συστήματος, τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, αἰσθήσεων, ἀναπνοῆς, αἵματος, κυκλοφορίας αὐτοῦ, πέψεως καὶ ὀργάνων αὐτῆς, ἀπομυζή-

σεως τῶν τροφῶν, ἐκκριτικῶν ὀργάνων μετὰ τῶν σχετικῶν ἐκκριμάτων.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ἐπειδὴ αἱ ἐκ τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας γνώσεις παρέχονται ἐν ταῖς Ἐμπορικαῖς Σχολαῖς κυρίως, ἵνα ὁ μαθητῆς ἔχῃ προσλαμβανούσας παραστάσεις διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς Ἐμπορευματολογίας, ἧτις ἀποτελεῖ τό, οὕτως εἰπεῖν, ἐπιστέγασμα τῆς διδασκαλίας τῶν φυσικῶν μαθημάτων ἐν ταῖς σχολαῖς ταύταις, διὰ ταῦτα δεόν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν διαφόρων θεμάτων ἐκ τῆς Ζωολογίας καὶ Φυτολογίας ὁ διδάσκων νὰ περιορίζηται εἰς ζῶα καὶ φυτὰ ἀποτελοῦντα ἀμέσως ἀντικείμενον ἐμπορίας ἢ παρέχοντα ὕλας διὰ βιομηχανίας. Κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν καλλιεργειῶν ζωϊκῶν καὶ φυτικῶν εἰδῶν ἐπιτίθενται συντόμως καὶ αἱ εὐχρηστότεραι ζωοτεχνικαί, γεωπονικαὶ μέθοδοι πρὸς βελτίωσιν κατὰ ποιότητα καὶ ποσότητα προϊόντων. Οὕτω π.χ.

1) Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὀρυκτολογίας πρέπει νὰ περιορίζηται εἰς τὰ χρήσιμα ὀρυκτὰ πρὸς ἀριωτέραν κατανοήσιν τοῦ σχετικοῦ τμήματος τῆς Ἐμπορευματολογίας.

2) Κατὰ τὴν τῆς Γεωλογίας νὰ ζητήσῃ ὁ διδάσκων νὰ δώσῃ μίαν εἰκόνα τῆς γῆς ἀπὸ τῆς γενέσεώς της μέχρι σήμερον μετὰ τῶν αἰτιῶν αἵτινες ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν διαμόρφωσιν τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς.

3) Ἐν τῷ μαθηματι τῆς Ἀνθρωπολογίας προβαίνει ὁ διδάσκων εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀνατομικῶν πάντοτε στοιχείων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἐπιδεικνύων σκελετῶν, προπλάσματα καὶ εἰκόνας, ὑπενθυμίζων δὲ ὅπου τοῦτο εἶναι δυνατόν, τὴν γνωστὴν ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου ἀνατομικὴν κατασκευὴν τῶν συνήθων ζῶων, προβάτου, βοῦς, κλπ.

Ἐν τῇ ἀπαριθμῆσει τῶν μερῶν τοῦ σκελετοῦ ὀφείλει νὰ περιορίζηται εἰς τὰ ἀπολύτως ἀναγκαιὰ καὶ μᾶλλον κοινά, ἀποφεύγων τὴν μνηεὶν ὁσῶν π.χ., περὶ τῶν ὁποίων σπανιώτατα γίνεται λόγος. Ἐν τῇ φυσιολογίᾳ τοῦ ἀνθρώπου ὁ διδάσκων καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν, ὥστε τὰ μέρη αὐτῆς τὰ ὁποῖα παρουσιάζουσι δυσκολίας μεγαλυτέρας πρὸς κατανόησιν ἢ ἄλλας, νὰ ἐξετάζωνται κατὰ τρόπον εὐληπτον διὰ μαθητὰς μικρᾶς ἰδίᾳ τάξεως. Λόγω τέλος τῆς μεγίστης σημασίας, τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὸν ἀνθρώπον ἡ γνώσις τῶν ἀνιχνυομένων ὄρων, ὑπὸ τοὺς ὁποίους οὗτος ζῶν εἶναι ὑγιῆς, ἀπαραίτητον τυγχάνει νὰ παρέχωνται εἰς

τους μαθητάς αἰ ὑγιεῖναι συστάσεις καὶ παρατηρήσεις εὐ-
θύς μετὰ τὴν ἐξέτασιν ἐκάστης ἐνότητας π.χ. σκελετοῦ,
μυικοῦ συστήματος κ.λ.π.

4) Γενικὴ διδακτικὴ ἀρχή, ἣν ἀπαραιτήτως ὀφείλει νὰ
τηρήῃ ὁ διδάσκων τὴν Ζωολογίαν, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ μαθή-
ματα, Φυτολογίαν, Ὀρυκτολογίαν καὶ Γεωλογίαν, εἶναι
ἐκείνη, καθ' ἣν οὗτος προβαίνει ἐκ τῶν ἐπὶ μέρους εἰς τὰ
καθ' ὅλου καὶ ἐκ τῶν γνωστοτέρων εἰς τὰ ὀλιγώτερον γνω-
στά. Οὕτω κατ' ἀρχὰς ἐξετάζεται τυπικῶς ἐν ζῶον λεπτομε-
ρέστερον ἐκ τῶν γνωστῶν π.χ. ἡ γαλῆ ἢ ὁ κύων, εἶτα ἐν
ἄλλο, συντόμως, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξάγονται οἱ κοινοὶ χαρα-
κτῆρες τῆς τάξεως εἰς ἣν ταῦτα ἀνήκουσι, π.χ. τῶν ἄρπα-
κτικῶν. Μετὰ ταῦτα ἀναφέρονται καὶ ἄλλα ἄρπακτικά,
ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν παρέχουσι τὸ δέρμα των πρὸς πα-
ρασκευὴν γουναρικῶν ἄλλα δὲ προξενοῦσιν ἐν γένει βλάβην
εἰς τὸν ἄνθρωπον. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐξετάζονται καὶ τὰ
λοιπὰ ζῶα τῶν λοιπῶν ἁθροισμάτων (τάξεων), π.χ. τὸ
πρόβατον, ὁ βοῦς κ.λ.π., ἐφιστᾶται ἡ προσοχὴ ἐπὶ τῶν μᾶλ-
λον ἀξιολόγων καὶ μετὰ ταῦτα γίνεται ἡ ἐξαγωγή τῶν χα-
ρακτῆρων τῆς ὁμοταξίας τῶν θηλαστικῶν καὶ γίνονται αἱ
ἐν γένει παρατηρήσεις ἐπ' αὐτῶν. Ὅτι ἐλέγχθη διὰ τὴν πρῶ-
την ὁμοταξίαν γίνεται καὶ διὰ τὰς λοιπὰς ἀλλὰ κατὰ πολὺ
συντομώτερον τρόπον καὶ διότι αὐταὶ ἔχουσι πολὺ μικρο-
τέραν σημασίαν διὰ τὸν ἄνθρωπον ἢ ἐκείνη.

5) Ἐν τῇ Φυτολογίᾳ ὁμοίως ἐξετάζονται πρῶτον τὰ
κυριώτερα φυτὰ κατ' εἶδος καὶ ἔπειτα ἐξάγονται τὰ γενικὰ
γνωρίσματα τῶν διαφόρων ἁθροισμάτων. Ἐν τῇ ἐξετάσει
τῶν φυτῶν ἐφιστᾶται ἡ προσοχὴ τοῦ διδάσκοντος ἐπὶ τῶν
ἐχόντων ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὴν ἐλληνικὴν παραγω-
γὴν, ὡς εἶναι ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος, ὁ σῖτος, ὁ καπνός, κ.λ.π.
χωρὶς ἀφ' ἑτέρου νὰ ἐπεκτείνηται πέραν τοῦ δέοντος, ἵνα
μὴ τὸ μάθημα τοῦτο καταστῇ χαρακτῆρος ἐμπορευματο-
λογίας. Ὡς πρὸς τὴν σειρὰν δέ, ἣν δεόν νὰ ἀκολουθῇ ἡ δι-
δασκαλία τῆς Φυτολογίας, αὕτη εἶναι ἡ ἐξῆς : Πρῶτον δι-
δάσκεται ἡ ἀνατομία τοῦ φυτοῦ, εἶτα ἡ φυσιολογία αὐτοῦ
καὶ τέλος ἡ συστηματικὴ φυτολογία.

6) Ἐν τῷ μαθήματι τῆς Ὀρυκτολογίας τοῦ ὁποίου ἡ ση-
μασία τόσον ὡς αὐτοτελοῦς μαθήματος ὅσον καὶ ὡς προπαρα-
σκευαστικὸν διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐμπορευματολογίας
εἶνε μεγάλη, παρέχονται ἐν πρώτοις ὀλίγα στοιχειώδεις
γνώσεις ἐκ τοῦ γενικοῦ μέρους τῆς Ὀρυκτολογίας, ἥτοι μορφῆ
ὄρυκτῶν, ἰδιότητες φυσικαὶ κ.λ.π. εἶτα δὲ ἐξετάζονται μερικὰ
ἐκ τῶν ὄρυκτῶν, τὰ μᾶλλον χρήσιμα ἐν τῇ βιομηχανίᾳ ἢ τῷ

ἐμπορίῳ, ὡς καὶ τὰ ἀποτελοῦντα συστατικά τῶν διαφόρων πετρωμάτων καὶ ἐδάφους, ὡς εἶναι ὁ ἀνθραξ, τὸ θεῖον, ὁ ἀδάμας, ὁ χαλαζίας, ὁ ἀσβεστίτης, ἡ γύψος, ὁ μαρμαρυγίας κ.λ.π. Ἐκαστον ὄρυκτον ἐξετάζεται πρωτίστως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὀρατῶν αὐτοῦ ἰδιοτήτων, ὡς χρώματος, σκληρότητος κλπ., εἶτα δὲ τῶν ἄλλων, καὶ δὴ τῶν χημικῶν. Οὕτως ἐξετάζονται αἱ φυσικαὶ ἰδιότητες, αἱ χρήσεις ὁ τόπος καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐξορύξεως ἐκάστου ὄρυκτοῦ καὶ κατὰ πόσον ἢ οὐ ἀπαντᾷ τοῦτο ἐν Ἑλλάδι.

7) Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς Γεωλογίας πρέπει νὰ εἶναι μεταγενεστέρα τῆς τῆς Ὀρυκτολογίας πρὸς κατανόησιν ἰδίᾳ τοῦ πετρογραφικοῦ μέρους αὐτῆς. Κατὰ ταύτην ἐξετάζονται ἐν σχετικῇ συντομίᾳ ἀλλὰ πάντως σαφῶς, τὰ κυριώτερα ἐκ τῆς δυναμικῆς γεωλογίας καὶ τῆς πετρογραφίας. Ἡ προσοχὴ τοῦ διδάσκοντος ἐπιστᾶται καὶ ἐδῶ ἐπὶ τῶν μερῶν ἐκείνων, τὰ ὅποια ἔχουσι μεγάλην σχέσιν μὲ τὴν γεωγραφίαν καὶ χρησιμεύουσι πρὸς κατανόησιν τῆς γεωλογικῆς συστάσεως τοῦ ἐδάφους ἐκάστης χώρας ἢ χρησιμεύουσιν ὡς ὑλικὸν τοῦ βραδύτερον διδασκομένου μαθήματος τῆς Ἐμπορευματογνωσίας.

Σημ. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐν τῇ Σχολῇ διδασκαλίας ὑποδεικνύονται τοῖς μαθηταῖς κατάλληλα βιβλία διὰ τὴν κατ' ἰδίαν μελέτην περιέχοντα θέματα ἐκ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας.

II. ΦΥΣΙΚΗ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ

Α') Σκοπός :

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῆς Πειραματικῆς Φυσικῆς εἰς τὰς Μέσας Ἐξατάξιους Ἐμπορικὰς Σχολὰς εἶναι ἡ σπουδὴ τῶν κυριωτέρων φυσικῶν φαινομένων καὶ κυρίως ἐκείνων, τὰ ὅποια ἔχουσι σπουδαίας ἐφαρμογὰς εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον καὶ τὴν βιομηχανίαν ὡς καὶ τῶν σχετιζομένων πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν λοιπῶν κλάδων τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν.

Β') Διδαχτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(Ὡραὶ 1 καθ' ἑβδομάδα τὸ α' ἐξάμηνον καὶ Ὡραὶ 2 καθ' ἑβδομάδα τὸ β' ἐξάμηνον).

Α') Εἰσαγωγή εἰς τὴν Φυσικὴν. Φαινόμενα καὶ πειράματα. Φυσικὰ καὶ Χημικὰ φαινόμενα. Φυσικὴ καὶ Χημεία.

Β') Φυσική. Όρισμός. Τρόποι εξέτασεν των φυσικών φαινομένων.

Γ') Σώματα. Καταστάσεις των σωμάτων. Ιδιότητες των σωμάτων. Έκτασις. Όγκος. Σπουδαιότερα όργανα μετρήσεως όγκου. Άδιαχώρητον. Διαιρετόν. Μόρια. Συμπιεστόν. Έλαστικότητα. Πορώδες. Κίνησις. Άδράνεια.

Δ') Μηχανική. Όρισμός και διαίρεσις.

1. Μηχανική των στερεών, Δύναμις. Όρισμός. Χαρακτηριστικά. Γραφική παράστασις. Δυναμόμετρα. Ίσότης και ίσορροπία δυνάμεων. Σύνθεσις δυνάμεων (έντ' εθείας και υπό γωνίαν) και ανάλυσις αυτών. Βαρύτης. Όρισμός. Παγκόσμιος βαρύτης. Διεύθυνσις τής βαρύτητος. Νήμα τής στάθμης και εφαρμογαί. Κέντρον βάρους και εύρεσις αυτού. Ίσορροπία των σωμάτων. Άπλαϊ μηχαναί. Μοχλός. Τροχάλια. Πολύσπαστον. Βαροϋλκον. Ζυγός. Στατήρ. Πλάστιγξ. Πτώσις των σωμάτων. Φυγόκεντρος δύναμις. Έκκενρές. Ωρολόγια.

2) Μηχανική των υγρών. Υδροστατική. Όρισμός. Αεροστάθμη. Συγκοινωνούντα δοχεία και άφορμαί. Πίσις των υγρών έντ' των παρειών, του πυθμένος και έντός τής μάξεσ αυτών. Άρχή του Πασγάλ. Υδραυλικόν πιεστήριον. Άρχή του Άρχιμήδους. Ειδικόν βάρος και πυκνότης. Πυκνόμετρα και άραιόμετρα. Έφαρμογαί του ειδικοϋ βάρους. Τριχοειδή φαινόμενα. Διάχυσις και διαπίδυσις.

3) Μηχανική των αερίων: Αεροστατική. Όρισμός. Βάρος των αερίων. Ατμόσφαιρα και άτμοσφαιρική πίσις. Βαρόμετρα (ύδραυγυρικά και μεταλλικά). Έφαρμογαί των βαρομέτρων. Τάσις των αερίων. Μανόμετρα και εφαρμογαί αυτών. Αεραντλία και Αεροθλίπτει. Υδραντλία. Σίφων, σιφώνιον. Άρχή του Άρχιμήδους. Αερόστατα. Αεροπλάνα και αεροπορία. Άνεμοσκηπητήρες.

Ε') Θερμότης. Όρισμός. Θερμοκρασία. Διαστολή των σωμάτων. Μέτρησις τής θερμοκρασίας και θερμομετρα. Διάδοσις τής θερμότητος. Πηγαι θερμότητος. Μετάδοσις δι' άγωγής, δι' ρευμάτων και δι' ακτινοβολίας. Τήξις, πήξις, διάλυσις. Βρασμός, εξάτμισις και νόμοι αντίστοιχοι. Ψύχος δι' εξάτμισεως. Υγροποίησης. Έφαρμογαί τής θερμότητος εις τας μηχανάς. Υδρομετέωρα (συντομώτατα και όλως στοιχειωδώς

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(1 ώρα καθ' έβδομάδα).

Α') Κατά τὸ πρώτον δεκαπενθήμερον του σχολικοϋ

έτους επαναλαμβάνονται συντομώτατα τὰ κυριώτα β' ση-
μεία τῆς ἐν τῇ προηγουμένη τάξει διδασχθείσης ὕλης ἐκ τῆς
Φυσ. Πειραματικῆς.

Β') Μετὰ τοῦτο διδάσκονται ἐν συνεχείᾳ τὰ ἐξῆς :

I. Ἀκουστική : Ἦχος, μετάδοσις, χαρακτήρες. Ἠχώ,
ἀντήχησις. Διάκρισις μουσικῶν ὀργάνων (πνευστά, ἔγ-
χορδα), ὅπως στοιχειώδως. Φωνογράφος.

II. Ὀπτική : Γενικά περὶ φωτός. Ἀνάκλασις. Ἐπί-
πεδα κάτοπτρα καὶ εἶδωλα αὐτῶν. Διάθλασις. Φακοί. Μι-
κροσκοπίον ἀπλοῦν. Ἀνάλυσις φωτός.

III. Μαγνητισμός. Μαγνήται. Ἰδιότητες μαγνητῶν.
Μαγνήτισις διὰ μαγνήτου. Γήινος μαγνητισμός. Πυξίς.

IV. Στατικός ἠλεκτρισμός : Γενικά φαινόμενα. Ἀγω-
γοί. Ἐκκρεμές. Εἶδη ἠλεκτρισμοῦ. Ἠλέκτρισις ἐξ ἐπιδρά-
σεως. Ἀτμοσφαιρικός ἠλεκτρισμός. Κεραινός. Ἀλεξικέ-
κνον.

V. Δυναμικός ἠλεκτρισμός : Ἠλεκτρικὸν στοιχεῖον. Πό-
λωσις. Στοιχεῖον Leclanché. Ἀποτελέσματα ἠλεκτρικοῦ
ρεύματος (χημικά θερμαντικά κ.λ.π.). Ἠλεκτρικός φωτι-
σμός. Ἠλεκτροκίνησις. Ἠλεκτρομαγνήται. Ἠλεκτρικός
κώδων. Τηλέγραφος. Ἐπαγωγικά ρεύματα. Παραγωγή
τούτων. Ἐφαρμογαί.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τούτου ὁ δι-
δάσκων δεόν νὰ ἐπιμείνη κυρίως εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν θεμε-
λιωδῶν νόμων τῆς Φυσικῆς μετὰ τῶν ἐφαρμογῶν αὐτῶν,
εἰσάγων, ὅπου εἶναι δυνατόν, καὶ σχετικὰ προβλήματα διὰ
τὴν καλυτέραν κατανόησιν αὐτῶν, ἀποφεύγων συγχρόνως
τὴν χρῆσιν τῶν πολλῶν μαθηματικῶν τύπων ὡς καὶ τὴν πα-
ράθεσιν καὶ ἀνάπτυξιν διαφόρων θεωριῶν καὶ ἰδίως εἰς τὰς
κατωτέρας τάξεις.

2. Ἐπίσης κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἐκάστου θέματος πρέπει
νὰ γίνηται σχετικὴ ἀνάπτυξις τῆς σημασίας αὐτοῦ, ἐνῶ
συγχρόνως ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἐκτελή καὶ ὅσα εἶναι δυ-
νατὸν πειράματα ἀναλόγως τῶν ἐν τῇ σχολῇ, ἐν ᾗ διδάσκει,
διατιθεμένων μέσων.

3. Εἰς τὸ τέλος τῆς διδασκαλίας ἐκάστου κεφαλαίου δεόν
νὰ γίνηται καὶ σύντομος ἀνακεφαλαίωσις τῶν διδασχθέντων

III. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΧΗΜΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

Α') Σκοπός.

1) Γνώσις τῶν στοιχειωδῶν χημικῶν γνώσεων, τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς στοιχειώδους ἐμπορευματολογίας.

2) Γνώσις τῶν γενικῶν γνωρισμάτων τῶν πρωτευόντων ἐμπορευμάτων, ἤτοι τῶν ἀποτελούντων ἀντικείμενον παγκοσμίου ἐμπορίας φυσικῶν καὶ τεχνικῶν προϊόντων, διὰ συντόμου περιγραφῆς τῶν οὐσιωδωδέστερων στοιχείων τούτων, καὶ δὴ τῶν σχετικῶν πρὸς τὰς νοθείας καὶ παραποιήσεις.

3) Γνώσις τῶν Ἑλληνικῶν ἐμπορευμάτων, ἤτοι τῶν γεωργικῶν καὶ βιομηχανικῶν τῆς χώρας ἡμῶν προϊόντων, τῶν ἀποτελούντων ἀντικείμενον ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου. Ἐπίσης τῶν ἐν τῷ ἐξαγωγικῷ τούτῳ ἐμπορίῳ ἐφαρμοζόμενων ἐθίμων καὶ κανόνων. Τέλος λεπτομερέστερα ἀνάλογος ἐξέτασις τῶν κυριωτέρων προϊόντων τῆς περιφερείας ἐν ἧ ἔδρῳει ἡ ἐμπορικὴ σχολή.

Β') Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

1. Ἐκ τῆς Χημείας :

Θὰ διδαχθῶσι κατὰ τὸν πρῶτον μῆνα τοῦ σχολικοῦ ἔτους τὰ ἐξῆς :

Στοιχειώδεις χημικαὶ γνώσεις : Μηχανικὸν μίγμα, χημικὴ ἔνωσις, ἀπλὰ καὶ σύνθετα σώματα. Ἀνάλυσις καὶ σύνθεσις. Διαίρεσις τῶν στοιχείων. Ὄξέα, βάσεις, ἅλατα. Καύσις καὶ ἐνώσεις τοῦ ἀνθρακος.

2. Ἐκ τῆς Ἐμπορευματολογίας :

Ἀπὸ τοῦ δευτέρου μηνὸς θὰ διδαχθῶσι τὰ ἐξῆς :

I. Ἐμπορεύματα ἐκ τῆς ἀνοργάνου φύσεως :

α') Μέταλλα: Σίδηρος, Χαλκός, Ψευδάργυρος, Μόλυβδος, Κασσίτερος, Νικέλιον, Ὑδράργυρος, Ἄργυρος, Χρυσός, Λευκόχρυσος, Κράματα. (Πάντα ταῦτα εἰς 4 τὸ πολὺ μαθήματα).

β') Χημικὰ προϊόντα: Θεῖον, φωσφόρος, Πυρεῖτ. Ὄξέα θεϊκὸν ὀξύ, νιτρικόν, ὑδροχλωρικόν ὀξύ. Βάσεις. ἄσβεστος,

ἀμμωνία. Ἄλατα, χλωριοῦχον νάτριον, σόδα, ποτάσσα, θειϊκὸς γαλκός. (Πάντα ταῦτα ἐντὸς 4 τῶ πολὺ μαθημάτων).

γ') Λιπάσματα : Φυσικὰ καὶ χημικὰ (εἰς 1 μάθημα).

δ') Οἰκοδομικαὶ ὕλαι : Λίθοι, οἱ σπουδαιότεροι. Κονιάματα, ἄσβεστος, τσιμέντα, γύψος (εἰς 1 μάθημα).

ε') Βιομηχανικοὶ λίθοι : Σμύρις, κριμωλία, τάλκης (εἰς 1 μάθημα).

στ') Ἄργιλος : Ἀγγειοπλαστική, κεραμευτική, ὑελουργία (εἰς 2 μαθήματα).

II. Ἐμπορεύματα ἐκ τῆς ἐνοργάνου φύσεως :

α') Ἐυλεία : Εἶδη ζυλείας, Δασικὰ ἐμπορεύματα, Χάρτης, χαρτοποῖα. (Εἰς 3 μαθήματα).

β') Καύσιμοι ὕλαι : Στερεαὶ, ὑγρά, ἀέριοι (εἰς 2 μαθήματα).

γ') Τρόφιμα φυτικά : 1) Θρεπτικά : (σῖτος, ἄλευρον, ζυμαρικά, ὄρυζα, ὄσπρια, λαχανικά).

2) ἀπολαυστικά : (καφές, τέϊον, κακάον, καπνός).

3) οἰνοπνευματώδη : (οἶνος, ζῦθος, κονιάκ, ἡδύποτα).

4) ἐλαιώδη : (ἐλαιόλαδον, ἐλαῖαι, φυτικά λίπη, σαπωνοποιῖα, σάπωνες).

(Πάντα ταῦτα εἰς 6 μαθήματα).

δ') Ὀπῶραι : Σπαρίς, σῦκα, ἐσπεριδοειδῆ (εἰς 2 μαθήματα).

ε') Ὑφαντικαὶ ὕλαι : Βάμβαξ, λίνον, κάνναβις, ἔριον, μέταξα (εἰς 4 μαθήματα).

ς') Φυτικά φάρμακα : Κινίνη καὶ γενικῶς τὰ ἐθιστικὰ τοιαῦτα (εἰς 1 μάθημα).

ζ') Τρόφιμα ζωϊκὰ : Κρέας, γάλα, τυρός, βούτυρον, μαργαρίνη, ὠά, ἰχθύες (εἰς 4 μαθήματα).

η') Δέρματα : Ἀκατέργαστα δέρματα, κατειργασμένα δέρματα, βυρσοδεψία (εἰς 2 μαθήματα).

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ἰσχύουσι καὶ ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ ὅσαι ἀντιστοιχῶς καὶ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ, ὅπου καὶ ἀναγράφονται ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

Ἡ διαφορὰ εἶναι αὕτη, ὅτι ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ ἡ ἀνάπτυξις ἐκάστου θέματος θὰ γίνηται ἐπὶ τὸ συνοπτικώτερον καὶ ἀπλούστερον καὶ ἀναλόγως τῶν ἐν τῇ ἐμπορικῇ σχολῇ διαθεσίμων σχετικῶν ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας.

6. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Α') Σκοπός.

1. Γνώσις τῶν στοιχειωδῶν διδασκμάτων τῆς γενικῆς καὶ δὴ τῆς φυσικῆς γεωγραφίας.

2. Γνώσις ἐκάστης χώρας ἢ κράτους τῆς γῆς, τῆς θέσεως τῶν λοιπῶν αὐτοῦ γεωγραφικῶν ὄρων, τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς βιομηχανικῆς προόδου, τῆς μετ' ἄλλων κρατῶν ἐμπορικῆς συναλλαγῆς καὶ τῶν πρὸς τοῦτο μέσων (Οἰκονομικὴ γεωγραφία).

Β') Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

1. Εἰσαγωγή εἰς τὴν καθόλου γεωγραφίαν καὶ διαίρεσις αὐτῆς.

2. Ἐκ τῆς Μαθηματικῆς Γεωγραφίας τὰ ἐξῆς: Ἡ γῆ ὡς οὐράνιον σῶμα. Σχῆμα τῆς γῆς. Κινήσεις αὐτῆς. Κύκλοι τῆς γῆς (Ἰσημερινός, παράλληλοι τροπικοί, πολικοί. Μεσημβρινοί). Ζώναι τῆς γῆς. Πλάτος καὶ μῆκος. Ἐποχὰι τοῦ ἔτους.

3. Ἐκ τῆς Φυσικῆς Γεωγραφίας τὰ ἐξῆς: Ἀτμόσφαιρα, κλίμα (ἄνεμοι, ὑγρασία, θερμοκρασία, βροχαί). Ξηρὰ—Θάλασσα.—Ἡπειροί.—Ὠκεανοί.—Νῆσοι.—Φυτὰ καὶ διανομὴ αὐτῶν κατὰ ζώνας.

4. Ἐκ τῆς Πολιτικῆς Γεωγραφίας τὰ ἐξῆς: Ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς.—Φυλαί, θρησκείαι, ἔθνος, κράτος. Βαθμίδες πολιτισμοῦ.

5. Σύντομος φυσικὴ, πολιτικὴ καὶ ἔτι συντομωτέρα οἰκονομικὴ ἐξέτασις τῶν πέντε Ἡπειρῶν τῆς Γῆς.

α') Ἡ Ἀσία: Γενικὴ ἐξέτασις αὐτῆς καὶ τῶν κυριωτέρων χωρῶν αὐτῆς (Μικρὰ Ἀσία, Συρία, Παλαιστίνη, Κύπρος, Δωδεκάνησα, Μεσοποταμία, Περσία, Ἰνδία, Ἰνδικὸν ἀρχιπέλαγος, Κίνα, Ἰαπωνία, Σιβηρία).

β') Ἡ Ἀφρική: Γενικὴ ἐξέτασις αὐτῆς καὶ τῶν χωρῶν αὐτῆς εἰδικώτερον δὲ τῶν ἐξῆς: (Αἴγυπτος, Σαχάρα, Σουδάν, Ἀβησσυνία, Καγκά, Χῶραι τοῦ Ἀτλαντος, Χῶραι Νοτίου Ἀφρικῆς).

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Συμπλήρωσις τῆς γενικῆς ἐξετάσεως τῶν Ἑπειρῶν ἤτοι :

1) Ἡ Αὐστράλια καὶ αἱ λοιπαὶ νῆσοι (συντόμως).
2) Ἡ Ἀμερική : Γενικὴ ἐπισκόπησις ὅλης τῆς Ἀμερικῆς. Ὁμοίαι τῶν Κρατῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ λεπτομερεστέρα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Ὁμοίαι τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς καὶ τῶν νήσων αὐτῆς (συντόμως). Γενικὴ σύντομος ἐπισκόπησις τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ τῶν χωρῶν αὐτῆς καὶ ἐκτενεστέρα τῆς Χιλῆς, Ἀργεντινῆς καὶ Βραζιλίας.

3) Ἡ Εὐρώπη : Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Εὐρώπης Φυσικὴ καὶ πολιτικὴ διαίρεσις αὐτῆς.

4) Λεπτομερὴς ἐξέτασις τῶν κάτωθι Κρατῶν τῆς Εὐρώπης κατὰ τὴν ἐξῆς σειρὰν :

α') Ἰταλίας, Ἰσπανίας καὶ Πορτογαλίας.
β') Γαλλίας, Ἀγγλίας, Βελγίου, Ὀλλανδίας.
γ') Γερμανίας, Αὐστρίας, Τσεχοσλοβακίας, Οὐγγαρίας, Ἑλβετίας.

δ') Δανίας, Σουηδίας, Νορβηγίας.

ε') Βαλτικῶν χωρῶν, Ρωσσίας, Πολωνίας, Ρωμανίας

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

1. Συμπληρωματικὴ ἐπανάληψις τῆς Μαθηματικῆς Γεωγραφίας: Ἀπόδειξις τῆς σφαιρικότητος τῆς γῆς.—Πλάτυνσις μέγεθος τῆς γῆς (διάμετρος, ἀκτίς) ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην. Ἡ Γῆ ὡς πλανήτης. Ἡ σελήνη ὡς δορυφόρος τῆς Γῆς.

Ἡ κίνησις τῆς Γῆς πρὸς τὸν ἥλιον. Κλίσις τοῦ ἄξονος. Ἀνισότης ἡμερῶν καὶ νυκτῶν. Ἡμερολόγια. Συμβατικὸς χρόνος. Προσανατολισμός. Χάρτης. Κλίμαξ. Ἀνάγνωσις χάρτου.

2. Συμπληρωματικὴ ἐπανάληψις τῆς Φυσικῆς Γεωγραφίας.

Μορφή τοῦ ἐδάφους. Ὑψῆ. Ὑδατα τῆς ξηρᾶς. Θαλάσσια ρεύματα. Παλίρροιαι. Κίνησις παγετῶνων. Ἀθροίσματα φυτῶν (δάση, χλόη). Χαρακτηρισμὸς τῶν πεδιάδων ἐκ τῆς γλόης καὶ τῶν θάμνων (λειμῶνες στέππαι, σαβάναι).

3. Ἑλλάς : α') Φυσικὴ ἐξέτασις αὐτῆς (θέσις, ὄριζόντιος διαμελισμός, ἔδαφος, κλίμα, ὕδατα τῆς ξηρᾶς). Ὅμοια ταύτης ἐξέτασις κατὰ διαμερίσματα (Πελοπόννησος μετὰ τῶν παρακειμένων μικρῶν νήσων. Στερεὰ Ἑλλάς καὶ Εὐβοία, Θεσσαλία, Ἡπειρος, Μακεδονία, Θράκη, Νῆσοι Αἰγαίου, Νῆσοι Σποράδες καὶ Κυκλάδες, Κρήτη, Ἴοιοι Νῆσοι).

β') Πολιτικὴ ἐξέτασις αὐτῆς : (Πληθυσμός, πυκνότης, αὐτοῦ, ἀσχολίαι τῶν κατοίκων, γλῶσσα, παιδεία, θρησκεία, πολίτευμα, διοικήσις. Ἑλληνικαὶ παροιμίαι τοῦ ἐξωτερικοῦ).

γ') Οἰκονομικὴ ἐξέτασις αὐτῆς: Καλλιέργεια τοῦ ἐδάφους καὶ εἶδη γεωργικῶν προϊόντων ἀναλόγως τῆς σημασίας αὐτῶν ἐν τῇ ἐθνικῇ οἰκονομίᾳ (καπνός, ἄμπελος, σταφιδάμπελοι, ἐλαία, δημητριακὰ, ἐσπεριδοειδῆ κ.λ.π.). Φυσικοὶ καὶ τεχνικοὶ ὄροι ἀναπτύξεως τῆς γεωργίας καὶ κυριώτερα γεωργικὰ κέντρα. Δάση καὶ δασικὰ προϊόντα. Κτηνοτροφία, σηροτροφία. Ἄλιεα. Φυσικοὶ καὶ τεχνικοὶ ὄροι ἀναπτύξεως τούτων καὶ κυριώτερα κέντρα.

Ὀρυκτὰ καὶ ἐκμετάλλευσίς τούτων.

Βιομηχανία: Μικρὰ καὶ μεγάλη βιομηχανία. Φυσικοὶ καὶ τεχνικοὶ ὄροι ἀναπτύξεως βιομηχανίας καὶ κυριώτερα βιομηχανικὰ κέντρα.

Συγκοινωνία. Εὐνοϊκοὶ καὶ δυσμενεῖς ὄροι διὰ τὴν συγκοινωνίαν. Μέσα συγκοινωνίας, ἀμαξίται ὁδοί, σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ, ἀτμοπλοϊκαὶ γραμμαὶ, τηλέγραφοι, τηλέφωνα. Ἐμπορικὸν ναυτικόν. Θέσις τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ γενικώτερον ἢ θέσις τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ κλίμακι τῶν ναυτικῶν χωρῶν.

Ἐμπόριον. Ἐσωτερικόν, ἐξωτερικόν ἐμπόριον (εἰσαγωγικόν, ἐξαγωγικόν καὶ διαμετακομιστικόν ἐμπόριον ἐξαιρουμένης προσηκόντως τῆς σημασίας ἐκάστου τούτων καὶ ἰδίως τοῦ διαμετακομιστικοῦ λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς χώρας). Κύριαι χώραι εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς. Οἱ κυριώτεροι ἐμπορικοὶ λιμένες. Οἱ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐμπυρικοὶ Ἑλληνικοὶ οἶκοι. Ἡ ἀρμόζουσα οἰκονομικὴ κατεύθυνσις τῆς Ἑλλάδος (συστηματικὴ ἐκμετάλλευσίς τῶν πλουτολογικῶν πόρων τῆς χώρας καὶ μέτρα ἀναγκαῖα πρὸς τοῦτο).

4. Αἱ λοιπαὶ χώραι τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου :

α') Ἡ Βουλγαρία (θέσις, ὄρια, μέγεθος, διάπλασις τοῦ ἐδάφους, κλίμα. Ὁ πληθυσμός καὶ ἡ πυκνότης αὐτοῦ. Κύρια ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Γεωργία. Κτηνοτροφία. Ὀρυκτὰ καὶ ἐκμετάλλευσίς αὐτῶν. Βιομηχανία. Συγκοι-

ωνία. Ἐμπόριον. Τὸ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἔμπόριον. Κύρια ἔμπορικά καὶ βιομηχανικά κέντρα).

β') Ὅμοια ἐξέτασις ἐκάστης τῶν ἐξῆς χωρῶν : Γιουγκοσλαβίας, Ἀλβανίας, Τουρκίας.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1) Κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὕλης ἐν ἐκάστῳ Κράτει ὁ διδάσκων περιορίζεται εἰς ὀλίγα μὲν ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν γεωγραφίαν, ἐπεκτείνεται δὲ εἰς πλείονα ὡς πρὸς τὴν φυσικὴν καὶ οἰκονομικὴν. Πρὸς ἀποτελεσματικὴν δὲ διδασκαλίαν δεόν ὁ διδάσκων νὰ ἔχη ὑπ' ὄξει τὰς προσλαμβανούσας παραστάσεις τῶν μαθητῶν, καὶ δὴ τὰς ἀποκομιζομένας ἐκ τῆς ἀμέσου ἐποπτείας τῶν διαφόρων γεωγραφικῶν στοιχείων. Πρὸς τοῦτο ὀφείλει νὰ ὀδηγήῃ τοὺς μαθητὰς ἐν καταλλήλῳ καιρῷ εἰς τοὺς ἀγροὺς εἴτε εἰς κήπους, λιμένας, βιομηχανικὰ καταστήματα καὶ λοιπὰ, ἐπιχειρῶν καὶ ταξίδια, εἰ δυνατόν, τῶν μαθητῶν. Κατὰ δὲ τὴν πορείαν τῆς διδασκαλίας νὰ ἀκολουθῇ τὴν ὡς ἀνωτέρω ἀναγραφομένην διάταξιν τῆς ὕλης ἐν ἐκάστη χωρᾷ. Διαφαινομένης δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀμυβαίας αἰτιώδους σχέσεως τῶν γεωγραφικῶν φαινομένων, ἃς προσπαθῇ ὅπως ἐξαρτᾷ τὰ διάφορα γεωγραφικὰ στοιχεῖα ἐκ τῶν προτασσομένων ἢ ἐκ γενικῶν κανόνων οὓς ὁ μαθητὴς γνωρίζει ἐκ τῆς Γεωγραφίας.

2. Πρὸς τοῦτοις ἐνδείκνυται ἡ συνεργασία τοῦ διδάσκοντος μετὰ τῶν μαθητῶν. Οἱ μαθηταὶ ὀδηγοῦνται καταλλήλως ὅπως αὐτενεργοῦντες διαγιγνώσκωσι τὸ διδακτέον. Οὐκ ὀλίγον δὲ πρὸς τοῦτο συντελεῖ ἡ χρῆσις πρῶτον τοῦ γεωγραφικοῦ φυσικοῦ χάρτου καὶ δεύτερον τοῦ οἰκονομικοῦ. Διὰ τοῦ πρώτου ὁ μαθητὴς διακρίνει τὴν θέσιν, τὴν διάπλασιν τοῦ ἐδάφους κ.λ.π. χώρας τινος, ὡς λ.χ. ἐκ τοῦ πεδινοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ὑδάτων τῆς Οὐγγαρίας διαγιγνώσκει ὅτι ἡ ἀγρονομία ἐν αὐτῇ εἶναι ἀκροαία καὶ ὅτι ἡ Οὐγγαρία εἶναι χώρα ἀγρονομικὴ. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ἡ ἐξήγησις αὐτῆ θὰ χωρῆ, ἐφ' ὅσον αὐτὴ δὲν ἤθελεν ἀπαιτεῖ βαθείας ἀνθρωπογραφικὰς καὶ πολιτικακὰς γνώσεις ἐν ἐναντίᾳ ὅμως περιπτώσει, πρὸς ἀποφυγὴν ἀδιεξόδου καὶ ἀποφυγὴν πολυτίμου καταναλισκομένου χρόνου, ὁ διδάσκων πρέπει νὰ προσφέρῃ ἀμέσως τὸ διδάγμα.

3. Προσέτι ὁ διδάσκων πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ τὴν χρῆσιν μεγάλων ἀριθμῶν, οὓς ὁ μαθητὴς δὲν δύναται νὰ συγκρατήσῃ ἐν τῇ μνήμῃ του, νὰ περιορίζηται δὲ εἰς στρογγύλους

και κατά προσέγγισιν αριθμούς, και δὴ νά ὀρίζη ὡς βάσεις διὰ τὰς στατιστικὰς τῶν οικονομικῶν στοιχείων ἐκάστης στρωγγύλου ἀριθμοῦ μιᾶς εὐρωπαϊκῆς χώρας, ὡς λ.χ. τῆς Γαλλίας, διὰ τὴν σύγκρισιν τῶν στοιχείων.

4. Πρὸς ἐμπέδωσιν δὲ και ἐξέτασιν τῶν γνώσεων τῶν μαθητῶν συνιστᾶται ἡ χρῆσις τῶν βωβῶν χαρτῶν, ἀφοῦ προηγουμένως ἀσκηθῶσιν οὗτοι κατ' ἴδιαν εἰς τὴν χαρτογράφειαν τῶν διδασκομένων χωρῶν.

5. Ἐνδείκνυνται ὡς βοηθητικὰ μέσα :

α) Προβολαὶ παριστάσαι τὴν διάπλασιν τοῦ ἐδάφους, τῶν κυριωτάτων τόπων και μνημείων, τὴν τῶν φυλῶν διασποράν, τὴν τῶν γλωσσῶν και θρησκειῶν.

β') Στατιστικοὶ πίνακες ὑπὸ διαγραμμάτων συνοδευόμενοι διανέμονται τοῖς μαθηταῖς και ἡ προσοχὴ αὐτῶν προσελκύεται μᾶλλον ἐπὶ τῆς ἀναλογίας τῶν διαφόρων γεωργικῶν και βιομηχανικῶν προϊόντων, τῶν εἰσαγωγῶν και ἐξαγωγῶν, παρὰ ἐπὶ τῆς ἀπομνημονεύσεως ἀριθμῶν συσπιδῶς μεταβλητῶν.

γ') Χρῆσις τῶν διεθνῶν σιδηροδρομικῶν δρομολογίων Συνδυασμὸς κατ' εὐθείαν ἢ ἐμμέσων (κυκλικῶν) ταξιδίων κ.λ.

Σημ. Αἱ ὁδηγίαι αὗται ἀναφέρονται ἀντιστοίχως εἰς ἀμφοτέρους τοὺς κύκλους ἐξαταξίου Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

7. ΥΓΙΕΙΝΗ

Α'. Σκοπός.

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς Ὑγιεινῆς εἶναι ἡ μετάδοσις τῶν στοιχειωδῶν κανόνων, οὓς ὀφείλει τις νά τηρῇ διὰ τὴν ὑγιεινὴν τῶν μερῶν τοῦ σώματος αὐτοῦ, τὴν ὑγιεινὴν τῶν κινήσεων και αἰσθήσεων, τὴν ὑγιεινὴν τῶν τροφῶν, τὴν ὑγιεινὴν τοῦ οἴκου και συγκεντρώσεων πολλῶν ἐντὸς κλειστῶν χώρων, ὡς και τῶν τῆς προφυλάξεως ἐκ τῆς προσβολῆς αὐτοῦ ὑπὸ τῶν λοιμωδῶν νόσων και τῶν ἐκ τῶν κατοικιδίων ζώων προερχομένων λοιμωδῶν νόσων.

Β') Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

Εἰσαγωγὴ. Ἐννοια και ὠφέλεια ἐκ τῆς Ὑγιεινῆς.

Α') Ὑγιεινὴ τῶν μερῶν τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου.

1) Γενική καθαριότης τοῦ σώματος 2) Εἰδικὴ ἐπιμέλεια τῶν μερῶν τοῦ σώματος. Ὑγιεινὴ τῶν αἰσθήσεων. Περὶ ἐνδυμασίας ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς παραρτήματα τῆς ἐνδυμασίας (πῆλοι, περιλαίμια, στηθόδεσμοί, περινημί-δες, περινημιδοδέται, ὑποδήματα). Περὶ σωμαστικής (γυμναστική, ἀνάπαυσις, κοιτών, ὕπνος). 3) Ὑγιεινὴ τοῦ οἴκου, συγκεντρώσεων καὶ καταστημάτων.

Β') Ὑγιεινὴ τῶν τροφῶν : 1) Ἀήρ, ὕδωρ, τροφαὶ ἐκ τοῦ ζωικοῦ βασιλείου (κρέατα, ἰχθῆδες, μαλακόστρακα, μαλάκια, ὠά, γάλα, βούτυρον, τυρός, λίπη). 2) Τροφαὶ ἐκ τοῦ φυτικοῦ βασιλείου: (ἄλευρα, λαχανικά, ὕσπρια, καρποί, ἀρτύματα, προφυλάξεις ἐκ μεταλλίνων μαγειρικῶν σκευῶν, ποτὰ καὶ ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ, μέθη, χρόνιος ἀλκοολισμὸς καὶ ἐκφυλιστικὴ ἐπίδρασις αὐτοῦ).

Γ') Λοιμώδεις νόσοι : (φυματώσις, ἐλώδεις πυρετοί, τυφοειδῆς πυρετός, δυσεντερία, χολέρα, πανώλης, διφθερίτις, γρίπη, εὐλογία, ἰλαρά, σκαρλατίνα, κοκκίτης, ἐξανθηματικὸς τύφος).

Δ') Λοιμώδεις νόσοι ἐκ κατοικιδίων ζώων : (Ἐχινόκοκκοι, ταινία, τριχινάσις, μάλις, λέπρα, λύσσα, ὑπόστρφος πυρετός).

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ὁ διδάσκων τὸ μάθημα τῆς Ὑγιεινῆς ὀφείλει κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τούτου νὰ ἀποφεύγῃ τὴν χρῆσιν ἐπιστημονικῶν ὄρων, μὴ καταληπτῶν εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς προκειμένης τάξεως τῆς σχολῆς, καὶ νὰ προσαρμόσῃ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ πρὸς τὸ πνευματικὸν ἐπίπεδον τῶν μαθητῶν τούτων. Ἀφ' ἑτέρου πρέπει οὗτος νὰ ποιῆται χρῆσιν εἰ δυνατόν καὶ ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας, δι' ἐπιδείξεως σχετικῶν εἰκόνων ἢ προπλασμάτων. Τέλος οὗτος ὀφείλει νὰ καταστήσῃ γνωστοὺς εἰς τοὺς μαθητὰς τοὺς κυριώτερους κινδύνους ὑγείας ἐκ τῆς ἀσκήσεως τῶν ἐπαγγελματῶν ἐμπορίου, τεχνῶν κ.λ.π. καὶ τοὺς τρόπους προφυλάξεως ἐξ αὐτῶν.

8. ΕΜΠΟΡΙΚΑ

Α'. Σκοπός.

Ὑπὸ τὸν ὄρον ἐμπορικὰ νοοῦνται πλείονες κλάδοι τῶν ἐμπορικῶν ἐπιστημῶν, ὡς ἡ Ἐμποριολογία, ἡ Λογιστικὴ, ἡ Ἐμπορικὴ Ἀλληλογραφία. Γενικὸς σκοπὸς τῆς διδασκαλίας πάντων τούτων εἶναι ἡ παροχὴ εὐκαιρίας εἰς τοὺς μα-

θητάς να κατανόησωσι τὰ τῆς ὀργανώσεως καὶ τρόπων διεξαγωγῆς τῶν διαφόρων οἰκονομικῶν ἐπιχειρήσεων καθόλου, εἰδικώτερον δὲ νὰ καταστῶσιν ἱκανοὶ εἰς τὸ νὰ ἐξυπηρετήσωσιν ἐπιτυχῶς τὸ ἑλληνικὸν ἐμπόριον κυρίως.

Β') Διδακτέα ὕλη :

I. ΕΜΠΟΡΙΟΛΟΓΙΑ

Α') Σ κ ο π ὀ ς.

Συνοπτικὴ ἐξέτασις τῆς διεξαγωγῆς τοῦ ἐμπορίου καὶ ἰδίᾳ ἀσκησις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ἐμπορικῶν ἐγγράφων, ἅτινα συνηθέστατα ἐμφανίζονται κατὰ τὰς συναλλαγὰς. Εἰδικώτερον δὲ παραχρῆ τῶν θεμελιωδεστέρων γνώσεων τῆς τέχνης τοῦ πωλεῖν ἐν αὐτῇ τῇ ἑδρᾷ τοῦ καταστήματος.

Β') Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

α') 4 ὧραι διδασκαλίας μέχρι τέλους τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου.

β') 2 ὧραι διδασκαλίας ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους.

Α') Γένεσις τοῦ Ἐμπορίου :

1. Ἀνάγκη καὶ μέσα θεραπείας αὐτῶν. Φυσικὴ ἀνταλλαγὴ. Ἀξία.

2. Δυσχέρεια φυσικῆς ἀνταλλαγῆς. Χρῆμα. Νόμισμα. Νομισματικὴ μονάς. Τιμὴ. Ἀγορά. Πώλησις.

3. Ἐμπορεύματα. Ἐμπόριον. Ἐμπορος.

Β'.) Διαίρεσις ἐμπορίου.

1. Ἀπὸ ἀπόψεως ἀντικειμένου.

2. Ἀπὸ ἀπόψεως ποσότητος (χονδρικὸν - ἡμιχονδρικὸν - λιανικὸν).

3. Ἀπὸ ἀπόψεως ἐγκαταστάσεως (μόνιμον-πλανόδιον).

4. Ἀπὸ ἀπόψεως γεωγραφικῆς (ἐπιτόπιον - ἐσωτερικὸν ἐξωτερικὸν - εἰσαγωγὴ - ἐξαγωγὴ - διαμεταχόμισις).

Γ') Ἐμπορικὴ ἀγοραπωλησία :

1. Ἐμπορικὴ ἀγοραπωλησία-στοιχεῖα τῆς συμβάσεως ταύτης (εἶδος - ποσότης, χρόνος καὶ τύπος παραδόσεως,

τρόπος πληρωμῆς, τίμημα). Ὑποχρεώσεις, δικαιώματα, ἀγοραστοῦ, πωλητοῦ.

2. Ἀγοραπωλησίαι ἐξεταζόμεναι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν ὄρων αὐτῶν :

α') Ἀπὸ ἀπόψεως τοῦ καθορισμοῦ ποιότητος (δειγμα δειγματολόγιον, τύπος).

β') Ἀπὸ ἀπόψεως τρόπου καθορισμοῦ ποσότητος τοῦ ἐμπορεύματος (μέτρα βάρους, μήκους, ὄγκου ἢ χωρητικότητος τεμάχια, ζεύγος, δωδεκάς, δωδεκάς δωδεκάδων, ἑκατοντάς χιλιάς κ.λ.π.).

γ') Ἀγοραπωλησίαι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως χρόνου παραδόσεως (ἄμεσος, ἐν πλῶ, ἅμα τῇ ἀρίζει κ.λ.π.).

δ') Ἀγοραπωλησίαι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τόπου παραδόσεως (εἰς τὸ κατάστημα τοῦ πωλητοῦ-εἰς τὴν προκυμαίαν τοῦ λιμένος ἢ τὸν σταθμὸν τῆς πόλεως τοῦ πωλητοῦ. Ἐπὶ τοῦ πλοίου εἰς τὸν λιμένα (φόρμ) ἢ ἐπὶ τοῦ βαγονίου εἰς τὸν σταθμὸν τῆς πόλεως τοῦ πωλητοῦ. Ἐπὶ τοῦ πλοίου εἰς τὸν λιμένα (τόρφ) ἢ ἐπὶ τοῦ βαγονίου εἰς τὸν σταθμὸν τῆς πόλεως τοῦ ἀγοραστοῦ. Εἰς τὴν προκυμαίαν τοῦ λιμένος ἢ εἰς τὸν σταθμὸν τῆς πόλεως τοῦ ἀγοραστοῦ. Εἰς τὸ κατάστημα τοῦ ἀγοραστοῦ).

ε') Ἀγοραπωλησίαι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως χρόνου πληρωμῆς (μετρητοὺς ἐπὶ πιστώσει).

ς') Ἀγοραπωλησίαι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως καθορισμοῦ τῆς τιμῆς (μονὰς πωλήσεως, τιμὴ πωλήσεως ὠρισμένη τιμῆ, συμβολικὴ γραφῆ, ἐκπτώσεις ἐπὶ τῆς τιμῆς πωλήσεως-τιμοκατάλογος).

3. Ἐκτελέσεις ἀγοραπωλησίας.

α') Προπαρασκευὴ παραδόσεως ἀντικειμένου ἀγοραπωλησίας (συσκευασία, δέμα, σημεῖον, βάρος, μικτὸν βάρος, ἀπόβαρον, ἐκπτώσεις ἐπὶ βάρους, ἐξαποστολὴ ἐμπορεύματος).

β') Ἐμπορικὰ ἔγγραφα σχετικὰ πρὸς τὴν ἀγοραπωλησίαν (σημειώσεις παραγγελίας ζυγολόγιον, τιμολόγιον, ἀπόδειξις παραλαβῆς).

4. Οἰκονομικὸν ἀποτέλεσμα ἀγοραπωλησίας. (ἄρχικὴ τιμὴ ἐμπορεύματος, διαφορὰ μεταξὺ ἀρχικῆς τιμῆς καὶ τῆς τιμῆς πωλήσεως, κέρδος, ζημία, στοιχεῖα ἀρχικῆς τιμῆς ἐμπορευμάτων. Μεταβολὴ τῆς τιμῆς τῆς πωλήσεως. Νόμος προσφορᾶς καὶ ζητήσεως. Συναγωνισμός, ἀθέμιτος συναγωνισμός).

5. Διακωνισμός ἀγοραπωλησίας.

α') τοῖς μετρητοῖς (νόμισμα, χαρτονόμισμα, τραπεζογραμματίον, ἐξόφλησις τιμολογίου, ἀπόδειξις πληρωμῆς, Ἐπιταγή.

β') ἐπὶ πιστώσει, (χρεώστης, χρέος, πιστωτής, πίστωσις ἐγγυητής, ἐγγυήσις, δι' ἐγγραφῆς εἰς λογαριασμόν, διὰ γραμματίου εἰς διαταγὴν, διὰ συν)κῆς. Ἀσκήσεις ἐπὶ τῶν ἐγγράφων μέχρι πλήρους ἐμπεδώσεως αὐτῶν).

Δ') Περὶ ἐμπόρου ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως.

1. Ἐπιχειρήσεις, ἐπιχειρηματίας. Κεφάλαιον, ἐπωνυμία, κατοικία, ἀτομικαί, ἐταιρικαί ἐπιχειρήσεις.

2. Ἐμπορικαὶ πράξεις κατὰ τὸν ἐμπορικὸν νόμον. Ἐμπορος.

3. Ὑποχρεώσεις ἐμπόρου (ἐμπορικὰ βιβλία).

4. Πρόσωπα ἀνίκανα πρὸς τὸ ἐμπορεῦσθαι.

5. Ἐμπορικὰ ἐπαγγέλματα (κυρίως ἔμποροι—βιομήχανοι τραπεζῖται—μεταφορεῖς ἐφοπλισταί—Ἀσφαλισταί).

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(2 ὥραι μέχρι τέλους Ἰανουαρίου καὶ 1 ὥρα ἀπὸ τῆς 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους).

Ταχεῖα ἐπανάληψις τῶν κυριωτάτων σημείων τῆς ἐν τῇ δευτέρᾳ τάξει διδασχθείσης ὕλης ἐκ τῆς ἐμποριολογίας κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον.

Μετὰ ταῦτα διδάσκονται τὰ ἐξῆς :

Α') 1. Περὶ πίστωσης: (πίστις—πίστωσης—εἶδη πιστώσεων).

2. Περὶ πιστωτικῶν ὀργάνων: α') Γραμματίον εἰς διαταγὴν. Στοιχεῖα αὐτοῦ—διατάξεις διέπουσαι τὰ κατ' αὐτὸ πληρωμῆ—χαρτόσημον.

β') Συν)κῆ καὶ στοιχεῖα αὐτῆς—διατάξεις διέπουσαι τὰ κατ' αὐτὴν—πρόβλεψις—ὀπισθογράφησις—εἰδικοὶ ὅροι (ἀνέξοδος ἐπιστροφή, συναλλαγματικὴ εἰς διαταγὴν τοῦ ἐκδότη, πληρωτέα, εἰς τὴν κατοικίαν τρίτου, συναλλαγματικὴ εἰς πλείονα ἀντίτυπα, συναλλαγματικὴ ἀρεσκείας), ἐμφάνισις, πληρωμῆ, πληρωμῆ κατὰ παρέμβασιν, εἰδοποίησις ἐπὶ μὴ πληρωμῇ, διαμαρτυρικόν, ἀπώλεια συναλλαγματικῆς. Χαρτοσήμανσις. Διαπραγματεύσεις γραμματίου εἰς διαταγὴν καὶ συναλλαγματικῆς. Πινάκιον προεξοφλήσεως.

Ἐπιταγή. Στοιχεῖα αὐτῆς. Διατάξεις διέπουσαι τὰ κατ' αὐτὴν. Ἀντίκρουσμα, πληρωμῆ, ἀνάκλησις ἐπιταγῆς, διαμαρτύρησις, ἀπώλεια ἐπιταγῆς. Χαρτοσήμανσις. Ποινι-

καὶ κυρώσεις ἐναντίον ἐκδότου μὴ συμμορφωθέντος πρὸς τὸν νόμον.

— Ἀσκήσεις σχετικαὶ πρὸς τὰ ἄνω ἔγγραφα μέχρι τελείας ἐμπεδώσεως αὐτῶν.

Β') Συγκοινωνία-μέσα συγκοινωνίας.

1. Σύμβασις μεταφορᾶς, πρόσωπα, δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις.

2. Μεταφορὰ διὰ σιδηροδρόμων, δηλωτικὸν ἀποστολῆς, φορτωτικὴ διατυπώσεις παραλαβῆς.

3. Μεταφορὰ διὰ θαλάσσης: διατυπώσεις ἀποστολῆς, φορτωτικὴ διατυπώσεις παραλαβῆς, ἄδεια πρακτορείου.

4. Ταχυδρομεία. Ἐπιστολαί, δέματα ἄλλᾳ, συστημένα καὶ μετὰ δεδηλωμένης ἀξίας. Τηλέγραφοι, τηλεγραφήματα, ταχυδρομικὰ καὶ τηλεγραφικὰ ἐπιταγαί.

Γ') Τελωνεία, Δασμοί, δασμολόγιον, διασάφησις εἰσαγωγῆς, ἐξαγωγῆς, μεταφορᾶς, ἐκτελωνισμός.

Δ') Πρακτικὴ πωλήσεως ἐν τῷ καταστήματι.

1. Τὸ κατάστημα ὡς συντελεστὴς πωλήσεως (Θέσις, φωτισμός, ἀερισμός, κυκλοφορία ἐμπορεύματος καὶ πελατείας, διάταξις τοῦ ἐμπορεύματος ἐν τῷ καταστήματι, ἐξωτερικὴ ἐμφάνισις καταστήματος Προθήκη).

2. Διάκρισις καταστημάτων ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν εἰδῶν τὰ ὅποια πωλεῖ α') τρόφιμα, ὑφάσματα, ψιλικά, β') εἶδη πρώτης ἀνάγκης, πολυτελείας γ') εἶδη γνωστοῦ τύπου (μάρκας) κοινὰ καὶ νεοεισαγόμενα.

3. Πωλητὴς καὶ προσόντα αὐτοῦ (καλὴ ἐμφάνισις, εὐγένεια, εὐπρέπεια, εὐπροσηγορία, προθυμία, εὐλιχρίνεια, βαθεῖα γνώσις τῶν ἐμπορευμάτων τοῦ καταστήματος, ταχὺς ὑπολογισμός ἀπὸ μνήμης, ξένοι γλῶσσαι).

4. Πελάτης: Ψυχολογία τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν διαθέσεων τοῦ πελάτου. Διάφοροι τύποι πελατῶν καὶ ἀντίστοιχοι τρόποι ἐξυπηρέτησεως αὐτῶν.

5. Ἐπικοινωνία πωλητοῦ πρὸς πελάτην: Παρουσίασις ἐμπορεύματος (ἐπιχειρηματολογία, σχετικὴ διαπραγματεύσεις, προσπάθεια πρὸς πραγματοποιήσιν προμηθείας συμπληρωματικῶν καὶ συγγενῶν εἰδῶν).

6. Τρόποι παραδόσεως: (τύλιγμα, παράδοσις ἄμεσος ἢ ἀποστολὴ κατ' οἶκον, προσήκουσα μέριμνα περὶ τοῦ ἀπομείναντος ἐμπορεύματος).

7. Διαφήμισις καὶ μέσα διαφήμισεως: Ἀγγελία, ἐγκύκλιοι, τοιχοκλήσεις, εἰκόνες ἐν τῷ καταστήματι, διακόσμησις προθηκῶν, δείγματα, δῶρα, διαφημιστικὰ ἔντυπα παραδιδόμενα μετὰ τοῦ πωλουμένου ἐμπορεύματος.

8. Ἡθικὴ τῶν πωλήσεων : (Ἡ πώλησις ὡς ἀνταλλαχὴ ὑπηρεσιῶν μεταξύ πελάτου καὶ καταστήματος : Ἐξασφάλισις τῆς μονιμότητος τῆς πελατείας διὰ τῆς ἐντίμου καὶ καταλλήλου ἐξυπηρετήσεως. Σύστημα ὀρισμένων τιμῶν, πλεονεκτήματα-μειονεκτήματα).

Ἀσκήσεις τῶν μαθητῶν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω κατὰ τρόπον ὅσον τὸ δυνατόν πρακτικόν, εἴτε ἐν τῇ Σχολῇ εἴτε καὶ εἰς καταστήματα ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς μὴ ὀρίμου ἡλικίας τῶν μαθητῶν τοῦ κατωτέρου τριταξίου κύκλου καὶ τῆς μικρᾶς αὐτῶν ἐμπειρίας, ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ προσφέρῃ τὰ διάφορα σημεῖα τῆς ὕλης τῆς Ἐμπορευματολογίας κατὰ τρόπον ὅσον τὸ δυνατόν ἀπλούστερον καὶ συντομώτερον. Ἡ σχετικὴ ἀνάπτυξις πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ στηρίζεται εἰς ἀντίστοιχα ἐποπτικὰ μέσα ὡς καὶ παραδείγματα λαμβανόμενα ἐκ τῆς πράξεως, ἢ ἀποφεύγη δὲ κατ' ἀρχὴν τὴν λεπτομερῆ νομικὴν τῶν πραγμάτων ἐξέτασιν.

2. Πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν διδασκομένων θεωρεῖται σκόπιμον ὅπως ὁ διδάσκων παρουσιάξῃ ἐκάστοτε ὑποδείγματα τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν ἐγγράφων καὶ ἀπαιτῇ τὴν κατάρτισιν καὶ συμπλήρωσιν τοιούτων ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν, βάσει σχετικῶν παραδειγμάτων. Ἐπιπροσθέτως θεωρεῖται ὀφέλιμος καὶ ἡ ἐπίσκεψις τῶν καταστημάτων καθ' ὁμάδας μαθητικὰς ὑπὸ τὴν ὄδηγίαν τοῦ ἀρμοδίου καθηγητοῦ. Κατὰ τὰς τοιαύτας ἐπισκέψεις εἶναι εὐκαταία καὶ ἡ ἀνάπτυξις σχετικῶν θεμάτων ὑπὸ πειραμαμένου ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐμπορίου παράγοντος.

II. ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

A) Σκοπός.

Διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου ἐπιδιώκεται, ἐφ' ἑνὸς μὲν οἱ μαθηταὶ νὰ κατανοήσωσι σαφῶς τὰς ἀρχὰς τῆς Λογιστικῆς, ἐφ' ἑτέρου δὲ ν' ἀσκηθῶσιν εἰς τὴν ὀρθὴν τούτων ἐφαρμογὴν εἰς τὰ λογιστικὰ βιβλία καθαρῶς ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων.

B) Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(2 ὥρι κατ' ἑβδομάδα ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

1. Περιουσία. Περιουσιακὰ στοιχεῖα, Ἐνεργητικόν. Παθητικόν. Καθαρὰ περιουσία ἢ Κεφάλαιον.

2. Ἀπογραφή. Ἴσολογισμός. Παραδείγματα μέχρι πλήρους ἐμπεδώσεως.

3. Μεταβολή περιουσιακῶν στοιχείων συνεπείᾳ οἰκονομικῶν πράξεων.

4. Λογιστικὴ καὶ σκοπὸς αὐτῆς.

5. Ὅργανα λογιστικῆς. Λογαριασμοί.

6. Λογιστικὴ παρακολούθησις τῶν δοσοληψιῶν μετὰ τρίτου προσώπου. Δημιουργία μεμονωμένων λογαριασμῶν καὶ διάταξις τούτων. Χρεώσεις. Χρεῶνω. Πιστώσις-πιστώνω. Ὑπόλοιπον χρεωστικόν, πιστωτικόν ὑπόλοιπον. Ἐμπέδωσις τούτων διὰ πολλῶν καὶ συντόμων παραδειγμάτων.

7. Συγκέντρωσις τῶν ἀτομικῶν λογαριασμῶν. Περιληπτικοὶ λογαριασμοί. Χρεῶσται. Πιστωταί, ἐφαρμογὴ ἐπὶ παραδειγμάτων.

8. Λογαριασμός «Ταμείον». Εἰσπράξεις. Πληρωμαί. σχετικὰ παραδείγματα.

9. Ἀναλυτικοὶ λογαριασμοὶ «Ἐμπορευμάτων». Εἰσαγωγή (ἀγοραί). Ἐξαγωγή (πωλήσεις). Καθορισμὸς ἀποτελέσματος (κέρδος-ζημία). Τακτοποίησις. Κλείσιμον, ἄνοιγμα.

Συγκέντρωσις ἀναλυτικῶν λογαριασμῶν εἰς τὸν περιληπτικὸν «Ἐμπορευμάτων». Ἐφαρμογὴ εἰς παραδείγματα.

10. «Γραμμάτια Εἰσ)κτέα» Λειτουργία λογαριασμοῦ, ὑπόλοιπον, κλείσιμον, ἄνοιγμα.

11. «Γραμμάτια πληρωτέα». Λειτουργία λογαριασμοῦ, ὑπόλοιπον, κλείσιμον, ἄνοιγμα. Ἐφαρμογὴ εἰς παραδείγματα.

12. Λογαριασμός «Ἐπιπλα καὶ Στεῦθ». Λειτουργία τοῦ λογαριασμοῦ. Ὑπόλοιπον, κλείσιμον, ἄνοιγμα. Ἐφαρμογὴ εἰς παραδείγματα μετὰ φθορᾶς.

13. Λογαριασμοὶ «Ἐνοίκια», φωτισμός, «μισθοί» κοικιακὰ ἔξοδα, κλπ. Λειτουργία ἐκάστου τούτων διὰ συντόμου παραδείγματος. Λειτουργία τοῦ περιληπτικοῦ λογαριασμοῦ «Γενικὰ ἔξοδα» βάσει τῶν ἄνω λογαριασμῶν.

14. Λογαριασμοί : «Τόκοι», «προμήθειαι», «μεσιτεῖται» κλπ. Λειτουργία αὐτῶν καὶ συγκέντρωσις τούτων εἰς τὸν περιληπτικὸν λογαριασμὸν «Ζημίαι, κέρδη» βάσει τῶν ἄνω λογαριασμῶν. Παραδείγματα πρὸς ἐμπέδωσιν.

15. Λειτουργία τοῦ Λογαριασμοῦ «Κεφάλαιον». Αὐξήσις καὶ μείωσις τούτου. Σχετικὰ παραδείγματα.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(3. ὧραι καθ' ἑβδομάδα).

Κατὰ τὸν πρῶτον μῆνα δι' ὀλίγων καὶ συντόμων παραδειγμάτων ἐπαναλαμβάνονται τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς ἐν τῇ

προηγούμενη τάξει διδαχθείσης ύλης. Μετὰ ταῦτα διδάσκονται :

1. Μεθοδικὴ κατάταξις τῶν λογαριασμῶν, εἰς λογαριασμοὺς Ἑνεργητικοῦ, Παθητικοῦ, Κεφαλαίου ἢ Καθαροῦ περιουσίας.
2. Κανόνες χρεώσεως καὶ πιστώσεως τῶν λογαριασμῶν τούτων καὶ ἐφαρμογὴ εἰς σύντομα παραδείγματα.
3. Περί ἐμπορικῶν βιβλίων. Σχετικὰ νομικὰ διατάξεις. Διάκρισις τούτων εἰς ὑποχρεωτικὰ καὶ προαιρετικὰ. Δικαιολογητικὰ ἔγγραφα βάσει τῶν ὑποίων γίνονται αἱ ἔγγραφαί.
4. «Πρόχειρον». Σκοπὸς τούτου, τρόπος ἐγγραφῆς εἰς αὐτὸ τῶν οἰκονομικῶν πράξεων τοῦ καταστήματος ἑνὸς μηνός.
5. «Ἡμερολόγιον». Σκοπὸς καὶ διάταξις τούτου. Διπλογραφικὴ διατύπωσις ἐν αὐτῷ τῶν οἰκονομικῶν πράξεων. Ἐφαρμογὴ εἰς σχετικὰ παραδείγματα καὶ ἐν τέλει μεταφορὰ τῶν πράξεων ἐκ τοῦ Προχείρου.
6. «Καθολικόν». Σκοπὸς καὶ διάταξις τούτου. Μεταφορὰ τῶν ἤδη ἐν τῷ Ἡμερολογίῳ ἀναγεγραμμένων πράξεων εἰς τοῦτο.
7. Ἴσοζύγιον ἐκ τοῦ Καθολικοῦ βάσει τῶν ἤδη ἀναγεγραμμένων πράξεων. Σχέσις μεταξύ Καθολικοῦ καὶ Ἡμερολογίου ἐμφανιζομένη ὑπὸ τοῦ Ἴσοζυγίου. Οἰκονομικὴ σημασία τῶν στοιχείων τοῦ Ἴσοζυγίου τούτου.
8. Κατάρτισις τῆς ἀπογραφῆς καὶ παραβολῆ αὐτῆς πρὸς τὸ προσωρινὸν Ἴσοζύγιον. Ἐγγραφαὶ διορθώσεως τῶν ἐμφανιζομένων διαφορῶν. Συγκέντρωσις τῶν ἀποτελεσμάτων εἰς τὸν λογαριασμὸν «Ζημίαι καὶ Κέρδη» καὶ μεταφορὰ τοῦ καθαροῦ ὑπολοίπου τοῦ λογαριασμοῦ τούτου εἰς τὸν λογαριασμὸν «Κεφάλαιον». Κατάρτισις τοῦ ὀριστικοῦ Ἴσοζυγίου. Κλείσιμο τῶν βιβλίων. Σύνταξις ἰσολογισμοῦ καὶ ἐγγραφὴ τούτου μετὰ τῆς οἰκείας ἀπογραφῆς εἰς τὸ βιβλίον ἀπογραφῶν καὶ ἰσολογισμῶν. Ἀνοίγμα τῶν βιβλίων.
9. Πρακτικὸν γραφεῖον. Ἐπεξεργασία μιᾶς πλήρους λογιστικῆς μονογραφίας περιλαμβανοῦσης τὰς συνηθεστέραις πράξεσις μιᾶς ἀτομικῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ κυρίως ἐμπορίου. Κατ' αὐτὴν γίνεται χρῆσις τῶν ἐξῆς βιβλίων : α') Ἀναλυτικῶν (Προχείρου, Ταμείου, Ἀποθήκης, Χρεωστῶν, Πιστωτῶν Ἀλῆξεων Γραμματίων). β') Συνθετικῶν (Ἡμερολογίου, Καθολικοῦ, Βιβλίου Ἀπογραφῶν), ἀφ' ἑτέρου δὲ συντάσσονται τὰ σχετικὰ δικαιολογητικὰ ἔγγραφα τῶν πράξεων τῆς μονογραφίας.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Λογιστικῆς ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἐπιδιώκῃ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν σαφῆ ἐξήγησιν τῆς διδασκομένης ὕλης, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἐμπέδωσιν αὐτῆς καὶ τὴν ἐξοικονόμησιν χρόνου ἀποφεύγων πᾶσαν ἐξεζητημένην θεωρητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν πραγμάτων, ἀρκούμενος εἰς πρακτικὴν καὶ εὐληπτον τοιαύτην. Πρὸς τοῦτο συνιστᾶται ἡ ἐξῆς πορεία: Ἄφ' οὗ π. γ. δοθῇ μία ἔννοια ἢ ἀρχὴ ἐκ τῆς Λογιστικῆς, ὁ Καθηγητὴς ἐρωτᾷ διαδοχικῶς πολλοὺς μαθητὰς τῆς τάξεως, οἱ ὅποιοι δίδουσι προφορικῶς σχετικὰς ἀπαντήσεις. Μετὰ τοῦτο ἐπαναλαμβάνει παράδειγμα τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου καὶ ἀπαιτεῖ νὰ γραφῇ ἡ ἀντίστοιχος ἀπάντησις ὑπὸ πάντων τῶν μαθητῶν εἰς τὰ πρόχειρα τετράδια λογιστικῶν ἀσκήσεων καὶ παραλλήλως ὑφ' ἑνὸς ἐκ τούτων ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος. Χάριν δὲ ἐμπεδώσεως εἰς τὸ τέλος τοῦ μαθήματος προτείνει ὁ διδάσκων ἀνάλογον ἀσκήσιν ἐκτελεστέαν κατ' οἶκον, ἡ ὅποια ἐξελέγχεται κατὰ τὸ προσεχὲς μάθημα.

2. Κατὰ τὰ πρῶτα μαθήματα ἐν τῇ Β' τάξει ὁ διδάσκων προχωρεῖ βραδέως καὶ ἐπιμένει ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε οἱ μαθηταὶ νὰ ἐθισθῶσιν εἰς τὴν συστηματικὴν καὶ καλλιγραφικὴν διατύπωσιν τῶν ἐφαρμιζομένων λογιστικῶν ἐγγραφῶν. Ἄφ' ἑτέρου ὁ διδάσκων ἀπαιτεῖ ὅπως οἱ μαθηταὶ τὰς διωρθωμένας λογιστικὰς ἀσκήσεις περιλάβωσιν εἰς καθαρὰ τετράδια λογιστικῶν ἀσκήσεων. Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς ἀντιγραφῆς πρέπει τὸ ταχύτερον νὰ ἐγκαταλειφθῇ, δηλαδὴ εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπόκττησιν δεξιότητος τῶν μαθητῶν περὶ τὴν συστηματικὴν καὶ ἀπταιστον ἐγγραφὴν τῶν πράξεων, μεθ' ὃ ἀπαιτεῖται παρὰ τοῦ διδάσκοντος ἵνα οἱ μαθηταὶ ἐγγράφωσιν ἐν τῇ Σχολῇ ἢ κατ' οἶκον κατ' εὐθεῖαν εἰς τὰ καθαρὰ λογιστικὰ τετράδια.

3. Κατὰ τὰς ἀσκήσεις τοῦ πρακτικοῦ γραφείου ὁ διδάσκων ἐπιμένει πολὺ εἰς τὴν καλλιγραφικὴν καὶ ἀπταιστον ἐκτέλεσιν τῶν ἐμφανιζομένων λογιστικῶν γραπτῶν ἐργασιῶν καὶ εἰς τὴν συστηματικὴν ταξινομήσιν τῶν διαφόρων ἐγγράφων. Ἐάν ἡ Σχολὴ διαθέτῃ γραφομηχανὰς, τότε τὰ ἐγγράφα δακτυλογραφοῦνται. Ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἐκλέγῃ καταλλήλως τὰς πράξεις τῆς ὑπὸ ἐπεξεργασίαν μονογραφίας, οὕτως ὥστε νὰ παρέχεται εὐκαιρία εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ λάβωσι σαφῆ γνῶσιν τῶν συνηθεστέρων πράξεων καθαρὰς ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τῆς κατ' αὐτὰς προσηκούσης λογιστικῆς καὶ λοιπῆς ἐργασίας. Ἰδιαιτέρως ὁ διδάσκων θὰ ἐπιδιώξῃ ἐνταῦθα καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν διδασθέντων ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ μαθήματι τῆς Ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας.

Ἡ ἐξασφάλισις πληρεστέρας ἐπιτυχίας ἔγκειται εἰς τὴν ἐκλογὴν οὐχὶ πολυαριθμῶν πράξεων, ἀλλ' ὀλιγαριθμῶν καὶ ποικίλων πληρουσῶν τοὺς ἀνωτέρω ὄρους.

III. ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Α') Σκοπός.

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ μαθητὴς νὰ ἐννοήσῃ τὴν σημασίαν τῶν ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἀνταλλάσσόμενων ἐπιστολῶν, τὰςδὲ αὐτῶν δημιουργουμένας ὑποχρεώσεις καὶ δικαιώματα, τὴν προσήκουσαν διάταξιν καὶ ταξινόμησιν τῶν ἐπιστολῶν, τὸν τρόπον τῆς σφραγίσεως καὶ ἀποστολῆς καὶ τέλος νὰ ἀποκτήσῃ ἱκανότητα πρὸς σύνταξιν τῶν συνηθεστέρων τύπων ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν ἐν τῷ κυρίῳ ἐμπορίῳ.

Β') Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(Μία ὥρα καθ' ἑβδομάδα)

1. Σκοπὸς καὶ σημασία τῆς ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας
Σχετικαὶ περὶ αὐτῆς νομικαὶ διατάξεις.
2. Διάταξις συνήθους τῆς ἐμπορικῆς ἐπιστολῆς. Διάκρισις τῶν κυριωτέρων μερῶν τῆς ἐπιστολῆς.
3. Ἄρεται μιᾶς ἐμπορικῆς ἐπιστολῆς (σαφήνεια, συντομία, ὕψος καὶ καθιερωμένη γλῶσσα ἐν τῷ ἐμπορίῳ).
4. Διατυπώσεις τεχνικαὶ κατὰ τὴν λήψιν καὶ ἀποστολὴν τῶν ἐπιστολῶν.
5. Συστηματικὴ εἰσαγωγή εἰς τὴν σύνταξιν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἑξῆς περιεχομένου :
  - α') Ζήτησις τιμῶν (Τιμοκαταλόγων, δειγμάτων κλπ.).
  - β') Ἀποστολὴ τιμῶν καὶ ὄρων πωλήσεως.
  - γ') Ἀποδοχὴ τῶν ὄρων καὶ ἐπίδοσις παραγγελίας.
  - δ') Ἐκτέλεσις παραγγελίας.
  - ε') Παραλαβὴ ἐμπορευμάτων. Περιπτώσεις παραλαβῆς τῶν ἐμπορευμάτων ἐν καλῇ ἢ μὴ καταστάσει.
  - ς') Διακανόνισις τοῦ τιμολογίου : 1) Δι' ἐπιταγῆς. 2) Διὰ γραμματίου ἢ συναλλαγματικῆς καὶ 3) Δι' ἐγγραφῆς εἰς λογαριασμόν.
  - ζ') Ὑπόμνησις πρὸς πελάτην ἐξοφλήσεως χρέους.
  - η') Παράτασις ἐξοφλήσεως χρέους.
  - θ') Ἐγκύκλιος ἰδρύσεως καταστήματος (ἀπλῆ καὶ σύντομος).

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Ὁ διδάσκων κάμνει τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τούτου παρουσιάζων ὑποδείγματα 2—3 ἐπιστολῶν καὶ ἐπὶ τῇ βᾶσει τούτων ἐξηγεῖ τὴν σημασίαν τῆς ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας καὶ τὰς σχετικὰς νομικὰς διατάξεις.

Δι' ὁμοίου τρόπου ἐξηγεῖ τὴν καθιερωμένην διάταξιν μὲς ἐπιστολῆς καὶ τὴν διάκρισιν τῶν μερῶν αὐτῆς, ὡς καὶ τῶν ἀρετῶν αὐτῆς. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξηγεῖ τὰς τεχνικὰς διατυπώσεις τῆς κήψεως ἢ ἀποστολῆς τῶν ἐπιστολῶν.

2. Πρὸς ἀσκήσιν τῶν μαθητῶν εἰς τὴν σύνταξιν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν ὁ διδάσκων ἐνεργεῖ ὡς ἑξῆς. Ἐν πρώτοις παρουσιάζει ὑπόδειγμα ἐπιστολῆς τῆς προκειμένης κατηγορίας, ἀναλύει ταύτην ἐν συνεργασίᾳ πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ προτείνει θέμα σύντομον πρὸς σύνταξιν ὁμοίας ἐπιστολῆς. Ἡ σύνταξις αὐτῆς γίνεται ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ διδάσκοντος ὑπὸ πάντων τῶν μαθητῶν ἐν προχείρῳ τετραδίῳ καὶ ἐνδὲς ἐκ τούτων ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος.

3. Πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν διδαχθέντων δίδει ὁ καθηγητὴς ὅμοιον θέμα βᾶσει τοῦ ὁποίου οἱ μαθηταὶ συντάσσουσι σχετικὴν ἐπιστολὴν κατ' οἶκον ἐξελεγχομένην εἰς τὸ προσεχὲς μάθημα.

Ὁ ἔλεγχος τῶν τοιούτων δοκιμῶν τῶν μαθητῶν ἐνεργεῖται ὡς ἑξῆς: Ἀναγιγνώσκονται ἐπιστολαὶ τινες ἐν τῇ τάξει καὶ γίνεται ἡ σχετικὴ κριτικὴ ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῇ βοήθειᾳ τοῦ καθηγητοῦ πρὸς διόρθωσιν τῶν σφαλμάτων καὶ συμπλήρωσιν τῶν ἐλλείψεων. Οἱ μαθηταὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐπιφέρουσι τὰς σχετικὰς διορθώσεις εἰς τὰς ἐπιστολάς των καὶ τέλος, ὁ καθηγητὴς δι' ἐνδὲς τῶν μαθητῶν συντάσσει σχετικὴν πρὸς τὸ ἴδιον θέμα τελειότεραν ἐπιστολὴν ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος τὴν ὁποίαν ἀντιγράφουσι πάντες οἱ μαθηταί. Ἐκαστος μαθητὴς ὀφείλει τὴν ἰδίαν του ἐπιστολὴν διορθωμένην καὶ τὴν τοῦ διδάσκοντος τὴν ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος, νὰ καταχωρίσῃ εἰς τὸ καθαρὸν του τετράδιον ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν συντάσσονται ἐπιστολαὶ ἐν τῇ τάξει καὶ διορθώνονται καθ' ὅμοιον τρόπον.

4. Καθ' ὅμοιον τρόπον γίνεται ἡ σύνταξις καὶ τῶν πρὸς ἐκάστην ἐπιστολὴν σχετιζομένων ἐμπορικῶν ἐγγράφων.

5. Τέλος ὁ καθηγητὴς φροντίζει ὅπως τὰ ἀντίγραφα τῶν ἀποστελλομένων ἐπιστολῶν καὶ ἐγγράφων καὶ τὰ πρωτότυπα τῶν ὑποθετικῶς λαμβανομένων τοιούτων ταξινομοῦνται εἰς ἀντιστοίχους φακέλλους (κλασσέρ).

9. ΓΑΛΛΙΚΑ

A) Σκοπός.

Σκοπός τῆς διδασκαλίας τῆς Γαλλικῆς γλώσσης ἐν ταῖς Μέσαις Ἐμπορικαῖς Σχολαῖς εἶναι: 1) Ὅπως οἱ ἀπόφοιτοι αὐτῶν δύνανται νὰ ἐνοῶσιν εὐχερῶς τὴν γλῶσσαν ταύτην καὶ νὰ μεταχειρίζωνται αὐτὴν ὅσον τὸ δυνατόν ἀπταιστως, προφορικῶς τε καὶ γραπτῶς, 2) Ἰδίᾳ δὲ ἔπος κατέχωσι τοὺς ἐν χρήσει γαλλικοὺς ὄρους καὶ φράσεις ἐν τῷ καθόλου ἐμπορίῳ καὶ πρὸ παντὸς ἐν τῇ ἐμπορικῇ ἀλληλογραφίᾳ καὶ τοῖς κυριωτέροις ἐμπορικαῖς ἐγγράφοις.

B) Διδακτέα ὕλη.

ΤΗΕΙΣ ΠΡΩΤΗ

(4 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

I. Σκοπός καὶ σύστημα διδασκαλίας. Ὑποτιθεμένου, ὅτι οἱ μαθηταὶ τῆς τάξεως ταύτης ἀγνοοῦσι τελείως σχεδὸν τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, εἰσάγονται οὗτοι διὰ τοῦ μικτοῦ συστήματος διδασκαλίας, περιλαμβάνοντος: 1) Τὴν ἐποπτικὴν μέθοδον, 2) τὴν ἀναγνωστικὴν καὶ 3) τὴν γραμματικὴν, με ἐπικράτησιν τῆς πρώτης ἐξ αὐτῶν, βαινούσης ἀπὸ τῶν ἀπλουστέρων ἐπὶ τὰ συνθετώτερα, εἰς τὰ ἐξῆς στοιχεῖα τῆς γλώσσης ταύτης, ἧτοι: α) τὴν βαθμιαίαν ἐκμάθησιν τῶν φθόγγων τῆς γαλλικῆς γλώσσης, ἀσκήσιν περὶ τὴν ἀπταιστον αὐτῶν προφορὰν καὶ τὴν καλλιγραφικὴν παράστασιν (μικρά, κεφαλαῖα γράμματα) καὶ τέλος ἀσκήσιν εἰς τὸν συλλαβισμόν, εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀνάγνωσιν καὶ εἰς τὴν μετάφρασιν, β) τὴν ἐκμάθησιν: 1) τῶν ὀνομάτων τῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς τάξεως περιστοιχοῦντων τὸν μαθητὴν ἀντικειμένον, καὶ δὴ ἐν συνδυασμῷ τῶν συνηθεστέρων προσδιοριστικῶν ἐπιθέτων καὶ τῶν ἄρθρων, 2) τῶν ἀναγκαιοτέρων ρηματικῶν τύπων (ἐνεστώτος τῆς ὀριστικῆς καὶ προστακτικῆς, ἀπαρεμφάτου, μετοχῆς καὶ παρεκκειμένου τῆς ὀριστικῆς), καὶ δὴ θετικῶς, ἐρωτηματικῶς, ἄρνητικῶς, πρὸς σχηματισμὸν ἁπλῶν, καὶ βραχειῶν φράσεων καὶ 3) τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀνωθυμιῶν, προθέσεων, ἐπιρρημάτων καὶ συνδέσμων.

II. Διδακτέα ὕλη ἀναλυτικῶς: Κατὰ τὸν ὡς ἄνω μικτὸν τρόπον διδάσκονται στοιχειωδῶς δι' ἀπλουστάτων φράσεων αἱ λέξεις (ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ λόγου) αἱ δηλοῦσαι τὰ ἐξῆς:

1. Τὰ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς παραδόσεως, ἐν τῇ σχολῇ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ τῆς σχολῆς περιστοιχοῦντα τὸν μαθητὴν ἀντικει-

μενα, (ὀνομασία ἐκάστου αὐτῶν, θέσις, ιδιότητες, ὡς σχῆμα, μέγεθος, χρῶμα).

2. Πράξεις τινές καὶ κινήσεις τοῦ καθηγητοῦ καὶ τῶν μαθητῶν ἐντὸς τῆς τάξεως κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μαθήματος.

3. Τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικά.

4. Τὰς ὑποδιαίρεσεις τοῦ χρόνου (ἐποχαὶ τοῦ ἔτους, μῆν, ἑβδομάς, ἡμέραι τῆς ἑβδομάδος, ὥραι τῆς ἡμέρας, ἡμερομηνία).

5. Τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπινου σώματος.

6. Τὰ ἐνδύματα.

7. Τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα συγγένειαν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας.

8. Τέλος διδάσκονται μικρὰ ἐκάστοτε ἀναγνώσματα ἀπορέοντα ἐκ τῆς ἤδη δεδιδασμένης ὕλης.

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(1 ὥραι ἑβδομαδιαίως)

1. Σκοπός.—Σκοπὸς τῆς διασκαλίας τοῦ μαθήματος κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος εἶναι ἡ μείζων ἐμπέδωσις τῶν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος κτηθεισῶν γνώσεων καὶ ἰκανότητων καὶ ἡ ἀνάλογος ἐπαύξησης αὐτῶν, κατὰ τὸ αὐτὸ σύστημα διδασκαλίας καὶ συμφώνως πρὸς τὰς διὰ τὸ πρῶτον ἔτος διατυπωθείσας ὁδηγίας διὰ τὴν γραμματικὴν μόρφωσιν, τὴν κατ' οἶκον ἐργασίαν καὶ τὴν κατανομήν τῆς ὕλης.

II. Διδακτέα ὕλη: Συμφώνως πρὸς τὸν ἀνωτέρω ἐκτεθέντα σκοπὸν ἡ διδακτέα ὕλη, ἐν τῇ Β' τάξει ὀρίζεται ὡς ἑξῆς:

Θὰ διδαχθῶσι μετὰ σύντομον ἐπανάληψιν καὶ μείζονα ἐμπέδωσιν τῶν κατὰ τὸ α' ἔτος διδαχθέντων καὶ συμπληρωσιν τῆς τυγῶν μὴ διδαχθείσης ὕλης ταῦ α' ἔτους τὰ ἑξῆς:

1. Ἡ «οἰκία», ἧτοι τὰ διαμερίσματα οἰκίας, ἡ ἐπίπλωσις ἐκάστου τούτων (καιτῶνος, αἰθούσης, φαγητοῦ, τραπέζης, μαγειρείου), αἱ κυριώτεραι τροφαί, πάντα ταῦτα στοιχειωδῶς.

2. Τὸ στερέωμα καὶ τὰ σημεῖα τοῦ ὀριζήοντος, ἐπίσης στοιχειωδῶς.

3. Ἡ «πόλις» καὶ ἡ «ἀνοιξίς», στοιχειωδῶς.

4. Ἀνάγνωσις:—Σχετικὰ πρὸς τὰ ἐκάστοτε διδασκόμενα ἀναγνώσματα καὶ ποιήματα.

5. Γραμματικὴ:—Συμπλήρωσις ἀνευ λεπτομερειῶν καὶ πολλῶν ἐξαιρέσεων, τῶν κεκτημένων ἀπὸ τοῦ α' ἔτους γραμματικῶν στοιχείων ἐπὶ τῶν διαφορῶν μερῶν τοῦ λόγου, ὀλόκληρον τὸ τυπικὸν τῶν ρημάτων τῆς ἐνεργητικῆς, παθητικῆς καὶ τῆς μέσης φωνῆς.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἤδη γνωστῶν ρημάτων θὰ ἀυξηθῆ κατ' ἀναλογία.

Τὰ ὑπὸ τοῦ être βοηθούμενα εἰς τὸν passé indéfini ἐκ τῶν διδασκόντων ρημάτων.

Ἐπίσης οἱ στοιχειώδεις κανόνες περὶ τῆς συντάξεως τοῦ ὑποκειμένου, τοῦ πληθυντικοῦ τῶν συνθέτων ὀνομαστικῶν τῆς συμφωνίας τοῦ ἐπιθέτου καὶ τῆς παθητικῆς μετοχῆς.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Διὰ τὴν πρώτην τάξιν.

α'. Ἐξάμηνον.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ μικτοῦ συστήματος διδασκαλίας γίνεται περίπου, ὡς ἐξῆς :

α') Ἐποπτικῶς.—Κατὰ τὸ προπαρασκευαστικὸν τοῦτο στάδιον διδασκαλίας ἐν τῇ α' τάξει ὁ διδάσκων προβαίνει ὡς ἐξῆς: Δεικνύων οὗτος ἀντικείμενόν τι ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς τάξεως εὐρισκόμενον ὀνομάζει αὐτὸ γαλλιστὶ εὐκρινῶς καὶ βραδέως, καλεῖ δ' ἀμέσως διὰ τῆς ἐρωτήσεως «qu'est cela?» ἢ ἄλλης ἀναλόγου πολλοὺς μαθητὰς τῆς τάξεως, τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον, νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν λέξιν δι' ἀπαντήσεως ἀρχομένης διὰ τοῦ «c'est» ἢ «ce sont». Ἐπειτα γράφει τὴν λέξιν ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος, ἀναλίσκει αὐτὴν εἰς συλλαβάς καὶ ἐκάστην αὐτῶν εἰς τὰ στοιχεῖα αὐτῆς.

Προφέρει τὴν λέξιν ὀλόκληρον, τὰς συλλαβάς καθ' ἐκάστην καὶ τέλος τοὺς φθόγγους καθ' ἐκάστον καλλιγραφῶν συνάμα αὐτοῦς.

Καλεῖ ἀλληλοδιαδόχως μαθητὰς τινὰς νὰ πράξωσι τὸ αὐτὸ ἐπὶ τῆς αὐτῆς προφερομένης λέξεως, ἔπειτα ὁμοίως ἐπὶ ἄλλης καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς, ἐκάστου τῶν λοιπῶν μαθητῶν ἐπαναλαμβάνοντος ὁμοίως τὴν τοιαύτην ἀσκήσιν ἐν τῷ εἰδικῷ τετραδίῳ του.

Μετὰ ταῦτα ὁ διδάσκων σχηματίζει διὰ τοῦ ρήματος montrer καὶ τῶν ὡς ἄνω διδασκόμεσῶν λέξεων φράσεις τινὰς διαλογικῶς, ὡς π.χ. je montre la porte voilà la potre ἢ (Montre ἢ Montrez la porte).

Ἐπαναλαμβάνονται τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ ἐκάστου τῶν λοιπῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς τάξεως ἀντικειμένων, καὶ δὴ ἕως ὅτου οἱ μαθηταὶ ἐκμάθωσι τὰς ὀνομασίας ὀρθογραφικῶς τῶν ἐπιδεικνόντων, ὁ μέχρι 10 λέξεων καθ' ἐκάστον τῶν ἀρχικῶν μαθημάτων.

β') Ἀναγνωστικῶς.—Ἡ ἐκ τοῦ βιβλίου ἀνάγνωσις ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ σχολικοῦ βιβλίου καὶ γίνεται ὡς

εξῆς : Ἀνοίγονται τὰ βιβλία, ἀναγινώσκει πρῶτον ὁ διδάσκων εὐκρινῶς καὶ βραδέως τὸ σχετικὸν μέρος τοῦ γαλλικοῦ κειμένου, καλεῖται εἰς μαθητῆς ὅπως ἀναγνώσῃ, καὶ αὐτὸς, τὸ αὐτὸ κείμενον βοηθούμενος ἐν τούτῳ καὶ ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος, ἔπειτα δὲ ὁμοίως καὶ πολλοὶ ἄλλοι μαθηταὶ διαδοχικῶς.

Τέλος διὰ καταλλήλων ἐρωτήσεων προκαλεῖ ὁ διδάσκων τὴν ἀπαντήσιν τοῦ ἀναγνωσθέντος μέρους, τῶν βιβλίων τηρουμένων κλειστῶν.

γ') Γραμματικῶς.—Κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον τοῦ πρώτου ἔτους ἡ γραμματικὴ περιορίζεται εἰς ἐλαχίστας παρατηρήσεις προσφορᾶς ὑπὸ τῶν μαθητῶν γενομένης κατὰ τὴν ἐποπτικὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἀναγνωστικὴν ἐκμεινόμενης καταλλήλως ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος. Ἰδιαιτέρα δὲ πρέπει νὰ καταβληθῇ προσπάθεια, ἵνα οἱ μαθηταὶ κατορθώσωσι νὰ προσφέρωσιν ὀρθῶς τοὺς δυσκολωτέρους φθόγγους, ὡς π.χ. e, eu, seu, u, eh, j, g κλπ. τὰ σύνθετα φωνήεντα. τὰ ἔρρινα, ὡς π. χ. em, en, im, in, κλπ. καὶ συμπλέγματα τινὰ γραμμάτων ὡς λ, γ, gna, gno, eri, ea, s (=z), ti (=ei), κλπ.

δ') Κατ' οἶκον ἐργασία.—Πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν, ὡς ἀνω, διδασκόντων προτείνονται τοῖς μαθηταῖς καὶ κατ' οἶκον ἐκτελεστέαι ἐργασίαι. Αἱ ἐργασίαι αὗται δεῖν νὰ συνίστανται εἰς τὴν περιληπτικὴν ἀναπαραγωγὴν τοῦ ἀναγνωσθέντος κειμένου, ἀναπληροῦσαι οὕτω τὴν ἀντιγραφὴν τοῦ κειμένου πλεονεκτικῶς καὶ λυσιτελέστερον, καθ' ὃ διδάσκουσαι ἀσφαλέστερον τὴν ὀρθογραφίαν τῶν λέξεων, ἀναπαραγωγὴν γενομένην διὰ μικρῶν θεμάτων περιεχόντων φράσεις καὶ λέξεις διδασκείσας, ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰς τὸ Γαλλικόν, ἢ καὶ δι' ἀπαντήσεων γραπτῶν εἰς ἐρωτήσεις δεδομένας ἐγγράφως γαλλιστί. Εὐνόητον ὅτι πρέπει νὰ ἐπακολουθῇ ἡ δέουσα διόρθωσις τῶν ἐργασιῶν τούτων ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ.

Δεύτερον ἐξάμηνον.

α) Ἐποπτικῶς. Ἐφαρμόζεται ὁ αὐτὸς τρόπος μὲ τὸν τοῦ α' ἐξάμηνου ἀλλ' ἐπὶ τὸ συντομώτερον συνεπεῖχ τῆς ἐν τῷ μεταξῦ ἐπιτευχθείσης ἐπιδόσεως τῶν μαθητῶν.

β') Ἀναγνωστικῶς. Γίνεται ὅπως καὶ αἱ κατὰ τὸ α' ἐξάμηνον ἀλλ' ἐκτενέστερον.

γ') Γραμματικῶς. Κατὰ τὸ β' ἐξάμηνον γίνονται πλείονες γραμματικαὶ παρατηρήσεις μετ' ἀνασκόπησιν καὶ μεῖζονα ἐμπέδωσιν τῶν ἤδη δεδιδυγμένων τοιοῦτων, διὰ καταλλάλων ἀσκήσεων (θεμάτων, ὑπαγορεύσεων κλπ.). Ἐσκήσεις εἰς τὸν ἐνεστώτα, μέλλοντα, παρακείμενον, προστακτικὴν, ἀπαρέμφορον καὶ μετοχὴν, πλείονων ρημάτων, ὁμαλῶν καὶ συνηθε-

στέρων άνωμάλων, πάσης συζυγίας και φωνής. Διδασκαλία κάπως έκτενεστέρα των περι του ήρθρου, του σχηματισμού του θηλυκού και πληθυντικού των όνομάτων, των επιθέτων, των δεικτικών και κτητικών επιθέτων και των άνωνομιών.

δ') Κατ' οίκον εργασία. Ηρός εμπέδωσιν των, ως άνω, διδασκομένων προτείνονται τοίς μαθηταίς και εργασία έκτελεστέα υπό τούτων κατ' οίκον. Αυται σχετίζονται προς τά έκάστοτε διδασκόμενα, ως και κατά το α' έξάμηνον. Έπι πλέον ως ιδιαίτερα εργασία όρίζεται κλίσεις ρημάτων εις τους άνωτέρω αναφερομένους χρόνους.

2. Διά την Δευτέραν τάξιν :

Και έν τή τάξει ταύτη εφαρμόζεται το αυτό σύστημα μικτής διδασκαλίας, ως έν τή Α' τάξει.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(4 ώραι διδασκαλίας καθ' εβδομάδα).

Α'. Γραμματική (1 ώρα καθ' εβδομάδα) : Κατά την ιδιαίτεραν ταύτην ώραν του προγράμματος ό διδάσκων επιδιόκει να επανάλάβη ταχέως και συνοπτικώς την ήρχι τουδεδεδοδαχμένην ύλην έν τής γραμματικής και την παράλληλον συστηματικήν κατάταξιν αυτής υπό των μαθητών έν τοίς ειδικοίς τετραδίοις γραμματικής, χωρίς να γίνη χρήση έγχειριδίου γραμματικής. Έν τή ενεργεία του ταύτη ό διδάσκων ακολουθεί την έξής πορείαν.

Προκειμένου να γίνη ή προσφορά κανόνος τινός αναγράφονται επί του μαυροπίνακος έν ή δύο σχετικά παραδείγματα, έκ των οποίων κατόπιν έξάγεται άβιάστως ό κανών μεθ' ό γίνεται εφαρμογή του κανόνος έν τή τάξει επί όλίγων παραδειγμάτων. Τέλος προς μείζονα εμπέδωσιν του κανόνος ό διδάσκων προτείνει σχετικόν γύμνασμα, όπερ οι μαθηταί επαεργαζονται μόνοι κατ' οίκον. Μεταφορά φράσεων έκ τής Γαλλικής εις την Έλληνικήν και αντίστροφως. Τα δοκίμια ταύτα έξελέγχονται και διορθώνται μεθοδικώς έν τή Σχολή κατά το άμέσως προσεχές μάθημα. Ησαν την ούτω προσφερθεύσαν ύλην οι μαθηταί αναγράφουσι καθαρά και συστηματικώς έν τοίς ειδικοίς τετραδίοις.

Η ταύτη διδακτική ενεργεία εφαρμόζεται και κατά την προσφοράν των υπολειπομένων κανόνων έκ τής γραμματικής και του συντακτικού, ότι είναι άπαραίτητοι διά την κατανόησιν όλων γαλλικών κειμένων, έμπορικού περιεχομένου, και

ιδία ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν, πάντως συντομειωμένη ἀναλόγως τῆς προόδου τῶν μαθητῶν.

Κατὰ τὰ, ὡς ἄνω, γυμνάσματα ὁ διδάσκων προτιμᾷ λέξεις ἐκ τῆς ἐν τῷ ἐμπορίῳ καθιερωμένης γλώσσης καὶ ἐκ τῆς ἐν ταῖς συναναστροφαῖς συνηθεστάτης φρασεολογίας.

Β'. Ἐποπτικὴ διδασκαλία καὶ ἀνάγνωσις (2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα): Ἐν ἀρχῇ γίνεται ταχεῖα ἐπανάληψις τῆς ἤδη δεδιδασμένης εἰκόνος «ἡ ἀνοιξις» καὶ ἔπειτα μεθοδικὴ ἐπεξεργασία τῶν εἰκόνων τῶν λοιπῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους (θέρους, φθινοπώρου, χειμῶνος). Παρὰλλήλως γίνεται ἀνάγνωσις καὶ ἐξηγήσεις σχετικῶν πρὸς τὰς εἰκόνας κειμένων καὶ διηγημάτων. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δίδεται πρὸς τοὺς μαθητὰς πρὸς ἀποστήθισιν μικρὸν διήγημα ἢ ποίημα χάριν ἀσκήσεως εἰς τὴν ὀρθὴν ἀπαγγελίαν. Μετὰ τὴν ἐξάντησιν ἐκάστης εἰκόνος οἱ μαθηταὶ συντάσσουσιν ἐν τῇ σχολῇ σύντομον καὶ λογικὴν περίληψιν τῆς ἀντιστοίχου ὕλης ὃ δὲ καθηγητὴς ἐνεργεῖ τὸν προσήκοντα τῶν δοκιμίων τούτων ἔλεγχον κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς διδακτικῆς.

Ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἑξαμήνου τοῦ σχολικοῦ ἔτους ὁ διδάσκων ὑπαγορεύει, ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς παραδόσεως, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ἀδίδακτα γαλλικὰ εὐκόλα κείμενα, ἅτινα οἱ μαθηταὶ γράφουσιν εἰς ἀντίστοιχα τετράδια καὶ μεταφράζουσι. Τὰ δοκίμια ταῦτα τῶν μαθητῶν ἐξελέγχονται κατόπιν προσηκόντως.

Κατὰ τὸ τελευταῖον τρίμηνον τοῦ σχολ. ἔτους ὁ διδάσκων, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ἀφηγεῖται εὐκρινῶς καὶ βραδέως, ἐν τῇ τάξει, σύντομον ἀδίδακτον γαλλικὸν διήγημα, προσιτὸν εἰς τοὺς μαθητὰς, οἱ ὅποιοι καταλλήλως ὀδηγούμενοι ἀπαθίδουσι τοῦτο γαλλιστὶ εἰς ἐλευθέραν ἔκφρασιν προφορικῶς ἐν τέλει δὲ καταγράφουσι περίληψιν τοῦ διηγήματος ἐν τετραδίῳ ἀντιστοίχῳ ἐξελεγχομένην βραδύτερον προσηκόντως.

Γ'. Ἐμπορικὴ Ἀλληλογραφία (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα):

I. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου ἐν τῇ τάξει ταύτῃ εἶναι νὰ καταστῶσιν οἱ μαθηταὶ ἱκανοὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἐννοῶσι τὰ κείμενα ἀπλῶν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν καὶ ἐγγράφων, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ συντάσσωσι, κατὰ τὸ δυνατόν, γαλλιστὶ τὰς συνηθεστάτας ἐμπορικὰς ἐπιστολάς καὶ συναφῆ ἐγγράφα καὶ ἰδίᾳ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰ τῆς συνάψεως συμβάσεως ἀγοραπωλησίας, ἐκτελέσεως αὐτῶν καὶ διακανονίσεως.

II. Διδακτέα ὕλη: Πρὸς τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν ὁ διδάσκων θὰ προσφέρῃ μεθοδικῶς τὴν ἐξῆς ὕλην:

α') Κατὰ τὰ πρῶτα μαθήματα ἐξηγεῖται ἡ συνήθης διάταξις τῆς ἐμπορικῆς ἐπιστολῆς καὶ χαρακτηρίζονται

τά διάφορα μέρη αὐτῆς. Μετὰ τοῦτο ὁ διδάσκειν προσφέρει φράσεις ἀπλῆς καὶ εὐλήπτους ἀναφερομένας εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν μερῶν τῆς ἐπιστολῆς, ἐν διαδοχικῇ σειρᾷ καὶ οὕτως ὥστε αἱ φράσεις νὰ βαίνουν ἐκ τῶν εὐκολωτέρων πρὸς τὰς δυσκολωτέρας. Μετὰ τοῦτο ὁ καθηγητὴς προσφέρει ὑπόδειγμα πλήρους ἐπιστολῆς καὶ ἐπιδιώκει τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς ἐν συνεργασίᾳ πρὸς τοὺς μαθητάς. Μετὰ τὴν τοιαύτην ἐπεξεργασίαν χάριν ἐμπεδώσεως προτείνει εἰς τοὺς μαθητάς θέμα ὁμοίου περιεχομένου, βάσει τοῦ ὁποῖου οὗτοι θὰ συντάξουν παρομοίαν ἐπιστολήν. Αἱ ἐπιστολαὶ γράφονται ὑπὸ τῶν μαθητῶν κατ' ἀρχὰς μὲν προχειρῶς ἐν τετραδίῳ καὶ βραδύτερον καθαρὰ καὶ ἄνευ σφαλμάτων εἰς εἰδικὰ τετράδια ἀλληλογραφίας. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὰ σχετικὰ πρὸς ἐκάστην ἐπιστολήν ἐμπορικὰ ἔγγραφα. Ὁ διδάσκειν ἀπαραιτήτως ὀφείλει νὰ ἐξαντλήσῃ τὸν ἐξῆς κύκλον ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν :

1) Ζήτησις τιμῶν καὶ δειγμάτων (τιμοκαταλόγων κ.λ.π. 2) Ἀποστολὴ τῶν ἀνωτέρω. 3) Διαβίβασις σχετικῆς παραγγελίας. 4) Ἐκτέλεισις τῆς παραγγελίας (ἐπιστολὴ καὶ σχετικὸν τιμολόγιον. 5) Βεβαίωσις τῆς παραλαβῆς τοῦ ἐμπορεύματος. 6) Διακανόνισις τοῦ τιμολογίου διὰ χρηματικῆς ἐμβάσματος (ἐπιταγῆς). 7) Διακανόνισις τοῦ τιμολογίου διὰ συναλλαγματικῆς.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Ὡς πρὸς τὸ σύστημα μικτῆς διδασκαλίας ἰσχύουσι καὶ ἐνταῦθα ὅσα καὶ ἐν ταῖς προηγουμέναις τάξεσι, μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι αἱ σχετικαὶ ἐργασίαι συνεπεῖα τῆς πραγματοποιηθείσης ἐν τῷ μεταξύ ἐπιδόσεως τῶν μαθητῶν ἐκτελοῦνται ταχύτερον καὶ ἐν μείζονι πως ἐκτάσει.

2. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν γραμματικὴν καὶ τὸ συντακτικὸν δέον ἐνταῦθα νὰ ἐμπεδωθῶσιν αἱ ἤδη κεκτημένοι γνώσεις καὶ νὰ συμπληρωθῶσι μέχρι τοῦ δέοντος σημείου, ἀναλόγως τοῦ ἐπιδιωκομένου τελικοῦ σκοποῦ. Καὶ ἐνταῦθα προτείνονται πρόσφοροι κατ' οἶκον ἐκτελεστέαι ἐργασίαι.

3. Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς ἀλληλογραφίας ἐνεργεῖται καθ' ἃ ἀνωτέρω ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ σημειοῦται. Ἡ ἐμπέδωσις τῆς σχετικῆς ὕλης ἐπιτυγχάνεται δι' ἐκτέλεσεως πολλῶν καταλλήλων ἀσκήσεων τόσον ἐν τῇ τάξει ὅσον καὶ κατ' οἶκον.

10. ΤΕΧΝΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

I. Καλλιγραφία.

A') Σκοπός.

Διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς Καλλιγραφίας ἐν ταῖς Μέσαις Ἐξαταξίαις Ἐμπορικαῖς Σχολαῖς ἐπιδιώκεται ἡ παρά τῶν μαθητῶν βαθμιαία ἀπόκτησις τῆς ἀναγκαίας δεξιότητος οὐ μόνον πρὸς καλλιτεχνικὴν γραφὴν τῶν στοιχείων τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς ἀλφαβήτου καὶ τῶν ἀραβικῶν ψηφίων ἐν τῇ τηρήσει τῶν λογιστικῶν βιβλίων καὶ τῇ συντάξει ἐμπορικῶν ἐγγράφων, παντὸς εἴδους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ταχεῖαν, ρυθμικὴν καὶ εὐανάγνωστον γραφὴν καθόλου.

B') Διδακτέα ὕλη καὶ διδακτικὴ πορεία :

ΤΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

(3 ὥραι καθ' ἑβδομάδα)

A'. Ταχυγραφία : (3 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου καὶ 1 ὥρα ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

Πολλοὶ νομίζουν, ὅτι ταχυγραφία εἶναι ἡ καθ' ὑπαγόρευσιν γραφικὴ ἐργασία, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἐντελῶς ἐσφαλμένον. Ταχυγραφία εἶνε ἡ μάρφωσις εἰδικοῦ γραφικοῦ χαρακτήρος με ὀλιγωτέρας κινήσεις τῆς χειρὸς, με βάσιν πάντοτε τὴν Ἀγγλικὴν γραφὴν. Ἐν τῇ ταχυγραφίᾳ τὰ γράμματα εἶναι συνδεδεμένα πρὸς ἄλληλα, πλὴν τῶν στοιχείων ρ καὶ φ, τὰ ὅποια γίνονται με χωριστὴν κίνησιν χειρὸς. Με αὐτὴν κερδίζομεν χωρὸν καὶ χρόνον. Τὸ ἀλφάβητό της ἐν συνδυασμῷ με τὸ Λατινικὸν ἔχει χωρισθῆ εἰς τὰς ἐξῆς σειράς :

Ἡ πρώτη σειρά περιλαμβάνει ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν τὰ στοιχεῖα (α, δ, θ, ο), καὶ ἐκ τῶν Λατινικῶν τὰ d, g, q, με βάσιν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν προασκήσιν ἀποτελουμένην ἐκ δύο εὐθειῶν καὶ παραλλήλων γραμμῶν, ἐξ ὧν ἡ πρώτη ὀλόκληρος (συρομένη ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω), ἡ δὲ δευτέρα

ἡμίσεια

Τὸ ο, πλὴν τῆς προασκή-

σεύς του τῆς συνήθους ἔχει καὶ μίαν κίνησιν χειρὸς περισσοτέραν. Με τὸ γράμμα αὐτὸ εἰσερχόμεθα εἰς τὰ γράμματα τῆς β' σειράς 19 τὸν ἀριθμὸν (7 ἑλληνικὰ τὰ: β, γ, ν, σ, τ,

υ, και ω και 3 λατινικά τὰ: f, v, w) τερματιζόμενα ἅπαντα με σημείον ὁμοιάζον πρὸς δασείαν.

Εἰς τὰς δύο αὐτὰς και δυσκολωτέρας σειρὰς τῆς ταχυγραφίας ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ διεξέλθῃ αὐτὰς δαπανῶν πλέον και τῶν 12 μαθημάτων ἐν ἀνάγκῃ, μέχρις αὐ πεισθῆ ὅτι κατενόηθησαν αὐτα τελείως ὑπὸ τῶν μαθητῶν.

Τὰ στοιχεῖα τῆς πρώτης και δευτέρας σειρὰς λόγω τῶν ἐνωτικῶν σημείων τὰ ὅποια παρουσιάζουν, χρησιμεύουσιν ὡς συνδετικὸς κρίκος με τὰ ἄλλα γράμματα.

Ἡ τρίτη σειρὰ περιλαμβάνει 12 στοιχεῖα (3 ἑλληνικά και 9 λατινικά τὰ: i, η, κ.—j, l, m, n, p, t, u, y, z) με τὸν αὐτὸν παλμὸν κινήσεων.

Ἡ τετάρτη σειρὰ ἔχει δέκα στοιχεῖα τὰ: μ, ρ, ζ, ξ, χ και π, ε, φ και ε σχηματιζόμενα κατὰ δύο τρόπους:

1ος τρόπος με αὐτοτελῆ κινήσιν τὰ μ, ρ, ζ, ξ, ψ και π.

2ος τρόπος με ἑναρξιν τελείαν τὰ ἑλληνικά ε, φ και τὸ λατινικὸν ε.

Τὸ τελικὸν ε και λ ἐξαιροῦνται, τὸ τελικὸν ε ἔχει τριγωνικὸν σχῆμα με λεπτὰς γραμμάς, καταλήγει εἰς πάχος και ἀκουμβῆ πάντοτε εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν αὐτοῦ.

4. Ἐκ τῶν λατινικῶν στοιχείων τὰ e, h, k, και r ἔχουν ἀφετηρίαν λεπτὴν γραμμὴν δίκην περισπωμένης.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ὡς ἄνω ἀλφαβήτου, Ἑλληνικοῦ και Λατινικοῦ, ὁ διδάσκων κατατοπίζει τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν ἀκριβεστέραν κατανόησιν τοῦ ταχυγραφικοῦ συστήματος και ἀπὸ μνήμης διὰ τῶν κάτωθι κανόνων:

Ἐν τῇ ταχυγραφίᾳ.

1) Ἀποφεύγομεν τὰς καμπύλας γραμμάς.

2) Καὶ ἐνωμένα τὰ γράμματα, τὰ γράφομεν ὅπως και χωριστὰ, δηλαδὴ κάθε γράμμα θὰ λάβῃ τὰς ἀρχικὰς του κινήσεις και ἔπειτα θὰ ἐνωθῆ με τὸ ἐπόμενον.

3) Ἀποφεύγομεν νὰ τὰ γράφομεν πυκνὰ διὰ νὰ μὴ κουράζεται ἡ ὄρασις τοῦ ἀναγινώσκοντος, αὐτὸ δὲ θὰ τὸ ἐπιτύχωμεν ἂν προσεκτείνωμεν τὰ ἐνωτικὰ σημεῖα τῶν γραμμάτων τῆς πρώτης και δευτέρας σειρὰς, και

4) Κρατοῦμεν παράλληλιαν γραμμῶν, λαμβάνοντες ὡς βᾶσιν τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ πρώτου γράμματος.

Μετὰ ταῦτα ὁ διδάσκων ἐπὶ τοῦ πίνακος, ἵνα οἱ μαθηταὶ παρακολουθοῦν τὰς κινήσεις τῆς χειρὸς του, θέτει εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν ἀνὰ τρεῖς λέξεις ἐξ ἐκάστου στοιχείου τῆς

β' σειράς ως καταλληλοτέρων διὰ τὸν τρόπον τῆς συνδέσεως.
βέλος, βλήμα, βάσις—γέρον, γαλήνη, γραμμή κ.λ.π.

Ἐπειτα ἀξιοῖ διὰ τὴν κατ' οἶκον ἀσκήσιν ἐπὶ μίαν τοῦ-
λάχιστον ἐβδομάδα πιστὴν ἀντιγραφὴν τοῦ ὑποδείγματός του.

Διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην χρησιμοποιεῖται ὁλόκληρον τὸ
πρῶτον τρίμηνον τοῦ ἐκ τριῶν ὥρων προγράμματος.

Κεφαλαῖα.

Καὶ τὰ κεφαλαῖα ἔχουν χωρισθῆ εἰς τὰς ἐξῆς τρεῖς σει-
ράς καὶ ὁ διδάσκων πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψει του καὶ τὰ λατι-
νικὰ τοιαῦτα :

Σειρὰ πρώτη, 10 γράμματα (8 ἑλληνικὰ καὶ 2 λατινικὰ),
τὰ Α, Β, Γ, Λ, Μ, Ν, Π, Ρ, καὶ Φ, Ρ μὲ βάσιν ἑλλησιφοσι-
δῆ καὶ τριχοσιδῆ γραμμὴν, συρομένην ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ
δεξιὰ.

Δευτέρα σειρά : 14 γράμματα (10 ἑλληνικὰ καὶ 4 λατι-
νικὰ) τὰ: Ζ, Η, Θ, Ι, Κ, Ξ, Τ, Υ, Χ, Ψ—Ι, Ο, Ω μὲ
βάσιν τριχοσιδῆ γραμμὴν καταλήγουσαν εἰς πλάγιον ὀμικρον.

Ἡ τρίτη σειρά ἔχει 9 γράμματα (5 ἑλληνικὰ καὶ 4 λατι-
νικὰ) τὰ: Ε, Ο, Σ, Φ, Ω—Ι, Σ, Τ, Γ, μὲ βάσιν λεπτήν
ὀριζοντίαν γραμμὴν συρομένην ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά.

Μετὰ τὴν τελείαν ἐκμάθησιν καὶ τῶν Κεφαλαίων διὰ
τὴν ὁποίαν θὰ ἀπαιτηθοῦν μαθήματα τοῦλάχιστον 10 διὰ τὰς
τρεῖς σειράς, δίδονται ἀσκήσεις ἀνά τρία ὀνόματα ἐξ ἐκά-
στου γράμματος καὶ σειράς διὰ τὴν κατ' οἶκον ἀσκήσιν καὶ
ἐπὶ δεκαπενθήμερον :

Ἀλκιβιάδης, Ἀθῆναι, Ἀλιεὶ κ.λ.π.

Ἡ ὅλη ἐργασία τῆς ταχυγραφίας πρέπει νὰ γίνεται μὲ
ἡμίσηλον μολυβδοκόνδυλον ἀπὸ καθαρὸν γραφίτην καὶ
φέρον τὸ στοιχεῖον Η ἐπ' αὐτοῦ. Τὸ τετραδίου ἀκαράκωτον
διὰ νὰ ἀποκτηθῆ ἡ εὐχέρεια τῆς εὐθυγραμμίσεως ὑπὸ τοῦ
μαθητοῦ.

Μετὰ τὴν ἀσκήσιν ἐπὶ τῶν Κυρίων ὀνομάτων, θέτει ὁ
διδάσκων εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μαθητῶν ἀνά 5—6 γνομικὰ,
ἑλληνικοῦ καὶ γαλλικοῦ περιεχομένου, ζητῶν τὴν ἀκριβῆ
τῆρησιν ἡμερομηνιῶν ἐν τῷ τετραδίῳ ὡς λ.γ.

Δευτέρα 3 Ὀκτωβρίου 1932.

«Ἡ ἀληθινὴ ἀξία μοιάζει μὲ ποτάμι, ποῦ ὅσο βαθύτερο
εἶναι, τόσο λιγώτερο θόρυβο κάνει» κ.λ.π.

Ἀκολούθως προβαίνει εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρα-
βικῶν ἀριθμῶν χρησιμοποιῶν πρὸς τοῦτο 4—5 μαθήματα,
δίδων καὶ τὸν κάτωθι περὶ αὐτῶν κανόνα :

Ἄν λάβωμεν ὡς βάσιν ὀριζοντίαν γραμμὴν, ἡ θέσις τῶν

ἀραβικῶν ἀριθμῶν μεταξὺ των ἔχει ὡς ἐξῆς : Τὸ 1, 2, 3, 4, 5 καὶ 0 καταλαμβάνουν τὸν αὐτὸν ὄγκον, τὸ 6 καὶ 8 ὕψος, τὸ 7 καὶ 9 βάθος.

Μετά τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὡς ἄνω, ὁ διδάσκων περιορίζει ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ β' ἐξαμήνου τὴν διδασκαλίαν τῆς ταχυγραφίας εἰς 1 ὥραν καθ' ἑβδομάδα καὶ παύει πλέον γράφων γνωμικὰ ἐπὶ τοῦ πίνακος, ἀλλὰ καθ' ὑπαγόρευσιν ἐκ τῆς ἐμποριολογίας ἢ ἄλλου κειμένου, κάμων συγχρόνως ὑπόδειγμα ἐπὶ τοῦ τετραδίου ἀπὸ 1—2 γραμμὰς ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν.

Διὰ τοῦ ταχυγραφικοῦ αὐτοῦ συστήματος ἀποκτᾶται ἐνιαῖος γραφικὸς χαρακτήρ.

Κανόνες.

1) "Όλα τὰ γράμματα θὰ ᾧσι ἰσομεγέθη (δι' αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται ἡ ὁμοιογένεια τοῦ χαρακτῆρος).

2) "Απαντα τὰ γράμματα θὰ ἐφάπτονται τῆς γραμμῆς (νοητῆς).
(δι' αὐτοῦ ἀποκτᾶται ἡ δεξιότης τῆς εὐθυγραμίας).

3) "Απαντα τὰ γράμματα θὰ ἀκολουθῶσι τὴν αὐτὴν κλίσιν. (δι' αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀπόδοσις εὐαναγνώστου χαρακτῆρος).

4) Σύνδεσις ἀπάντων τῶν γραμμάτων πρὸς ἀλλήλα (ἐκτὸς τοῦ ρ καὶ τοῦ φ). (δι' αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται ἡ ταχύτης τῆς γραφῆς).

5) "Απαντα τὰ γράμματα θὰ στεροῦνται πάχους. (δι' αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀνευ κουράσεως πολὺωρος γραφικὴ ἐργασία).

6) Αἱ οὐραὶ τῶν ὑποστίχων γραμμάτων μ, ρ, φ θὰ εἶναι εὐθείαι, μικραὶ καὶ οὐχὶ φειδοειδεῖς, ἀκολουθοῦσαι τὴν γενικὴν κλίσιν τῶν λοιπῶν γραμμάτων (δι' αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται τὸ εὐανάγνωστον τοῦ χαρακτῆρος, καθότι δὲν συμπλέκονται μὲ τὰ λοιπὰ ὑπέρστιχα γράμματα τῆς ἀμέσου κατωτέρας σειρᾶς).

Β'. Καλλιγραφία : (2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

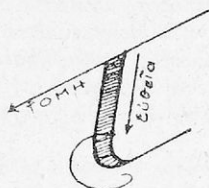
Στρογγύλη ἢ Ἐμπορικὴ γραφή.

Ἡ Στρογγύλη ἐκλήθη καὶ Ἐμπορικὴ γραφή, διότι συνήθεια ἐπεκράτησε εἰς τοὺς καλοὺς λογιστικούς κύκλους νὰ γράφονται οἱ τίτλοι καὶ αἱ ἐπικεφαλίδες τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων διὰ Στρογγύλης.

Βάσις δὲ αὐτῆς εἶναι αἱ θεμελιώδεις προακμήσεις, δηλαδὴ τὰ δύο εἶδη τῶν εὐθειῶν καὶ τῶν καμπύλων. Δυσκο-

λώτεροι είναι αὶ εὐθεῖαι καὶ ἰδίως τὸ πρῶτον εἶδος. Εἰς αὐτὸ προηγεῖται τομὴ με̐ πίσειν ἐλαφρὰν τῆς χειρὸς καὶ μικρὰν ἐπὶ τόπου στάσει, ἀκολουθεῖ ἡ εὐθεῖα, μετὰ ἡ στροφή (με̐ τὴν βοήθειαν τοῦ ἀντίχειρος) καὶ προέκτασις τῆς λεπτῆς γραμμῆς με̐χρι ἀρετηρίας.

1ον εἶδος εὐθειῶν.

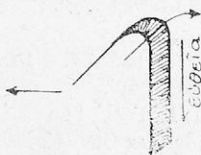

στροφή, ἐνεργεῖ
ἀντίχειρ

Εἰς τὸ δεῦτερον εἶδος προηγεῖται λεπτὴ γραμμὴ ἀπὸ τοῦ κέντρον τοῦ στίχου. (στίχος δὲ ἐν τῇ καλλιγραφίᾳ καλεῖται τὸ διάστημα τῶν 2 γραμμῶν), ἀκολουθεῖ ἡ στροφή με̐ τὴν βοήθειαν τοῦ δείκτου καὶ μικρὰν ἐπὶ τόπου στάσει διὰ τὴν εὐθυγράμμισιν, μετὰ ἡ εὐθεῖα με̐ τέρμα τομῆν, ὅπως ἡ ἀρχὴ τοῦ πρώτου εἶδους.

2ον εἶδος εὐθειῶν.

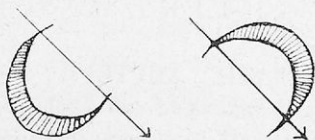
λεπτὴ γραμμὴ
ἀπὸ τὸ κέντρον
τοῦ στίχου

στροφή, ἐνεργεῖ
δείκτης

Αἱ καμπύλαι εἶναι ἀσυγκρίτως εὐκολώτεροι. ἀρκεῖ νὰ δώσωμεν κατακόρυφον θέσιν τῆς πέννας ἀρχίζουσι δὲ με̐ λεπτὴν γραμμὴν καὶ εἰς λεπτὴν καταλήγουσι, τὰ δὲ πάχη των εὐρίσκονται εἰς μὲν τὸ πρῶτον εἶδος εἰς τὸ κάτω ἀριστερὰ μέρος, εἰς δὲ τὸ δεῦτερον εἰς τὸ ἄνω δεξιὰ.

1ον καὶ 2ον εἶδος καμπύλων.

Διὰ τὴν ἐπιτύχη δὲ ἡ στρογγύλη γραφὴ ἀπαιτοῦνται τὰ ἑξῆς :

1) Σῶμα καὶ τετράδιον ὀρθία.

2) Ὁ ἀγκῶν τῆς χειρὸς νὰ στηρίζεται καλῶς ἐπὶ τοῦ θρανίου καὶ νὰ σχηματίζῃ γωνίαν, ὁ κονδυλοφόρος ὀρθίως ἐπίσης νὰ ἀκουμβᾷ εἰς τὴν πρώτην κλείδωσιν τοῦ δείκτου μετ' ἐπιπέδου τῆς γραφίδος πρὸς τ' ἀριστερὰ τοῦ χάρτου.

Αἱ ὡς ἄνω ὁδηγίαι εἶναι αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ πρὸς κατανόησιν τῶν δύο εὐθυγράμμων προασκήσεως διὰ τοῦτο ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν πλήρη κατανόησιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῶν δύο τούτων διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ διὰ τοῦ δείκτου ἀσκήσεων.

Ἀφοῦ δὲ πεισθῆ ὅτι αὗται ἐγένοντο τελείως ἀντιληπταί, προχωρεῖ ὁμαλώτατα διὰ βαθμιαίων ὑποδειγμάτων καὶ συμμετρικῶν ἐπὶ τε τοῦ πίνακος καὶ ἐν τοῖς τετραδίοις ὡς ἑξῆς :

Ὑπόδειγμα 1ον.

ι η κ λ μ μ — β γ ζ ξ ψ

Ὑπόδειγμα 2ον. Ἀσκήσεις διὰ καμπύλων :

α δ ε θ ν ο π ρ ρ σ τ υ φ χ ω ς.

Ὑπόδειγμα 3ον. Ἀσκήσεις διὰ λέξεων :

ἕμαξα, βῆμα, γραμμὴ, κλπ.

Σειρὰ πρώτη. Ὑπόδειγμα 4ον. Κεφαλαῖα στηριζόμενα ἐπὶ τῆς κατακορύφου προασκήσεως :

Β Γ Δ Η Ρ Φ.

Σειρὰ δευτέρα. Ὑπόδειγμα 5ον. Γράμματα μετ' ἀφαιτηρίαν καμπύλην μικρὴν προάσκησιν.

Z H I K Λ Ξ Σ Τ Υ Ψ Ω.

Σειρὰ τρίτη. Ὑπόδειγμα 6ον. Γράμματα μετ' πλήρη καμπύλην προάσκησιν :

Ο Λ Ε Θ Μ Ν Χ.

Ὑπόδειγμα 7ον. Ἀραβικοὶ ἀριθμοὶ Στρογγύλης :

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0.

Ὑπόδειγμα 8ον. Λατινικὰ Στοιχεῖα Στρογγύλης. (Μικρὰ καὶ κεφαλαῖα) :

a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v w x y z

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(3 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α'. Ταχυγραφία : (1 ὥρα διδασκαλίας μέχρι τέλους Ἰανουαρίου τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

Ἑπαγόμεναι διαφόρων θεμάτων ἐμπορικῶ περιεχομένου.

Β'. Καλλιγραφία : (2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου καὶ 3 ὥραι ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

1) Ἡ διδασκαλία τῆς Στρογγύλης γραφῆς θέλει συνεχισθῆ διὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον ὑπὸ κλίμακα 8 χιλιοστῶν καὶ διὰ γραφίδος γοθικῆς ἀριθ. 3.

2) Εἰς τὸ β' ἐξάμηνον ἡ κλίμαξ μειοῦται εἰς 4 χιλιοστά καὶ διὰ γοθικῆς γραφίδος ἀριθ. 4.

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου).

Α. Καλλιγραφία : Εἰς τὸ πρῶτον ἐξάμηνον τοῦ γ' ἔτους φοιτήσεως συνεχίζεται ἡ Στρογγύλη ὑπὸ κλίμακα 2 χιλιοστῶν καὶ διὰ γραφίδος ἀριθ. 5 δι' ἑλληνικῶν καὶ γαλλικῶν γνωμικῶν.

ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΙΑ

Α'. Σκοπός.

Διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς δακτυλογραφίας ἐν ταῖς Μέσαις Ἑμπορικαῖς Σχολαῖς ἐπιδιώκεται ὁ ἐξῆς σκοπός.

α') Ἡ ἀπὸ μηχανικῆς ἀπόψεως εὐχερῆς χρῆσις γραφομηχανῆς ἐκ τῶν συνήθως ἀπαντωμένων συστημάτων ἐν τῷ ἐμπορίῳ.

β') Ἡ ἀπὸ καλλιτεχνικῆς ἀπόψεως τελεία ἀπόδοσις παντὸς ἐμπορικῶ ἐγγράφου.

γ') Ἡ ἀκριβὴς ἀπόδοσις τοῦ δακτυλογραφουμένου κειμένου μεθ' ὅλων τῶν οἰκείων εἰδικῶν ὄρων τῶν συντομιῶν, κλπ.

δ') Ἡ ἀπόκτησις ἱκανῆς δεξιότητος πρὸς ταχεῖαν καὶ ἄπταιστον δακτυλογράφησιν παντὸς κειμένου οὐ μόνον ἐπ' τῇ βάσει προσχεδίου, γραπτῶ καθ' ὑπαγόμεναι, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἐλευθέρᾳ σκέψεως τοῦ μαθητοῦ, ὅστις ἔχων ὑπ' ὄψει τὰ ἀναγκαῖα στοιχεῖα σχεδιάζει ἐν τῷ νῷ τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου καὶ συγχρόνως δακτυλογραφεῖ τοῦτο.

Β' Διδαχτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον καὶ 3 ὥραι διδασκαλίας κατὰ τὸ δεῦτερον ἐξάμηνον).

1. Τεχνικαὶ γνώσεις . Πλήρης καὶ πρακτικὴ σπουδὴ τοῦ χειρισμοῦ τῶν ἐν τῇ σχολῇ χρησιμοποιουμένων γραφομηχανῶν.

2. Ἀσκήσεις διζιότητος τῶν δακτύλων. Σπουδὴ τοῦ ἀλφάβητου (ἀπλοῦ καὶ διπλοῦ). Ἀπόστασις τῶν σειρῶν, περιθώρια, κινήσις τῆς ταινίας κλπ. Διορθώσεις. Γραφὴ φράσεων ἐμπορικοῦ χαρακτῆρος καὶ συντόμων ἐπιστολῶν ἢ ἐγγράφων.

3. Ἀσκήσεις γραφῆς πρὸς προαγωγὴν τῆς εὐκινήσιας τῶν δακτύλων. Διάταξις ἐγκυκλίων καὶ ἄλλων ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν, τιμολογίων, ἀριθμητικῶν πινάκων. Διάταξις ἐπισκεφαλίδων κ.λ.π. Ἀσκήσεις εἰς τὴν δακτυλογράφησιν τοιοῦτων ἐγγράφων.

4. Ἀσκήσεις πρὸς ταχεῖαν καὶ ἀκριβῆ δακτυλογράφησιν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν καὶ ἄλλων ἐγγράφων : α) ἀπὸ χειρογράφου καὶ β) καθ' ὑπαγόρευσιν. Λήψεις πολλῶν ἀντιγράφων.

5. Οἱ μαθηταὶ τῆς τάξεως διαιροῦνται εἰς ὁμάδας, τοῦλάχιστον δύο, ὧν ἐκάστη ἀσκεῖται εἰς ἰδίαν περίοδον εἰς τὴν δακτυλογραφίαν.

Παράλληλως αἱ λοιπαὶ ὁμάδες ἀσκοῦνται εἰς ἀσκήσεις ἐπιγραφοποιίας, γραμμογραφίας μὲ πεποικιλμένας γραφάς.

11. ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ

I. Σημασία τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων.

Ἡ ἐξ ἐνστικτοῦ φυσικὴ ζωὴ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, μὲ σκοπὸν τὴν αὐτοσυντήρησιν μεταβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ μετέπειτα κοινωνικοῦ ἀνθρώπου, κατέστη δικαίωμα καὶ ὑπόθεσις τῆς Πολιτείας.

Αἱ Ἀθῆναι, ἡ Σπάρτη, ἡ Ρώμη ὑπεχρέωναν διὰ νόμου τὴν ἐπὶ ὀρισμένον χρονικὸν διάστημα ἀσκήσιν ὀλοκλήρου τῆς νεολαίας ὑφ' οἷον σκοπὸν καὶ τὰ σημερινὰ κράτη τοῦ κόσμου.

Ἡ Ἀγγλία μὲ τὸν προσκοπισμὸν τῆς, ἡ Τσεχοσλοβακία μὲ τὰς ὁργανώσεις τῶν Σόκολ καὶ ἡ Ἰταλία μὲ τὰς φασιστικὰς ὁργανώσεις τῆς νεολαίας οὐδένα ἄλλο σκοποῦσι εἰ μὴ τὴν βελτίωσιν τῆς υγείας τῶν πολιτῶν πρὸς καλύτεραν ἀμυναν τῆς χώρας των εἰς τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα.

Τὸ ἐνστικτον ὅμως τῆς κινήσεως πρὸς ἐπίτασιν τῆς θρέψεως ἐκφραζόμενον διὰ τῆς ἀσκόπου κινήσεως καὶ παιδιᾶς εἰς τὰ ζῶα καὶ τὸν πρῶτον ἀνθρώπον, βραδύτερον δὲ διὰ

τῆς σκοπίμου ἀσχολίας (κινήσεως) τοῦ ἀνθρώπου, οὐδέποτε, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν, ἔπαυσε νὰ ἀσκήτῃ τὴν ζωογόνον ἐπίδρασίν του. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ μόνιμος κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ὑπάρχουσα ἀκατανίκητος ἐφεσις καὶ ροπὴ πρὸς τὴν ἀπλὴν κίνησιν, τὴν παιδιὰν καὶ τὴν πάλην. Ἡ κίνησις λοιπὸν, ἡ παιδιὰ καὶ τὸ ἀγώνισμα, βιογενετικαὶ ἀνάγκαι τοῦ ἐξελισσομένου ὄργανισμοῦ, δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ ἀναγνωρισθοῦν ἀτομικῶς καὶ ὑπὸ τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου ὡς στοιχεῖα πρώτης ἀνάγκης.

Ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, βαθύτατοι φιλόσοφοι τῆς ἐρεῖνης τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ αἰτίων τῶν ὄντων καὶ τῆς ζωῆς, καθώρισαν τὰ ἰδανικὰ τῆς ζωῆς λέγοντες ὅτι εἶναι : αὔγεια, πρῶτον ἀγαθὸν-κάλλος δὲ δεῦτερον, τὸ δὲ τρίτον ἰσχυρὸς εἶς τε τὸν δρόμον καὶ εἰς τὰς ἄλλας πάσας κινήσεις τῷ σώματι». Νομ. 1—6.

Ὁ Γαληνός, ἰατροφιλόσοφος καὶ γυμναστής, διέγνωσε τὴν φυσικὴν προέλευσιν καὶ ἀναγκαιότητα τῆς γυμναστικῆς λέγων ὅτι εἶναι αἰκανὴ ἡ φύσις ὁρμᾶς ἐνθεῖναι πρὸς ὑγείαν καὶ σωτηρίαν» καὶ καθώρισε τὰ ὄρια τῆς ἐπιστημονικῆς γυμναστικῆς, λέγων «οὐ πᾶσα κίνησις γυμνάσιον ἐστὶν ἀλλὰ ἡ σφοδροτέρα».

Ἡ παλαιστρα, τὸ γυμνάσιον, τὰ ἀγώνισματα, μὲ τοὺς προστάτας των θεοὺς, τὸ ἱερὸν ἄλσος τῆς Ὀλυμπίας, μὲ τοὺς ἐν αὐτῷ τελουμένους Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας (θεσμὸς τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας καὶ δράσεως), ἀποδεικνύουν καὶ ἱστορικῶς τὴν ἀτομικὴν εὐσυνειδήτητον πίστιν καὶ λατρείαν τοῦ κατ' ἐξοχὴν φιλοσόφου λαοῦ πρὸς τὰ ἀνωφέλευτα) (μὴ χρήσιμα) ἀλλὰ ἀθάνατα ἀγαθὰ τοῦ ἐλευθέρου ἀνθρώπου, τὴν ὑγείαν, τὸ κάλλος καὶ τὴν ρώμην.

Πλὴν ὅμως τούτων καὶ οἱ διασημότεροι νεώτεροι παιδαγωγοὶ ἀπὸ τοῦ ROUSSEAU καὶ τῶν λοιπῶν φιλανθρωπιστῶν, οἱ ὁποῖοι εἰσήγαγον τὴν γυμναστικὴν εἰς τὰ σχολεῖα (φιλανθρωπεῖον ἐν DESSEAU Γερμανίας ἰδρυθὲν ὑπὸ τοῦ BASEDOW τῷ 1884) μέχρι τοῦ KERSGHENSTEINER καὶ τῶν λοιπῶν πρωτοπόρων τοῦ νεωτέρου σχολείου ἐργασίας καὶ δράσεως, ἐπανελάβον (πεισθέντες καὶ διὰ τοῦ πειράματος) πᾶν ὅ,τι οἱ πρόγονοί μας ὡς δι' ἐνοράσεως ἀντελήφθησαν. Εἶναι ἀπέραντοι εἰς τὴν παρακολούθησιν των αἱ σήμερον κρατοῦσαι θεωρίαι περὶ τῆς κινήσεως καὶ τῆς παιδιᾶς.

Ἐν συμπεράσματι λοιπὸν θὰ ἠδύνατο νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ γυμναστικὴ εἶναι ἀκατάλυτον εἶδος πρώτης ἀνάγκης, φορ-

μαριζόμενον μόνον αναλόγως τῆς ζωῆς, ὑπὸ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ὅτι διὰ τὴν ὕλικήν, ἀτομικὴν καὶ κοινωνικὴν εὐημερίαν, πρέπει νὰ θεραπεύεται ἀμελλητί πλουσίως καὶ καθημερινῶς καὶ κατ' ἀντίστροφον μάλιστα λόγον πρὸς τὴν γηράσκουσαν ἀνθρωπότητα.

(«Καλοῦ γὰρ γήρως θεμέλιον ἢ ἐν παισὶν τῶν σωμάτων εὐεξία» Πλούταρχος).

Ὁ KERSCHENSTEINER εἰς τὸ περὶ σχολείου ἔργασίας βιβλίον του, καθορίζει εἰς τὸ ὠρολόγιον πρόγραμμα, ἡμίσειαν ὥραν γυμναστικῆς καθ' ἡμέραν.

II. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῆς γυμναστικῆς.

Ἡ ἐξασφάλισις τῆς ὑγείας καὶ τῆς χαρᾶς, καθὼς καὶ ἡ φυσιολογικὴ καὶ ἀρμονικὴ ἐξέλιξις τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δεξιότητων τῶν μαθητῶν, ἡ καλλιέργεια τῆς σχολικῆς ἀθλητικῆς συμπεριφορᾶς καὶ ἡ δημιουργία ἀνθρωπιστικῶν προτύπων μὲ ἐφηρμοσμένην ἀνωτέραν ἀντίληψιν ἠθους, ἐλευθερίας καὶ ζωῆς.

III. Μέσα δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ὁ ἀνωτέρω σκοπός.

A'. Καθημερινὴ ὀλιγόλεπτος (20') θεραπευτικὴ γυμναστικὴ πρὸ τῆς ἀνάρξεως τῶν μαθημάτων (πρὸς ἐπίτασιν τῆς κυκλοφορίας καὶ τῆς ἀναπνοῆς, εὐρυνσιν τοῦ στήθους καὶ εὐθυσιν τῆς σπονδυλικῆς στήλης καὶ τὴν προσήκουσαν καμπὴν καὶ ἔκτασιν τῶν μυῶν τοῦ σώματος).

B'. Δύο ὧραι συνεχεῖς (ἐν ἀπόγευμα τῆς ἐβδομάδος) διὰ δύο τάξεις ἢ καὶ πλέον αναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν καὶ τῆς καταστάσεως τοῦ καιροῦ διὰ τὴν διενέργειαν ἀγωνίων κλασικοῦ ἀθλητισμοῦ, ἀθλοπαιδιῶν, σκοποβολῆς, ὄρειβασίας, πεζοπορίας, κολυμβήσεως (λουτρῶν), ἐκδομῶν.

Γ'. Ἐπίσημοι σχολικοὶ ἀγῶνες, ὁμαδικοὶ καὶ ἀτομικοὶ, μεταξὺ τῶν τάξεων τῆς σχολῆς ἢ ἄλλων σχολείων ὁμοταχοῦς ἐκπαιδεύσεως (πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ κοινωνικοῦ ἐνστίκτου τῶν μαθητῶν) κατὰ διαφόρους ἐποχὰς (πρωτάθλημα ἀθλοπαιδιῶν HAND—BALL, BOASQUET—BALL, VOLLEY—BALL, FOOT—BALL, ἀγωνίσματα στίβου (Μέση ἐπίδοσις), δρόμος, ἀλματα, ρίψεις).

Δ'. Ἡ ἴδρυσις εἰδικοῦ ταμείου φυσικῆς ἀγωγῆς δι' ἐπιχειρηγήσεως τοῦ Κράτους, τῶν σχολικῶν ταμείων καὶ 25δράχμου συνδρομῆς τῶν μαθητῶν (ἐφ' ἧπαξ κατὰ τὴν ἐγγραφήν των) ἢ ἡ ἀναγραφὴ εἰδικῆς πιστώσεως διὰ τὰς ἀθλητικὰς ἀνάγκας τοῦ σχολείου.

IV. Διδακτικά παρατηρήσεις.

Α'. "Εκαστον ἡμερήσιον πρόγραμμα γυμναστικῆς περιλαμβάνον τὰς κατὰ παράγγελμα ἀσκήσεις (αἱ ὁποῖαι ἐκλέγονται καὶ κατατάσσονται ἀναλόγως τῆς ἀτομικῆς κατασκευῆς καὶ τῶν φυσιολογικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ) δεόν νὰ συμπληροῦται ἀπαραιτήτως.

α') Ὑπὸ τῆς ἀγωνιστικῆς δι' ἧς καλλιεργεῖται κατ' ἐξοχὴν ἡ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ἀτομικότης τοῦ μαθητοῦ. «Ὑπεροχῆς ἐπιθυμεῖ ἡ νεότης, ἡ δὲ νίκη ὑπεροχῆ τις ἐστίν». (Πλάτων).

καὶ β') ὑπὸ καταλλήλων παιδιῶν καθ' ὅσον διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων καὶ συναισθηματικῶν καὶ βουλευτικῶν φύσεων, τῶν διαφόρων παιδιῶν δημιουργεῖται ἡ ἀτομικότης καὶ ὁ χαρακτήρ τῶν μαθητῶν.

«Ἄριστα μὲν γυμνασίων τὰ μὴ μόνον τὸ σῶμα διαπονεῖν ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν τέρπειν δυνάμενα».

Β'. Αἱ κατὰ παράγγελμα ἀσκήσεις δεόν νὰ διδάσκωνται ἐπαγωγικῶς καὶ παιδαγωγικῶς ἀνευ συσκοτίσεως τοῦ νοῦ.

Γ'. Αἱ παιδιαὶ πρέπει, κατὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν, νὰ εἶναι ἀπλοῦστεραι, ἀφθονώτεραι καὶ ποικιλώτεραι ἀποβλέπουσαι μᾶλλον εἰς τὴν ψυχαγωγίαν τῶν μαθητῶν, κατὰ δὲ τὴν μεγάλην ἡλικίαν, συνθετώτεραι καὶ ὀμαδικαὶ ἀποβλέπουσαι μᾶλλον εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ ἀγωνιστικοῦ ἐνστικτοῦ τῆς νεότητος.

Δ'. Πλὴν τῶν ἐπιχωρίων παιδιῶν δύναται νὰ διδάσθωσι καὶ αἱ νεώτεραι ξένα παιδιαὶ (HAND-BALL, VOLLEY-BALL, BASQUET-BALL, FOOT-BALL).

Ε'. Ἡ ἀγωνιστικὴ καλλιεργουμένη μετὰ συνάσεως περιλαμβάνει :

- 1) Δρόμον ταχύτητος (ἀπὸ 40—100 μ.) καὶ διαρκείας (μέχρι 1000 μ.).
- 2) Ἄλματα (ἀπλοῦν, τριπλοῦν, ὕψος).
- 3) Ρίψεις (λιθάρι, σφαῖρα, ἀκόντιον καὶ δίσκος).
- 4) Σκυταλοδρομία.

Σημείωσις: Πάντα ταῦτα ἰσχύουσιν ἀναλόγως δι' ἀμφοτέρους τοὺς κύβλους τῆς Ἐξαταξίου Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
ΑΝΩΤΕΡΟΣ ΤΡΙΤΑΞΙΟΣ ΚΥΚΛΟΣ
Α'. Ωρολόγιον πρόγραμμα

ΜΑΘΗΜΑΤΑ α') Υποχρεωτικά	Ώραι διδασκαλίας καθ' εβδομάδα καὶ τάξεις						Σύνολον ὡρῶν
	Δ'		Ε'		ΣΤ'		
	Ε ξ ά μ η ν α						
	α'.	β'.	α'.	β'.	α'.	β'.	
1	Θρησκευτικά :						(1)*
2	Ἑλληνικά :						
	Γραμματικὴ, Συντακτικὸν καὶ ἀσκήσεις						1
	1	1	—	—	—	—	1
	Ἐκθέσεις						5
	2	2	2	2	1	1	5
	Κείμενα						6
	2	2	2	2	2	2	6
3	Ἱστορία (Οἰκονομική) . .						2
	1	1	1	1	—	—	2
4	Μαθηματικά :						
	Ἐμπορικὴ Ἀριθμητικὴ . .						5
	2	2	2	2	1	1	5
	Ἄλλετρα						6
	2	2	2	2	2	2	6
5	Φυσικά :						
	Πειραματικὴ Φυσικὴ . . .						3
	2	2	1	1	—	—	3
	Στοιχεῖα Χημείας						2 1/2
	2	2	1	—	—	—	2 1/2
	Ἐμπορευματολογία						3 1/2
	—	—	1	2	2	2	3 1/2
	Ἐμπορευματολογικὰ ἀσκήσεις						2
	—	—	—	—	2	2	2
6	Γεωγραφία						4
	2	2	1	1	1	1	4
7	Ἑταιρική						1
	—	—	—	—	1	1	1
8	Ἐμπορικά :						
	Ἐμπορολογία						5
	2	2	2	1	2	1	5
	Ἀλληλογραφία						2
	—	—	2	1	1	—	2
	Λογιστικὴ						6
	2	2	2	2	3	1	6
	Πρακτικὸν Γραφείον						5
	—	—	—	2	2	6	5
9	Γαλλικὰ						12
	4	4	4	4	4	4	12
10	Ἀγγλικὰ						15
	5	5	5	5	5	5	15
11	Νομικά :						
	Πολιτικὴ ἀγωγή						1
	1	1	—	—	—	—	1
	Ἀρχαὶ Δικαίου						1
	—	—	2	—	—	—	1
	Ἐμπορικὸν Δίκαιον						3
	—	—	—	2	2	2	3
	Πολιτικὴ Οἰκονομία						3
	—	—	2	2	1	1	3
	Δημόσιον Λογιστικὸν καὶ Φορολογικὴ νομοθ.						1
	—	—	—	—	1	1	1
12	Τεχνικά :						
	Καλλιγραφία						1
	1	1	—	—	—	—	1
	Διασημιστικὰ εἰκόνες καὶ δικασμητικὴ προθήκη . . .						1
	—	—	—	—	1	1	1
	Δακτυλογραφία						2
	1	1	1	1	—	—	2
	Στενογραφία						4
	2	2	1	1	1	1	4
13	Γυμναστικὴ						6
	2	2	2	2	2	2	6
	Ἄθροισμα ὥρῶν						109
	36	36	36	36	37	37	109
	β') Προαιρετικά :						
14	Μία ξένη γλῶσσα						9
	3	3	3	3	3	3	9

(*) Τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν διδάσκεται 1 ὥραν κατὰ 150ήμερον εἰς πάσας τὰς τάξεις ὁμοῦ, ὑπὸ τύπον διαλέξεως.

Β'. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΔΑΚΤΕΑΣ ΓΥΗΣ

Ι. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

Α'. Σκοπός.

Ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου καυθίζεται πρὸς τὸν ἀντίστοιχον ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ.

Β'. Διδακτέα ὕλη :

ΠΑΣΑΙ ΑΙ ΤΑΞΕΙΣ ΟΜΟΥ

(1 ὥρα κατὰ 15ῷήμερον)

Ἐνώπιον τῶν μαθητῶν καὶ τῶν τριῶν τάξεων τοῦ ἀνωτέρου κύκλου, ὑποχρεωτικῶς συνερχομένων ἐν τῷ Καταστήματι τῆς Σχολῆς κατὰ τὴν καθωρισμένην, ἐκτὸς τοῦ ὠρολογίου προγράμματος, ἀντίστοιχον ὥραν ἐκάστου δεκαπενθημέρου, γίνεται, ἀνάπτυξις, ὑπὸ τύπον ὁμιλίας, παρὰ τοῦ ἐντεταλμένου ἐκπαιδευτικοῦ λειτουργοῦ (εἴτε καὶ ἄλλου καταλλήλου ἐξωσχολικοῦ προσώπου ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς ἐπιλεγομένου ἀνευ ἀμοιβῆς) κατ' ἐκλογὴν θρησκευτικῶν θεμάτων, ἰδίᾳ ἐκ τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐκ τῆς Χριστιανικῆς Ἠθικῆς. Μετὰ τὴν γενομένην ἀνάπτυξιν ὁ ὁμιλητὴς ἀφιερώνει τὸ τελευταῖον τέταρτον ὕλης τῆς ὥρας πρὸς πρόχειρον ἐξέτασιν τῶν μαθητῶν ἐπὶ τῆς ἀναπτυχθείσης ὕλης ἀπευθύνων καταλλήλους ἐρωτήσεις ἵνα οὕτω σαφηνισθῇ καὶ συνοψισθῇ εἰς ὀλίγας γραμμὰς τὸ ὅλον θέμα καὶ ἐμπεδωθῇ εἰς τὴν συνείδησιν τῶν μαθητῶν, οὔτινες ἐν εἰδικῷ τετραδίῳ καταγράφουσι σχετικὴν περίληψιν.

Σημ.—Αἱ ἐκ τοῦ μαθήματος τούτου ἀδικαιολόγητοι ἀπουσίαι, ὡς καὶ αἱ παντὸς ἄλλου μαθήματος, λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ ἐτησίου ἀποτελέσματος ἐκάστου μαθητοῦ.

2. ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Α'. Σκοπός.

Ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῶν Ἑλληνικῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κύκλῳ τῆς ἐξαταξίου Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς συμπίπτει πρὸς τὸν ἀντίστοιχον τοῦ κατωτέρου κύκλου, πάντως μὲ ἀνάλογον ἐπέκτασιν.

Β'. Διδαχτέα ὕλη.

I. Ἐκ τῆς Γραμματικῆς καὶ τοῦ Συντακτικοῦ.

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Ἐπανάληψις καὶ συμπλήρωσις τῶν κυριωτέρων καὶ δυσκολωτέρων σημείων ἐκ τῆς ὕλης τῆς Γραμματικῆς καὶ τοῦ Συντακτικοῦ.

Ἐμπέδωσις δι' ἀφθόνων σχετικῶν ἀσκήσεων.

II. Ἐκ τῶν κειμένων :

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(3 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Ἀρχαῖα κείμενα (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα) : Θὰ διδαχθῶσιν κατ' ἐκλογὴν, α) ἐκ τῶν «Ἀπορνημονευμάτων» τοῦ Ξενοφῶντος, τὰ περὶ «Θείας Προνοίας», (βιβλ. Α. Κεφ. 4) ἢ τὰ περὶ «Ἐγκρατείας» (βιβλ. Α' κεφ. 4) ἢ τὰ περὶ «Φιλαδελφείας» καὶ «Φιλίας» (βιβλ. Β' κεφ. 3 καὶ 4) ἢ τὰ περὶ τοῦ «Μύθου τοῦ Προδίκου», β) ἐκ τοῦ «Οἰκονομικοῦ» τοῦ Ξενοφῶντος καὶ γ) ἐκ τῶν ἱστορικῶν μερῶν τοῦ Θουκυδίδου, τῶν δύο πρώτων βιβλίων.

2. Νεοελληνικά (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα) : Θὰ διδαχθῶσιν κατ' ἐκλογὴν τὰ ἐξῆς :

I. Ἐκ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει :

α) Ἐκ τῶν «Περσῶν» τοῦ Αἰσχύλου ἢ ἀφήγησις τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας, β) ἐκ τῶν «Ἐπτὰ ἐπὶ Θήβαις» τοῦ αὐτοῦ ὁ Θρήνος τῆς Ἀντιγόνης καὶ τῆς Ἰσμήνης, γ) ἐκ τοῦ «Προμηθεὺς δεσμώτου» τοῦ αὐτοῦ ἐκλογαί, δ) ἐκ τῆς «Ἰφιγενείας ἐν Ταύροις» ἢ «ἐν Αὐλίδι» τοῦ Εὐριπίδου ἐκλογαί ε) ὁ «Λάχης» τοῦ Πλάτωνος καὶ στ) ὁ «Παναγυρικὸς» τοῦ Ἰσοκράτους.

II. Ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας ὁμοίως τὰ ἐξῆς :

α) τεμάχια οἰκονομικοῦ περιεχομένου ἀναφερόμενα εἰς τοὺς μεσαιωνικοὺς ἡμῶν χρόνους, β') τεμάχια καταλλήλων δραμάτων καὶ διηγημάτων τῆς αὐτῆς περιόδου.

III. Ἐκ τῆς νεωτέρας λογοτεχνίας καὶ πνευματικῆς ἐν γένει παραγωγῆς κατ' ἐκλογὴν τὰ ἐξῆς :

α) πραγματεῖαι σχετικαὶ πρὸς τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ νηυτιλίαν.

β) ἔργα (ἢ ἀποσπάσματα ἀποτελοῦντα ἕλον τι αὐτοτελές) περὶ ἰστορίας καὶ ποιητῶν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κων-

σταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι σήμερον (ὡς
λ.χ. λυρικά, δράματα, ρητορικοὶ λόγοι, πραγματεῖαι).

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(2 ὧραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

1) Ἀρχαῖα κείμενα (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα) : Θά διδα-
χθῶσι κατ' ἐκλογὴν : α') ὁ «Τραπεζιτικός» τοῦ Ἰσοκρά-
τους, β') ὁ «Οἰκονομικός» τοῦ Ξενοφῶντος, γ') «Πόροι»
ἢ «Πρόσοδοι» τοῦ Ξενοφῶντος.

2) Νέα κείμενα (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα) : Θά διδαχθῶσι
κατ' ἐκλογὴν τὰ ἐξῆς :

I. Ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας ἐν μεταφρά-
σει :

α') «Ἀλκυὼν» ἢ «Εὐθύδημος» τοῦ Πλάτωνος β') «Ἡ-
λέκτρα» τοῦ Σοφοκλέους.

II. Ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλλήν. λογοτεχνίας ὁμοίως :

α') Τεμάχια οἰκονομικοῦ περιεχομένου ἀναφερόμενα εἰς
τοὺς μεσαιωνικοὺς ἡμῶν χρόνους, β') τεμάχια καταλλήλων
δραμμάτων καὶ διηγημάτων τῆς αὐτῆς περιόδου.

III. Ἐκ τῆς νεωτέρας λογοτεχνίας καὶ καθόλου πνευμα-
τικῆς παραγωγῆς τοῦ ἡμετέρου Ἔθνους ὁμοίως τὰ ἐξῆς :

α') πραγματεῖαι σχετικαὶ πρὸς τὸ ἐμπόριον, βιομη-
χανίαν καὶ ναυτιλίαν, β') ἔργα πεζογράφων καὶ ποιητῶν ἀπὸ
τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων
μέχρι σήμερον (ἢ καὶ ἀποσπάσματα ἀποτελοῦντα αὐτοτελῆς
τι ὅλον), ὡς λ.χ. λυρικά, δράματα, ρητορικοὶ λόγοι, πρᾶγ-
ματεῖαι.

IV. Ἐκ τῆς ξένης λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει ὁμοίως τὰ
ἐξῆς :

α') Ἡ «Θεῖα κωμῳδία» τοῦ Δάντη, β') ποιήματα τοῦ
Βύρωνος, γ') ἔργα τοῦ Μολιέρου, δ') ἔργα τοῦ Σίλλερ.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(2 ὧραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1) Ἀρχαῖα κείμενα (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα). Θά διδα-
χθῶσι κατ' ἐκλογὴν τὰ ἐξῆς :

α') «Ἀντιγόνη» τοῦ Σοφοκλέους, β') «Κρίτων» ἢ
«Ἀπολογία» τοῦ Πλάτωνος.

2) Νέα κείμενα (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα). Θά διδαχθῶσι
κατ' ἐκλογὴν τὰ ἐξῆς :

I. Ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλλήν. λογοτεχνίας ἐν μεταφρά-
σει :

α') «Ἐπιτάφιος» τοῦ Περικλέους, τοῦ Θουκυδίδου,

β) εἰς ἐκ τῶν «Φιλιππικῶν» ἢ «Ὀλυμπιακῶν» λόγων τοῦ Δημοσθένους, γ') ἐκλογαὶ ἐκ τοῦ «Πλούτου» ἢ τῶν «Ὀρνίθων» τοῦ Ἀριστοφάνους.

II. Ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς λογοτεχνίας ὁμοίως τὰ ἐξῆς :

α') τεμάχια οἰκονομικοῦ περιεχομένου ἀναφερόμενα εἰς τοὺς μεσαιωνικοὺς ἡμῶν χρόνους, β') τεμάχια καταλλήλων δραμάτων καὶ διηγημάτων τῆς αὐτῆς περιόδου.

III. Ἐκ τῆς νεωτέρας λογοτεχνίας καὶ καθόλου πνευματικῆς παραγωγῆς τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ὁμοίως τὰ ἐξῆς :

α') πραγματεῖαι σχετικαὶ πρὸς τὸ ἐμπόριον, βιομηχανίαν, καὶ ναυτιλίαν, β') ἔργα πεζογράφων καὶ ποιητῶν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι σήμερον ἢ ἀποσπάσματα ἀποτελοῦντα αὐτοτελές τι ὅλον, (ὡς λ.χ. λυρικά, δράματα, ρητορικαὶ λόγοι, πραγματεῖαι).

IV. Ἐκ τῆς ξένης λογοτεχνίας ἐν μεταφράσει ὁμοίως τὰ ἐξῆς :

α') ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Δάντη, β') ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Ρακίνα, γ') ἐκ τῶν τοῦ Σαίξπηρ, δ') ἐκ τῶν τοῦ Γκαίτε καὶ ε') ἐκ τῶν ἄλλου τινός.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ἰσχύουσι καὶ ἐν τῷ κύκλῳ τούτῳ, αἱ αὐταὶ ὑπ' ἀριθ. 1, 2, 3, 4, 5, 6 ἀντίστοιχοι ὁδηγίαι τοῦ κατωτέρου κύκλου, ἐπὶ πλεόν δὲ καὶ ἡ ἐξῆς-ὑπ' ἀριθ. 7.

7. Τέλος ἐπιδιώκεται ἡ παρὰ τῶν μαθητῶν γνῶσις συνοπτικῶς τῆς ἐξελιξέως τῆς Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον, εἰς πάντα τὰ εἶδη τοῦ λόγου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ διδάσκων ἀριεραὶ 1 ὥραν κατὰ μῆνα, λαμβανομένην ἐκ τοῦ χρόνου τῆς διδασκαλίας τῶν νεοελληνικῶν κειμένων ἐν ἐκάστῃ τῶν τριῶν τάξεων τοῦ ἀνωτέρου κύκλου (Δ', Ε' καὶ ΣΤ'). Ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχη διαθέσιμον ἀντίτυπον ἐγκριμένης Γραμματολογίας συνοπτικῆς, τότε ὁ διδάσκων κατόπιν τῆς ἀναπτύξεως ἐκάστου τμήματος ὕλης θὰ διανέμη εἰς τοὺς μαθητὰς προητοιμασμένον ἀντίτυπον πολυγραφημένον, περιέχον τὴν περίληψιν τοῦ τμήματος τούτου. Ἡ ἐργασία αὕτη συστηματικῶς διεξαγομένη, ἀρχεται ἀπὸ τῆς Δ' τάξεως καὶ συμπληροῦται εἰς τὴν ΣΤ' τάξιν τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

III. Ἐκ τῶν Ἐκθέσεων.

Α'. Σκοπός.

— Οὗτος ταυτίζεται πρὸς τὸν ἀντιστοίχως ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ τῆς ἐξαταξίου Ἐμπορικῆς Σχολῆς δοθέντα.

B'. Διδχχτέα ύλη.

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(2 ώροι διδασκαλίας καθ' έβδομάδα).

Έκ τοϋ ιστορικού και φιλοσοφικού γένους τών εκθέσεων διδάσκονται όσα άντιστοιχώς και έν τή τρίτη τάξει (έν τώ κατωτέρω κύκλω) ειδικώτερον δέ και παραλληλισμοί ώς και πραγματεΐαι άντιλήψεως και πείρας.

A') Μέρος θεωρητικόν : Συντόμως και πρακτικώς κατά τάς άρχάς τής ψυχολογίας τό γνωστικόν και συναισθητικόν άλλ' εκτενεστερόν πως ή έν τώ κατωτέρω κύκλω τής έξαταξίου μέσης έμπορικής σχολής. Έκ τοϋ βουλευτικού δέ σχηματισμού γνωμών, θέλησις, χαρακτήρ. Έννοια, πλάτος, βάθος, είδη γενικώς. Ανάπτυξις τής συμβολής και χρησιμοποίησεως τών γνώσεων τούτων εις τε τόν βίον έν τή κοινωνία και εις τάς εκθέσεις.

B') Μέρος πρακτικόν : I. Έκ τοϋ ιστορικού γένους θέματα άμέσου και έμμέσου άντιλήψεως, ήτοι : 1) Διηγηματικά περιγραφαι (ήτοι έξ άμέσου άντιλήψεως ή έξ εικόνων, σκιαγραφίαι έργοστασιών, τοπειών, συνοικιών, χωρίων, πόλεων, καταστημάτων, τραπεζών, τελωνείων, λιμένων, έμπορικών οδών και κέντρων έν γενει, ώς άγορών κλπ.). 2) Βιογραφίαι ανθρώπων, ζώων, φυτών και ιστορίαι έργων τών χειρών τοϋ ανθρώπου. 3) Αναπαράστασις ιστορικών γεγονότων και ιστορικών περιόδων. 4) Σύνταξις πρακτικών. 5) Περιγραφαι αύστηραι οικημάτων, τοπειών, χωρίων, πόλεων, λιμένων, μηχανημάτων και λοιπών έργων τέχνης από διαφόρων άπόψεων εκάστοτε όριζομένων.

II. Έκ τοϋ φιλοσοφικού γένους : α') 1) Ηθογραφίαι διαφόρων τόπων και κοινωνικών τάξεων τής συγχρόνου ζωής τών ανθρώπων. 2) Συγκρίσεις και παραλληλισμοί ειδών τής μαθητικής ζωής, τής ζωής τών ανθρώπων, τής ζωής τάξεων κοινωνικών, τόπων, χρόνων, άντικειμένων, περιστάσεων τοϋ βίου, σκηνών, έργων πνευματικών άπλής μορφής. Έννοιών έμπορικού και οικονομικού έν γενει περιεχομένου εκ τής έμποριολογίας και πλουτολογίας και τών λοιπών διδασκομένων μαθημάτων. 3) Πραγματεΐται επί θεμάτων τής άντιλήψεως και πείρας τών μαθητών εκ τών σχολικών των γνώσεων και τής κοινωνικής των ζωής, εκ τοϋ περιεχομένου κειμένων διδαχθέντων ή αίκται μελετηθέντων, περιεχομένου ιστορικού, ήθικού και οικονομικού. 4) Έπιστολαί κοινωνικού περιεχομένου.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(2 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ γένους τῶν ἐκθέσεων.

Α') Μέρος θεωρητικόν : Συγκέντρωσις γνωστικοῦ, συναισθητικοῦ, βουλευτικοῦ. Χρήσις τούτων ἐν τῇ ζωῇ καὶ εἰς τὰς ἐκθέσεις. Ἐκ τῆς λογικῆς πρακτικῶς καὶ συντόμως : περὶ τῆς ἐννοίας καὶ δὴ περὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς (γενική, μερική, ἀτομική, παράλληλοι, ἐπάλληλοι, ὑπάλληλοι). Γενικῶς ὁ σχηματισμὸς κρίσεως καὶ αἱ κυριώτεραι καὶ συνηθέστεραι μορφαὶ τοῦ συλλογισμοῦ. Διαίρεσις ἐννοίας. Μερισμός. Μέθοδοι. Ἀνάπτυξις τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν γνώσεων τούτων εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸν συνειδητὸν σχηματισμὸν ἐκθέσεων.

Β') Μέρος πρακτικόν : I. Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ γένους : 1) Ὅσα καὶ ἐν τῇ τετάρτῃ τάξει καὶ προσέτι εἰδικώτερον : 2) Σύνταξις ἐγγράφων ὑπηρεσιακῶν, ἐκθέσεων, ἀναφορῶν, ἐπιστολῶν κοινωνικοῦ καὶ οικονομικοῦ περιεχομένου μεταξὺ πολιτῶν εἰς ποικίλας συναλλαγὰς, τύπων συμβολαίων τῶν συνηθεστέρων μεταξὺ τῶν πολιτῶν εἰς ποικίλας συναλλαγὰς, (ἐνοικιαστήρια, χρεωστικά, γραμμάτια, βεβαιώσεις συναλλαγῶν, δι' ἀνταλλαγῆς ἐπιστολῶν, ἐγγράφα παρὰδόσεως καὶ παραλαβῆς, τηλεγραφήματα καὶ βεβαιώσεις τηλεγραφημάτων δι' ἐπιστολῶν κ.λ.π.).

I. Ἐκ τοῦ φιλοσοφικοῦ γένους : Γ) Πραγματεῖται ἀντιλήψεως καὶ πείρας ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ μαθητοῦ, ἐκ τῶν σχολικῶν καὶ κοινωνικῶν γνώσεών του, ἐπὶ ἐρωτήσεων ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἐκ τῆς οικονομίας εἰς τοὺς ποικίλους κλάδους αὐτῆς, ἐκ τοῦ περιεχομένου τῶν κειμένων παζῶν καὶ ποιητικῶν. 2) Ἀνάπτυξις ἀπλῶν ἐνοιῶν.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ γένους :

Α') Μέρος θεωρητικόν : Συμπλήρωσις τῶν τυχόν παρῴσμιζομένων κενῶν εἰς τὰ διδασκόμενα ἐν ταῖς προηγουμέναις τάξεσι.

Β') Μέρος πρακτικόν : I. Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ γένους : 1) Τὸ εἰδικώτερον ἐν τῇ πέμπτῃ τάξει διδασκόμενα. 2) Περιλήψεις ἐξ ἐγγράφων νομικῆς καὶ οικονομικῆς φύσεως, ὑπομνημάτων, συμβολαίων κ.λ.π. 3) Εἰσηγητικαὶ ἐκθέσεις ἐπὶ

θεμάτων οικονομικής φύσεως. 4) Έκθέσεις πεπραγμένων. 5) Συγκρίσεις αποτελεσμάτων διαδοχικών χρήσεων επιχειρήσεως και εξαγωγή συμπερασμάτων, συστηματικῶς διατυπωμένων. Ὁμοίως καὶ ἐπὶ ἐτέρων στατιστικῶν δεδομένων. 6) Ἱστορικοὶ παραλληλισμοὶ περιόδων ὡς πρὸς τὸ ἔμποριον, τὰς τέχνας καὶ εἰς τινὰ ἄλλην ἀπόψιν. Ἐξαγωγή συστηματικῶν συμπερασμάτων.

II. Ἐκ τοῦ φιλοσοφικοῦ γένους: 1) Πραγματεῖαι ἀντιλήψεως καὶ πείρας, συνθετωτέρου περιεχομένου ἢ ἐν τῇ πέμπτῃ τάξει. 2) Κρίσεις ἐπὶ ἐννοιῶν, ἤτοι ἀνάπτυξις ρητῶν, χωρίων συγγραφῶν, τεμαχίων ποιητικῶν καὶ πεζῶν, πλήρους περιεχομένου, ἀναγνωσθέντων ἐν τῇ σχολῇ ἢ κατ' οἶκον. 3) Ἀναλύσεις κειμένων, πλήρους περιεχομένου, ἀπὸ διαφόρων ἀπόψεων (Κριτικά). 4) Προσφωνήσεις ὑπὸ τύπον μικροῦ ρητορικοῦ λόγου. 5) Ὑπομνήματα καὶ 6) Διαφημίσεις.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

“Ὅρα τὰς ἀντιστοιχοῦς τοιαύτας ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τοῦ προγράμματος τοῦ «κατωτέρου κύκλου» τῆς ἐξαταξίου μέσης ἐμπορικῆς σχολῆς ἰσχυρούσας καὶ ἐνταῦθα.

3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Α') Σκοπός.

α') Γενικός: Περιληπτικὴ ἐξέτασις τῆς γενέσεως καὶ ἐξελιξέως τῆς οικονομικῆς δράσεως τῶν λαῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιστάτων χρόνων μέχρι σήμερον ἐν προσηκούσῃ συσχετίσει πρὸς τὴν παράλληλον ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ, μεθ' ἧς ἀρρήκτως συνδέεται ἡ πρώτη.

β') Εἰδικός: Ἐπισκόπησις τῶν ἐπικρατησάντων ὄρων οικονομικῆς δράσεως ἐν ἐκάστη ἱστορικῇ περιόδῳ ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὰ προκαλέσαντα αὐτοὺς αἴτια. Εἰδικώτερον δὲ ἡ τοιαύτη ἐξέτασις γίνεται ἐκτενέστερον ἐν τῇ περιόδῳ τῶν νεωτέρων καὶ τῶν νεωτάτων χρόνων.

Β') Διδακτέα ὕλη:

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

I. Ἀρχαῖοι χρόνοι.

Α') Κατὰ τὰ ἄνω πρῶτα μαθήματα τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἐνεργεῖται μεθοδικὴ ἐπισκόπησις τῆς ἱστορικῆς ὕλης, ὑφ' ᾧ πνεῦμα καθορίζει, ὁ ὡς ἄνω θεθεὶς διδακτικὸς σκοπός, ἀπὸ

των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν Σταυροφοριῶν, μὲ ἰδιαίτερον ἐξέτασιν τῶν περὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν δρασάντων λαῶν.

II. Μεσαιωνικοὶ χρόνοι.

Β') Μετὰ ταῦτα παρομοία, ἀλλ' ἐκτενεστέρα πως, ἐξέτασις τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων κατὰ τὴν ἐξῆς σειρὰν :

1. Ἰταλικὴ περίοδος : Κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ κατάστασις, κατὰ τοὺς ἀμέσως πρὸ τῶν Σταυροφοριῶν χρόνους. Αἱ Σταυροφορίαι καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν καὶ ἰδίᾳ τὰ οἰκονομικά. Ἰταλικαὶ Δημοκρατίαι. (Γένοβα, Βενετία, Φλωρεντία, Πίζα). Γερμανικαὶ Ἐνώσεις (Χάνσα). Ἐμπορικαὶ πανηγύρεις καὶ ὁδοὶ τοῦ ἐμπορίου. Βιομηχανικὰ κέντρα.

2. Πορτογαλλοἰσπανικὴ περίοδος: Ὁ αἶων τῶν ἀνακαλύψεων καὶ ἐρευνήσεων. Ἡ ἀναγέννησις. Ὁ παλαιὸς καὶ ὁ νέος κόσμος, τὰ παλαιὰ καὶ νέα ἐμπορεῖα. Ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνήσεων καὶ ἀνακαλύψεων. Ἐπίδρασις τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως.

Οἱ Πορτογάλλοι, ναυτικὴ καὶ ἀποικιακὴ τούτων δρᾶσις. αἷτια παρακιρῆς.

Οἱ Ἰσπανοὶ, ναυτικὴ καὶ ἀποικιακὴ αὐτῶν δρᾶσις αἷτια παρακιρῆς.

Σημ. Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ταύτῃ ἀναφέρονται συντόμως καὶ τὰ τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν λαῶν, τῶν διαφόρων ἀποικιῶν.

3. Ὀλλανδοβρεττανικὴ περίοδος: α) Ἡ Ὀλλανδία, ἡ ναυτικὴ καὶ ἀποικιακὴ δρᾶσις αὐτῆς, αἷτια ὑποχωρήσεως

β) Μεγάλῃ Βρεττανία : Κατάστασις αὐτῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ μέσου αἰῶνος καὶ διαδοχικὴ ἀνάπτυξις τῆς χώρας ὡς ναυτικῆς, ἀποικιακῆς, καὶ βιομηχανικῆς δυνάμεως.

γ) Ἠνωμένοι πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς: Ἀπελευθερωτικὸς ἄγων. Δόγμα τοῦ Μονρόε. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος. Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς χώρας.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

III. Νεώτεροι χρόνοι :

1. Οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάστασις τῆς Γαλλίας καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης κατὰ τοὺς ἀμέσως πρὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως (1789) χρόνους. Συντεχνίαι—Περιορισμοὶ ἐν

γένει τοῦ ἐμπορίου—Τραπεζιτικὸν σύστημα.—Ἀνάπτυξις τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας καὶ τῶν Ἐμπορικῶν Ἑταιρειῶν. Οἰκονομικαὶ θεωρίαι.—Διαμόρφωσις τῆς ἀστικῆς τάξεως.— Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις (1789). Ναπολεόντειος περίοδος. Ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου.

2. Οἱ Ἕλληνες ἐπὶ Τουρκοκρατίας: Ἡ Ἐκκλησία, ἡ κοινωνικὴ αὐτοδιοίκησις, ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ἡ τούτων ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους. Ἡ οἰκονομικὴ δράσις τῶν Ἑλλήνων (γεωργία, ἰδίᾳ δὲ τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ναυτιλία). Ἐπέκτασις τῆς οἰκονομικῆς δράσεως τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ ἐξωτερικόν (ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς τότε Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας). Οἰκονομικαὶ συνθήκαι τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ περὶ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος (τοῦ 1821).

IV. Νεώτατοι χρόνοι :

1. Κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου κατὰ τὸ 1815.

2. Ἐμπόριον καὶ ἐμπορικὴ πολιτικὴ τῶν κυριωτέρων Κρατῶν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης καὶ ἐφεξῆς : α) Ἀγγλίας, β) Γαλλίας, γ) Βελγίου, δ) Αὐστρουγγαρίας, ε) Γερμανίας, ς) Ἰταλίας, ζ) Ὀλλανδίας, η) Ρωσσίας, θ) Ἰαπωνίας, ι) Κίνας καὶ ια) Ἀμερικῆς.

3. Ἡ Ἑλλάς ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως κατὰ τὴν περίοδον 1830—1900.

V. Σύγχρονος ἐποχὴ :

1. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ πολιτικὴ τῆς ἰσορροπίας. Ἡ ἀρχὴ τῶν ἐθνικοτήτων. Ἡ τριπλῆ συμμαχία τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Ἡ τριπλῆ συνεννόησις. Ἀποικιακὴ πολιτικὴ καὶ ἀποικιακὰ δυνάμεις. Τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα.

2. Ὁ Ἰταλοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1911. Οἱ Βαλκανικοὶ πόλεμοι τοῦ 1912 καὶ 1913. Αἷτια τούτων καὶ οἰκονομικὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν.

3. Ὁ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος (1914-1918). Αἷτια καὶ ἐπίδρασις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ χάρτου τῆς Εὐρώπης. Αἱ συνθήκαι τῆς Εἰρήνης.

4. Πολιτικαὶ μεταβολαὶ καὶ οἰκονομικαὶ συνέπειαι τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου.—Ἀνάπτυξις τῆς μεγάλης παραγωγῆς καὶ τῶν συγκοινωνιακῶν μέσων, τοῦ νομισματικοῦ καὶ πιστωτικοῦ συστήματος.

5. Τελωνιακαὶ ἐνώσεις καὶ ἐμπορικὰ συμβάσεις. Παγκόσμιαι ἐκθέσεις.

6. Τὸ κοινωνικὸν ζήτημα κατὰ τὸν 19ον καὶ 20ὸν αἰῶνα.
7. Ἡ σύγχρονος Ἑλλάς: Οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις καὶ δρα-
σι αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1900 μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Αἱ οἰκονομι-
καὶ σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὰς γειτονικὰς καὶ λοιπὰς χώρας τοῦ
Κόσμου. Οἱ ἐπικρατοῦντες οἰκονομικοὶ ὄροι καὶ αἱ γραμμαὶ
τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς χώρας.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς οἰκονομικῆς ἱστο-
ρίας πρέπει νὰ γίνεται κατὰ τὰς παραδεδομένας θεμελιώδεις
ἀρχὰς τῆς διδακτικῆς. Συνεπῶς ὁ διδάσκων ὀφείλει πρὸς
τοὺς ἄλλοις νὰ χρησιμοποιοῖ κατ' αὐτὴν καὶ πάντα τὰ δια-
θέσιμα ἐποπτικὰ μέσα.

2. Λαμβανομένου ἀφ' ἑτέρου ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦ εἰδικοῦ
σκοποῦ τοῦ μαθήματος τούτου ὁ διδάσκων πρέπει κατὰ
τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προσφερομένης ἱστορικῆς ὕλης νὰ ἐξαίρη
προσηκόντως πᾶν τὸ ἐνέχον ἱστορικὴν οἰκονομικὴν σημασίαν
καὶ νὰ ἐξετάζη αὐτὴ, κατὰ τὸ δυνατόν, ἐν ἐξαρτήσῃ αὐτοῦ
ἀπὸ τῶν φυσικῶν, ἐκπολιτιστικῶν καὶ κοινωνικῶν συνθη-
κῶν.

3. Πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς προσήκουσας ἐμπειδώσεως τῶν
κυριωτάτων σημείων τῆς οὕτω διδασκουμένης ὕλης (ὁ δι-
δάσκων ἐπιβάλλει μετὰ τὴν ἐξάντησιν ἱστορικῆς τινος
περιόδου, τοὺς μαθηταὺς νὰ καταρτίξωσι μεθοδικὴν περι-
ληψιν τῆς ἀντιστοίχου ὕλης, κατὰ τὰς σχετικὰς ὁδηγίας
του, καὶ νὰ περιλαμβάνωσιν αὐτὴν, μετὰ τὴν προσήκουσαν
ἐξέλεγχον εἰς ἀντίστοιχα τετράδια (ἱστορικῶν περιλήψεων).
Κατὰ τὴν τοιαύτην ἐπεξεργασίαν ἐφιστᾶται ἡ προσοχή,
ὡπως ἡ θεωρουμένη ἱστορικὴ περίοδος συγκρίνεται ἀπὸ
οἰκονομικῆς ἀπόψεως καὶ πρὸς τὰς προγενεστέρας τοιαύτας
καὶ συνάγονται σχετικὰ ἀξιοσημεῖωτα πορίσματα.

4. ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Α'. Σκοπὸς

Οὗτος συμπίπτει πρὸς τὸν ἀντίστοιχον τοῦ κατωτέρου
κύκλου, μετ' ἀνάλογον ἐπέκτασιν τῆς ὕλης.

Β'. Διδακτέα ὕλη :

Ι. Ἐμπορικὴ ἀριθμητικὴ.

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α') Μεθοδικὴ σύντομος καὶ ταχέως ἐπανόληψις τῶν προ-
βλημάτων τῶν ποσοστῶν, συνεξευγμένης μεθόδου καὶ τῆς μί-

ξεως. Ὡσαύτως καὶ τῶν προβλημάτων τοῦ ἀπλοῦ τόκου καὶ τῆς ὑφαιρέσεως. Κατὰ τὴν ἐπανάληψιν ταύτην ὁ διδάσκων φροντίζει νὰ συμπληρώσῃ τὰ τυχόν παρουσιαζόμενα κενὰ εἰς τὰς σχετικὰς γνώσεις τῶν μαθητῶν.

Β') Μετὰ τοῦτο διδάσκονται συστηματικῶς τὰ ἐξῆς.

1. Προβλήματα μέσης καὶ κοινῆς λήξεως.

2. Προβλήματα κοστολογήσεως ἐμπορευμάτων. 3) Ἀλληλόχρεοι τοκοφόροι λογαριασμοί. Λογαριασμοὶ μὲ σταθερὸν ἀπλοῦν (ἀμοιβαῖον) ἐπιτόκιον μέθοδος εὐθεία, ἀντίστροφος, ἀμβουργικὴ. Λογ(σ)μὸς μὲ μεταβαλλόμενον ἀπλοῦν ἐπιτόκιον. Λογαριασμοὶ μὲ διπλοῦν (διαφορικόν) ἐπιτόκιον, (μόνον κατὰ τὴν ἀμβουργικὴν μέθοδον). Ἐφαρμογαὶ ποικίλαι (ταμειευτηριακοὶ λογ(σ)μοί, λογ(σ)μοὶ μετ' ἐξόδων). Λογ(σ)μοὶ μὲ μεταβαλλόμενον διπλοῦν ἐπιτόκιον, λογ(σ)μοὶ εἰς ξένον νόμισμα.

4. Περὶ συναλλαγῆς. Τρέχουσα τιμὴ ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος καὶ σταθερὰ ἀξία. Ἀβέβαιον, βέβαιον. Δελτίον συναλλαγῆς Τυπικὴ λήξις καὶ ἐπιτόκιον προσεξοφλήσεως. Ὑποδείγματα δελτίων συναλλαγῆς τῶν σπουδαιότερων ἀγορῶν. Ἄμεσος συναλλαγῆς.

5. Προβλήματα ἀμέσου συναλλαγῆς. Μετατροπὴ δεδομένης τρεχούσης τιμῆς εἰς ἄλλην διαφοροῦ τυπικῆς λήξεως. Μετατροπὴ ἐξωτερικοῦ συν(τ)ος εἰς ἐγχώριον νόμισμα καὶ τάνάπαλιν. Ἐφαρμογαὶ εἰς προβλήματα δικακωνοισμοῦ χρέους πρὸς ξένην χώραν διὰ συναλλάγματος διαφοροῦ λήξεως πρὸς τὴν τοῦ χρέους.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(2 ὧραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α'. Μεθοδικὴ καὶ ταχεῖα ἐπανάληψις διὰ τῆς λύσεως προσφῶρων προβλημάτων τῆς ἐν τῇ προηγούμενῃ τάξει διδασθείσης ὅλης ἐκ τῆς Ἐμπορ. ἀριθμητικῆς καὶ ἰδίᾳ τῶν τοκοφῶρων λογ(σ)μῶν καὶ τῶν προβλημάτων τῆς ἀμέσου συναλλαγῆς.

Β'. Μετὰ ταῦτα τὰ ἐξῆς :

1. Προβλήματα ἐμέσου συναλλαγῆς.

2. Πρόκρισις ἀμέσου συναλλαγῆς. Σχετικὰ προβλήματα.

3. Πρόκρισις ἐμέσου συναλλαγῆς. Σχετικὰ προβλήματα.

4. Πρόκρισις πωλήσεως ὄγκων πολυτίμων μετάλλων Σχετικὰ προβλήματα.

5. Προβλήματα ἀναφερόμενα εἰς τὸ ἐκτελεστὸν ἢ μὴ ἐντολῆς πρὸς ἀγορὰν ἢ πώλησιν ἐξωτερικοῦ Συν(τ)ος, ἢ ὄγκου πολυτίμων μετάλλων.

6. Σύνθετος κοστολόγησις ἐμπορευμάτων. Σχετικά προβλήματα.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α'. Ταχῆα ἐπανάληψις διὰ τῆς λύσεως προσφόρων προβλημάτων τῆς διδαχθείσης ὕλης ἐν τῇ Ε' τάξει.

Β'. Μετὰ τοῦτο τὰ ἐξῆς :

1. Περὶ δημοσίων χρεωγράφων. Μετοχαί, ὁμολογίαι. Σύντομος ἀνάπτυξις τούτων.

2. Χρηματιστήρια καὶ πράξεις ἐπ' αὐτῶν. Πράξεις τοῖς μετρητοῖς καὶ ἐπὶ προθεσμία (ὀριστικά, ἐπὶ δώρῳ κ.λ.π.). Πρόκρισις πωλήσεως τίτλων. Σχετικά προβλήματα.

3. Προβλήματα συνθέτου καταλογίσεως ἐμπ)των. Πρόκρισις ἀγορᾶς, ἢ πωλήσεως ἐμπορευμάτων, σχετικά προβλήματα.

II. Ἀλγεβρα.

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Σκοπὸς τῆς Ἀλγέβρας. Σύστημα θετικῶν καὶ ἀρνητικῶν ἀριθμῶν. Πράξεις ἐπ' αὐτῶν. Περὶ τοῦ μηδενὸς ὡς ἀριθμοῦ. Δυνάμεις καὶ ἰδιότητες αὐτῶν. Ἀλγεβρικαὶ παραστάσεις καὶ πράξεις ἐπ' αὐτῶν. Ἐφαρμογαὶ τούτων εἰς διαφόρους ἀπλουστέρους μετασχηματισμοὺς παραστάσεων. Ἐφαρμογαὶ ἐπὶ τῶν ἀλγεβρικῶν κλασμάτων. Μερικαὶ τιμαὶ ἀλγεβρικῶν παραστάσεων.

2. Ἐξισώσεις πρώτου βαθμοῦ μεθ' ἑνὸς ἀγνώστου. Λύσις δι' ἐξισώσεων προβλημάτων τόκου, ὑφαίρεσεως ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς, μέσης καὶ κοινῆς λήξεως, μίξεως κ.λ.π. Γενικὰ προβλήματα. Τύποι ἐντεῦθεν συναγόμενοι καὶ σημασία τούτων.

3. Ὀρισμὸς συναρτήσεως. Γραφικὴ παράστασις παραστάσεων πρώτου βαθμοῦ. Ἐφαρμογαὶ εἰς τὸν πρακτικὸν βίον.

ΤΑΞΙΣ ΗΕΜΠΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α'. Κατὰ τὸν πρώτον μῆνα τοῦ σχολικοῦ ἔτους γίνεται ταχῆα ἐπανάληψις διὰ καταλλήλων ἀσκήσεων καὶ προβλημάτων τῆς ἐν τῇ Δ' τάξει διδαχθείσης ὕλης.

Β'. Μετὰ ταῦτα διδάσκονται τὰ ἐξῆς :

1. Ἀνισότητες. Ἀσκήσεις. Προβλήματα.

2. Σύστημα πρωτοβαθμίων εξισώσεων μετ' ἰσαριθμῶν ἀγνώστων. Ἐφαρμογαὶ ἐπὶ προβλημάτων ἀναφερομένων κατὰ τὸ δυνατόν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας.

3. Ἀπλὴ καὶ σύντομος γεωμετρικὴ ἀπεικόνισις τῆς λύσεως συστήματος 2 πρωτοβαθμίων εξισώσεων μετ' 2 ἀγνώστων, τοῦ πρώτου βαθμοῦ.

3. Ρίζαι καὶ δυνάμεις μετ' ἐκθέτας κλασματικοῦς καὶ ἀρνητικοῦς.

Ἰδιότητες αὐτῶν. Ἐφαρμογαὶ μετασχηματισμῶν εἰς διαφόρους παραστάσεις.

4. Λύσεις εξισώσεων δευτέρου βαθμοῦ μετ' ἓνα ἀγνώστον. Προβλήματα.

5. Πρόοδοι. Ἀριθμητικαὶ καὶ Γεωμετρικαὶ. Σχετικαὶ τύποι. Λύσεις προβλημάτων.

6. Λογαριθμοί. Ἰδιότητες αὐτῶν. Ἀσκήσεις εἰς τὴν χρῆσιν τῶν λογαριθμικῶν πινάκων. Ὑπολογισμὸς τῆς τιμῆς, παραστάσεων (δυνάμεων, ἀθροισμάτων, γεωμετρικῶν προόδων κ.λ.π.).

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α'. Κατὰ τὸν πρῶτον μῆνα ἐπανάληψις διὰ προσφῶρων προβλημάτων τῆς διδαχθείσης ὕλης εἰς τὴν Ε' τάξιν.

Β'. Μετὰ ταῦτα διδάσκονται τὰ ἐξῆς :

1. Ἀνατομισμός. Λύσεις σχετικῶν προβλημάτων.

2. Ἴσα καταθέσεις καὶ παροχαί. Λύσεις σχετικῶν προβλημάτων.

3. Χρεωλύσια: Πίνακες ἀποσβέσεως. Λύσεις σχετικῶν προβλημάτων διὰ τῶν λογαριθμῶν καὶ τῶν πινάκων.

4. Χρεωλυτικὰ δάνεια διαφόρων τύπων. Τιμὴ ἐκδόσεως δανείων, τρέχουσα τιμὴ δανείου καὶ σχετικὰ ζητήματα.

Σημείωσις. Ἐὰν ὁ χρόνος ἐπιτρέπη διδάσκονται καὶ τὰ ἐξῆς :

5. Θεμελιώδεις ἀρχαὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν πιθανότητων. Πίνακες θνησιμότητος. Πιθανότης ζωῆς καὶ θανάτου. Ὑπολογισμὸς τῶν ἐφ' ἅπαξ καὶ τῶν ἐτησίων καθαρῶν ἀσφαλίσεων, τῶν ἀπλουστάτων εἰδῶν ἀσφαλείας, Μαθηματικὰ ἀποθεματικά.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Ἡ διδασκαλία τῆς ἀνωτέρω ὕλης τῶν Μαθηματικῶν γίνεται κατὰ τὰς παραδεδομένας ἀρχὰς τῆς διδακτικῆς.

2. Ὁ διδάσκων δέον νὰ προσαρμόζῃ τὸ διδακτικόν του τοῦτο ἔργον, κατὰ τὸ δυνατόν, πρὸς τὸν εἰδικὸν χαρακτήρα τῆς ἐμπορικῆς σχολῆς. Πρὸς τοῦτο ἐκλέγει κατὰ τὰς ἀσκήσεις παραδείγματα ἐκ τῆς πράξεως τοῦ καθόλου ἐμπορίου, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν εἰς τὴν μεθοδικὴν καὶ κατὰ τὰς κρατούσας ἐν τῇ ἐμπορικῇ καὶ τραπεζικῇ πράξει συνηθείας διάταξιν τῶν κατὰ τὴν λύσιν τῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων ἐκτελουμένων πράξεων καὶ τῶν ἀντιστοίχων μερικῶν ἐξαγομένων, ἐξ ὧν συνάγεται τὸ τελικὸν τοιοῦτον. Ἐπὶ πλέον δὲ φροντίζει διὰ καταλλήλου καὶ συντόμου παρεμβάσεως, ὡςάκις παρουσιάζεται πρὸς τοῦτο εὐκαιρία, νὰ συνδέῃ τὴν ὕλην τοῦ θέματός του πρὸς τὴν συναφῆ ὕλην ἑτέρων μαθημάτων διδασκωμένων ἐν τῇ Ἐμπορικῇ Σχολῇ.

3. Τέλος καὶ ἐν τῷ κύκλῳ τούτῳ ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἀσκήσῃ τοὺς μαθητὰς εἰς τὸ ταχέως καὶ ἀπταιστως ὑπολογίζεσθαι δι' ἐφαρμογῆς πασῶν τῶν δεδιδασκωμένων συντομιῶν εἴτε κατὰ τὴν γραπτὴν τῶν πράξεων ἐκτέλεσιν εἴτε κατὰ τὴν ἀπὸ μνήμης τοιαύτην.

5. ΦΥΣΙΚΑ

Α'. Σ κ ο π ὀ ς.

Ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κύκλῳ τῆς Ἐξαταξίου Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς ταυτίζεται πρὸς τὸν ἀντιστοιχόν τοῦ κατωτέρου κύκλου, πάντως μὲ ἀνάλογον ἐπέκτασιν.

Β'. Διδακτέα ὕλη :

I. ΦΥΣΙΚΗ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(2 ὧραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

Μηχανική. Α'. Στερεῶν : Κίνησις-Ἀδράνεια. Εἶδη κινήσεων. (ὀμαλὴ, ἀνισοταχῆς-ὀμαλῶς μεταβαλλομένη-κυκλικὴ ἰσοταχῆς-παλμικὴ).

Δυνάμεις. Σύνθεσις παραλλήλων δυνάμεων-Ζεύγος δυνάμεων. Ἔργον τῶν δυνάμεων-Ἴσχυς μηχανῆς. Ἐνέργεια (Μηχανικὴ ἐνέργεια). Νόμοι τῆς πτώσεως τῶν σωμάτων. Νόμοι φυγοκέντρου δυνάμεως. Νόμοι ἐκκενρούς καὶ ἐφαρμογαὶ αὐτῶν.

Β'. Ὑγρῶν : Εἰδικὸν βάρος καὶ πυκνότης. Μέθοδοι προσδιορισμοῦ αὐτοῦ-Ὑδροδυναμικὴ - Ροῆ ὕγρῶν - Παροχῆ-

Κινητική ἐνέργεια. Περί πτώσεων υδάτων. Ὑδροκινητήρες.

Γ') Ἀερίων: Τάσις τῶν ἀερίων. Νόμος τοῦ Boyle-Mariotte. Ἐκτενεστέρα ἐξέτασις τῶν ἀεραντλιῶν. Στοιχειώδης ἐξήγησις τῆς ἀρχῆς τῶν ἀεροπλάνων.

Δ') Θερμότης: Θερμόμετρα ἀεροβάθμια. Πυρόμετρα (πυραμίδες Seger). Συντελεσταὶ διαστολῆς στερεῶν, υγρῶν καὶ ἀερίων καὶ ἐφαρμογαὶ αὐτῶν. Θερμὸς καὶ εἰδικὴ θερμότης. Διάλυσις καὶ ψηκτικὰ μίγματα. Κουστάλλωσις. Ἐξαέρωσις ἐν τῷ κενῷ. Νόμοι ἐξατμίσεως. Ψῦχος δι' ἐξατμίσεως καὶ ἐφαρμογαὶ αὐτοῦ. Ἀπόσταξις. Σχέσις θερμότητος καὶ μηχανικοῦ ἔργου. Θερμικαὶ μηχαναὶ (ἀτμομηχαναὶ καὶ ἐσωτερικῆς καύσεως) καὶ σχετικαὶ ἐφαρμογαί.

Ε') Ὀπτική: Εὐθύγραμμος μετάδοσις φωτός. Σκια καὶ ἀποτελέσματα αὐτῆς (ἐκλείψεις κ.λ.π.). Σφαιρικὰ κάτοπτρα. Διάθλασις. Νόμοι καὶ δείκτης διαθλάσεως. Φακοί. (Ἐστία καὶ εἰκόνες αὐτῶν). Πρίσμα. Ἀνάλυσις φωτός. Φάσμα. Χρῶμα τῶν σωμάτων. Φασματοσκοπία. Ἰδιότητες τῶν ἀκτίνων (ὑπερύθροι καὶ υπεριώδεις). Μικροσκοπία. Προβολεὺς. Κινηματογράφος. Τηλεσκοπία. Φωτογραφικὸς θάλαμος.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καὶ ἑβδομάδα τὸ α' ἐξάμηνον).

ΣΤ') Μαγνητισμός: Μαγνητικὸν πεδίου. Μαγνητικὸν φάσμα. Εἶδη μαγνητικῶν φασμάτων. Γήινος μαγνητισμός. Ἀπόκλισις. Ναυτικὴ πυξίς.

Ζ') Ἠλεκτρισμός: Α') Στατικός: Ἠλεκτρισίς δι' ἐπίδρασεως. Ἠλεκτροσκόπιον. Διάταξις τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ἠλεκτρικὴ πυκνότης καὶ διανομὴ αὐτοῦ. Ἠλεκτροδυναμικόν. Ἠλεκτροχωρητικότης καὶ εἶδη πυκνωτῶν.

Β') Δυναμικός: Πόλωσις τῶν στοιχείων καὶ μὴ πολούμενα ἠλεκτρικὰ στοιχεῖα (Bunsen καὶ Lechanché). Ξηρὰ στοιχεῖα. Ἠλεκτρικὴ στήλη. Ἠλεκτρικὸν ρεῦμα καὶ στοιχεῖα αὐτοῦ. Ἀποτελέσματα: α) Χημικά: Ἠλεκτρόλυσις. Ἐντασις τοῦ ρεύματος. Ampere. Ἐφαρμογαὶ ἠλεκτρολύσεως. Συσσωρευταί. Πτώσις τοῦ δυναμικοῦ. Ἀντίστασις ἀγωγοῦ. Νόμος τοῦ Ohm. β) Θερμαντικὰ ἀποτελέσματα: Νόμος τοῦ Joule καὶ ἐφαρμογαί. Ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια. Ἴσχυς καὶ μονάδες. γ) Μαγνητικά: Ἐπίδρασις ρεύματος ἐπὶ μαγνήτου. Ἠλεκτρομαγνητισμός. Ἠλεκτρομαγνήται. Ἀμπερόμετρα. Βολτόμετρα. Βαπτόμετρα. Ἐπαγωγικὰ ρεύματα. Νόμοι αὐτῶν. Αὐτεπαγωγὴ. Ἐναλλασσόμενον ρεῦμα. Πηνίον Rhumkorff.

Τηλέφωνα, και μεγάφωνα. Ἡλεκτρικαὶ μηχαναί. Δυναμοηλεκτρικαὶ μηχαναὶ (συνεχοῦς και ἐναλλασσομένου ρεύματος) ἤλεκτροκινητήρες. Ἡλεκτρικοὶ τροχιόδρομοι. Μεταμορφωταί. Παραγωγή και διανομὴ ἤλεκτρικῆς ἐνεργείας. Ἡλεκτρικαὶ ἐκκενώσεις. Σωληνες ἀερόκνοι. Ἀκτῖνες Röntgen και ἐφαρμογαὶ (ἀκτινέργεια). Ἡλεκτρικαὶ κυμάνσεις. Ἀσύρματος τηλέγραφος και ραδιοφωνία.

II. ΧΗΜΕΙΑ

Α'. Σκοπὸς

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς Χημείας ἐν ταῖς Μέσαις Ἐμπορικαῖς Σχολαῖς εἶναι ἡ γνώσις τῶν σπουδαιότερων χημικῶν φαινομένων, τῶν σχετιζομένων πρὸς τὸ ἐμπόριον και τὴν βιομηχανίαν, ἡ ἐξήγησις τούτων και ἡ κατανόησις τῶν κυριωτάτων χημικῶν νόμων βάσει τοῦ πειράματος.

Β'. Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(2 ὄραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

Α'. Εἰσαγωγή εἰς τὴν Χημείαν : Περὶ φαινομένων και διαίρεσις τούτων. Ἡ χημεία εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὸ ἐμπόριον και τὴν βιομηχανίαν. Μηχ. μείγμα και χημ. ἔνωσις. Ἀπλᾶ και σύνθετα σώματα. Ἀνάλυσις και σύνθεσις. Στοιχεῖα και διαίρεσις τούτων. Κυριώτερος τῶν χημικῶν νόμων ὑπὸ στοιχειώδη διατύπωσιν. Μοριακὸν και Ἀτομικὸν βάρος. Περὶ τῶν χημικῶν παραστάσεων. Χημικὰ σύμβολα και δύναμις τῶν στοιχείων (ἀτομικότης). Χημικοὶ τύποι και χημ. ἐξισώσεις. Περὶ ριζῶν. Ἡλεκτρόλυσις χημ. ἐνώσεων και διαίρεσις τῶν στοιχείων (ἤλεκτροθετικά και ἤλεκτροαρνητικά). Περὶ ὀξέων. Θεωρητικὴ τούτων παραγωγή και ταξινόμησις κατὰ σθένος. Βάσεις, ἄλατα και μέθοδοι παραγωγῆς τούτων. Αἱ ἐν χρήσει μέθοδοι παρασκευῆς ἁλάτων ἐν τῇ βιομηχανίᾳ. Διαίρεσις τῶν ἁλάτων και εἶδη τούτων. Ὀνοματολογία χημικῆ, βιομηχανικῆ και συνήθης τῶν χημικῶν σωμάτων. Αἱ ἐν χρήσει χημικαὶ ἀντιδράσεις. Ἀλληλεπίδρασις ὀξέων, βάσεων και ἁλάτων και νόμοι τοῦ Bertholet. Ὀγκομετρία. Περὶ ὕδατος και ὑδρογόνου. Περὶ ὀξυγόνου. Φαινόμενα καύσεως. Ὄζον. Χλώριον. (ιδιότητες και χρήσις τούτου). Ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ και ἄζωτον.

Β') Ἐκ τῆς ὀργανικῆς χημείας : Περὶ ἀνθρακος και

δξειδίων αὐτοῦ. Διαίρεσις τῶν ὀργανικῶν ἐνώσεων. Ὑδρογόνον ἀνάθρακες. Καύσιμοι ὕδρογονάνθρακες καὶ περὶ φλογός.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα τὸ α' ἐξάμηνον)

Συμπλήρωσις τῆς ὀργανικῆς χημείας. Ἐν συνεχείᾳ ἐξετάζονται τὰ ἐξῆς : Πνεύματα (ἢ Ἀλκοόλαι), αἰθέρες, ἀλδεΐδαί, ὀξεία, ὕδατάνθρακες. Περὶ ζυμώσεων καὶ ζυμογερετῶν. Αρωματικοὶ ὕδρογονάνθρακες καὶ παράγωγα τούτων.

III. ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Φεβρουαρίου καὶ 2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ 1ης Μαρτίου καὶ ἐφεξῆς).

Α') Ἀνόργανα ἐμπορεύματα.

1) Μέταλλα : Χρήσιμοι ιδιότητες τῶν μετάλλων. Γενικαὶ μεταλλουργικαὶ μέθοδοι. Μεταλλεῖα καὶ μεταλλεύματα. Σίδηρος. Ὑψικάμινι. Εἶδη καὶ ἐμπόριον αὐτοῦ. Ἰδιότητες, χρήσεις καὶ κράματα τῶν μετάλλων. Χαλκός, μόλυβδος, κασσίτερος, ψευδάργυρος, νικέλιον, ἀργίλιον, μαγνήσιον. Χρυσός, ἄργυρος, λευκόχρυσος.

2) Χημικὰ προϊόντα : Ὄξεία, Ὑδροχλωρικόν. Νιτρικόν καὶθεικόν ὀξύ. Ὑδροξειδίων τοῦ Καλίου καὶ ὕδροξειδίων τοῦ Νατρίου. Σόδα. Ποτάσσα. Νιτρικὰ ἄλατα. Θεϊκὸς σίδηρος καὶ θεϊκὸς χαλκός.

3) Λιπάσματα : Φυσικὰ. Χημικὰ (ἄζωτοῦχα, φωσφοροῦχα, καλιοῦχα). Χρήσεις καὶ ἐμπόριον αὐτῶν.

4) Δομήσιμοι ὕλοι : Δομήσιμοι λίθοι. Κονιάματα. Ἀσβεστος. Τσιμέντα. Θηρακικὴ γῆ. Γύψος. Ἀσφαλτος.

5) Ἀργίλλος. Κεραμευτικὴ. Ὑαλουρίγια.

6) Χρώματα ἀνόργανα. Γενικὴ ἐξέτασις αὐτῶν.

Β') Ὀργανικὰ ἐμπορεύματα.

7) Ξυλεία : εἶδη ξυλείας. Ἐμπόριον αὐτῆς.

8) Καύσιμοι ὕλοι : Ξύλα. Ἀνθρακας. Πετρέλαια. Φωτάριον. Ἀσετυλίγη. Ὀρυκτέλαια καὶ πίσσα.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(2 ώραι διδασκαλίας καθ' εβδομάδα).

Β') 'Οργανικά έμπορεύματα. (συνέχεια)

9) Φυτικά έμπορεύματα: Σιτηρά και όσπρια. 'Αποικιακά. Οίνος και οίνοπνευματώδη ποτά. 'Ελαια και ρητίνα. 'Οπωρά και ξηροί καρποί. Φυτικά, βαφικά και ύφαντικά ύλαι. Καπνός, χάρτης. Φαρμακευτικά φυτικά έμπορεύματα. Κόμμεα.

α') Σιτηρά: Τροφαί λευκής φυλής και δημητριακοί καρποί. 'Αμυλώδεις τροφαί και σίτος. Καλλιέργεια και τόποι παραγωγής. 'Αρτοποιία και ψαρυματοποιία. 'Αλλα σιτηρά. άραβόσιτος, σίκαλις, κριθή και βρώμη. Κονδυλώδη γεώμηλα και μανιόκα). 'Όσπρια. θρεπτική τούτων δύναμις και έμπόριον τών κυριωτέρων (φασιόλοι, έρέβινθοι, πύσα).

β') 'Αποικιακά: Τροφαί κιτρινης φυλής και όρυζα. Παραγωγή και μεταφορά όρυζης. 'Εμπόριον όρυζης κατα ποιότητας. Κακάον και σοκολάτα. Καφές και τέτον. Ζάχαρις και παρασκευή ταύτης εκ σακχαροκαλάμου και τεύτλων. Τό μέγα έμπόριον τής ζακχάρεως. 'Αλλα είδη σακχάρου, γλύκωμα και σακχαρήνη.

γ') Οίνος, οίνοπνευμα και συναφή οίνοπνευματώδη ποτά. Ζύθος.

δ') 'Ελαια. 'Ελαιον έλάιης και έλαιουργία. Σάπων και σαπωνοποιία εκ φυτικών έλαίων. Σησαμέλαιον, λιγέλαιον και βαμβακέλαιον. Φαρμακευτικά και αιθέρια έλαια. 'Αμυγδαλέλαιον, κισρέλαιον και ροδέλαιον. Τερεβινθέλαιον και καφουρά. 'Ηλεκτρον.

ε') 'Οπωρά: Σταφίς και σύκα. 'Αμύγδαλα. Κύρια. Κάστανα. Κεράτια (χαρούπια). Βάλανοι και φούνικες. 'Εσπεριδοειδή. Πορτοκάλια, λεμόνια και κίτρα.

ς') Βαφικά: 'Ερυθρόδανον (ριζάρι), Καμπεριανόν ζύλον και 'Ινδικόν.

ζ') 'Υφαντικά: Βάμβαξ, λίνον και κάναβις. Κλωστικά και ύφανσις. Διάκρισις τών ύφασμάτων. Καπνός. Καλλιέργεια και βιομηχανία τούτου. Χάρτης. Χαρτοποιητικά ύλαι και είδη τού χάρτου.

η') Φαρμακευτικά: Γλυκόριζα και κροκόριζα. Κανέλλα και κίνα. 'Οπιον και χασίς.

θ') Κόμμεα διάφορα. 'Αραβικόν και έλαστικόν. Χρήσις και έμπόριον τού έλαστικού κόμμεος.

10) Ζωϊκὰ ἐμπορεύματα : Τρόφιμα ζωϊκῆς προελεύσεως. Ζωϊκῶν βιομηχανιῶν προϊόντα. Δέρματα. Ζωϊκά καὶ ὄφ. ὕλαι. Πολυτελείας ἐμπορεύματα.

α') Τρόφιμα : Γάλα καὶ προϊόντα γαλακτοκομίας. Βούτυρα καὶ μαργαρίνη. Τυρὸς. Ὠά. Κρέας. Ἴχθυες καὶ χαβιάρι. Μέλι καὶ κηρός.

β') Δέρματα : Σιγουργία καὶ βυρσοδεψία. Προϊόντα καὶ ἐμπόριον τούτων.

γ') Ὑφαντικά : Ἐριον καὶ μέταξα. Τεχνητὰ εἶδη τούτων. Προϊόντα ἐριουργίας καὶ μεταξουργίας τάπητες.

δ') Στεατοποιία καὶ σαπωνοποιία ἐκ ζωϊκῆς ὕλης. Γλυκερίνη. Ζωϊκὴ κόλλα καὶ εἶδη αὐτῆς.

ε') Ἐλεφαντόδους καὶ μαργαρίται. Κοράλλιον καὶ σπόγγοι. Τρίχες καὶ πτεροποιία. Πτερά.

IV. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(2 ὄραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Παρατηρήσεις : Ἡ ἐκτέλεσις ἀσκήσεων προϋποθέτει πλὴν καταλλήλου χώρου διὰ τὴν καθ' ὀμάδας ἐξάσκησιν τῶν μαθητῶν καὶ τὴν ὑπαρξίν καταλλήλων ὀργάνων, σκευῶν καὶ ἀντιδραστηρίων. Προσέτι δεόν νὰ ληθῆ ὑπ' ὄψει ὅτι, ἔπως καὶ διὰ τὴν μετὰ πειραμάτων διδασκαλίαν οὕτω καὶ διὰ τὰς ἀσκήσεις, πρέπει ὁ καθηγητής, ὁ ἀναλαμβάνων ταύτας νὰ διαθέτῃ καὶ ἀριστὸν χρόνον διὰ τὴν προετοιμασίαν αὐτῶν.

Α'. Σκοπὸς τῶν ἀσκήσεων εἶναι ἡ ἐξάσκησις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν διάγνωσιν τῶν διαφόρων ἐμπορευμάτων καὶ τῶν διαφόρων ποιότητων αὐτῶν καθὼς καὶ ἡ ἐκμάθησις τῶν ἀπλουστέρων καὶ προχειροτέρων μεθόδων καὶ μέσων ἐλέγχου πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ὑπάρξεως νοθειῶν, ἀλλοιωσέων καὶ ἐν γένει πρὸς ἐκτίμησιν τοῦ ποιοῦ τῶν κυριωτέρων ἐμπορευμάτων καὶ ἰδιαίτερος τῶν ἐμπορευμάτων τῆς πατρίδος ἡμῶν, προσέτι δὲ καὶ ἡ συμπλήρωσις γνώσεων, ὧν ἡ πρόσκτησις εἴτε λόγῳ ἀνεπαρκείας χρόνου εἴτε λόγῳ πλημμελοῦς ἐπιδόσεως τοῦ μαθητοῦ δὲν ἐπετεύχθη πλήρως κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐμπορευματολογίας.

Β'. Κατάλογος ἀσκήσεων.

1. Ἀσκήσεις προσδιορισμοῦ εἰδικοῦ βάρους στερεῶν καὶ ὑγρῶν.

2. Ὄξυμετρία καὶ ἀλκαλιμετρία.

3. Προσδιορισμὸς ὑγρασίας.

4. Διάκρισις διαφόρων μετάλλων, προσδιορισμός τῶν χαρακτηριστικῶν αὐτῶν (Fe, Cu, Zn, Pb, Sn, Ni, Al).
5. Διάκρισις πολυτίμων μετάλλων καὶ κραμάτων.
6. Διάκρισις γαλβανισμένων φύλλων σιδήρου καὶ ψευδαργύρου.
7. Ἐξέτασις κονιαμάτων καὶ ἐν γένει οἰκοδομησίμων ὕλικῶν.
8. Ἐξέτασις ἀνθράκων.
9. Ἐξέτασις πετρελαίου.
10. Ἐξέτασις μηχανελαίων.
11. Ἐξέτασις τῶν κυριωτέρων ἀνοργάνων χρωμάτων.
12. Δειγματοληψία σιτηρῶν καὶ ἐξετάσεις αὐτῶν (ιδίως σίτου καὶ κριθῆς).
13. Ἐξέτασις ἀλεύρων καὶ ἐξακριβώσεις διαφορᾶς ἢ ταυτότητος δειγμάτων.
14. Ἐξέτασις ἀμύλου.
15. Ἀντιδράσεις σακχάρων καὶ διάκρισις ἀπλῶν καὶ διπλῶν σακχάρων.
16. Ἐξέτασις κρέατος καὶ εἰδῶν ἀλλαντοποιίας.
17. Ἐξέτασις γάλακτος.
18. Ἐξέτασις βουτύρου καὶ λιπῶν.
19. Ἐξέτασις ἐλαίου καὶ ἐλαιῶν.
20. Ἐξέτασις οἴνου.
21. Ἐξέτασις σταφίδος.
22. Ἐξέτασις σάπωνος.
23. Ἐξέτασις δερμάτων.
24. Ἐξέτασις νημάτων.
25. Ἐξέτασις ὑφασμάτων.
26. Διάκρισις τεχνητῆς ἀπὸ φυσικῆς μετάξις.
27. Ἐξέτασις χάρτου.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς Ἐμπορευματολογίας, δεόν ὁ διδάσκων νὰ κατατάσῃ τὸ ἐκάστοτε διδασκόμενον θέμα δεόντως καὶ ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ νὰ ἐκθέτῃ ἐπιγραφικῶς τὰ τε στοιχεῖα τῆς περιγραφῆς τοῦ ἐμπορεύματος καὶ τοὺς ἀπαραιτήτους ἐξεταζομένους ὄρους τούτου. Ἐὰν τὸ ἐμπόρευμα τυγχάνει παραγωγικὸν προϊόν, συντόμως ἐκτίθενται τὰ στάδια τῆς καλλιέργειας, ἂν ὅμως βιομηχανικὸν προϊόν, δεόν ἐν λεπτομερείᾳ νὰ περιγράφονται τὰ στάδια τῆς βιομηχανικῆς αὐτοῦ παρασκευῆς καὶ αἱ λαμβάνουσαι χώραν κατὰ τὰ διάφορα στάδια χημικαὶ ἀντιδρά-

σεις να παραλείπονται δε αἱ πολύπλοκοι μηχανικαὶ κατεργασίαι τῶν πρώτων ὕλων. Πρὸς τοῦτοις ὁ διδάσκων, ὅπως καθιστῆ ὅσον ἔνεστι εὐληπτα τὰ διάφορα ἐξεταζόμενα ἀντικείμενα, δεόν νὰ προσάγῃ κατὰ τὴν διδασκαλίαν εἶδη ἐκ τοῦ Ἐμπορευματολογικοῦ Μουσείου ἢ εἰκόνας καλλιτεργειῶν, μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ ἐξελιξέως βιομηχανικῆς παρασκευῆς, ἂν δὲ τοῦτο δυσχερὲς καὶ ἀδύνατον ἀποβαίῃ, δύναται μετὰ τὴν θεωρητικὴν καὶ ἀκριβῆ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς διδασκαλίας ἀνάπτυξιν, νὰ προβαίῃ εἰς τὴν ἐποπτικὴν διδασκαλίαν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ὅλου διδακτικοῦ ἔργου μεταβαίνων εἰς ἐργαστάσια τῆς περιφερείας τῆς σχολῆς μετὰ τῶν μαθητῶν. Διὰ τὰς νοθείας τῶν ἐμπορευμάτων, δεόν νὰ παρέχωνται στοιχειώδεις περὶ τούτων γνώσεις ὡς καὶ οἱ πρακτικώτεροι τρόποι τῆς ἐξελεγγέως.

Προκειμένου δὲ περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου ἐν τῇ ἀντιστοίχῳ τάξει τῆς Σχολῆς Θηλέων ὁ δικάσκων δύναται συντομώτερον νὰ διεξέλθῃ τὴν ὡς ἄνω ὕλην.

6. ΥΓΙΕΙΝΗ

Α'. Σκοπός.

Ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου συμπέπει πρὸς τὸν ἀντιστοίχως τεθέντα ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ τῆς ἐξαταξίου μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

Β' Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ.

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ ἐπαναλαμβάνονται τὰ κυριώτατα σημεῖα τῆς ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ διδαχθείσης ὕλης ἐκ τοῦ μαθήματος τούτου μὲ μείζονα ἐμβάθυνσιν καὶ ἀνάλογον ἐπέκτασιν.

2. Ἐπὶ πλέον προσφέρεται καὶ πᾶσα περαιτέρω ὕλη θεωρουμένη ὡς ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τοῦ ὅλου μαθήματος.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ.

1. Ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ προσφέρῃ τὴν διδακτέαν ὕλην κατὰ τρόπον εὐληπτον καὶ πρακτικὸν ἀλλὰ καὶ ἐξηγῶν τὰ κύρια σημεῖα αὐτῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀντιστοίχων ἐπιστημονικῶν ἀρχῶν, τῶν γνωστῶν ἤδη εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς προκειμένης τάξεως.

2. Εἰς τὰς Σχολὰς Θηλέων ἐριστᾶται ἰδιάζουσα προσοχὴ εἰς τὰ τῆς πρώτης βοηθείας καὶ νοσηλείας ζητήματα καὶ ἔτι μᾶλλον τῆς τῶν μικρῶν παιδῶν.

3. Δοθείσης τῆς μείζονος ώριμότητος τῆς ἡλικίας τῶν ἐν τῇ προκειμένῃ τάξει φοιτῶντων μαθητῶν, ἡλικίας 19 τοὐλάχιστον ἐτῶν, ὁ διδάσκων προσηκόντως θὰ ἀναπτύξῃ τὴν σοβαρότητα τῶν παρὰ τοῖς νέοις ἀναλόγου ἢ καὶ μεγαλύτερας ἡλικίας ἐπιπολαζουσῶν νόσων καὶ θὰ κάμῃ τὰς δευτέρας ἀντιστοιχοῦς συστάσεις.

4. Χάριν πληρετέρας σαφηνίσεως τῶν διαφόρων σημείων τῆς διδασκομένης ὕλης καὶ ἐμπεδώσεως αὐτῆς συνιστάται, ὅπως ὁ διδάσκων τὸ μάθημα τοῦτο ἐπισκέπτεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μετὰ τῶν μαθητῶν του εἴτε ὄλων ὁμοῦ, ἐφ' ἧσον εἶναι ἀλιγάριθμοι, εἴτε καὶ κατὰ μερικωτέρας ομάδας ἰδρύματα, ἔπου ἐφαρμόζονται οἱ κανόνες τῆς Ὑγιεινῆς καὶ Νοσηλευτικῆς (ὡς Νοσοκομεῖα Δημοτικὰ ἢ ἄλλα. Κλινικὰς Ἐργαστῆρια, ἄλλα Καταστήματα, δεξαμενὰς ὕδατος μετὰ διῶλισθηρίων καὶ εἴ τι ἄλλο πρόσφορον).

7. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Α') Ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κύκλῳ συμπέπει πρὸς τὸν ἀντιστοιχοῦν τοῦ κατωτέρου κύκλου, πάντως μὲ ἀνάλογον ἐπέκτασιν.

Β') Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1) Σύντομος ἐπαναληπτικὴ ἐξέτασις τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν πρὸς αὐτὴν γειτονικῶν χωρῶν. (Ἀλβανίας, Γιουγκοσλαβίας, Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Τουρκίας), καὶ δὴ κατὰ τὸν πρῶτον μόνον μῆνα τοῦ σχολικοῦ ἔτους.

2) Ἐπαναληπτικὴ καὶ συμπληρωματικὴ ἐξέτασις, καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ οικονομικῆς ἀπόψεως, τῶν λοιπῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης.

3) Ὁμοίᾳ τοιαύτῃ τῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Ἐπαναληπτικὴ καὶ συμπληρωματικὴ ἐξέτασις τῶν χωρῶν 1) τῆς Ἀσίας καὶ 2) τῆς Αὐστραλίας καὶ τῶν πέριξ Νήσων.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

Α') Ἐπαναληπτικὴ καὶ συμπληρωματικὴ ἐξέτασις τῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς.

Β') Θέματα γενικά διὰ συνδυασμοῦ ἐμπορικῆς γεωγραφίας καὶ ἐμπορευματολογίας καὶ εἰδικώτερον τὰ ἐξῆς :

α') Σπουδὴ εἰδικῆ ἐκάστου τῶν πρωτευόντων ἐμπορευσίμων προϊόντων πρώτων ὑλῶν καὶ βιομηχανικῶν ἀντικειμένων (Γεωγραφία τῶν κυριωτέρων ἐμπορευμάτων τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου) κατὰ τὴν ἐξῆς σειρὰν :

1) Συγκριτικὴ παραγωγὴ τῶν διαφόρων χωρῶν (ἀντίστοιχοι γραφικαὶ παραστάσεις).

2) Κυριώτατοι τύποι καταναλώσεως (ὅμοιοι παραστάσεις).

3) Ὅδοί, ἃς ἀκολουθοῦσι τὰ ἐν λόγῳ εἶδη, ὅπως μετακομισθῶσιν ἀπὸ τῶν παραγωγῶν εἰς τοὺς καταναλωτάς.

4) Δελτία τῶν τρεχουσῶν τιμῶν ἐν ταῖς κυριωτέραις ἀγοραῖς.

β') Σύγκρισις τῶν σπουδαιωτέρων λιμένων, κίνησις αὐτῶν ναυτιλιακῆ καὶ ἐμπορικῆ. Σύγκρισις τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τῶν διαφόρων χωρῶν διὰ χρήσεως εἰκόνων, χαρτῶν συγκοινωνίας, καὶ προβολῶν πρὸς πληρεστέραν διαφώτισιν τῶν διδασκομένων θεμάτων.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Ἰσχύουσιν αἱ ἀντίστοιχοι τοῦ κατωτέρου τριταξίου κύκλου τῆς Ἐξεταξίου Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς, μετὰ τὴν διαφορὰν, ὅτι ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κύκλῳ ἢ ἔκτασις, ἢ ἐμβάθυνσις καὶ ἢ συστηματοποίησις τῆς προσφερομένης ὕλης θὰ εἶναι πληρέστεραι.

2. Πρὸς μείζονα ἐμπέδωσιν τῶν διδασκομένων ὁ διδάσκων ἐνταῦθα θὰ προτείνῃ καταλλήλους ἐργασίας, ἐκτελεστέας κατ' ἰδίαν ὑπὸ τῶν μαθητῶν, ἐξελεγχόμενας δὲ προσηκόντως. Τὰ θέματα τῶν ἀσκήσεων τούτων θὰ εἶναι ποικίλα, πάντως σύμφωνα πρὸς τὰς κυρίας γραμμὰς τῆς, ὡς ἀνω, σημειουμένης ὕλης ὡς διδασκτέας. Πρὸς ἀποσόβησιν δὲ ὑπερκατώσεως τῶν μαθητῶν ὁ καθηγητὴς θὰ συνεννοεῖται καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς καθηγητάς τῆς Σχολῆς ἐγκαίρως καὶ θὰ ρυθμίξῃ τὸ ζήτημα τῶν ἀσκήσεων καταλλήλως καὶ ἐπὶ πλέον θὰ δίδῃ προθεσμίαν ἀνάλογον διὰ τὴν χρονον καὶ καλὴν ἐκτέλεσιν τῆς προτεινομένης ἐκάστοτε ἀσκήσεως.

8. ΕΜΠΟΡΙΚΑ

Α') Σκοπός.

Ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῶν ἐμπορικῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κύκλῳ τῆς Ἐξεταξίου Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς

συμπίπτει πρὸς τὸν ἀντίστοιχον τοῦ κατωτέρου κύκλου με ἀνάλογον ἐπέκτασιν.

Β') Διδακτέα ὕλη.

I. ΕΜΠΟΡΙΟΛΟΓΙΑ

Α') Σκοπός.

Σκοπός τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου εἶναι ἡ συστηματικὴ ἐξέτασις τῶν θεσμῶν καὶ συνθηκῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας διεξάγεται τὸ σύγχρονον ἐμπόριον.

Β') Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(2 ὄροι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα) .

Α') 1. Εἰσαγωγή διὰ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ μαθήματος τῆς Ἐμποριολογίας, Ἀνταλλαγὴ καὶ ἐμπόριον. Ἐμπόρευμα. Αἷτια καὶ σημασία τοῦ ἐμπορίου.

2. Ἐμπορικαὶ πράξεις κατὰ τὸν νόμον. Ἐμπορος ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως. Ποῖοι δύνανται νὰ ἐμπορεύωνται. Δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις τοῦ ἐμπορίου. Ἐμφάνισις τοῦ ἐμπορίου εἰς τὰς συναλλαγὰς (ἐπωνυμία—κατοικία).

Β') Ἐμπορικαὶ ἀγοραπωλησίαι :

1. Σύμβασις ἐμπορικῆς ἀγοραπωλησίας, στοιχεῖα ταύτης, Δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις συμβαλλομένων.

2. Προφορικὴ καὶ γραπτὴ σύμβασις τῆς ἀγοραπωλησίας. Ἀπόδειξις συνάψεως ἀγοραπωλησίας (διὰ μαρτύρων—ἐγγράφων—ἐμπορικῶν βιβλίων).

3. Ἄμεσος καὶ ἔμμεσος ἀγορ(σ)ία.

4. Ὅροι ἀγορ(σ)ίας ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ποιότητα :— ποιότης—δείγμα—δειγματόλογιον—ποιότης οἷα εἶναι— ποιότης μετὰ δοκιμῆν—ποιότης μετὰ ἀνάλυσιν—τύπος τοῦ ἐμπορευμάτος—τυποποίησις ἐμπορευμάτων—μέση ποιότης ἐποχῆς—σῆμα—ποιότης ἀνόθευτος καὶ ἐμπορευσιμος—νοθεία—παραποίησις ποιότητος καὶ φυσικαὶ ἀλλοιώσεις—ποιστοποιητικὰ ποιότητος.

5. Ὅροι καθορισμοῦ ποσότητος ἐμπορευμάτος :—Μέτρα βάρους—μήκους—ὄγκου κ.λ. ποσότης ὀρισμένη καὶ ποσότης κατ' ἀποκοπὴν—βάρος κατὰ τὴν φόρτωσιν καὶ βάρος κατὰ τὴν ἐκφόρτωσιν.—Μικτὸν βάρος—ἀπόβαρον—εἶδη ἀποβάρου (πραγματικόν, δοκιμαστικόν, κατὰ συνήθειαν, νόμιμον, κατὰ συμφωνίαν, γραπτὸν) καθαρὸν βάρος ἢ netto καὶ βάρος netto—netto.

6. "Οροι άγορ)σίας άναφερόμενοι εις την συσκευασίαν : Τρόποι συσκευασίας και σημασία αυτής.—Είδη πωλήσεων από τής απόψεως ταύτης (πώλησις μικτού ως καθαρού—ιδιαιτέρα πληρωμή συσκευασίας—έπιστροφή συσκευασίας).

7. "Οροι άγορ)σίας άναφερόμενοι εις την φόρτωσιν : (φόρτωσις άμεσος—ταχεία—εις ώρισμένην ήμέραν—έντός ώρισμένου μηνός—κλιμακηδόν—φόρτωσις κατ' εύθειαν και άνευ προσεγγίσεων—έμπορεύματα υπό φόρτωσιν—έν πλω).

8. "Οροι άγορ)σίας άναφερόμενοι εις την παράδοσιν : α) Χρόνος παραδόσεως (άμεσος—διαθέσιμος—μέλλουσα, εις ώρισμένην προθεσίμian—κλιμακηδόν—έπι αίσια άφίξει πλοίου).

β) Τόπος παραδόσεως (εις τό κατάστημα του πωλητού εις τό κατάστημα του άγοραστού, εις τον σταθμόν φορτώσεως έπι του βαγονίου του σταθμού τής φορτώσεως, έπι του βαγονίου του σταθμού εκφορτώσεως εις την προκυμαίαν του λιμένος φορτώσεως—έπι τής φορτηγίδος λιμένος φορτώσεως (sotto palago), έπι του πλοίου εις λιμένα φορτώσεως (fob), έπι του πλοίου εις τον λιμένα εκφορτώσεως (cif), έπι των φορτηγίδων εις τον λιμένα εκφορτώσεως, έπι τής προκυμαίας του λιμένος εκφορτώσεως).

9. "Οροι άγορ)σίας ως προς την παραλαβήν : (έλεγχος του προς παραλαβήν έμπορεύματος, έμπόρευμα καλώς έχον, έμπόρευμα διαφέρον κατά την συμφωνηθεΐσαν ποιότητα, εκπρόθεσμος άφίξεις του έμπορεύματος έξ ύπαιτιότητος του πωλητού, άρνησις παραλαβής, επιστροφή έμπορεύματος).

10. "Οροι άγορ)σίας ως προς την πληρωμήν :

α) Ός προς τον τόπον, εις την κατοικίαν άγοραστού ή εις την κατοικίαν τρίτου.

β) Ός προς τον χρόνον : (προπληρωμή έναντι φορτωτικής τοίς μετρητοίς, έναντι λογιμού, έπι πιστώσει).

11. Καθορισμός τής τιμής :—Μονάς πωλήσεως, τιμή πωλήσεως, καθορισμός. Αίτια επηρεάζοντα την τιμήν, συναγωνισμός, άθέμιτος συναγωνισμός, νόμος τής προσφοράς και ζήτησεως, τιμοκατάλογος, δελτία τιμών, έκπτώσεις έπι των τιμών.

12. Έγγραφα άναφερόμενα εις την άμεσον άγοραπωλησίαν :—Τρόποι διαβιβάσεως παραγγελίας, έκτέλεσις παραγγελίας, τιμολόγιον, είδη τιμολογίων, ζυγολόγιον, δελτίον άποστολής, πιστοποιητικά προσλεύσεως, άπόδειξις παραλαβής.

13. Έμπορικά βραχυλογία.

14. Έμμεσος άγορ)σία : Πρόσωπα παρεμβαίνοντα

Ι. Παραγγελιοδόχος, σύμβασις παραγγελίας, διάκρισις παραγγελιοδόχων, αγοράς και πωλήσεως, υποχρεώσεις και δικαιώματα συμβαλλομένων, παραγγελία ώρισμένη, άοριστος, μικτή, παραγγελία διά παρακαταθήκης, διά δείγματος, και τιμή (cif et co). Έγγραφα σχετικά προς τόν παραγγελιοδοχικόν έμποριον. Οικονομική σημασία τού παραγγελιοδοχικού έμπορίου.

II. Άντιπρόσωπος, σύμβασις αντιπροσωπείας και όροι συμβάσεως, διάκρισις αντιπροσώπων, οικονομική σημασία τού αντιπροσωπευτικού έμπορίου. Διαφοραί μεταξύ παραγγελιοδόχου και αντιπροσώπου, έκκαθήρισις αντιπροσώπου.

III. Μεσίτης έμπυμάτων, διάκρισις μεσιτών, υποχρεώσεις και δικαιώματα.

IV. Περιοδεύοντες υπάλληλοι και placiers. Ίδιότητες αυτών, τρόποι άμοιβής.

15. Δημοπρασίαι, εκούσιαι, αναγκαστικάί, πλειοδοτικάί, μειοδοτικάί.

Γ'. Έπανάληψις, συμπλήρωσις, και εμπέδωσις διά παραδειγμάτων τών δεδιδαγμένων περι πιστώσεως και πιστωτικών όργάνων (γραμμάτιον εις διαταγήν και Συν) κή ως και περι έπιταγής, πινάκια προεξοφλήσεως.

Δ'. Περι συγκοινωνίας :

1. Σημασία συγκοινωνίας, διάκρισις συγκοινωνίας (διά ξηράς, θαλάσσης, άέρος).

2. Σύμβασις μεταφοράς, πρόσωπα, νομικά συνέπειαι άπορρέουσαι εξ αυτής δι' εκάστον τών συμβαλλομένων.

3. Μεταφοραί διά ξηράς (δι' άμαξών, αυτοκινήτων, σιδηροδρόμων).

α) Σιδηρόδρομος, οικονομική σημασία σιδηροδρόμων, κρατικοί σιδηρόδρομοι, Σιδηροδρομικά Έταιρείαι. Σιδηροδρομικά τιμολόγια, (συμβατικά, γενικά, ειδικά, αναλογικά, διαφορικά). Μεγάλη, μικρά, έπιταχνομένη ταχύτης.

β) Διατυπώσεις φορτώσεως έμπορεύματος (αίτησις φορτώσεως και δηλωτικόν άποστολής κόμιστρα και καταβολή κόμιστρων. Κόμιστρα καταβληθέντα και κόμιστρα όφειλόμενα).

γ) Σιδηροδρομική φορτωτική (όνομαστική, εις διαταγήν), περίπτωσις αναλήσεως φορτωτικής.

δ) Διατυπώσεις κατά την παραλαβήν τών μετακομισθέντων έμπορευμάτων, (εξόφλησις όφειλομένων κόμιστρων, παραλαβή διά λευκής φορτωτικής, παράδοσις τού έμπορεύματος εις τόν σταθμόν και εις την κατοικίαν τού παραλήπτου).

ΣΗΜ. «Διασάφησης καὶ ἐμπέδωσης τῶν ἀνωτέρω ἐπὶ τῇ βάσει παραδειγμάτων ἐκ τῆς πράξεως λαμβανομένων».

4. Περί θαλασσίων μεταφορῶν : (περὶ ναυλώσεως. Τρόποι ναυλώσεως. Πράκτορες καὶ ναυλομεσίται).

α) Διατυπώσεις φορτώσεως τοῦ ἐμ)τος (ἄδεια φοτώσεως-αἴτησις πρὸς πρακτορεῖον).

β) Φορτωτικὴ (ὀνομαστικὴ, εἰς δ)γῆν, εἰς τὸν κομιστήν).

Ἐμπορεύσιμα ἀντίτυπα φορτωτικῆς.

γ) Ἰδιορυθμίαι φορτωτικῶν :

1) Φορτωτικὴ πρὸς φόρτωσιν, ἀπόδειξις πλοιάρχου (mate's receipt) κατ' εὐθείαν φορτωτικὴ (thought of the lading).

2) Ὅροι φορτωτικῆς ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ πλοίου τοποθέτησιν τοῦ ἐμ)τος : (Φόρτωσις ἐπὶ τοῦ καταστρώματος μακρὰν τῶν μηχανῶν-ἐντὸς τοῦ κύτους).

3) Ὅροι φορτωτικῆς ἀναφερόμενοι ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς συσκευασίας τοῦ φορτωθέντος ἐμ)τος : (ἐπιφύλαξις ὡς πρὸς τὴν συσκευασίαν, σῆμα καὶ εἴ τι ἄλλο).

4) Ἡ φορτωτικὴ ἐξεταζομένη ὡς πρὸς τὰ ἐξόδα μεταφορᾶς : Ναύλος, (καθορισμὸς ναύλου κατὰ πλοῦν, κατὰ μῆνα, κατὰ βάρος, κατὰ χῶρον, σχετικὰ μονάδες).

Ἄλλα ἐξόδα παρακολουθοῦν τὴν ναῦλον (φορτωτικά, ἐκφορτωτικά καὶ ἀντίστοιχοι πρὸς αὐτὰ σχετικοὶ ὄροι-sotto palago, i. i. o., λιμενικὰ τέλη, δικαιώματα ἀπομαχικοῦ ταμείου, ἡμέραι στάσεως, ἡμέραι ὑπερστάσεως καὶ ἐπιστροφή ναύλου).

δ) Διατυπώσεις ἐκφορτώσεως καὶ παραλαβῆς:(ἐξόφλησις φορτωτικῆς, παραλαβὴ βάσει φορτωτικῆς, ἄδεια πρακτορείου, παραλαβὴ δι' ἐγγυητικῆς ἐπιστολῆς, ἐκπλήρωσις τελωνειακῶν διατυπώσεων, διαταχτικὰ παραδόσεις ἐμπορευμάτων, ἀποθήκευσις καὶ ἐκποίησις ἐμ)των πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ναύλου).

5. Ἐναέριοι μεταφοραὶ : Διατυπώσεις φορτώσεως καὶ ἐκφορτώσεως καὶ σχετικὰ ἔγγραφα.

6. Ταχυδρομεῖα, Τηλέγραφοι, Τηλέφωνα.

Σκοπὸς καὶ σημασία τούτων, Διεθνεῖς συμβάσεις, Ταχυδρομικὰ διατάξεις ἐνδιαφέρουσαι τὸν ἐμπορικὸν κόσμον.

α) Ταχυδρομεῖα :

1) Διαβίβασις ἐπιστολῶν, δεμάτων καὶ δειγμάτων : (ἀπλαι, συστημένοι καὶ κατεπεύγουσαι ἐπιστολαί, ἔναντι ἀποδείξεως παραλαβῆς, ἐπιστολαὶ δεδηλωμένης ἄξιας, βιβλιάρια

επιδόσεως επιστολῶν, δέματα, κανονική τούτων συσκευασία, βάρος, διαστάσεις καὶ περιβάλλυμα, ἐσωτερικοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀπλᾶ, συστημένα καὶ μετὰ δεδηλωμένης ἀξίας, δέματα ἐπὶ καταβολῇ ἀντιτίμου, δέματα παραδοτέα εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ παραλήπτου, κατεπίγοντα καὶ δέματα ἐλεύθερα τελωνειακῶν δασμῶν, δείγματα ἄνευ ἀξίας, πῖναξ καταβλητέων τελῶν εἰς τὰς ἄνωτέρω περιπτώσεις).

2) Ἄλλαι ὑπηρεσίαι ταχυδρομείου : Ὑπηρεσία ἐπιταγῶν καὶ ταμιευτηρίου.

Σημ. α' Ἐπίδειξις καὶ συμπλήρωσις τῶν σχετικῶν ἐντύπων εἰς πάσας τὰς ἄνωτέρω περιπτώσεις.

β) Τηλέγραφοι: Διαβίβασις τηλεγραφημάτων : (Τηλεγραφήματα ἐσωτερικοῦ, ἐξωτερικοῦ, ἀπλᾶ, ἐπείγοντα, συστημένα, ἀπάντησις πληρωμένη, ἀντιπαραβολή, πῖναξ καταβλητέων τελῶν, κρυπτογραφικά τηλήματα, κρυπτογραφικοὶ κώδικες, συμβολικαί, βραχυλογίαι (τηλ. διεύθυνσις κλπ.)

γ) Τηλέφωνα : Ἀστικά καὶ ὑπεραστικά συνεννοήσεις, Τηλεφ. κέντρα, συνδρομηταί.

Ε'. Περὶ Τελωνείων :

1) Τελωνεῖα, σκοπὸς τούτων, διάκρισις, τελωνειακὸν ἔδαφος, γραμμὴ, περίβολος, προσωπικὸν τελωνεῖου.

2) Τελωνειακοὶ δασμοὶ εἰσαγωγῆς, ἐξαγωγῆς καὶ μεταφορᾶς. Δασμολόγιον, (μέγιστοι, ἐλάχιστοι καὶ συμβατικοὶ δασμοί).

3) Τρόπος καθορισμοῦ δασμοῦ κατὰ βάρος (τελωνειακὸν ἀπόβαρον, πραγματικόν, ἀντιστάθμισις), κατ' ὄγκον, κατ' ἀξίαν, κατὰ τεμάχιον, μικτόν, κατὰ ποσότητα καὶ ἀξίαν.

4) Διάκρισις ἐμπ)των ἀπὸ τελωνειακῆς (ὑποκείμενα, ἀτελῆ, ἀπηγορευμένα).

5) Ἐκτελωνισμὸς εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων, διατυπώσεις, δηλωτικὸν εἰσαγωγῆς, διασάφησις εἰσαγωγῆς, ἔλεγχος ἐμπορεύματος, καταβολὴ δασμοῦ, ἄδεια ἐξόδου.

6) Ἐκτελωνισμὸς ἐξαγομένων ἐμπ)των, διατυπώσεις, δηλωτικὸν ἐξαγωγῆς, διασάφησις ἐξαγωγῆς, ἔλεγχος ἐμπορεύματος, καταβολὴ δασμοῦ, ἄδεια φορτώσεως.

7) Ἐκτελωνισμὸς μεταφερομένων ἐμπορευμάτων, διατυπώσεις ἀποστολῆς, διασάφησις μεταφορᾶς, ἔλεγχος ἐμπ)τος καταβολὴ δασμοῦ, διατυπώσεις παραλαβῆς.

8) Ἐκτελωνισμὸς διαμετακομιζομένων ἐμπορευμάτων. Διαμετακομῆσις εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικόν, διασάφησις διαμετακομῆσεως, ἐγγυολυτήριον.

9) Ἀποταμίευσις, διατυπώσεις ἀποταμιεύσεως, περιπτώσεις ἐπὶ τῶν ἐν ἀποταμιεύσει ἐμπ)των (αἴτησις ἀνα-

λώσεως, αναγνωρίσεως, εσωτερικής και εξωτερικής αποστολής ἐγγυολυτήριον, σημασία, πραγματική και εικονική).

10) Ἀζήτητα ἐμ)τα, δικαιώματα ὑπερημερίας, ἐκποίησις ἐμπορευμάτων.

11) Παρεπόμενοι φόροι και τρόποι καταβολῆς τούτων.

12) Τελωνειακαὶ ἀμφισβητήσεις και διαδικασία τούτων.

13) Λαθρεμπόριον, Ποιναί, Τελωνειακαὶ παραβάσεις.

14) Τελωνειακὴ στατιστική, δικαιώματα σχετικά.

15) Ἐλευθέρα ζώνη, ἐλεύθερος λιμὴν, σχετικοὶ διοικητικοὶ τούτων ὀργανισμοί.

Σημ. α' Ἐπίδειξις τῶν χρησιμοποιηθέντων εἰς τὰς ἀνω περιπτώσεις ἐγγράφων και συμπληρώσεις τούτων χάριν ἐμπεδώσεως).

ΣΤ') Παρὶ Γενικῶν Ἀποθηκῶν :

1. Σκοπὸς και σημασία αὐτῶν Ἡ προνομιούχος ἐν Ἑλλάδι Ἑταιρεία Γενικῶν Ἀποθηκῶν, διάτυπώσεις ἀποθηκεύσεως (αἴτησις ἀποθηκεύσεως, δελτίον εἰσαγωγῆς, τίτλοι ἀποθηκεύσεως, ἀπόδειξις ἀποθηκεύσεως και ἐνεχυρογράφων).

2. Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω ἐμπορευμάτων. Διαπραγματεύσεις ἐνεχυρογράφου.

3. Πώλησις τῶν ἐν ταῖς Γενικαῖς ἀποθήκαις ἐμπορευμάτων. Μερικὴ και ὀλικὴ ἀπόδοσις.

4. Δικαιώματα και ὑποχρεώσεις Γενικῶν Ἀποθηκῶν και ἀποθέτου. Κατάσχσεις και ἐκποίησης.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου και 1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

Ζ') 1. Ἐπιχειρήσεις : ὀρισμὸς, προϋποθέσεις ἰδρύσεως και ἀναπτύξεως : (ικανοποίησις ἀναγκῶν, δημιουργία ἀναγκῶν, ἀντικατάστασις ἀναγκῶν). Μελέτη τῶν οικονομικῶν συνθηκῶν τῆς περιφέρειας εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἔδρα ὑπάγεται και ἀνάλογος προσαρμογὴ τῆς ἐπιχειρήσεως.

2. Ἐπιχειρηματίας, ιδιότητες ἐπιχειρηματίου : (ὕγεια, θέλησις, ἐνεργητικότης, πρωτοβουλία, θάρρος εὐθυνῶν, ἀποφασιστικότης, ἔννοια καθήκοντος, γενικὴ και εἰδικὴ μόρφωσις, διοικητικὴ ἰκανότης).

3. Προσωπικόν, ἀντίστοιχοι ἀσχολίαι αὐτῶν. Ἡθικαὶ ἀρχαὶ αἵτινες πρέπει νὰ τηρῶνται.

4. Τύποι ἐπιχειρήσεων. Ἀτομικαί. Ἑταιρικαί. Α') Ἀτομικαί. Β') Ἑταιρεῖαι, Ἀστικαί, Ἐμπορικαί.

α') 'Ομόρρυθμος 'Εταιρεία (Ίδρυσις, εὐθῦναι ἑταίρων, καταστατικόν, πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα. 'Επιχειρήσεις εἰς ἃς προσαρμόζεται ὁ τύπος οὗτος).

β') 'Ετερόρρυθμος 'Εταιρεία, (Ίδρυσις, εὐθῦναι συνεταίρων. Καταστατικόν, πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα, ἐπιχειρήσεις εἰς ἃς προσαρμόζεται).

γ') Συμμετοχικαὶ 'Εταιρεῖαι. Εὐθῦναι ἑταίρων, ἐπιχειρήσεις εἰς ἃς προσαρμόζεται).

δ') 'Ανώνυμος 'Εταιρεία, ἱδρυσις, ὄργανα διοικήσεως, Γενικὴ Συνέλευσις, Διοικητικὸν Συμβούλιον, ἐλεγκταί. Περὶ μετοχῶν. Εἶδη μετοχῶν, ἔκδοσις μετοχῶν. Μερισματῶν ποδείξεις. Ἰδρυτικὸν τίτλον. Δικαιώματα τῶν κατόχων ἱδρυτικῶν τίτλων. Λόγοι προκαλοῦντες τὴν ἔκδοσιν καὶ χορήγησιν τῶν ἱδρυτικῶν τίτλων. 'Αποθεματικὰ κεφάλαια, διακρίσεις τούτων. Διάλυσις τῆς Α. Ε. Μετατροπὴ ἐπιχειρήσεως εἰς 'Ανώνυμον 'Εταιρείαν καὶ συγχώνευσις Α. Ε. Οἰκονομικὴ σημασία τῶν 'Ανώνυμων 'Εταιρειῶν. 'Επιχειρήσεις εἰς ἃς προσαρμόζεται ὁ τύπος οὗτος.

ε') 'Εταιρεῖαι περιορισμένης εὐθῦνης. Διατυπώσεις ἱδρύσεως. Τρόπος διοικήσεως. Οἰκονομικὴ σημασία τούτων.

στ') Συνεταιρισμοί : Κατηγορία τούτων. Περὶ τῶν ἐν 'Ελλάδι λειτουργούντων τούτων.

ζ') Οἰκονομικοὶ συνεταιρισμοί : Συνδικαῖα (Trust), Καρτέλ, Κατηγορίαι τούτων. Οἰκονομικὴ σημασία τούτων. Filiale (συγγενεῖς 'Εταιρεῖαι ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομικοῦ δεσμοῦ. Αἱ μὲν δημιουργήματα τῶν δέ).

Η') Περὶ δανείων :

1. Δημόσια, ἰδιωτικά. Τύποι διαφόρων δανείων (πάγια, κυμαινόμενα ἔντοκα γραμμάτια). Χρεωλυτικά, λαχειοφόρα. 'Εκούσια, ἀναγκαστικά, πατριωτικά).

2. 'Ομολογιακά. Τοκομερίδια. Εἶδη ὁμολογιῶν (ὀνομαστικά, ἀνώνυμα, εἰς ἐγγώριον νόμισμα, εἰς χρυσὸν) ἀπλαῖ, λαχειοφόροι, ὁμολογιακὰ συμμετοχῆς εἰς τὰ κέρδη). Διαφορὰ μετὰ τῶν ὁμολογιῶν καὶ μετοχῆς. Μετατροπὴ ὀνομαστικῶν ὁμολογιῶν εἰς ἀνώνυμους. Μεταβίβασις ὁμολογιακῶν.

3. 'Εκδοσις δανείων δι' ὁμολογιῶν. 'Εκδοσις διὰ δημοσίας ἐγγραφῆς. 'Εκδοσις τῆ μεσολαβήσει τραπεζῶν. Τιμὴ ὀνομαστικῆ, τιμὴ ἔκδοσεως. Περιπτώσεις σχετικαὶ (εἰς τὸ ἄρτιον, ὑπὸ τὸ ἄρτιον, ὑπὲρ τὸ ἄρτιον).

4. 'Απόσβεσις δανείου. 'Απόσβεσις διὰ κληρώσεως. 'Απόσβεσις δι' ἐξαγορᾶς τῶν ὁμολογιῶν. Διακρίσεις τῆς ἀπο-

σβέσεως ὡς πρὸς τὸν ἐνεργοῦντα αὐτὴν (ἄμεσος, ἔμμεσος).

5. Μετατροπὴ δανείων (ἄμεσος-ἔμμεσος).

Θ') Περὶ νομίσματος καὶ συναλλάγματος :

1. Γενικὰ περὶ νομίσματος, χρησιμότης, χρησιμοποίη-
θέντα ἀγαθὰ.

2. Μεταλλικὸν νόμισμα, ιδιότητες, κοπὴ νομίσματος,
τίτλος, νομισματικὴ μονάς καὶ νομισματικὸν σύστημα (μονο-
μεταλλισμός, διμεταλλισμός).

3. Χαρτονόμισμα, τραπεζογραμμάτια, νόμιμος κυκλοφο-
ρία τραπεζογραμμάτων, ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία τραπεζο-
γραμμάτων.

4. Συναλλαγματικὴ τιμὴ, συνάλλαγμα ἐξωτερικοῦ, δια-
πραγματεύσεις συν)τος, διακυμάνσεις τῆς τρεχούσης τιμῆς
συν)τος. Λίτινα. Ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν τιμῶν τῶν ἐμπορευμά-
των καὶ γενικῶς τῶν ἐπιχειρήσεων. (Ταῦτα πάντα κατὰ τρό-
πον σύντομον καὶ ἀπλοῦν).

Γ'. Περὶ Ἀγορῶν καὶ Χρηματιστηρίων :

1. Αἶθουσα πληστειριασμοῦ, ἀγοραὶ, ἐμπορικαὶ πανη-
γύρεις, χρηματιστήρια. Κατηγορίαι τούτων.

2. Χρηματιστήρια ἐμπορευμάτων : - Διοικήσις (διοικη-
τικὴ ἐπιτροπὴ, ἐπιτροπὴ διαιτησιῶν καὶ γνωμοδοτικὴ ἐπι-
τροπὴ). Μεσῖται Χρηματιστηρίου. Χρηματιστηριακὰ πρά-
ξεις, χρηματιστηριακὰ πράγματα, ἀγοραὶ ἄνευ προθεσμίας καὶ
ἐπὶ προθεσμία, τύποι συμφωνητικῶν, περὶ καταχωρήσεων
τῶν πράξεων, δελτίον χρηματιστηρίου, διαιτησία.

3. Χρηματιστήρια ἄξιῶν. τὸ χρηματιστήριον Ἀθηνῶν,
Διοικήσις (διοικητικὴ ἐπιτροπὴ, Κυβερνητικὴ ἐποπτεία, χρη-
ματιστηριακὰ δικαστήρια, εἰδικὸν συμβούλιον χρηματιστη-
ρίων ἄξιῶν). Πρόσωπα (χρηματισταί, μεσῖται, ἐκφωνηταί,
ἀντικρυσταί). Χρηματιστηριακὰ πράγματα, χαρακτηριστικαὶ
πράξεις (τοῖς μετρητοῖς, ἐπὶ προθεσμία, ἐπὶ δῶρφ καὶ εἶδη
τῶν πράξεων ἐπὶ δῶρφ). Δελτίον τιμῶν, ἐκκαθάρισις χρε-
ματιστηριακῶν πράξεων, γραφεῖον ἐκκαθάρσεως.

Σύμβασις μεταφορᾶς. Βιβλία χρηματιστῶν, μεσιτικὰ δι-
καιώματα καὶ τέλη χρηματιστηριακῶν συμβάσεων.

4. Συμφηφιστικὰ γραφεῖα.

ΙΑ'. Περὶ ἀσφαλειῶν :

1. Σύμβασις ἀσφαλείας καὶ στοιχεῖα ταύτης (ἀσφάλι-
στρα, ἀσφαλιστήριον, πρόσωπα).

2. Διάκρισις ἀσφαλειῶν : Γ'. Ἀσφάλεια πραγμάτων. Κυ-
ριώτεροι κλάδοι αὐτῶν (πυρὸς, θαλάσσης, γεωργικῶν προϊόν-
των, ἐμπορικῶν πιστώσεων).

α) Θαλάσσιαι ἀσφάλειαι : Ἀσφαλιστικὸν συμβόλαιον,

πιστοποιητικὸν ἀσφαλείας, ἢ οἱ ἀσφαλειῶν (ἐλεύθερα γενικῆς ἀβαρίας, ἐλεύθερα ἢ μετὰ εἰδικῆς ἀβαρίας, κατὰ παντός κινδύνου, κατὰ κλοπῆς καὶ ρήξεως, κατὰ ροῆς καὶ θραύσεως, ἀνοικτὴ ἀσφάλεια, πρόσθετος πρᾶξις).

β) Περί ἀβαριῶν (γενικῶν, μερικῶν) καὶ τρόπος διακωνισμού τῶν.

γ) Ἰδρύματα σχετικὰ : (Lloyd veritas).

Π'. Ἀσφάλεια προσώπων : Σχετικοὶ κλάδοι (ἀσφάλεια ζωῆς, ἀτυχημάτων, ἀσθeneιδῶν, γήρατος). Ἀντασφάλεια.

3. Αἱ ἀσφαλιστικαὶ ἐταιρεῖαι ἐν Ἑλλάδι.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ.

(2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου καὶ 1 ὥρα ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους)

ΙΒ'. Περί Βιομηχανίας :

1. Ἐννοια βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας.

2. Διάκρισις ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν.

3. Ἐφευρέσεις (βιομηχανικὰ σήματα) καὶ προστασία αὐτῆς.

4. Προϋποθέσεις ἰδρύσεως βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ἐντιμὸ τόπῳ. (Κεφάλαια, πρῶται ὕλαι, ἐργατικαὶ χεῖρες). Προστατευτικοὶ νόμοι καὶ προστατευτικοὶ δασμοὶ ἐν Ἑλλάδι.

5. Οἱ κυριώτεροι κλάδοι βιομηχανίας ἐν Ἑλλάδι καὶ αἱ συνθήκαι, ὑφ' ἃς ὑφίστανται καὶ λειτουργοῦν.

ΙΓ'. Περί Τραπεζῶν :

1. Τράπεζαι καὶ οἰκονομικὴ σημασία αὐτῶν.

2. Ἔργασια Τραπεζῶν, καταθέσεις, εἶδη καταθέσεων, προεξοφλήσεις καὶ προκαταβολαὶ ἐναντι γραμματίων. Δάνεια καὶ ἡγγυημένοι λογαριασμοὶ ἐπὶ ἐνεχύρῳ (χρεώγραφα, ἐμπορευμάτων, ἐνεχυρογράφων, γεωργικῶν ἐνεχυρογράφων, πλασματικῶν ἐνεχ. καπνοῦ, ἐλαίου, τιμαλφῶν ἀντικειμένων). Ἀνοικτοὶ τρεχούμενοι λογαριασμοί. Προκαταβολαὶ ἐναντι φορτωτικῶν, ἐνέγγυροι πιστώσεις, Δάνεια καὶ ἡγγυημένοι ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων (ἀστικῶν κτημάτων, ἀγροτικῶν κτημάτων, βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων, πλοίων). Ἐγγυητικαὶ ἐπιστολαί, Πολιτικὴ καταθέσεων καὶ χορηγήσεων.

Μεταφορὰ χρήματος, ἔκδοσις καὶ πληρωμὴ ἐπιταγῶν, Ταχυδρομικαὶ καὶ τηλεγραφικαὶ ἐντολαί, Πιστωτικαὶ ἐπιστολαί, Ἀγορὰ χρεωγράφων, Ἀγοραπωλησιαὶ συν)τος. Εἴσπραξις ἀξιῶν διὰ λ)σμὸν τρίτων, φύλαξις τίτλων. Ἐνοικίσις χρηματοκιβωτίων, παροχὴ πληροφοριῶν κλπ.

3. Διάκρισις τραπεζῶν (Ἐμπορικαὶ ἢ προεξοφλητικαί, κερδοσκοπικαί, βιομηχανικῆς πίστεως, κτηματικῆς πίστεως, γεωργικῆς πίστεως, ναυτικῆς πίστεως, ἐκδόσεως δανείων, Ἐκδοτικά).

4. Ἱστορικὴ ἐξέλιξις τῶν κυριωτέρων τραπεζιτικῶν ἰδρυμάτων ἐν Ἑλλάδι (Ἐθνικὴ Τράπεζα, Κτηματικὴ Τράπεζα, Ἀγροτικὴ, Ἐκδοτικὴ καὶ ἄλλαι).

ΙΔ'. Γενικαὶ ἄρχαι Διοικήσεως καὶ ὀργανώσεως Ἐπιχειρήσεων.

Α') Ἡ ἐπιχειρήσις καὶ αἱ λειτουργίαι τῆς :

1. Γενικὰ περὶ ἐπιστημονικῆς ὀργανώσεως τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τῆς σημασίας τῆς. (Ἡ εἰσαγωγὴ τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου εἰς τὴν διερεύνησιν τῶν οικονομικῶν φαινομένων. TAYLOR, FAYOL. Σημεριναὶ κατευθύνσεις, ὄρισμός τῆς ὀργανώσεως).

α) Διοικητικὴ (πρόβλεψις, ὀργανώσεις, διοικήσις, συντονισμός, ἔλεγχος, Ἀρχαὶ καὶ μέσα διοικήσεως, προϋπολογιστικοὶ ἔλεγχοι, εἰς ἓν μάθημα).

β) Οἰκονομικὴ (ἀποδοτικὴ ἐπιχειρήσεως, Κεφάλαια πάγια. Κεφάλαια κυκλοφοροῦντα, ἀναλογία των, χρήσις κεφαλαίων ἐπιχειρήσεως. Χρήσις κεφαλαίων τρίτου καὶ μορφὴ δανεισμοῦ. Διαθέσιμα κεφάλαια (στοιχεῖα καὶ δημιουργία τούτων). Ἀποθέσεις (οἰκονομικὴ, βιομηχανικὴ). Οἰκονομικὴ πρόγνωσις : (θεωρία τῶν οικονομικῶν κρίσεων). Φύσις οἰκονομίας συγχωρίας, Ἰδρύματα οἰκονομικῆς διαγνώσεως. Ἐκτασις οἰκονομικῆς προγνώσεως (εἰς τρία μαθήματα).

γ) Τεχνικὴ (Γενικαὶ ἄρχαι. Καταμερισμός καὶ εἰδίκευσις, Τυποποιήσις, συνεχὲς τῆς ἐργασίας, προσαρμογὴ εἰς τὰς νεωτέρας μεθόδους) (εἰς ἕμισυ μάθημα).

δ) Ἐμπορικὴ (Ἀποστολὴ τῆς ἐν τῇ ἐπιχειρήσει. Προμήθεια πρώτων ὑλῶν καὶ ἐμπορευμάτων. Προσδιορισμός τῆς δυναμένης νὰ διατεθῇ ποσότητος ἐμπορευμάτων, Διάθεσις αὐτῶν. Κλάδοι ταύτης (1)2 μάθημα).

ε) Λογιστικὴ (καταγραφή καὶ διεξηγήσεις τῶν οικονομικῶν πράξεων, ἔλεγχοι διαχειρίσεως καὶ αποτελεσμάτων, Προβλέψεις).

στ') Ἀσφαλείας (προφύλαξις ἀτόμων, διαφύλαξις ἀγαθῶν ἐναντι τῶν συναφῶν εἰς πᾶσαν ἐπιχείρησιν κινδύνων, ἐγκατάστασις ἀσφαλείας, μηχανήματα ἐλέγχου, φύλακες, Νομικὸς σύμβουλος).

Β') Ἡ ὀργάνωσις τοῦ γραφείου ἐπιχειρήσεως :

1. Τὸ γραφεῖον : (ὄρισμός, κατηγορία ἐργασιῶν γραφείου, προβλήματα ὀργανώσεως γραφείου (γενικότητες), Διαρρυθμίσεις χώρου καὶ ἐπιπλώσεως, ἐγκαταστάσεις ἀπὸ ἀπόψεως φωτισμοῦ, ἀερισμοῦ, θερμάνσεως, ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ τῆς ἐπιχειρήσεως (γραπτή, προφορική, διαβίβασις ἐγγράφων).

2. Μηχανήματα καὶ ἐπιπλα γραφείου : α) Μηχανήματα Γραφομηχαναί, στενοτυπικαί, ἀριθμομηχαναί, λογιστικαί, στατιστικαί μηχαναί, μηχανήματα σχετικὰ μὲ τὴν ἐπικοινωνίαν, ἀλληλογραφίαν καὶ μεταφορὰν ἐγγράφων (τηλέφωνα, τηλέτυπα, ἀποτυπωτικαί μηχαναί, μηχανήματα διευθύνσεων, σφραγιστικαί καὶ ἀποσφραγιστικαί μηχαναί, κλπ.) β) Ἐπιπλα γραφείου, ἐπιπλα ταξιθετήσεως.

3. Τὸ ἐγγράφον : (Ἡ σημασία του ἐν τῇ ἐπιχειρήσει, δημιουργία καὶ κυκλοφορία του. Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐνιαίου καὶ τῶν πολλαπλῶν ἀντιτύπων).

Γ'. Αἱ ὑπηρεσίαι τῆς ἐπιχειρήσεως (ὡς ὄργανα τῶν λειτουργιῶν αὐτῆς) :

1. Γραμματείας.

1. Ἡ σημασία τῆς ἐν τῇ ἐπιχειρήσει ὡς συνδέσμου τῶν ὑπηρεσιῶν.

Εἰδικὴ ἀρμοδιότης τῆς. (Ἀλληλογραφία, διεκπεραίωσις, ἀρχεῖον).

2. Κατηγορίαι ἐγγράφων ἀλληλογραφίας, παραλαβή, πρωτοκόλλησις, Χαρακτηρισμός, ἐνέργεια, δακτυλογράφησις, διεκπεραίωσις, ὑλικά ἀλληλογραφίας.

3. Ταξινόμησις καὶ ταξιθέτησις (ὄρισμός, στοιχεῖα μεθόδου ταξιθετήσεως, τάξεις καὶ τρόποι ταξιθετήσεως). Ταξιθέτησις ἀλληλογραφίας, ἀτομικὸς φάκελλος. Τὰ δελτία (fiches) καὶ τὰ συστήματα ταξιθετήσεως τῶν.

4. Ἀρχεῖον (τρεχούσης χρήσεως, προσωρινῶν γενικῶν ἀρχεῖον). Ταξιθέτησις βιβλίων.

II. Προσωπικοῦ :

1. Ὁ ἀνθρώπινος παράγων ἐν τῇ ἐπιχειρήσει : Ἐπαγγελματικὴ κατεύθυνσις, δοκιμασία, πρόσληψις, ἐκπαίδευσις, προαγωγή, ποιναί, περὶ ἀντιμισθίας (ὄρισμός, εἶδη). Κοινωνικά ἔργα.

III. Ἄγορῶν.

1. Σημασία καὶ ἀρμοδιότης.

2. Πολιτικὴ ἀγορῶν : (Ποιότης, προθεσμία, τιμὴ), στάδια πορείας ἀγορῶν, συλλογὴ στοιχείων, σύγκρισις, ἀνάθεσις, παραγγελίας, ἐκτέλεσις (ἐλεγχος καὶ παραλαβὴ ὑλικοῦ).

3. Τεχνική διαδικασία (αίτησις αγορᾶς, ἐντολή αγορᾶς), πληρωμὴ ὕλικῶν.

4. Διαχειρίσεις ἀποθηκῶν (διάταξις, καθορισμὸς ὀνομασίας, σύμβολα. Προσδιορισμὸς τοῦ ἀποθέματος (στόκ). Ἡ ἀρχὴ τῆς διακοῦς ἀπογραφῆς inventaire permanent. Κίνησις ὕλικῶν (ἀπὸ ἀπόψεως ποσότητος καὶ τιμῆς). Εἰσαγωγὴ ἐξαγωγὴ.

IV. Πωλήσεων.

1. Γενικά :

α) Σημασία.

β) Ψυχολογία τῶν πωλήσεων, γνῶσις τοῦ ἐμπορεύματος. Πρόκλησις ἐνδιαφέροντος, γένεσις ἐπιθυμίας, μετατροπὴ εἰς ἀνάγκην, ἀπόφασις αγορᾶς, διατήρησις πελατείας.

γ) Προβλήματα πωλήσεως : 1) ἀπὸ ἀπόψεως τιμῆς πωλήσεως (ποιότητος καὶ ὑψηλαὶ τιμαί, εὐθυναὶ τιμαί) 2) διαμέσων πωλήσεως (ἐν κατάστημα, δίκτυον ὑποκαταστημάτων, διὰ ταξιδιωτῶν δι' ἀντιπροσώπων κλπ. 3) εἶδους πελατείας (μεταπωληταί, μεταποιηταί, ἀπ' εὐθείας καταναλωταί).

δ) Πολιτικὴ πωλήσεων : (πρόγραμμα, πολιτικὴ διανομῆς, ἀνάλυσις αγορᾶς, μέτρησις ἰκανότητος ἀπορροφῆσεως, προσδιορισμὸς πιθανότητος πωλήσεως, συναγωνισμὸς, συναγωγὴ ἐφαρμοστέων μεθόδων).

ε) Τεχνικὴ διαδικασία : παραγγελία, ἐκτίμησις πιστωτικοῦ ὀρίου, ἐντολὴ πωλήσεως, διαβίβασις, ἐκτέλεσις, ἀποστολὴ, τιμολόγησις).

στ) Πώλησις δι' ἀλληλογραφίας, πώλησις διὰ δόσεων, μέθοδος εἰσπράξεως.

2. Πωληταὶ καὶ τεχνικὴ πωλήσεως.

α) Τύποι πωλητῶν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως φύλου, ἡλικίας, φυσικῆς καταστάσεως, ἀγωγῆς καὶ μορφώσεως.

β) Εἰδικαὶ κατηγορίαι πωλητῶν (ἀναλόγως τοῦ ἀντικειμένου πωλήσεως).

γ) Γενικά προσόντα (ἐργατικότης, εὐγένεια, ψυχραιμία, βλαθεὶα γνῶσις τοῦ ἐμπορεύματος, εὐχέρεια ὑπολογισμοῦ ἀπὸ μνήμης, ἀρτία γλωσσικὴ κατάρτισις κλπ.).

δ) Τύποι πελατῶν (ἢ αγοραστῶν) ἀπὸ ἀπόψεως φύλου, ἡλικίας, ἀγωγῆς καὶ μορφώσεως.

ε) Ἐπικοινωνία τοῦ πωλητοῦ πρὸς τὸν πελάτην : (ἀμεσος, ἔμμεσος).

στ) Τεχνικὴ διαπραγματεύσις μεταξὺ πωλητοῦ καὶ αγοραστοῦ (προπαρασκευῆ, προσφορὰ ἐμπορεύματος, ἐπι-

χειρωνατολογία, αντιρρήσεις αγοραστοῦ, τερματισμὸς τῆς διαπραγματεύσεως).

V. Διαφημίσεως :

1. Ὅρισμός καὶ σημασία διαφημίσεως.

2. Γενικαὶ ἀρχαὶ διαφημίσεως.

3. Μέθοδοι διαφημίσεως :

α) Ἀγγελία. Ἐκλογή ἐντύπων πρὸς δημοσίευσιν ἀγγελιῶν (ἐφημερίδες, περιοδικά, ἐμπορικὸι ὁδηγοί).

β) Τοιχοκολλήσεις. (Κεντρικαὶ ὁδοί, αἰθούσαι συγκεντρώσεων, μέσα μεταφορῶν).

γ) Φωτεινὰ προβολαί. (Μέρη εἰς ἃ ἐκτίθενται αὐταί).

δ) Ἔτερα μέσα διαφημίσεως (εἰς προθήκας κλπ. Ἐγκύκλιαι ἐπιστολαί).

4. Ἀποτελέσματα καὶ ἔλεγχος τῶν διαφημίσεων.

ΙΕ. Ἰδρύματα συμβάλλοντα εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἐμπορίου :

1. Διοικήσις ἐν γένει. Ὑπουργεῖα Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, Οἰκονομικῶν, Γεωργίας.

2. Γενικὴ στατιστικὴ ὑπηρεσία.

3. Ἐμπορικὸι σύλλογοι.

4. Ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια (ἐμπορικὰ, βιομηχανικά, ἐπαγγελματικά, γεωργικά). Σκοπός, ὀργάνωσις τῶν διατιθησά ἐπιμελητηρίων, διεθνὲς ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον (μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν γίνονται χάριν ἐμπεδώσεως καὶ ἀσκήσεις γραπτὰ ἀναφερόμεναι εἴτε εἰς τὴν ἐγγραφήν ἐπωνυμίας τινὸς εἴτε εἰς τὴν διαδικασίαν περιπτώσεως τινὸς ἐμπορικῆς διαφορᾶς διευθετουμένης διὰ δικαιοσύνης, δειγματοληψίας, πραγματογνωμοσύνης).

5. Προξενεῖα, ἐμπορικὸι ἀκόλουθοι, ἐμπορικὸι σύμβουλοι.

6. Ἐμπορικὰ μουσεῖα, ἐκθέσεις.

7. Ἐμπορικὴ καὶ τεχνικὴ ἐκπαίδευσις.

8. Ἀνώτατον οἰκονομικὸν συμβούλιον.

9. Συμβούλιον ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Ὁ καθηγητὴς εἰσάγει τοὺς μαθητὰς εἰς τὰ τῆς ὀργάνωσεως καὶ τῶν τρόπων διεξαγωγῆς τοῦ καθ' ὅλου ἐμπορίου κατὰ τρόπον ὅσον ἐνεστὶν ἀπλοῦν καὶ πρακτικὸν στηριζόμενος εἰς παραδείγματα πρόσφορα ἐκ τῆς πράξεως λαμβανόμενα. Τοιοῦτοτρόπως ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τοῦτου δὲν πρέπει κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἐξαντλήται εἰς θεωρητικὴν διδασκαλίαν καὶ ἀπομνημόνευσιν ὁρισμῶν καὶ ὑποδιαίρεσεων ἀλλὰ

νά καθίσταται ζωντανή διά συνεχῶν ἐνδείξεων τῆς ἐμπορικῆς πραγματικότητος ὡς λ.χ. δι' ἐπεξηγήσεως ἐποπτικῶν μέσων ἐκ τῆς πράξεως εἰλημμένων καὶ διὰ γραπτῶν ἀσκήσεων καθ' ἃς χρησιμοποιοῦνται ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν ἀντίστοιχα ἔντυπα.

2. Μετὰ τὴν τοιαύτην τμηματικὴν τῆς ὅλης ὕλης ἐξάντλησιν ὁ διδάσκων φροντίζει κατὰ τὴν ἐπανάληψιν καὶ κατὰ τὴν γραπτὴν τῶν μαθητῶν δοκιμασίαν νά διδῇ εὐκαιρίαν εἰς τῷ ἐμπορίῳ ἐφαρμοζομένης τεχνικῆς, διὰ τῆς χρησιμοποιοῦσεως τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν διαφόρων οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν, ὡς ἀπαιτεῖ ταύτην ἡ πρακτικὴ τοῦ ἐμπορίου.

3. Ὁ διδάσκων ἠφείλει ἀφ' ἑτέρου νά ἐξετάζῃ λεπτομερέστερον πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ τοπικὸν ἐμπόριον τῆς περιφερείας ἐν ἧ ἔδρῳ εἴη ἡ σχολὴ ἐξαίρων ἰδίᾳ τὸν ἐπικρατέστερον κλάδον ἐμπορίου τῆς περιφερείας ταύτης ἐπεξηγῶν ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τοὺς τρόπους τῆς διεξαγωγῆς τοῦ κλάδου τούτου (ὡς λ.χ. ἐν Πάτρας τὰ τοῦ σταφιδεμπορίου, ἐν Καλάμῃς ἐπὶ πλεόν τὰ τοῦ ἐμπορίου τῶν σύκων, ἐλαίων, ἐν Καβάλλᾳ τὰ τοῦ ἐμπορίου τῶν καπνῶν, ἐν Σάμῳ ἐπὶ πλεόν τὰ τοῦ ἐμπορίου τῶν οἴνων, καπνῶν καὶ βυρσοδεψεῖα κλπ.).

4. Ὅσῳκις δὲ γίνεται λόγος περὶ ὀργανώσεων τῆς ἀλλοδαπῆς δέον ὁ διδάσκων νά στηρίξῃ τὴν σχετικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐπὶ παραβολῆς τῶν ὀργανισμῶν τούτων πρὸς ἀναλόγους τοιοῦτους τοῦ ἐξωτερικοῦ.

5. Ὁ διδάσκων μετὰ τὴν ἐξάντλησιν ἐνὸς πλήρους κεφαλαίου δέον νά διενεργῇ πρόχειρον γραπτὴν δοκιμασίαν τῶν μαθητῶν ἐπὶ τῶν κυριωτέρων σημείων τῆς ὕλης τοῦ κεφαλαίου τούτου. Κατὰ τὴν δοκιμασίαν ταύτην ὁ καθηγητῆς, θέτει ὡς βάσιν ἐν παράδειγμα ἐκ τῆς πραγματικότητος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἱ μαθηταὶ στηριζόμενοι θά λύσωσι τὸ προτεινόμενον ζήτημα, συντάσσοντες ἀπαραιτήτως πάντα τὰ πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο σχετιζόμενα ἐμπορικὰ ἔγγραφα.

Ἴνα οἱ μαθηταὶ ἐθισθῶσιν εἰς τὴν τοιαύτην τῶν ζητημάτων ἐπίλυσιν, συνιστᾶται, ὅπως ὁ καθηγητῆς ὀρίζει ἀπαξ κατὰ δεκαπενθήμερον εἰδικὴν ὥραν ἐκ τοῦ χρόνου διδασκαλίας τῆς Ἐμποριολογίας, καθ' ἣν οἱ μαθηταὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν καὶ συνεργασίαν αὐτοῦ λύσωσι τοιαῦτα ζητήματα μετὰ πλήρη καὶ συστηματικὴν σύνταξιν τῶν ἐν τῷ προκειμένῳ θέματι ἐμφανιζομένων ἐγγράφων.

6. Εὐνόητον ὅτι ὁ διδάσκων πρέπει νά θεωρῇ ἐκ τῶν κυριωτέρων μελημάτων τοῦ τὴν ἐμπνευσιν ἐνδιαφέροντος καὶ λύσεως τῶν μαθητῶν πρὸς τὰ ἐμπορικὰ ἐπαγγέλματα.

7. Χάρην πληρεστέρας ἐμπεδώσεως τῶν διδασκουμένων πρέπει νὰ γίνωνται ἐπισκέψεις τῶν μαθητῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ διδάσκοντος εἰς ἀξιόλογα ἐμπορικὰ καταστήματα, ἐργαστᾶσια, τραπεζίτας, τελωνεῖα, σιδηροδρόμους, χρηματιστήρια, Γεν. Ἀποθήκας κλπ. ἐὰν δὲ αἱ συνθήκαι ἐπιτρέπουσι τοῦτο, εἶναι δυνατόν αἱ ἐπισκέψεις αὗται νὰ συνδυάζωνται μὲ τὰς ἀναλόγους τοῦ μαθήματος τῆς ἐμπορευματολογίας καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰς τεχνικὰς ἐπιχειρήσεις.

8. Ὁ διδάσκων ἔχει καθήκον ἐν συνεννοήσει καὶ πρὸς τὸν Διευθυντὴν τῆς Σχολῆς νὰ καταρτίξῃ κατάλληλον συλλογὴν ἐποπτικῶν διδακτικῶν μέσων καὶ νὰ πλουτίξῃ αὐτὴν ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος. Ἐν τῶν πολλῶν πρὸς τοῦτο καταλλήλων μέτρων εἶναι καὶ τὸ ἑξῆς. Θὰ παραλαμβάνονται ἀντίτυπα τῶν διαφόρων ἐντύπων ἅτινα χρησιμοποιοῦνται παρ' ἐκάστη ἀξιολόγῳ ἐπιχειρήσει, εἴτε τῆς ἑδρας τῆς σχολῆς εἴτε καὶ ἀλλοῦ καὶ θὰ ἐπικαλλῶνται ἐπὶ καταλλήλων πινάκων ἐκ χαρτονίου φερόντων ἐπὶ κεφαλῆς τὴν τίτλον τῆς ἀντιστοίχου ἐπιχειρήσεως. Οὕτω λ. γ. θὰ καταρτισθῶσιν α) πίναξ τῶν ἐντύπων τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, β) ὅμοιος τῶν ἐντύπων ἄλλης Τραπεζῆς, γ) ὅμοιος τῶν ἐντύπων ἐξαγωγικῶν οἰκῶν καὶ ἄλλων καταστημάτων, δ) ὅμοιος τῶν ἐντύπων εἰσαγωγικῶν, ε) ἐπίσης ὅμοιος τῶν ἐντύπων ταχυδρομείου, τελωνείου, Γεν. Ἀποθηκῶν Χρηματιστηρίου κλπ.

II. ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ.

A'. Σκοπὸς.

Διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κύκλῳ τῆς Ἐξαταξίου Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς ἐπιδιώκεται ἐπίσης ἢ ὑπὸ τῶν μαθητῶν κατανόησις τῶν ἀρχῶν τῆς Λογιστικῆς καὶ ἐπιπροσθέτως ἢ ἀσκήσις τῶν σπουδαστῶν εἰς τὴν ὀρθὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν ταύτης εἰς τὴν λογιστικὴν ὀργάνωσιν οἰασδήποτε ἐπιχειρήσεως. Συγχρόνως καταβάλλεται προσπάθεια, διὰ τῆς λειτουργίας Πρακτικοῦ γραφείου νὰ λάβωσιν οἱ μαθηταὶ πλήρη γνῶσιν τοῦ τρόπου τῆς ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν ἐκάστης ἐπιχειρήσεως καὶ ἰδίᾳ τῆς λογιστικῆς ὑπηρεσίας.

B'. Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα).

1. Ἐπανάληψις τῆς διδαχθείσης ὕλης ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ δι' ἐπεξεργασίας μιᾶς συντόμου λογιστικῆς μονογρα-

φίας ἐμπορικοῦ οἴκου μετὰ τῶν σχετικῶν βοηθητικῶν βιβλίων (ἀποθήκης, χρεωστῶν, πιστωτῶν, λήξεως γραμματίων, εἰσπρακτέων, πληρωτέων).

2. Ἐπὶ εὐκαιρία γίνεται ἡ μαθηματικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀνάλυσις τοῦ ἰσοζυγίου.

3. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ γίνεται ἡ διάκρισις τῶν λογιστικῶν ἐγγραφῶν εἰς ἀρχικὰς, ἐνδιαμέσους καὶ τελικὰς.

4. Πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν διδασκόντων καὶ ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὰς τελικὰς ἐγγραφὰς προτείνονται πρὸς λύσιν σχετικαὶ λογιστικαὶ ἀσκήσεις βασιζόμεναι εἰς τὰ στοιχεῖα προσωρινῆς ἰσοζυγίου καὶ ἀπογραφῆς. Ἐπίσης προτείνεται ἀσκήσεις ἀρχικῶν ἐγγραφῶν, βασιζόμεναι εἰς τὰ στοιχεῖα ἀρχικῆς ἀπογραφῆς, μετὰξὺ δὲ τούτων περιλαμβάνεται καὶ ἡ περίπτωσις τῆς ὀργανώσεως λογιστικῶν βιβλίων ἐπιχειρήσεως στερουμένης τοιούτων ἢ ἐχούσης ἀτελεῖ τοιαῦτα.

5. Ἐπὶ εὐκαιρία εἴτε τῆς αὐτῆς μονογραφίας εἴτε καὶ εἰδικῶν ἀσκήσεων γίνεται ἀνάπτυξις (πάντως συνοπτικῶς) τῶν ἐξῆς λογαριασμῶν: «Ἀπόσβεσις ἐπίπλων, ἐπισφαλῶν χρεωστῶν», «Προκαταβολαὶ ἐξόδων», «Πληρωτέα ἐξοδα», «Τόκοι δεδουλευμένοι» κλπ.

6. Λογιστικαὶ ἐγγραφαὶ ἀφορῶσαι διόρθωσιν λογιστικῶν σφαλμάτων.

7. Μεθοδικὴ ἀνάπτυξις τῶν διαφόρων τρόπων τηρήσεως τοῦ λογαριασμοῦ («Ἐμπορευμάτα»). Διάφορα σχεδιαγράμματα λογαριασμῶν ἀποθήκης, Ἀποτίμησις ἐμπορευμάτων καὶ σχετικαὶ τελικαὶ ἐγγραφαὶ τῶν λογαριασμῶν ἐμπορευμάτων. Ἐφαρμογαὶ τούτων ἐπὶ καταλλήλων συντόμων ἀσκήσεων εἰς τὰς ὁποίας ἐμφανίζονται αἱ συνθέςτεροι περιπτώσεις κινήσεως ἐμπορευμάτων καταστήματος λειτουργοῦντος δι' ἴδιον λογαριασμόν. (Ἄγοραί, πωλήσεις, ἐξοδα παραλαβῆς, ἐξοδα ἀποστολῆς, ἐπιστροφαὶ ἐμπορευμάτων παρὰ πελατῶν ἐπιστροφαὶ τοιούτων εἰς προμηθευτάς, ἐνδεχόμεναι μεταγενέστεραι ἐκπτώσεις κλπ.).

8. Μεθοδικὴ ἀνάπτυξις τῆς τηρήσεως τοῦ λογαριασμοῦ α) εἰς ξένον νόμισμα καὶ β) εἰς ξένον καὶ ἐθνικὸν νόμισμα. Ἐφαρμογὴ τῶν ἐν τῇ πράξει ἀντιστοιχῶν μεθόδων.

9. Λογιστικὴ παραγγελιοδοχικῶν ἐπιχειρήσεων (ἄγορᾶς καὶ πωλήσεως). Σχετικαὶ ἀσκήσεις α) ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ παραγγελιοδόχου καὶ β) ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ παραγγελέως. Σύνταξις τῶν διαφόρων ἐμφανιζομένων ἐγγραφῶν καὶ ἐπιστολῶν.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου καὶ 4 ὥραι ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους σχολικοῦ ἔτους.

Α' Λογιστική (2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα καθ' ὅλον τὸ σχολικὸν ἔτος).

1. Διάκρισις τῶν λογιστικῶν βιβλίων ἐπιχειρήσεως εἰς κατηγορίας. (Ἀναλυτικά, βιβλία τάξεως, συνθετικά).

2. Διάκρισις λογιστικῶν βαθμίδων τοῦ διπλογραφικοῦ συστήματος ἀναλόγως τῶν τηρουμένων βιβλίων κατ' αὐτάς. Ἐνδειξις τῶν κυριωτέρων τούτων.

3. Εἰδικὴ ἐξέτασις τοῦ συγκεντρωτικοῦ συστήματος. Βιβλία τηρούμενα κατ' αὐτό, σχέσεις συνδέουσαι ταῦτα πρὸς ἄλληλα καὶ ἀρχαὶ ἐφ' ὧν αὐταὶ στηρίζονται. Διασάφησις καὶ ἐμπέδωσις τούτων δι' ἐπεξεργασίας συντομωτάτης λογιστικῆς μονογραφίας ἐμπορικοῦ οἴκου.

4. Εἰδικὴ ἐξέτασις τοῦ Ἀμερικανικοῦ συγκεντρωτικοῦ συστήματος (Ἡμερολογιοκαθολικὸν) καὶ ἐφαρμογὴ ἐπὶ συντόμου λογιστικῆς ἀσκήσεως.

5. Ἀντικατάστασις τῶν φύλλων ἐλέγχου καὶ ἀναλύσεως ἐν τῷ συγκεντρωτικῷ συστήματι διὰ δημιουργίας Ἀναλ. Ἡμερολογίων φερόντων τὰς ἀναγκαίας ἀναλυτικὰς στήλας. Ἐφαρμογὴ διὰ συντόμων ἀσκήσεων.

6. Ἐξέτασις τῆς περιπτώσεως καταστήματος λιανικῆς πωλήσεως τηροῦντος Ἀναλυτικόν, Ἡμερολόγιον Ταμείου, ἀναπληροῦντος τὸ ἀναλυτικὸν ἡμερολόγιον διαφόρων πράξεων διὰ τῆς προσθήκης εἰδικῶν ἀναλυτικῶν στηλῶν. Περιοδικὴ μεταφορὰ (κατὰ μῆνα) τῶν ἐνεργηθειῶν πράξεων, ἐκ τοῦ βιβλίου τούτου εἰς τὰ συνθετικά. Ἐφαρμογὴ ἐπὶ συντόμου ἀναλόγου ἀσκήσεως.

7. Ἐξήγησις τῆς ἀντικαταστάσεως διὰ μεμονωμένων φύλλων τῶν ἀντιστοίχων λογαριασμῶν. Ἐπίδειξις τοιούτων φύλλων καὶ ἐφαρμογὴ ἐπὶ συντόμου σχετικοῦ παραδείγματος.

8. Λογιστικὴ ἔταιρειδων, (ὁμορρυθμῶν, ἑτερορρυθμῶν, Ἀνομόμων, συμμετοχικῆς καὶ Συνεταιρισμῶν). Ἐνδειξις τῶν ἰδιαζουσῶν ἐν αὐταῖς λογιστικῶν ἐγγραφῶν καὶ ἐφαρμογὴ ἐπὶ σχετικῶν παραδειγμάτων ἀναφερομένων εἰς α) σχηματισμὸν κεφαλαίου, β) ἀπολήψεων συνεταίρων, γ) διανομῆς ζημιῶν καὶ κερδῶν, δ) φορολογίας καθαρῶς προσόδου, ε) ἀξίσεως ἢ ἐλαττώσεως κεφαλαίου, στ) συγχωνεύσεως ἑταιρειῶν, ζ) διαλύσεως, η) ἐκκαθαρίσεως (ὑπὸ ξένου ἐκκαθαριστοῦ ἢ ὑπὸ ἰδίου συνεταίρου), θ) ἐκδόσεως μετοχῶν,

όμολογιῶν, ἰδρυτικῶν τίτλων, 1) μετατροπῆς μιᾶς ἐταιρείας ἀπὸ ἑνὸς τύπου εἰς ἕτερον. Λύσεις διαφορῶν αὐτοτελῶν γυμνασμάτων. Σύνταξις καὶ ἀνάλυσις ἰσολογισμῶν Ἀνωνύμων ἐταιρειῶν.

9. Αὐτοτελῆς ἀσκήσις ἀναφερομένης εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν συντόμου λογιστικῆς ἀσκήσεως περιλαμβανούσης τὰς πράξεις συμμετοχικῆς ἐπιχειρήσεως, $1/2$ ἢ $1/3$ κλπ. α) μεταξύ συμμετόχων ἐσωτερικοῦ, β) μεταξύ συμμετόχων ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ, Σύνταξις πάντων τῶν κατ' αὐτὰς ἐμφανιζομένων ἐγγράφων καὶ ἐπιστολῶν.

10. Λογιστικὴ ὑποκαταστημάτων α) ἀνεξαρτήτων λογιστικῶς καὶ β) ἐξαρτημένων λογιστικῶς. Ἐφαρμογὴ ἐπὶ συντόμου ἀσκήσεως.

Β'. Πρακτικὸν γραφεῖον (2ῶραι καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

Πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν ὡς ἄνω διδαχθέντων γίνεται ὀργάνωσις λογιστικῆς μιᾶς ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τήρησις τῶν βιβλίων αὐτῆς μετὰ συντάξεως τῶν συναφῶν ἐμπορικῶν ἐγγράφων καὶ τῆς σχετικῆς ἀλληλογραφίας. Χάριν ποιικιλίας ἢ ἐπιχειρήσις περιλαμβάνει, ὑπὸ τὴν μορφήν ἀτομικοῦ οἴκου, τὰς ἐργασίας ἑνὸς μηνός. Εἰς τὰς ἐργασίας ταύτας θίγονται αἱ κυριώτεραι περιπτώσεις πράξεων ἐμπορικοῦ καταστήματος μεταξύ δὲ αὐτῶν αἱ ἀποσβέσεις τῶν ὁποίων ἀναπτύσσεται ἐνταῦθα συντόμως ἡ σχετικὴ θεωρία, ἐπιστροφῆς ἐμ) τῶν, ἐκπτώσεις, τόκοι, ἀγοραὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ διακανόνισις δι' ἐξωτερικοῦ συν)τος, πράξεις ἐπὶ γραμματίων εἰσ)τέων καὶ πληρωτέων, διαπραγματεύσεις συναλλαγματικῶν κλπ.

Μετὰ ταῦτα μετατρέπεται ἡ ἐπιχείρησις εἰς ὁμόρρυθμον, ἢ ὁποῖα διεξάγει μερικὰς τῶν ἄνω πράξεων καὶ τὰς ἰδιαζούσας εἰς ὁμόρρυθμον ἐταιρείαν πράξεις, συμπεριλαμβανομένων καὶ πράξεων συμμετοχικῆς ἐπιχειρήσεως ὡς καὶ παραγγελιοδογικῶν τοιοῦτων, κατὰ τὸ διάστημα τοῦ δευτέρου μηνός. Ὁμοίως ἀπὸ τοῦ τρίτου μηνός ἢ ἐπιχειρήσις, λαμβάνουσα τὴν μορφήν Ἀνωνύμου ἐταιρείας, συνεχίζει τὰς ἐργασίας ἐπὶ ἓνα ἀκόμη μῆνα. Γίνεται ἐν τέλει κλείσιμον τῶν βιβλίων τῆς Ἀνωνύμου ἐταιρείας καὶ νέον ἀνοιγμα τούτων. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ θὰ γίνῃ καὶ ὁ προσήκων ἔλεγχος τοῦ γενικοῦ ἰσολογισμοῦ αὐτοῦ. Τὸ πρακτικὸν γραφεῖον νοεῖται ἐγκατεστημένον εἰς ἰδίαν αἴθουσαν εἰ δυνατόν, ἐφοδιασμένην μετὰ συνθέστερα ἐπιπλα καὶ μηχανὰς ἐμπορικοῦ γραφεῖου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀπαιτεῖται ἡ δακτυλογράφησις τῶν ἐπιστολῶν καὶ ἄλλων ἐγγράφων. Ἐπίσης χάριν οἰκονομίας

χρόνου γίνεται χρήσις ἐντύπων φύλλων, ἀναφερομένων, εἴτε εἰς ἐσωτερικὰς λεπτομερείας τοῦ γραφείου εἴτε εἰς ἐπιχειρημασίαν πρὸς τρίτους. Οἱ μαθηταὶ δέον νὰ μάθωσι τὴν σημασίαν καὶ τὸν τρόπον χρησιμοποίησεως ἐκάστου τούτων. Ἐννοεῖται οὖν ὅτι ἐκάστη τῶν ὡς ἄνω ἀναφερομένων μετατροπῶν τῆς μορφῆς τοῦ καταστήματος στηρίζεται εἰς τὸν ἀντίστοιχον τελικὸν ἰσολογισμὸν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Οἱ μαθηταὶ τῆς τάξεως κατατάσσονται ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν ἐκάστης Ἐμπορικῆς Σχολῆς εἰς μίαν εἴτε εἰς πλείονας ομάδας, ὅποτε ἡ μὲν μοναδικὴ ὁμάς ἀσχολεῖται μὲ τὴν καταχώρησιν τῶν πράξεων τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τὴν σύνταξιν τῶν ἐγγράφων ταύτοχρόνως, εἰς δὲ τὴν περίπτωσιν τῶν πολλῶν ὁμάδων ἐκάστη τούτων ἐπιφορτίζεται μὲ μέρος τῆς λογιστικῆς ἐργασίας τῆς θεωρουμένης ἐπιχειρήσεως καὶ οἱ μαθηταὶ μεθοδικῶς ἐναλλάσσονται μεταξὺ τῶν ὁμάδων τούτων, οὕτως ὥστε ἕκαστος μαθητῆς νὰ λάβῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσῃ καὶ πάλιν τὸ σύνολον τῶν ἐγγράφων τῶν ἐπιχειρήσεων.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(8 ὥραι καθ' ἑβδομάδα).

Α'. Λογιστικὴ : (3 ὥραι τὸ ἀ' ἐξάμηνον καὶ 1 ὥρα τὸ β' ἐξάμηνον καθ' ἑβδομάδα).

1. Λογιστικὴ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων :

1. Διάρκρισις τῶν δύο θεμελιωδῶν τμημάτων τῆς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως.

α) Τμῆμα ἐμπορικόν, σκοπὸς τούτου καὶ κύκλος ἀντιστοιχῶν ἐργασιῶν.

β) Τμῆμα τεχνικόν, σκοπὸς τούτου καὶ κύκλος ἀντιστοιχῶν ἐργασιῶν. Τρόπος ὀργανώσεως εἰς τὰς διαφόρους βιομηχανίας.

2. Βιομηχανικὸν τμῆμα καὶ στοιχεῖα αὐτοῦ (πρῶται ὕλαι βοηθητικαὶ ὕλαι, ἡμερομίσθια, γενικά βιομηχανικά ἐξοδα).

3. Προσαρμογὴ τῆς λογικῆς ὀργανώσεως τῆς ὅλης ἐπιχειρήσεως πρὸς τὰ δύο ὡς ἄνω κύρια τμήματα (ἐμπορικὴ λογιστικὴ, βιομηχανικὴ λογιστικὴ).

4. Συστηματικὴ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανικῆς λογικῆς.

α) Πρῶται καὶ βοηθητικαὶ ὕλαι, σημασία καὶ κίνησις τούτων ἐν τῇ ἐπιχειρήσει καὶ ἀντίστοιχος λογικὴ ὀργάνωσις.

β) 'Ημερομίσθια, σημασία τούτων, ειδικοί ὄροι τοῦ καθορισμοῦ καὶ τῆς πληρωμῆς τούτων, ἔλεγχος τῶν ἐργατῶν. Καθορισμὸς τῆς προσφερομένης ὑφ' ἐκάστου ἐργάτου ἐργασίας. Λογιστικὴ ὀργάνωσις τῆς ὑπηρεσίας ἡμερομισθίων.

γ) Γενικὰ βιομηχανικὰ ἐξόδα. Φύσις καὶ σημασία τούτων διὰ τὴν ἐπιχείρησιν, διάκρισις εἰς ἀμμεσα καὶ ἔμμεσα. Προσδιορισμὸς τοῦ μεγέθους τούτων καὶ τρόπος ἐφαρμογῆς αὐτῶν εἰς τὰ παραγόμενα προϊόντα-Λογιστικὴ παρακολούθησις τούτων. Εἰδικώτερον ἀναπτύσσονται ἐκ τῶν ἔμμεσων βιομηχανικῶν ἐξόδων τὰ τῶν ἀποσβέσεων.

δ) 'Ἡ βιομηχανικὴ ἐπιχείρησις ἐξεταζομένη ἀναλόγως τοῦ τρόπου κατεργασίας τῆς πρώτης ὕλης καὶ τοῦ εἶδους τῶν παραγομένων προϊόντων 1) περίπτωσις παραγωγῆς ἐνός εἶδους προϊόντος καὶ συνολικὸν τίμημα αὐτοῦ, 2) περίπτωσις παραγωγῆς διακεκριμένων εἰδῶν ἢ ποιότητων ἐνός εἶδους καὶ εἰδικὸν τίμημα ἐκάστου εἶδους ἢ ποιότητος. 3) περίπτωσις διαδοχικῶν μετασχηματισμῶν τῆς πρώτης ὕλης ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἐπιχειρήσει.

ε) 'Ἐξέτασις τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων καθ' ἑαυτὰ (ἡμιτελῆ, ἔτοιμα, κύρια καὶ δευτερεύοντα).

στ) Καθορισμὸς τοῦ τιμήματος τῶν ὡς ἄνω προϊόντων, 1) διὰ συστηματικῆς λογιστικῆς, 2) ἐξωλογιστικῶς καὶ 3) δι' εἰδικοῦ προϋπολογισμοῦ.

ζ) 'Ὁ λογαριασμὸς «παραγωγῆ προϊόντων» ὡς ὄργανον προσδιορισμοῦ τοῦ βιομηχανικοῦ τιμήματος. Τρόποι τηρήσεως αὐτοῦ καὶ ἀντίστοιχοι πληροφορίαι.

Εἰδικαὶ περιπτώσεις ἐμφανιζόμεναι καὶ ἀντίστοιχοι τρόποι ἐνεργείας.

η) 'Ὁ λογαριασμὸς «'Αποθήκη» ἢ «'Ἐτοιμα προϊόντα». Προορισμὸς τούτου καὶ τρόπος λειτουργίας αὐτοῦ.

θ) Τιμὴ πωλήσεως τῶν προϊόντων τοῦ ἐργοστασίου. Προορισμὸς αὐτῆς ἐκ τοῦ ἐξηγημένου ἀντιστοίχου βιομηχανικοῦ τιμήματος διὰ προσθήκης τοῦ προσθήκοντος ἐκ τῶν γενικῶν ἐξόδων τοῦ ἐμπορικοῦ τιμήματος καὶ τοῦ ἀναλόγου ποσοστοῦ κέρδους.

ι) Λογαριασμὸς «Πώλησις προϊόντων» τοῦ ἐργοστασίου: Προορισμὸς αὐτοῦ καὶ τρόποι τηρήσεως τούτου καὶ ἀντίστοιχοι πληροφορίαι. Πάντα ταῦτα διὰ καταλλήλων καὶ συντόμων παραδειγμάτων πρέπει ν' ἀποσαφηνίζονται καὶ νὰ ἐμπεδοῦνται.

ια) Αἱ βοηθητικαὶ ὑπηρεσίαι καὶ λογιστικὴ ἐκάστης

τούτων και σχέσις τούτων πρὸς τὴν κυρίαν βιομηχανικὴν ἐπιχείρησιν, ἐπὶ τῇ βάσει προσφύρων και συντόμων παραδειγμάτων.

ιβ') Συνήθειαι περιπτώσεις ἐμφανιζόμεναι ἐν τῇ βιομηχανικῇ λογιστικῇ κατὰ τὸ τέλος τῆς χρήσεως και ἀντίστοιχοι λογιστικαὶ ἐνέργειαι.

ιγ') Ἐξαγωγή ἀποτελεσμάτων χρήσεως και διάθεσις τοῦ καθαροῦ κέρδους.

ιδ') Μελέτη και ἀνάλυσις ἰσολογισμοῦ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων.

II. Λογιστικὴ τραπεζιτικῶν ἐπιχειρήσεων.

α') Διοικητικὴ ὀργάνωσις :

1) Τμήματα ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας (Διευθύνσις, γραμματεία, ἐπιθεώρησις προσωπικοῦ, ἀρχεῖον διεισπρασιῶσεως, δικαστικὸν τμήμα, διαχειρίσεως ὑλικοῦ, οἰκονομικῶν μελετῶν και πληροφοριῶν, λογιστήριον κ.λ.π.

2) Τμήματα ἀμέσως ἐπικοινωνοῦντα πρὸς τὸ κοινὸν (καταθέσεις, χορηγήσεων και δανείων, μεταφορᾶς χρηματος, συναλλάγματος, εἰσπράξεις ἀξιῶν τρίτων, ταμεῖα μετροητῶν και χρεωγράφων).

3) Σχέσεις συνδέουσαι ταῦτα πρὸς ἄλληλα.

β') Λογιστικὴ ὀργάνωσις :

1) Δικαιολογικὰ ἔγγραφα και ἀναλυτικὰ βιβλία (ἐπεξήγησις τῶν κυριωτέρων τούτων διὰ παραδειγμάτων).

2) Διάκρισις τῶν πράξεων τῆς Τραπεζῆς ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς μεσολαβήσεως ἢ μὴ τοῦ λογαριασμοῦ «Ταμεῖον» κατ' αὐτάς.

α') ταμειακαὶ και β' συμφηριστικαὶ ἢ ἡμερολογιακαὶ.

3) Διάκρισις τῶν πράξεων τῆς Τραπεζῆς ἐν σχέσει πρὸς τὸ νόμισμα εἰς ὃ αὐταὶ ἀνάγονται.

α') πράξεις εἰς δραχμάς και β') πράξεις εἰς ξένον νόμισμα.

4) Ἐξέτασις τῶν λογιστικῶν ἔγγραφῶν τῶν πράξεων τῆς Τραπεζῆς κατὰ τμήματα, ὡς ἢ κάτωθι σειρὰ :

α') καταθέσεις.

β') τρεχοῦμενοι λογαριασμοί,

γ') δάνεια ἐπ' ἐνεχύρῳ χρεωγράφων,

δ') δάνεια ἐπ' ἐνεχύρῳ ἐμ)των, ἐνεχυρογράφων γενικῶν ἀποθηκῶν και γεωργικῶν ἐνεχυρογράφων.

ε') προκαταβολαὶ ἔναντι φορτωτικῶν και ἐνέγγροι πιστώσεις,

στ') δάνεια ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων,

ζ') συναλλάγμα,

η') ἐκδόσεις καὶ πληρωμαὶ ἐπιταγῶν ἐσωτερικοῦ, πιστωτικαὶ ἐπιστολαὶ καὶ ἀνταποκριταί.

θ') χρεώγραφα,

ι') εἰσπραξίς ἀξιῶν διὰ λογαριασμὸν τρίτου.

ια') χορήγησις ἐγγυητικῶν ἐπιστολῶν,

5) Συγκέντρωσις ἐγγραφῶν, συμφωνία καὶ ἔλεγχοι (ἡμερήσιοι, περιοδικοί).

6) Λογιστήριον - Συγκεντρωτικὸν ἡμερολόγιον - Συγκεντρωτικὸν καθολικὸν - Ἀναλυτικὰ καθολικὰ α') πελατῶν καὶ β') ἀποτελεσμάτων - Συμφωνία λογαριασμῶν παρὰ τρίτοις. Σύντομος ἐξέτασις τῶν λογαριασμῶν *nostro* καὶ *vostro*.

7) Λογιστικαὶ ἐγγραφαὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς χρήσεως - Ἐξαγωγή τόκων καὶ προμηθειῶν, διαφόρων κερδῶν, κρατήσεων καὶ ἀποσβέσεων διαφόρων, ἐκτοκισμὸς ἢ ἀναπροεξόφλησις) χαρτοφυλακείου, συγκέντρωσις ἀποτελεσμάτων καὶ διάθεσις τοῦ καθαροῦ κέρδους.

8) Ἀνάλυσις λογαριασμοῦ «Ζημίαι καὶ Κέρδη», σύνταξις ἰσολογισμοῦ, μελέτη καὶ ἀνάλυσις τούτου, ὡς καὶ ἐτέρων τοιούτων ἀνεξαρτήτως θεωρουμένων.

Παρατηρήσεις.—Κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἐκάστου τῶν ὡς ἄνω ὀριζομένων λογιστικῶν θεμάτων γίνεται ἀπλῆ ἔνδειξις τῶν διαθεσίμων σχετικῶν ἐντύπων καὶ τυχόν βιβλίων, καὶ ἀφ' ἐτέρου ἐφαρμογὴ τῶν διδασκομένων ἐπὶ τῇ βάσει σχετικῶν συντόμων παραδειγμάτων.

III. Ἐφαρμογαὶ τῆς Λογιστικῆς διαφοροὶ ἐπὶ :

1) Γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων,

2) Ἀσφαλιστικῶν ἐπιχειρήσεων,

3) Ἀτμοπλοικῶν ἐπιχειρήσεων,

4) Σιδηροδρόμων,

5) Ξενοδοχειακῶν ἐπιχειρήσεων,

6) Σωματείων,

7) Ὁργανισμῶν Δημοσίου δικαίου.

Παρατηρήσεις.—Δοθέντος ὅτι αἱ αὐταὶ λογιστικαὶ ἀρχαὶ ἐφαρμόζονται εἰς πάσας τὰς ἀνωτέρω ἐπιχειρήσεις, ἀρκεῖ καὶ τοῦτο πρὸς ἐξοικονόμησιν χρόνου, ὁ διδάσκων νὰ ἀναπτύξη τὰς γενικὰς λογιστικὰς γραμμάς τὰς ἐφαρμοζομένας ἐν ἐκάστη ἐπιχειρήσει, βασιζόμενος εἰς γενικὸν ἰσολογισμὸν τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἐνεργῶν λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τῶν ἐν αὐτῇ ἐμφανιζομένων λογαριασμῶν, ἀφ' ἐτέρου δὲ εἰς ὅμοιαν ἐνεργεῖαν ἐπὶ πίνακος περιέχοντος ἀνάλυσιν λε-

πομερῆ τῶν ζημιῶν καὶ κερδῶν μιᾶς χρήσεως τῆς αὐτῆς ἐπιχειρήσεως.

Πρὸς μείζονα δὲ ἐμπέδωσιν δύναται ἀκαλούθως νὰ προτείνῃ καὶ σύντομον λογιστικὴν ἀσκήσιν ἀντίστοιχον, μὲ ἐλάχιστα σχετικὰ κοινῶλια.

Ἐὰν ἐν τῇ πόλει ὅπου ἐπδρεύει ἡ Σχολὴ συμβαίῃ μίᾳ ἐκ τῶν ἄνω ἐπιχειρήσεων νὰ ἔχῃ ἰδιαιτέραν τοπικὴν σημασίαν, τότε ὁ διδάσκων ἐνεργεῖ ἐκτενεστέραν λογιστικὴν πὺς ἀσκήσιν σχετιζομένην πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην.

Εἰς τὴν Ἐμπορικὴν Σχολὴν θηλέων συνιστᾶται καὶ ἡ ἐπεξεργασία λογιστικῆς ἀσκήσεως ἀναφερομένης εἰς τὴν οἰκιακὴν λογιστικὴν, κατὰ τὸ Ἀμερικανικὸν σύστημα, ὅποτε πρὸς ἐξοικονόμησιν χρόνου παραλείπονται μερικαὶ ἐκ τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ στοιχ. III ἐπιχειρήσεων.

IV. Στοιχεῖα ἐλεγκτικῆς :

1) Περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς σημασίας τοῦ λογιστικοῦ ἐλέγχου εἰς τὰς οἰκονομικὰς ἐπιχειρήσεις.

2. Εἰδικαὶ ἐλεγχοί :

α) Ἐλεγχος βιβλίων.

β) Ἐλεγχος ἐγγραφῶν καὶ δικαιολογητικῶν ἐγγράφων.

γ) Ἐλεγχος μετρητῶν καὶ λοιπῶν ἀξιῶν.

δ) Ἐλεγχος ὑποχρεώσεων καὶ ἀπαιτήσεων.

3) Λογιστικαὶ ἐπιθέσεις καὶ ἐφαρμοσμένη στατιστικὴ.

4) Ἐπιθέσεις Ἐλεγκτῶν.

5) Ὑποχρεώσεις καὶ δικαιώματα ἐλεγκτῶν, ἰδίᾳ τῶν κατὰ τὸν νόμον Ἄνων, Ἐταιρειῶν.

V. Ἀνάπτυξις διαφόρων λογιστικῶν θεωρειῶν.

VI. Σύντομος ἐξιστόρησις τῆς ἐξελίξεως τῶν λογιστικῶν μηχανῶν.

B'. Πρακτικὸν Γραφεῖον.

(2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου καὶ ὥραι 6 ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους).

1. (α' ἐξάμηνον 2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα) : Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὁ διδάσκων προβαίνει εἰς τὴν ὀργάνωσιν λογιστικοῦ γραφείου βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ δὴ ἐκ τῶν γνωστωτέρων καὶ σημαντικωτέρων ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατάταξιν τῶν μαθητῶν τῆς τάξεως εἰς μίαν ἢ πλείονας ομάδας, ἰσχύουσι καὶ ἐνταῦθα ὅσα καὶ ἐν τῷ πρακτικῷ Γραφείῳ τῆς Πέμ-

πτης τάξεως. Ὁ διδάσκων θὰ φροντίσῃ νὰ ἐφοδιάσῃ τοὺς μαθητὰς μὲ τὰ κυριώτερα ἔντυπα φύλλα ἢ καταστάσεις ἢ βιβλία τάξεως, ἀτινα χρησιμοποιοῦνται ἐν τῇ θεωρουμένη ἐπιχειρήσει καὶ νὰ σαφηνίσῃ τὸν σκοπὸν καὶ τὸν τρόπον λειτουργίας ἐκάστου τούτων δι' ἀντιστοίχων ἐφαρμογῶν.

Παραλλήλως θὰ ἀνοίξῃ ἐν σμικρῷ ἀπὸ ἀπόψεως μεγέθους καὶ ἐκτάσεως τὰ ἐνδεικνυόμενα ἀναλυτικὰ βιβλία (Ἡμερολόγια - Καθολικὰ) καὶ τὰ συγκεντρωτικὰ βιβλία τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ θὰ χρησιμοποιήσῃ πάντα ταῦτα πρὸς ἐγγραφήν τῶν ποσῶν τοῦ ἐκλεγέντος ἀντιστοίχου παραδείγματος (μονογραφίας).

Αἱ πράξεις τοῦ παραδείγματος τούτου ἐκλέγονται μετὰ προσοχῆς οὕτως ὥστε νὰ περιλαμβάνωσιν ἀφ' ἑνὸς πάσας τὰς ἰδιαζούσας ἐργασίας τῆς ἐπιχειρήσεως, ὧν ἡ λογιστικὴ ἐπεξεργασία παρυσιάζει δυσχερείας καὶ ἰδιορρυθμίας καὶ ἀφ' ἑτέρου καὶ ἄλλας τιὰς ἐκ τῶν συνήθων, οὕτως ὥστε νὰ ἀπαρτισθῇ ἐξ ὅλων ὁμοῦ τούτων ἐν σύνολον ἐργασιῶν ἄριστον ἐπιτρέπον τὴν πλήρη λειτουργίαν τῶν ἀνοιγέντων βιβλίων (ἐγγραφὰς ἐνάρξεως, ἐνδιαμέσου, τελικὰς).

Ἐπίσης ὁ διδάσκων δύναται νὰ ὀργανώσῃ τὰ λογιστικὰ τοῦ βιβλίου ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὑπὸ μορφήν μεμονωμένων φύλλων, ἵνα οἱ μαθηταὶ ἐθισθῶσιν εἰς τὸ σύστημα τοῦτο ὀργανώσεως τῶν βιβλίων.

II. (β' ἐξάμηνον 6 ὥραι καθ' ἑβδομάδα): Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὁ διδάσκων κατατάσσων πάλιν τοὺς μαθητὰς εἰς μίαν ἢ πλείονας ομάδας θὰ ἀσκήσῃ αὐτοὺς εἰς τὰς λογιστικὰς ἐγγραφὰς τῆς Τραπεζιτικῆς ἐπιχειρήσεως. Πρὸς τοῦτο προχωρεῖ ὡς ἑξῆς: Ἰδρύει Τράπεζαν καὶ προβαίνει εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν διαφορῶν αὐτῆς τμημάτων. Οἱ μαθηταὶ ἐναλλάξ χρησιμοποιοῦνται ὡς ὑπάλληλοι ἢ ὡς πελάται τῶν τμημάτων τούτων καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε διὰ τῆς διαδοχικῆς ἐναλλαγῆς ἕκαστος μαθητῆς νὰ ὑπηρετήσῃ ὡς ὑπάλληλος εἰς ἅπαντα τὰ ἰδρυθέντα τμήματα τῆς Τραπεζῆς.

Κατὰ τὴν τοιαύτην τῶν μαθητῶν ἀπασχόλησιν ὡς ὑπαλλήλων ἐν ἐκάστῳ τμήματι ὁ διδάσκων φροντίζει νὰ σαφηνίσῃ πλήρως τὸν εἰδικὸν σκοπὸν τοῦ τμήματος, τὸ εἶδος καὶ τὸν προορισμὸν τῶν διαφορῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων καὶ ἀναλυτικῶν βιβλίων τοῦ προκειμένου τμήματος καὶ νὰ ἀπαιτῇ τὴν εἰς ταῦτα πάντα συστηματικὴν καὶ ἐπισταμένην ἐγγραφήν τῶν πρὸς αὐτὰ σχετιζομένων πράξεων τῆς Τραπεζῆς. Παραλλήλως θὰ ἐξηγήσῃ πῶς αἱ ἐγγραφαι

συγκεντροῦνται εἰς τὰ συνθετικά βιβλία ἐν τῷ λογιστηρίῳ τῆς Τραπεζῆς.

Ὁ καθηγητὴς θὰ ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἀνελλιπῆ σύνταξιν τῶν ἐν ταῖς προκειμέναις πράξεσιν ἐμφανιζομένων ἐπιστολῶν καὶ εἰς τὴν προσήκουσαν ταξιθέτησιν τούτων ἐν τῷ ἀρχεῖῳ. Τινὲς ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων, ἰδίαι αἱ πρὸς ἀνταποκριτὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ, συντάσσονται καὶ εἰς τὴν ἀντίστοιχον ξένην γλῶσσαν (γαλλικὴν ἢ Ἀγγλικήν). ὁπότε ἔρχεται εἰς ἐπικουρίαν ὁ ἀρμόδιος καθηγητὴς τῆς ξένης γλῶσσης.

Ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἐκλέξῃ μετὰ προσοχῆς τὰς πρὸς ἐγγραφὴν ἐργασίας τῆς Τραπεζῆς οὕτως ὥστε νὰ ἀντιπροσωπεύωνται ἐν αὐταῖς ὅλα τὰ εἶδη τῶν συνήθων καὶ τῶν σπανιωτέρων πράξεων ὡς λ.χ. πράξεις ἐπὶ τοῦ Συναγώγῃ, ἐκδοσὶς πιστωτικῶν ἐπιστολῶν, δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἐμ)των ἢ τίτλων, ἐνέγγυροι πιστώσεις, ἀγορὰ καὶ πώλησις χρεωγράφων διὰ λογ)σμῶν τρίτων, φυλάξεις ἀντικειμένων τρίτων, πράξεις προκρίσεως ἐπὶ συναλλάγματος διὰ μεσολαβήσεως ἀνταποκριτοῦ τοῦ ἐξωτερικοῦ κ.λ.π. ἵνα τοιοῦτοτρόπως ὁ μαθητὴς λάβῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ μαρρώσῃ σαφεῖς ἰδέαν περὶ τῶν ἐνεργουμένων πράξεων ἐν τινὶ τραπεζῇ καὶ ἰδίαι Ἐμπορικῇ τοιαύτῃ.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὁ διδάσκων θὰ λάβῃ μέριμναν ἐπίσης νὰ ἐξηγήσῃ δεόντως εἰς τοὺς μαθητὰς του τοὺς ἀρτιωτέρους τρόπους ὀργανώσεως, διοικητικῆς καὶ λογιστικῆς, καὶ πάσης ἄλλης ἀξιολόγου ἐπιχειρήσεως.

III. ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

A'. Σκοπός.

Οὗτος συμπίπτει πρὸς τὸν ἀντίστοιχον τοῦ κατωτέρου κύκλου τῆς Ἐξαταξίου Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐπεκτείνεται εἰς τὸν κύκλον ἀλληλογραφίας οἰασθῆναι δὴποτε οἰκονομικῆς ἐπιχειρήσεως, ὡς παραγγελιοδοχικῆς βιομηχανικῆς, τραπεζικῆς κ.λ.π.

B'. Διδακτέα ὅλη :

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου καὶ μία ὥρα καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολ. ἔτους).

Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ διδάσκονται μεθοδικῶς αἱ κάτωθι :

1. Διαμειβή ἐπιστολῶν ἀναφερομένων εἰς διαφόρους ἐλλείψεις κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν παραγγελίας (Παράπονα— Δικαιολογίαι κ.λ.π.).

2. Ἀλληλογραφία ἐν σχέσει πρὸς ἐπιστροφόμενα ἐμπορεύματα μὲ τὰς συνηθεστέρας περιπτώσεις εἴτε πλήρους καταιώσεως τῆς ἀγορᾶς εἴτε συμβιβαστικῆς λύσεως διὰ παροχῆς ἐκπτώσεως ἐπὶ τῆς τιμῆς τοῦ ἐμποτός.

3. Ὅμοια ἐπὶ αἰτήσεως πληρωμῆς χρέους.

4) Ὅμοια ἐπὶ διαφορᾶς κατὰ τὸν δικανονισμὸν τιμολογίου ἢ ἐξόφλησιν γραμματίου.

5. Εἰδοποιητήριος ἐπιστολὴ περὶ ἐκδόσεως συν)κῆς καὶ ἀπαιτήσεις σχετικαί. Ἀποστολὴ συν)κῆς πρὸς ἀποδοχὴν καὶ ἀπαιτήσεις σχετικαί (ποικίλια).

6. Ἀλληλογραφία ἐπὶ ἀνανεώσεως γραμματίου ἢ Συν)κῆς. Ὅμοια εἰς περίπτωσιν ἀπωλείας συν)κῆς.

7. Ἀλληλογραφία μεταξύ παραγγελιοδόχου ἐμ)των καὶ παραγγελέως ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπὶ θέματος ἀναφερομένου εἰς τὴν διαβίβασιν καὶ ἐκτέλεσιν παραγγελίας ἀγορᾶς ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπὶ θέματος πωλήσεως μὲ πλήρη τὴν ἐξάντλησιν ἐκάστης περιπτώσεως.

8. Τηλεγραφικὴ παραγγελία ἀγορᾶς ἢ πωλήσεως πρὸς παραγγελιοδόχον καὶ βεβαίωσις ταύτης δι' ἐπιστολῆς, σχετικῆς ἀπάντησις.

9. Τηλεγραφικὴ ἐπιστολὴ ἐπιστεύσεως δοθείσης παραγγελίας καὶ βεβαίωσις ταύτης δι' ἐπιστολῆς.

10. Τηλεγραφικὴ ἀνάκλησις διαβιβασθείσης παραγγελίας καὶ σχετικαί ἐπιστολαὶ βεβαιώσεως καὶ ἀπαντήσεως.

11. Ἀλληλογραφία μεταξύ συμμετεχόντων ἐπὶ ὀρισμένης τινὸς συμμετοχικῆς ἐπιχειρήσεως ($1/2$ ἢ $1/3$ κ.λ.π.) μὲ πλήρη ἐξάντλησιν τῆς σειρᾶς τούτων.

12. Αἰτήσεις πληροφοριῶν περὶ τῆς φερεγγυότητος οἴκου καὶ ἀντίστοιχοι ἀπαντήσεις. Εὐμενεῖς—δυσμενεῖς—ἀόριστοι.

13. Συστατικὴ ἐπιστολαί. Πιστοποιητικὰ ὑπηρεσίας.

14. Ἐπιστολαὶ ἀποσκοποῦσαι τὴν προώθησιν χλαρωθεισῶν ἐμπορικῶν σχέσεων.

15. Ἐπιστολαὶ μεταξύ ἐμπορικοῦ οἴκου καὶ πρακτορείου ἢ ναυτικῶν γραφείων ἀναφερόμεναι εἰς τὴν φόρτωσιν ἐμ)των, ναυλώσεως πλοίων κ.λ.π.

16. Ἀλληλογραφία μεταξύ ἐμπορικοῦ οἴκου καὶ ἀσφαλιστικῆς ἐταιρείας ἀναφερομένη εἰς τὴν ἀσφάλισιν φορτίου.

17. Ὅμοια εἰς περίπτωσιν πραγματοποιήσεως τοῦ κινδύνου.

18. Ἐγκύκλιοι σχετικαὶ πρὸς τὴν ἴδρυσιν ἐταιρικῆς ἐπιχειρήσεως.

19. Ἐγκύκλιοι ἀφορῶσαι τὴν πρόσληψιν ἐταίρου.

20. » ἀφορῶσαι τὴν ἀποχώρησιν ἐταίρου.

21. » ἀγγέλλουσαι τὴν μεταβολὴν κατοικίας.

22. » ἀγγέλλουσαι τὴν πώλησιν καὶ διαδοχὴν.

23. » ἀγγέλλουσαι τὴν διάλυσιν οἴκου καὶ

ἀποχώρησεως τοῦ ἐπιχειρηματιοῦ ἐκ τοῦ ἐμπορίου.

24. Ἐγκύκλιοι ἀφορῶσαι τὴν παροχὴν πληρεξουσιότητος ἢ ἀνάκλησιν τοιαύτης.

25. Ἐγκύκλιοι ἀγγέλλουσαι τὴν ἀποστολὴν περιοδεύοντων ὑπαλλήλων.

26. Ἐγκύκλιοι ἀγγέλλουσαι τὴν ἀφίξιν νέου ἐμ.)τος μετὰ νέων δελτίων τιμῶν.

27. Ἐγκύκλιοι συντάξεως διαφημιστικῶν ἀγγελιῶν δι' ἑφημερίδων, τοιχοκολλήσεως κ.λ.π.

28. Ἀλληλογραφία ἐπὶ προσφορᾷς ὑπηρεσιῶν. (Αἴτησις περὶ ἀναλήψεως ἀντιπροσωπείας οἴκου. Ἀπαντήσεις ἀντίστοιχοι ποικίλοι καὶ περαιτέρω διαμειβόμενοι ἐπιστολαί. Αἴτησις περὶ προσλήψεως εἰς χηρεύουσαν ὑπαλληλικὴν θέσιν καὶ ἀντίστοιχοι ἀπαντήσεις ποικίλοι).

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα μέχρι τέλους Ἰανουαρίου).

Α'. Ἀλληλογραφία μετὰ οἴκου καὶ Τραπεζῆς.

1. Αἴτησις ἀνοίγματος πιστώσεως σχετικὰ δελτία πληροφοριῶν.

2. Ἀπάντησις σχετικὴ τῆς τραπέζης. Καταφατικὴ—ἀποφατικὴ.

3. Ὑποβολὴ γραμματίων πρὸς προεξόφλησιν καὶ συμπλήρωσις σχετικοῦ πινακίου—σχετικαὶ ἀπαντήσεις περὶ εἰσπράξεως.

4. Εἰδοποιήσις περὶ ἐκδόσεως ἐπιταγῆς εἰς βάρους τῆς Τραπεζῆς καὶ σχετικὴ ἀπάντησις τῆς Τραπεζῆς.

5. Εἰδοποιήσις περὶ ἐκδόσεως συν)κῆς εἰς βάρους τῆς Τραπεζῆς καὶ ἀντίστοιχος ἀπάντησις.

6. Περίπτωσις ἐπιστροφῆς διαμαρτυρηθείσης συν)κῆς παρὰ τῆς Τραπεζῆς εἰς τὸν οἶκον. Σχετικὴ ἀλληλογραφία.

7. Περίπτωσις προκαταβολῶν ἐναντι φορτωτικῆς, σχετικὴ ἀλληλογραφία.

8. Ἀλληλογραφία ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἄνοιγμα ἐνεργίου πιστώσεως μετὰ πλήρη ἐξάντησιν τῆς σχετικῆς σειρᾶς μετὰ τῶν συναφῶν ἐγγράφων.

9. Αἰτήσις ἐκδόσεως ἐγγυητικῆς ἐπιστολῆς—σχετικὴ ἀλληλογραφία.

10. Αἰτήσις ἐκδόσεως πιστωτικῆς ἐπιστολῆς—σχετικὴ ἀλληλογραφία.

11. Διαβίβασις εἰς τράπεζαν ὑπὸ οἴκου, ἀξίων πρὸς εἰσπραξίν—σχετικὴ ἀλληλογραφία (ἐπιστολαὶ καὶ ἐγγράφα).

12. Διαβίβασις ἐντολῆς εἰς Τράπεζαν πρὸς ἀγορὰν ἢ πώλησιν χρεωγράφων ἢ ἄλλων τίτλων. Σχετικὴ ἀλληλογραφία.

13. Σύναψις δανείου ἐπὶ ἐνεχύρῳ χρεωγράφων παρὰ τραπεζῆς—σχετικαὶ διατυπώσεις, ἐνδείξεις καὶ συμπληρώσεις σχετικῶν ἐντύπων.

14. Ἐντολὴ πελάτου τῆς τραπεζῆς πρὸς αὐτὴν ὑπερπιστώσεως ἐτέρου οἴκου (virement).

15. Ἐντολὴ πληρωμῆς ὑπὸ Τραπεζῆς διὰ λογαριασμὸν πελάτου εἰς τρίτον πρόσωπον. Ἀποδείξεις εἰς διπλοῦν. Σύναψις τῶν δικαιετομένων ἐπιστολῶν.

16. Ἀποστολὴ ἀντιγράφου τρέχοντος λογαριασμοῦ. Ἀπαντήσεις σχετικαὶ (περίπτωσις συμφωνίας, περίπτωσις διαφορᾶς).

Β'. Ἀλληλογραφία μεταξὺ Τραπεζῆς, Ἀνταποκριτῶν καὶ ὑποκαταστημάτων (διὰ τὰς συνηθεστέρας περιπτώσεις ἐπικοινωνίας μεταξὺ αὐτῶν).

Γ' Εἰδικὴ ἀλληλογραφία εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν ἀξιοσημείωτον.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Ἰσχύουσι καὶ ἐνταῦθα ὅσαι ἀντιστοιχῶς καὶ ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ τῆς Σχολῆς, μετὰ τὴν διαφορὰν, ὅτι ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κύκλῳ ἢ πορεῖα τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν ἐφαρμογῶν θὰ εἶναι ταχύτεραι, λόγῳ τῆς ἄρχῃ τοῦδε πραγματοποιηθείσης ἀξιολόγου προόδου τῶν μαθητῶν.

2. Ἐπὶ πλέον ὁ διδάσκων πρέπει νὰ συνδέῃ καταλλήλως τὸ μάθημα τῆς ἀλληλογραφίας καὶ πρὸς ἄλλα μαθήματα ἐκ τῶν διδασκομένων ἐν τῇ ἐμπορικῇ σχολῇ.

3. Χάριν ἐμπεδώσεως ὁ αὐτὸς θὰ προτείνῃ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς τὴν τάξιν θέματα τι κατάλληλα, βάσει τοῦ ὁποίου οἱ μαθηταὶ θὰ συντάσσωσι τὰς σχετικὰς πρὸς αὐτὸ ἐπιστολάς καὶ ἐγγράφα, ὑπὸ μορφῆν γραπτῆς ἐξετάσεως. Τὰ δοκίμια ἐξελέγχονται καὶ βαθμολογοῦνται ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος.

9. ΓΑΛΛΙΚΑ

A'. Σκοπός.

Ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῆς Γαλλικῆς γλώσσης ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κύκλῳ τῆς ἐξαταξίου Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς συμπέπτει πρὸς τὸν ἀντίστοιχον ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ αὐτῆς, πάντως μὲ ἀνάλογον ἐπέκτασιν.

B'. Δίδα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(4 ὧραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

A'. Ἐποπτικὴ διδασκαλία (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα).

Κατὰ τρόπον ἀνάλογον πρὸς τὸν κατωτέρου κύκλου ἀλλὰ ἐκτενέστερον καὶ γοργότερον γίνεται ἐπεξεργασία διαδοχικῶς τῶν ἐξῆς εἰκόνων : α) τῆς «πόλεως», ὅπου ἐδρεύει ἡ Ἐμπορικὴ Σχολή, β) τοῦ «Γεωγραφικοῦ χάρτου τῆς Ἑλλάδος, γ) τοῦ «Χάρτου» τῆς Εὐρώπης καὶ δ) τοῦ «Χάρτου» τῆς Γαλλίας τοῦ τελευταίου τούτου κάπως εἰδικώτερον.

Μετὰ τὴν ἐπεξεργασίαν ἐκάστης τῶν εἰκόνων τούτων οἱ μαθηταὶ τῆς τάξεως συντάσσουσιν συστηματικὴν περίληψιν τῆς ἀναπτυχθείσης ὕλης.

B'. Γραμματικὴ (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα): Ἐπανάληψις καὶ συμπλήρωσις τῶν ἐξῆς μερῶν ἐκ τῆς γραμματικῆς: (ἄρθρον, οὐσιαστικόν, ἐπίθετον παντὸς εἴδους, ἐπιρρήματα ἐξ ἐπιθέτων, παραθετικά). Ἐπὶ πλέον δὲ διδάσκονται ἐκ τοῦ ῥήματος τὰ ἐξῆς: Βοηθητικὰ ἐκτενῶς, τὰ ὀμαλὰ ῥήματα εἰς ὅλας τῶν τὰς φωνὰς (ἐνεργητικὴν, μέσην, παθητικὴν) καὶ εἰς ὅλους αὐτῶν τοὺς τύπους (θετικόν, ἐρωτηματικόν, ἀρνητικόν κ.λ.π.), ὡς ἐπίσης εἰς πάσας τὰς ἐγκλίσεις καὶ εἰς πάντας αὐτῶν τοὺς χρόνους.

Ἐπίσης γίνεται ὁμοίᾳ ἐπεξεργασία τῶν ἤδη δεδιδαγμένων ἀνωμάλων ῥημάτων, ὡς ἐπίσης ἐξαιρετικῶς καὶ παντὸς ἄλλου ἀνωμάλου ῥήματος, ὅπερ ἤθελε παρουσιασθῆ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Γαλλικῶν ἐν τῇ προκειμένῃ τάξει.

Ὁ διδάσκων ἐπιδιώκει συστηματικῶς τὴν ἐμπέδωσιν τῆς ἀνωτέρου ὕλης διὰ κατάλληλων γυμνασμάτων ἐκ τῆς Γαλλικῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ἀντιστρόφως. Εἰς τὰ γυμνάσματα ταῦτα ὁ διδάσκων θὰ προτιμᾷ κατὰ τὸ δυνατόν λέξεις καὶ ἐκφράσεις ἐκ τοῦ κύκλου τοῦ καθόλου ἐμπορίου κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἐκ τοῦ τῆς γλώσσης τῶν συναναστροφῶν.

Γ') 'Ανάγνωσις 2) ὧραι καθ' ἑβδομάδα τὸ α' ἐξάμηνον καὶ 1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα τὸ β' ἐξάμηνον) : Τὸ ἐν χρήσει Γαλλικὸν ἀναγνωστικὸν βιβλίον ἐν τῇ τάξει ταύτῃ δεόν νὰ πραγματεύεται θέματα κατ' ἐξοχὴν ἐκ τῆς σφαίρας τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν Τραπεζῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ περιλαμβάνῃ εὐληπτα διηγήματα καὶ σύνταγμα ποιήματα, κατάλληλα καὶ πρὸς ἀπομνημόνευσιν. Γενικῶς τὰ κείμενα τοῦ προκειμένου βιβλίου πρέπει κατ' ἀρχὴν νὰ εἶναι προσιτὰ εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς τάξεως ταύτης.

Δ'. 'Εμπορικὴ ἀλληλογραφία (1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους) : Κατὰ τὸ ἐξάμηνον τοῦτο διδάσκονται εὐμεθόδως ἐπιστολαὶ τοῦ εἴξε περιεχομένου.

α) 'Επιστολαὶ τῶν ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ (Γ' τάξει) διδασκασίων κατηγοριῶν χάριν ἐμπεδώσεως τῆς σχετικῆς ὕλης καὶ πλεονεξίας τῶν μαθητῶν ἀσκήσεως περὶ τὴν σύνταξιν τοιούτων ἐπιστολῶν, καὶ

β) 'Επιστολαὶ αἰτήσεως καὶ παροχῆς πληροφοριῶν περὶ τῆς φερεγγυότητος ἐμπορικοῦ οἴκου.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Α') 'Ὡς πρὸς τὴν ἐποπτικὴν διδασκαλίαν :

'Επειδὴ οἱ μαθηταὶ κατέχουν ἤδη ἀρκετὰς γνώσεις ἐκ τῆς Γαλλικῆς γλώσσης, ὁ καθηγητὴς ὀφείλει νὰ ἐπιδιώξῃ διὰ τῆς προκειμένης διδασκαλίας τὴν συμπλήρωσιν τοῦ λεξιλογικοῦ θησαυροῦ τῶν μαθητῶν διὰ τῶν συνηθεστέρων καὶ χρησιμωτέρων ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ ἐμπορίου γεωγραφικῶν ὄρων καὶ ὀνομάτων πόλεων, χωρῶν, παραγομένων προϊόντων, βιομηχανίας κλπ. καὶ εἰ τις ἄλλου κατὰ τρόπον ἀνάλογον πρὸς τὰ ἐφαρμοσθέντα ἐν ταῖς προηγουμέναις τάξεσιν ἀντιστοίχως, ἀλλὰ μὲ βῆμα ταχύτερον. Συγχρόνως ὀφείλει νὰ ἐπιδιώξῃ καὶ τὴν περαιτέρω ἀσκήσιν τῶν μαθητῶν περὶ τὴν ἐλευθέρην διάλεξιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὡς ἔνω ὕλης, ποιούμενος χρῆσιν πάντοτε τῆς γαλλικῆς. Ἡ διάλεξις πρέπει νῦν νὰ γίνηται εἰς μακροτέρας φράσεις καὶ ἐν τέλει μὲ ἐλευθέρην πλήρη ἀναδιήγησιν. Μεταξὺ τῶν θεμάτων διαλέξεως δύναται νὰ περιληφθῇ καὶ ἡ σύνταξις περιγραφῆς ταξιδίου. Μετὰ τὴν τοιαύτην ἀσκήσιν ἐπακολουθεῖ ἡ ἐν τῷ προγράμματι προβλεπομένη συστηματικὴ γραπτὴ περίληψις τῆς ἀναπτυχθείσης ὕλης ἐξ ἐκάστης χώρας.

Σημειώσεις.— Δεδομένου ὅτι διὰ τῆς διδασκαλίας ταύτης ἐπιδιώκεται κυρίως ἡ γλωσσικὴ τοῦ μαθητοῦ κατάρτισις καὶ οὐχὶ ἡ εἰδικὴ ἐν τῇ γεωγραφίᾳ μόρφωσις τούτου, ὁ δικάσιων

οφείλει ἐν ἐκάστῃ ἐξεταζομένη χώρᾳ νὰ ἀρχῆται εἰς τὴν ἐξέτασιν ὀλίγων ἐκ τῶν κυριωτάτων σημείων τῆς χώρας ταύτης.

Β') Ὡς πρὸς τὴν γραμματικὴν :

Καὶ ἐνταῦθα ἐφαρμόζεται ἡ αὐτὴ μέθοδος διδασκαλίας ὡς καὶ ἐν ταῖς προηγούμεναις τάξεσιν. Ἰδιαιτέρως συνιστᾶται ἐνταῦθα ὅπως ὁ διδάσκων ἐπιμένῃ εἰς τὴν πλήρη διασάφισιν, καὶ ἐμπέδωσιν τῆς διδασκομένης ὕλης δι' ἀφθόνων σχετικῶν ἀσκήσεων.

Γ') Ὡς πρὸς τὴν ἀναγνωστικὴν διδασκαλίαν.

Προσφορὰ ἀδιδάκτου κειμένου : Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ θεωρεῖται σκόπιμος ἡ ἐξῆς πορεία. Ὁ διδάσκων ἀναγινώσκει πρῶτος εὐκρινῶς καὶ βραδέως τὸ πρὸς ἐπεξεργασίαν κείμενον ἐκτάσεως 10-15 στίχων, ἔπειτα καλοῦνται διάφοροι μαθηταὶ διαδοχικῶς νὰ ἀναγνώσωσι τὸ αὐτὸ κατὰ περιόδους, ὁπότε ἐπιχαίρως διορθοῦνται πᾶν διαπραττόμενον σφάλμα προφορᾶς. Ἡ διόρθωσις τοῦ τοιοῦτου σφάλματος γίνεται ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦτο ἀξιοῖ παρὰ τοῦ μαθητοῦ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν λέξιν ὀρθῶς καὶ κατόπιν καὶ παρὰ ἄλλων μαθητῶν τὸ αὐτό. Παράλλῃλως ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀναγνώσεως ἐκάστης φράσεως ὑπὸ μαθητοῦ ζητεῖται καὶ ἡ σημασία πάσης παρουσιαζομένης ἀγνώστου εἰς τὸν μαθητὴν λέξεως. Τὴν σημασίαν ταύτην ζητεῖ κατὰ πρῶτον λόγον ὁ καθηγητὴς παρὰ τῶν λοιπῶν τῆς τάξεως μαθητῶν καὶ ἐν περιπτώσει μὴ ἱκανοποιητικῶν ἀπαντήσεων παρέχει ὁ ἴδιος τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, γαλλιστὶ κατὰ τὸ δυνατόν. Ταύτοχρόνως οἱ μαθηταὶ σημειοῦσι τὴν λέξιν ταύτην μετὰ τῆς σημασίας τῆς εἰς τὸ ἀντίστοιχον τετράδιον λεξιλογίου ὑπερ τηροῦσι κατ' ἀρχὴν. Ὅσακις δὲ ἡ ἀνάγκη ἐπιβάλλει τοῦτο γίνεται καὶ συνηγορούσα τινὸς γραμματικῆς ἀνάλυσις τῆς ἀγνώστου λέξεως ἢ δυσκόλου τινὸς φράσεως τοῦ κειμένου. Τοῦτου γενομένου ἔτι οἱ μαθηταὶ μεταφράζουσι κατὰ προτάσεις διαδοχικῶς τὸ ὡς ἄνω ἀναλυθὲν κείμενον. Ἐν προκειμένῳ ὁ διδάσκων δεῖν νὰ ζητῇ μετὰ φρασιν ὀλοκλήρου φράσεως κατ' ἔννοιαν ἀποφευγομένης τῆς κατὰ λέξιν τοιαύτης ὡς μὴ ἀρμοζούσης πλέον εἰς μαθητὰς προκοχωρημένους ἤδη εἰς τὰ γαλλικά.

Τέλος ὁ καθηγητὴς ὁρίζει εἰς τοὺς μαθητὰς ὡς ἐργασίαν κατ' αἶνον ἐπιτελεστέαν τὰ ἐξῆς :

α) Ἀντιγραφὴν τοῦ ὡς ἄνω ἀναλυθέντος κειμένου εἰς εἰδικὸν τετράδιον κατ

β) Τὴν εἰς τὸ αὐτὸ τετράδιον εὐθὺς μετὰ τὸ κείμενον ἀναγραφὴν τῶν ὡς ἄνω ἀναλυθεισῶν ἀγνώστων λέξεων ἢ ἰδιωτισμῶν μετὰ τῆς σημασίας ἐκάστου.

Ἐκάστος μαθητὴς ὑποχρεοῦται νὰ ἀπομνημονεύῃ τὴν ὀρθογραφίαν καὶ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων τοῦ ὡς ἄνω ἀντιγραφμένου κειμένου. Ὅταν τὸ ἀνάλυθὲν κείμενον εἶναι ἐκτάσεως μείζονος τῶν 15 στίχων, τοῦθ' ὕπερ θὰ συμβῆ μετὰ τινα μαθήματα, τότε πρὸς περιορισμὸν τῆς γραφικῆς ἐργασίας τῶν μαθητῶν ὁ καθηγητὴς περιορίζει τὸ πρὸς ἀντιγραφὴν κείμενον μέχρι δέκα σειρῶν, ἃς ἐκλέγει ἐκ τοῦ ὅλου ἀναλυθέντος κειμένου.

2) Ἐξέτασις τῶν μαθητῶν ἐπὶ τοῦ δεδιδαγμένου κειμένου:

Κατὰ πρῶτον ὁ καθηγητὴς ἐξελέγχει, ἂν πάντες οἱ μαθηταὶ τῆς τάξεως ἔχουσιν ἐκτελέσει τὴν ὡς ἄνω ὀρισθεῖσαν κατ' οἶκον ἐκτελεστέαν γραπτὴν ἐργασίαν. Ἐν ἔλεγχον τοῦτον, ἐὰν οἱ μαθηταὶ εἶναι ὀλιγάριθμοι, ἐνεργεῖ ἐξ ὀλοκλήρου αὐτὸς οὗτος ὁ καθηγητὴς, ἐὰν δὲ εἶναι πολυάριθμοι τότε ἐνεργεῖ ταύτην ἐν μέρει μὲν ὁ ἴδιος, ἐν μέρει δὲ διὰ τοῦ ὡς κασμήτορος τῆς τάξεως ὀρισμένου μαθητοῦ, τοῦ τελευταίου τούτου ὀφείλοντος ἀπλῶς νὰ ἀναφέρῃ ἂν εἰς ἡ πλείονες μαθηταὶ καὶ τίνες δὲν ἔχουσιν ἐκπληρώσει τὸ καθήκον τοῦτο.

Μετὰ ταῦτα ὁ καθηγητὴς καλεῖ διαδοχικῶς δύο ἢ πλείονας μαθητάς, ὅπως ἀπὸ τῆς θέσεως τῶν ἀναγνώσεων εὐκρινῶς περιχοπᾶς τοῦ ὡς ἄνω δεδιδυμένου κειμένου καὶ νὰ μεταφράσωσιν αὐτάς. Ἀκολουθῶς ὁ καθηγητὴς καλεῖ ἕνα μαθητὴν τῆς τάξεως, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπαγορεύει τμημᾶ τι ἢ φράσεις τινὰς τοῦ αὐτοῦ κειμένου, ὅπως οὗτος γράψῃ τοῦτο ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος. Ταυτοχρόνως ὅμως γράφουσιν τὸ αὐτὸ κείμενον καὶ οἱ λοιποὶ μαθηταὶ τῆς τάξεως ἔχοντες τὰ βιβλία κεκλεισμένα. Μετὰ τοῦτο γίνεται ἡ προσήκουσα διόρθωσις τῶν τυχόν διαπραχθέντων σφαλμάτων. Ἐνταῦθα ὁ καθηγητὴς ἐνεργεῖ ὡς ἑξῆς: Ἐρωτᾷ τοὺς μαθητάς τῆς τάξεως ἂν ἐπὶ τοῦ κειμένου τοῦ μαυροπίνακος βλέπουσι σφάλματα καὶ ποῖα, τὰ ὁποῖα ἀκολούθως ὑπογραμμίζονται. Τούτου γενομένου ὁ καθηγητὴς προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν πλήρως ἠτιολογημένην διόρθωσιν ἐκάστου σφαλματος δι' αὐτῶν τούτων τῶν μαθητῶν. Ὁ μαθητὴς ὅστις εἶχε διαπράξει τὸ σφάλμα ὑποχρεοῦται μετὰ τὴν γενομένην διόρθωσιν νὰ ἀναγράψῃ εἰς τὸ κατώτερον μέρος τοῦ μαυροπίνακος τὴν ἀντίστοιχον ὀρθὴν γραφὴν. Μετὰ ταῦτα ὁ καθηγητὴς ζητεῖ τὴν ἐλευθέραν ἀναδιήγησιν τοῦ περιεχομένου τοῦ ὅλου κειμένου κατὰ διαλογικὸν τρόπον. Τὰς σχετικὰς ἐρωτήσεις διατυπώνει ὁ ἴδιος, ὅταν ὅμως βραδύτερον οἱ μαθηταὶ προσδύσωσιν ἐπαρκῶς, ὑποχρεώνει τούτους νὰ διαλέγωνται μετὰ τῶν ἀλλήλων ἐπὶ τῆς τοιαύτης ὕλης. Ἀφοῦ συμπληρωθῆ ὡς ἄνω τὸ

δεδιδαγμένον κείμενον, ὁ διδάσκων εἰσέρχεται εἰς τὴν προσφορὰν τοῦ νέου ἀδιδάκτου κειμένου κατὰ τὸν ὡς ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ἀντίστοιχον τρόπον.

Ὅταν συμπληρωθῇ ἡ ὡς ἄνω ἀνάλυσις ὀλοκλήρου κεφαλαίου ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου, τότε ὁ διδάσκων ἀφιερώσει ἐν ὀλοκλήρῳ μάθημα πρὸς τὸν ἐξῆς σκοπὸν: Οἱ μαθηταί, οἱ ὅποιοι κατὰ τὸ ἀμέσως προηγούμενον μάθημα εἶχον ἀσχοληθῆν ἐν συνεργασίᾳ πρὸς τὸν διδάσκοντα νὰ ἀναδιηγήθωσιν τὸ περιεχόμενον τοῦ κεφαλαίου προφορικῶς κατ' ἀρχὰς μὲν διαλογικῶς, ἐν τέλει δὲ κατὰ τμήματα ἐλευθέρων ἀναδιηγήσεων, θὰ καταρτίσουν κατ' οἶκον ἐν εἰδικῷ «τετραδίῳ περιλήψεων» συνοπτικὴν περίληψιν τοῦ προκειμένου κεφαλαίου τὴν ὁποίαν παρουσιάζουσι κατὰ τὸ ὡς ἄνω ὀρισθὲν μάθημα πρὸς ἐξέλεγχον. Ὁ καθηγητὴς σὺν τῇ ἐξελεγγεῖ ταύτῃ ἐνεργεῖ καὶ ἐξέτασιν, τῶν μαθητῶν ὑποχρεουμένων νὰ ἀναδιηγήθωσιν ἐλευθέρως τὴν περίληψιν τοῦ ἐν λόγῳ κεφαλαίου.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΗ

(ἄῳροι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

Α'. Ἐποπτικὴ διδασκαλία (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον).

Γίνεται ἡ ἐπεξεργασία τῆς εἰκόνας τοῦ «Λιμένος» ὡς καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη, ἀλλὰ λεπτομερέστερον πως, τῶν μαθητῶν ὑποχρεουμένων νὰ ἀφηγῶνται δι' ἐκτενεστέρων πράξεων καὶ ἐν τέλει εἰς ἐλευθέρῳ πλήρῃ διήγησιν.

Β'. Γραμματικὴ, (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα).

Ἐν ἀρχῇ γίνεται ταχεῖα ἐπανάληψις τῶν κυριωτάτων σημείων τῆς ἐν τῇ προηγούμενῃ τάξει διδασχθείσης ὕλης διὰ καταλλήλων γυμνασμάτων. Μετὰ τοῦτο γίνεται συστηματικὴ διδασκαλία τῶν ἐξῆς μερῶν ἐκ τῆς Γραμματικῆς καὶ τοῦ Συντακτικοῦ: Ἀντωνυμίαι, ἐπιρρήματα, προθέσεις, συνδέσμοι, ἐπιφωνήματα. Συμπλήρωσις τῶν ἀνωμάτων ρημάτων. Χρῆσις τῶν χρόνων καὶ τῶν ἐγκλίσεων. Ἡ ἐνεργητικὴ καὶ παθητικὴ μετοχή. Θεωρία τῶν προσυνθετικῶν καὶ ἐπισυνθετικῶν μορίων (préfixes et suffixes). Ἐμπέδωσις τούτων διὰ καταλλήλων γυμνασμάτων.

Γ'. Ἀνάγνωσις (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον καὶ 2 ὥραι κατὰ τὸ β').

Τὸ ἐν χρήσει ἀναγνωστικὸν βιβλίον δέον νὰ πραγματευῆται θέματα ὅμοια πρὸς τὸ τῆς προηγούμενης τάξεως, πάν-

τως τὸ ὄφος θὰ εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὰς ἤδη πραγματοποιηθεῖσας ἐπιδόσεις τῶν μαθητῶν.

Θεωρεῖται σκόπιμον ὅπως τὰ διάφορα θέματα τοῦ ἀναγνωστικοῦ ἀποτελεῶσιν ἕκαστον αὐτοτελές τι ὅλον ὄχι μεγάλης ἐκτάσεως. Ἡ ἐπεξεργασία τοῦ κειμένου γίνεται, ὡς καὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ τάξει.

Δ'. Ἀλληλογραφία. (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα).

Κατὰ τὴν ὥραν ταύτην θὰ γίνῃ μεθοδικὴ διδασκαλία μετ' ἀντιστοίχων ἐφαρμογῶν πρὸς ἐμπέδωσιν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν καὶ τυχόν συναφῶν ἐμπορικῶν ἐγγράφων τοῦ κάτωθι περιεχομένου :

1) Αἰτήσεις μειώσεως ἐπὶ τιμῶν προσφορᾶς— σχετικαὶ ἀπαντήσεις καταφατικαὶ ἢ μή.

2) Αἰτήσεις περὶ τροποποιήσεως προταθέντων ὄρων ἀγοραπωλησίας ὡς πρὸς τὸν τρόπον ἢ τὴν ἐποχὴν τῆς πληρωμῆς τοῦ τιμολογίου—ἀντίστοιχοι ἀπαντήσεις καταφατικαὶ ἢ μή.

3) Ἐπιστολαὶ διαβιβάζουσαι παράπονα ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως δοθείσης παραγγελίας, ὡς λ.χ. α) διαμαρτυρία διὰ τὴν καθυστέρησιν τῆς ἀποστολῆς, ἀντίστοιχοι ἀπαντήσεις, β) διαμαρτυρία διότι ἡ ἀποστολὴ δὲν εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν παραγγελίαν. Ἀντίστοιχοι δικαιολογητικαὶ ἀπαντήσεις, γ) διαμαρτυρία διὰ τὴν κακὴν κατάστασιν ἀφιχθέντος ἐμπορεύματος, ἀντίστοιχοι ἀπαντήσεις, δ) πρόσκλησις ἐπισπεύσεως τῆς ἀποστολῆς παραγγελμένου ἐμπορεύματος, ἀπαντήσεις σχετικαί, ε) Ἀνάκλησις παραγγελίας, ἀπάντησις καταφατικὴ ἢ ἀποφατικὴ, ς) Ὑπόμνησις ἠπία πρὸς πληρωμὴν χρέους ἀπάντησις δικαιολογητικὴ τῆς καθυστερήσεως ζ) Ἐντονος ἀπαίτησις πληρωμῆς χρέους, ἀπάντησις δικαιολογητικὴ μετὰ αἰτήσεως προθεσμίας πρὸς πληρωμὴν. Ἀπάντησις τοῦ πιστωτοῦ καταφατικὴ ἢ ἀποφατικὴ. Νέα ἀπάντησις τοῦ χρεώστου ἐπ' αὐτῆς, η) Ἀπειλὴ διακοπῆς σχέσεων καὶ ἀγωγῆ.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ἰσχύουσαι καὶ ἐνταῦθα ἔσσι καὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ τάξει.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(4 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

Α') Ἐποπτικὴ διδασκαλία (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα)

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ δοθῇ εἰς τοὺς μαθητὰς εὐκαιρία νὰ γνωρίσωσι κλπὼς τὰ κυριώτατα σημεῖα τῆς ἱστορίας καὶ

τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Γαλλίας γίνεται κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ἐπεξεργασία μεθοδικὴ τῆς εἰκόνας τῶν «Παρισίων». Κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν ταύτην ὁ διδάσκων φροντίζει νὰ ἐπισυνάπτῃ πρὸς ἕκαστον τμήμα τῆς εἰκόνας καὶ σχετικὰ πρὸς αὐτὸ σημεῖα ἱστορικὰ ἢ φιλολογικὰ, πάντως κατὰ τρόπον συνοπτικόν. Ἀπὸ καιροῦ δὲ εἰς καιρὸν προτείνει οὗτος εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν σύνταξιν ἀρτίας περιλήψεως, ἀντὶ συνθέσεως, ἐνδὸς ἤδη πλήρως ἐπεξεργασμένου τμήματος. Ἐπίσης ὁ διδάσκων ἐνίοτε υπαγορεύει τεμάχια ἀδιδάχτου κειμένου ἀναφερόμενα πρὸς τὴν ὕλην τῆς αὐτῆς εἰκόνας.

Β') Ἀνάγνωσις. (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα).

Τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον τῆς τάξεως ταύτης δέον νὰ ἀσχολεῖται κατ' ἐξοχὴν μὲ τὸν πολιτισμὸν καὶ τὸν οικονομικὸν βίον τῆς Γαλλίας ὡς καὶ μὲ τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα αὐτῆς. Τὰ σχετικὰ κεφάλαια δέον νὰ μὴ εἶναι ὑπερμέτρου ἐκτάσεως καὶ τὸ γλωσσικὸν ὕψος τούτων ὀπωσδήποτε προσιτὸν εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς τάξεως ταύτης. Ἀνὰ πᾶσαν τρίτην ἑβδομάδα ἀντὶ τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου γίνεται χρῆσις γαλλικῶν ἐφημερίδων ἢ περιοδικῶν κατὰ δὲ τὸ τελευταῖον τρίμηνον ἐπιδίδωκεται ὁμοίως καὶ ἡ μετάφρασις εἰς τὴν γαλλικὴν ἄρθρων καὶ εἰδήσεων ἐξ Ἑλληνικῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν.

Γ') Ἀλληλογραφία (2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα).

Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ διδάσκονται ἐπιστολαὶ τοῦ κάτωθι περιεχομένου 1) προσφορὰ ὑπηρεσίας ὡς ἀντιπροσώπου.

2) Ζήτησις πληροφοριῶν σχετικῶν πρὸς τὸν αἰτοῦντα.

3) Μετὰ τὴν λήψιν τῶν πληροφοριῶν, ἀπάντησις πρὸς τὸν αἰτοῦντα τὴν ἀντιπροσωπεῖαν (καταφατικὴ μετὰ διατυπώσεως τῶν σχετικῶν ὄρων, ἢ ἀποφατικὴ).

4) Προσφορὰ ὑπηρεσιῶν ὡς λογιστοῦ, ἀλληλογράφου κ.λ.π.

5) Ἀπάντησις σχετικὴ καταφατικὴ ἢ μὴ.

6) Ἐπιστολαὶ τοῦ παραγγελιοδοχικοῦ ἐμπορίου.

7) Ἐπιστολαὶ ἀναφερόμεναι εἰς δόσοληψίας ἐμπορίου μετὰ Τραπεζῆς.

8) Συστατικαὶ ἐπιστολαὶ.

9) Αἱ συνηθέστεραι ἐκ τῶν ἐγκυκλίων ἐπιστολῶν (ὡς λ.χ.) ἰδρύσεως ἐμπορικοῦ Οἴκου, ἀτομικοῦ ἢ ἐταιρικοῦ, προσλήψεως ἐταίρου, ἀποχωρήσεως τοιοῦτου, διαλύσεως Ἐταιρείας, ἐπικειμένης ἐπισκέψεως περιδεύοντος ὑπαλλήλου, κοινοποιήσεως ἐπεκτάσεως ἐπιχειρήσεως, ἀλλαγῆς διευθύνσεως, ἀλλαγῆς ἐταιρικῆς ἐπωνυμίας, συγχωνεύ-

σεως ἐπιχειρήσεων, παραχωρήσεως ἢ ἀνακλήσεως πληρεξουσιότητος, ἐγκυκλίου πιστωτικῆς ἐπιστολῆς κ.λ.π..

10) Πᾶσα ἄλλη ἐνδιαφέρουσα ἐπιστολή.

11) Τέλος γίνεται μετάφρασις ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν Γαλλικὴν τῶν κυριωτέρων ἐπιστολῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐγγράφων τῶν συντεταγμένων ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῆς προκειμένης τάξεως ἐν τῷ πρακτικῷ γραφεῖῳ αὐτῆς.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς εἰκόνας ἢ τῶν κειμένων ὁ διδάσκων φροντίζει νὰ συμπληρώη πᾶν ἐμφανιζόμενον τυχὸν κενὸν τῶν μαθητῶν εἰς τὰ τῆς Γραμματικῆς καὶ τοῦ Συντακτικοῦ.

2. Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ ἡ προσφορὰ τοῦ ἀδιδάκτου κειμένου δὲν γίνεται πλέον ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς παραδόσεως, τῶν μαθητῶν ὑποχρεουμένων νὰ ἐπεξεργάζωνται τοῦτο κατ' οἶκον, βοηθεῖα Λεξικοῦ.

Ἐπίσης ἡ ἐπεξεργασία τοῦ δεδιδαγμένου κειμένου θὰ εἶναι πληρεστέρα ἢ ἀπόδοσις τῆς περιλήψεως θὰ γίνεται εἰς πλήρη ἐλευθέραν διήγησιν. Ἐπίσης, εἰς τὸ τέλος ἐκάστου κεφαλαίου, οἱ μαθηταὶ παρασκευάζουσι σχετικὴν περίληψιν, ἀντὶ ἐκθέσεως, τοῦ περιεχομένου εἴτε κατ' οἶκον, εἴτε ἐν τῇ Σχολῇ. Πρὸς μείζονα προαγωγὴν τῆς δεξιότητος τῶν μαθητῶν ὁ διδάσκων κατὰ τὸ δεῦτερον ἐξάμηνον προτείνει εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν μεταφορὰν εἰς τὴν Γαλλικὴν τεμαχίωσιν ἄρθρων ἢ εἰδήσεων ἐξ Ἑλληνικῆς ἐφημερίδος ἢ περιοδικοῦ.

3. Εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς Ἀλληλογραφίας ὁ διδάσκων ὀφείλει μετὰ τὴν προσφορὰν ἐνὸς ἢ δύο ὑποδειγμάτων ἐπιστολῶν ὀρισμένης κατηγορίας νὰ δίδῃ εἰς τοὺς μαθητὰς θέματα, βάσει τῶν ὁποίων οἱ μαθηταὶ θὰ συντάσωσιν ἐπιστολάς τῆς αὐτῆς κατηγορίας κατ' οἶκον ἢ ἐν τῇ τάξει μέχρις ὅτου οἱ μαθηταὶ γίνωσι κάτοχοι τοῦ ὕλικου τῆς κατηγορίας ταύτης. Τοῦτου γενομένου εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐξέτασιν ἄλλης κατηγορίας ἐπιστολῶν καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰς ἐπιστολάς τοῦ πρακτικοῦ Γραφείου, ὁ καθηγητὴς ἔρχεται προηγουμένως εἰς σχετικὴν συνεννόησιν μετὰ τὸν οἰκεῖον καθηγητὴν τῶν Ἐμπορικῶν.

10. ΑΓΓΛΙΚΑ.

Α'. Σκοπός.

Ἀσφαλὴς γνῶσις τοῦ τυπικοῦ καὶ τῆς συντάξεως. Κατανόησις ὄχι πολὺ δυσκόλων πεζῶν κειμένων. Ἰδίᾳ δὲ τῆς

Σφαίρας τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας (ἐμπορίου, βιομηχανίας κ.λ.π.). Ἰκανότης πρὸς κατανόησιν τῆς γλώσσης τῆς συναναστροφῆς καὶ κατανόησιν ἐν αὐτῇ. Δεξιότης πρὸς σύνταξιν τῶν συνηθεστέρων ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν.

Β'. Διδακτέα ὕλη.

Ἡ ὕλη αὕτη κατανέμεται εἰς τρία ἔτη σπουδῶν ὡς ἐξῆς :

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(5 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

1) Ἐποπτικὴ διδασκαλία.—Κατὰ τὸν πρῶτον μῆνα τοῦ σχολικοῦ ἔτους (5 ὥρ. καθ' ἑβδομάδα) ἡ διδασκαλία τῆς Ἀγγλικῆς γίνεται ἐποπτικῶς ἄνευ βιβλίου τινός. Κατὰ τὰ μαθήματα δὲ ταῦτα διδάσκονται, ἐν εἴδει εἰσαγωγῆς, τὰ γενικώτερα ζητήματα τῆς γλώσσης (θεμελειώδεις γραμματικοὶ κανόνες), ἡ ὀνομασία τῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς παραδόσεως καὶ ἐν τῇ αὐτῇ τῆς Σχολῆς ἀντικειμένων, οἱ ἀριθμοὶ τὰ χρώματα, τὰ σχήματα, τὰ μεγέθη, ἡ διαίρεσις τοῦ χρόνου, τὰ μέλη τοῦ σώματος καὶ τὰ συνηθέστερα τῶν ἐνδυμάτων, ὡς καὶ τὰ ἀπαραίτητα μέρη τοῦ λόγου πρὸς σχηματισμὸν ἄλλων προτάσεων. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τὰ ἐμφανιζόμενα ρήματα χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸν ἐνεστώτα (χοινόν καὶ προσδευτικόν), ἄοριστον καὶ μέλλοντα.

2) Ἀκολούθως, καὶ ἐπὶ μίαν ὥραν καθ' ἑβδομάδα, γίνεται, ἐπεξεργασία, ἄνευ βιβλίου, τῆς ὕλης τῶν εἰκόνων Holzels «κατοικία», «πόλις». Συναφῶς καὶ ἡ πόλις, ὅπου ἡ ἐμπορικὴ Σχολή.

Κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν ταύτην ὁ διδάσκων περιορίζεται εἰς γενικοὺς χαρακτηρισμοὺς τῶν ἀντικειμένων, καὶ ἐπιδίδωκει τὴν συστηματικὴν δι' ἄλλων φράσεων συνδιάλεξιν. Χάριν δὲ ἐμπεδώσεως τῶν διδασκόμενων δίδει σύντομα κατ'ἀλληλα θέματα, ἐκτελεστέα κατ' οἶκον.

3) Γραμματικὴ, 1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ τοῦ β' μῆνος καὶ ἐφεξῆς.

Ἐξαγωγή ἐκάστου γραμματικοῦ κανόνος ἐπὶ τῇ βάσει ἐνός ἢ πλείονων σχετικῶν παραδειγμάτων καὶ σύνοψις τοῦ ἐξαχθέντος κανόνος ἐν εἰδικῷ τετραδίῳ γραμματικῆς. Μετὰ τοῦτο, χάριν ἐμπεδώσεως, προτείνεται σύντομον θέμα πρὸς ἐκτέλεσιν κατ' οἶκον. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον θὰ γίνῃ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος συστηματικὴ προσφορὰ τῶν χρησιμωτάτων κανόνων περὶ ἄρθρου, οὐσιαστικοῦ ἐπιθέτου, ἀντωνυμίας,

ρήματος, μετοχής, ἐπιρρήματος, προθέσεως καὶ συνδέσμου.

4) Ἀνάγνωσις ἀπὸ τοῦ β' μηνὸς καὶ ἐφεξῆς ἐπὶ τρεῖς ὥρας καθ' ἑβδομάδα.

Ἐκ τοῦ ἐν χρήσει ἀναγνωστικοῦ βιβλίου περιεχομένου ὕλην ποικίλου περιεχομένου, ὑπὸ μορφήν διηγημάτων, μύθων, διαλόγων, ποιημάτων, ἐκλέγονται διηγήματα, περιγραφαί, διάλογοι κ.λ.π., προσιτὰ εἰς τὰς δυνάμεις τῶν μαθητῶν. Ἐκαστον τούτων ἐπεξεργάζεται ὁ διδάσκων, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸς μαθητάς, καταλλήλως. Ἐν τῇ ἀναγνώσει τοῦ κειμένου ἐφιστᾶται ἰδιαζόντως προσοχὴ εἰς τὴν καλὴν προφοράν. Ἡ μετάφρασις θὰ εἶναι πιστὴ ἀπόδοσις τοῦ περιεχομένου. Ἐξ ἄλλου ἐνεργεῖται ἡ ἀναγκαία ἀνάλυσις τῶν δυσκόλων λέξεων καὶ ἰδιωτισμῶν. Ἡ ἐλευθέρᾳ ἀπόδοσις τοῦ κειμένου ἐνεργεῖται κατ' ἀρχὰς δι' ἐρωτήσεων καὶ ἀπαντήσεων, βραδύτερον δὲ δι' ἐλευθέρᾳ ἀναδιηγήσεως τῶν μαθητῶν. Ἀπὸ καιροῦ δ' εἰς καιρὸν, πρὸς ἀσκήσιν εἰς τὴν ἀπαγγελίαν, δίδονται εἰς τοὺς μαθητάς πρὸς ἀπομνημόνευσιν μικρὰ ποιήματα καὶ διηγήματα.

Σημ. Μέχρις ἀποκτήσεως εἰδικῶν βιβλίων ἐν Ἑλλάδι διὰ τοὺς τὸ πρῶτον μαθάνοντας τὴν ἀγγλικὴν, συνιστᾶται ἡ ἐκλογὴ ὡς ἀναγνωστικοῦ βιβλίου ἐν τῇ προκειμένῃ τάξει ἐνὸς ἐκ τῶν κάτωθι ἀγγλικῶν ἀναγνωστικῶν: Crown Royal Reader (Book I or II), Royal Reader, Jones No 2, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀνάλογον. Ἀπὸ τοῦ Β' δὲ ἐξαμήνου καὶ ἐφεξῆς θὰ ἦτο σκόπιμος καὶ ἡ εἰσαγωγὴ ἐνὸς ἐκ τῶν Ἀγγλικῶν ἀναγνωστικῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐκδιδομένων, περιεχομένου ἀναλόγου πρὸς τὰς ἀξιώσεις τοῦ παρόντος προγράμματος.

ΤΑΞΙΣ ΗΜΗΤΗ

(5 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1) Ἐποπτικὴ διδασκαλία ἐπὶ δύο ὥρας καθ' ἑβδομάδα κατὰ τὸν πρῶτον μῆνα τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Γίνεται ἐπεξεργασία τοῦ πίνακος «ὁ λιμὴν» ὡς καὶ ἐν τῇ Δ' τάξει, ἀλλὰ μὲ φράσεις συνθετωτέρας, δι' ὧν ἀποσκοπεῖται ἡ ἐπανάληψις καὶ τῶν εἰς τὰς κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος διδαχθεῖσας εἰκόνας διδαχθεισῶν λέξεων.

2) Διηγήματα κατ' ἐκλογὴν, 1 ὥραν καθ' ἑβδομάδα μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ πίνακος «ὁ λιμὴν», ὡς λ.χ. μῦθοι, ἀνέκδοτα, διηγήματα διάφορα, πάντως σύντομα.

Σημ. Ἀπὸ τοῦ β' ἐξαμήνου ὁ διδάσκων δύναται νὰ ἀφιερῶσιν μερικὰς ὥρας ἐκ τῶν διηγημάτων πρὸς ὑπαγό-

ρευσιν ἀδιδάκτου κειμένου ὅπωςδὴποτε προσιτοῦ εἰς τὰς δυνάμεις τῶν μαθητῶν, τὸ ὅποῖον οἱ μαθηταὶ γράφουσιν εἰς εἰδικὰ τετράδια καὶ μεταφράζουσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν.

3) Γραμματικὴ 1 ὥραν καθ' ἑβδομάδα κατὰ τὸ α' ἐξάμηνον μόνον. Διὰ καταλλήλων ἀσκήσεων ἐπαναλαμβάνεται ταχέως ἡ σχετικὴ ὕλη τοῦ προηγουμένου ἔτους καὶ ἐπακολουθεῖ συμπλήρωσις τῆς ὑπολειπομένης τοιαύτης, τῶσον ἐκ τῆς Γραμματικῆς ὅσον καὶ τῆς συντάξεως.

4) Ἀνάγνωσις, τρεῖς ὥρας καθ' ἑβδομάδα. Ἐκ κειμένου εὐλήπτου καὶ ποιικίλου περιεχομένου, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον οἰκονομικοῦ χαρακτήρος γίνεται ἡ προσήκουσα ἐπεξεργασία διαφόρων τεμαχίων κατ' ἐκλογὴν ὡς ἐν τῇ προηγουμένῃ τάξει. Ὡς ἀναγνωστικὸν βιβλίον ἐκλέγεται ἐν τῶν ἐν Ἑλλάδι ἢ ἀλλαγῶ ἐκδιδόμενων ἐμπορικῶν ἀναγνωστικῶν.

5) Ἐμπορικὴ ἀλληλογραφία, 1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα κατὰ τὸ β' ἐξάμηνον. Μεθοδικὴ εἰσαγωγή εἰς τὸ μάθημα τῆς ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας. Μετὰ ταῦτα διδασκαλία μερικῶν ἐκ τῶν ἀπλουστέρων ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐγγράφων.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(5 ὥραι καθ' ἑβδομάδα).

1) Ἀνάγνωσις. (3 ὥραι καθ' ἑβδομάδα, τὸ α' ἐξάμηνον καὶ 2 ὥραι ἑβδομαδικίως κατὰ τὸ β' ἐξάμηνον). Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ εἰσάγεται ὡς ἀναγνωστικὸν βιβλίον ἐν ἔργον πραγματευόμενον περὶ οἰκονομικῶν ζητημάτων ἐκ τῆς σφαίρας τοῦ ἐμπορίου, τραπεζιτικῆς βιομηχανίας, συγκοινωνίας κ.λ.π. προσιτὸν πῶς εἰς τοὺς μαθητὰς, ἦτοι ὕλης ἐκ τῆς περιλαμβανομένης ἐν τῷ προγ) τι Μέσῃς Ἐμπορικῆς Σχολῆς. Ἐπὶ πλεόν κατὰ τὸ τελευταῖον τρίμηνον τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἀναγιώσκονται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ περιρικοπαὶ ἀγγελιδῶν, διασημίσεων κ.λ.π. ἐξ Ἀγγλικῶν ἐφημερίδων ἢ περιοδικῶν καὶ δεόντως ἀναλύονται.

2) Γενικαὶ γνώσεις τοῦ ἐμπορίου. (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα καθ' ὅλον τὸ ἔτος). Κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ἐξετάζονται συντόμως καὶ ἀγγλιστὶ τὰ κυριώτατα σημεῖα ἐκ τῆς Ἐμποριολογίας, ὅπως οὕτω δοθῆ εὐκαιρία εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ ἐξοικειωθῶσι πρὸς τὴν ἀγγλικὴν ἐμπορικὴν φρασεολογίαν, ἀπαραίτητον διὰ τὴν σύνταξιν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν καὶ τὴν διαπραγματεύσιν ζητημάτων ἐκ τῆς σφαίρας τοῦ ἐμπορίου.

3) Ἐμπορικὴ ἐπιστολογραφία : (1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα τὸ α' ἐξάμηνον καὶ 2 ὥραι τὸ β' ἐξάμηνον) : Βαθμηδὸν ἀσχοῦνται οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν κατανόησιν καὶ εἰς τὴν σύνταξιν τῶν σπουδαιωτέρων ἐπιστολῶν ἐκ τῶν λοιπῶν μὴ ἐξετασθεῖσων κατηγοριῶν ὡς καὶ τῶν σχετιζομένων πρὸς αὐτὰς τυχόν ἐμπορικῶν ἐγγράφων.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1) Ἐποπτικὴ διδασκαλία. Σκοπὸς ταύτης κυρίως εἶναι ὁ βαθμιαῖος πλουτισμὸς τοῦ λεξιλογικοῦ Ὑψηλοῦ μαθητοῦ ἢ ἀσκήσεις τούτου εἰς τὴν ὀρθὴν προφορὰν καὶ γραφὴν ἐκάστης ἀποκτωμένης λέξεως ὡς καὶ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν αὐτῶν λέξεων ὑπὸ μορφὴν διαλογιστικὴν κατὰ πρῶτον καὶ ἐλευθέραν ἔκφρασιν βραδύτερον. Ἡ προσφορὰ τοῦ ὕλικου ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος γίνεται κατὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς τῆς διδακτικῆς. Ὁ μαθητὴς ὀφείλει νὰ σημειώσῃ ὀρθῶς ἐν τῷ τετραδίῳ τῶν λέξεων τὰς οὕτω προσφερομένας διαδοχικῶς λέξεις ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος. Χάριν μείζονος ἐμπειώσεως τῶν διδασκομένων οἱ μαθηταὶ μεταφέρουσι τὰς ὡς ἄνω, προχείρους λεξιλογικὰς σημειώσεις ἐπισταμένως εἰς τὰ καθαρὰ τετράδια λεξιλογίου. Ἀφ' ἐτέρου χάριν τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ ὁ καθηγητὴς ὀρίζει ἐκάστοτε ἀντίστοιχον γραπτὴν σύντομον ἐργασίαν, κατ' οἶκον ἐκτελεστέαν. Αὕτη κατὰ τὰς πρώτας περιόδους περιορίζεται συνήθως εἰς τὸν σχηματισμὸν ἀπλῶν καὶ βραχυῶν φράσεων, βραδύτερον δέ, ὅποτε οἱ μαθηταὶ θὰ ἔχουν ἤδη ἐπαρκῶς προσδεύσει, καὶ εἰς σύντομον περιγραφὴν εἴτε μέρους εἴτε καὶ ὁλοκλήρου τοῦ περιεχομένου τῆς σχετικῆς εἰκόνας. Πάντα ταῦτα οἱ μαθηταὶ γράφουσι μετὰ προσοχῆς καὶ καλλιγραφικῶς εἰς τὰ ἀντίστοιχα τετράδια ἀσκήσεων, τὰ ὅποια ἐξελέγγονται προσηκόντως ὑπὸ τοῦ οἰκείου καθηγητοῦ. Ὁ καθηγητὴς πρέπει κατὰ τὴν διδασκαλίαν νὰ κάμνῃ χρῆσιν τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης ἀποκλειστικῶς, εἰ δυνατόν.

2) Ἀναγνώστικὴ διδασκαλία : Ἡ ἀκολουθητέα πορεία ἐνταῦθα εἶναι περίπου ἡ ἐξῆς : α) Προσφορὰ τοῦ ἀδιδάκτου κειμένου.

Ἀναγνώσκειται κατ' αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ τὸ διὰ τὸ ἐπόμενον μάθημα χωρίον εὐκρινῶς καὶ βραδέως. Τοῦτο κατόπιν ἀναγνώσκειται ἐκ δευτέρου, ἀρχομένης τῆς ἀναγνώσεως ὑπὸ τινος ἐκ τῶν μαθητῶν, συνεχίζοντος ἐτέρου καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς μέχρι πέρας. Τούτου γενομένου ἀρχεται κατόπιν ἡ μετάφρασις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπὸ τινος τῶν μαθητῶν.

συνεχίζοντας έτέρου και ούτω καθεξής. 'Ολόκληρος ή μετάφρασις του νέου κειμένου θα αποδοθῆ υπό των μαθητών, όταν δέ ό μεταφράζων άγνοῆ λέξιν τινά, θα έρωτηθῆ άλλος και, όταν πάντες άγνοοῦν τήν λέξιν, τότε ό καθηγητής δι' άλλων λέξεων ή παραδειγμάτων θα κάμη ώστε οι μαθηται να νοήσωσι τήν έννοιαν τῆς λέξεως. Κατά τήν έρμηνείαν οι μαθηται δέν σημειοῦσιν εις τό πρόχειρον τετραδίον των ει μη τας άγνωστους των λέξεις. Κατά τό β' έξάμηνον τῆς ΣΤ' τάξεως δύναται ό καθηγητής να αξιώση τήν κατ' οίκον προπαρασκευήν του αδιδάκτου βοηθεία λεξικοῦ. β) Έξέτασις του δεδιδαχμένου κειμένου. Μετά τήν έν αρχῆ του μαθήματος προσφοράν, ως άνω, του αδιδάκτου χωρίου έπακολουθεῖ ή εξέτασις του κατὰ τό προηγούμενον μάθημα προσφερθέντος χωρίου ως εξής: "Αρχεται ή άναγνωσις του χωρίου τούτου υπό μαθητοῦ τινος, συνεχίζεται υπό έτέρου και ούτω καθ' εξής μέχρι πέρατος. "Επειτα γίνεται καθ' όμοιον τρόπον και ή μετάφρασις αυτού. Οι μαθηται όφείλουν να προσαγάγουν καθαρώς αντιγεγραμμένον έν τῷ οικείῳ τετραδίῳ τό χωρίον τούτο προς τόν οικείον καθηγητήν προς εξέλεξις. Μετά τήν, ως άνω, μετάφρασιν του δεδιδαχμένου τούτου χωρίου έπακολουθεῖ αναδιήγησις του περιεχομένου αυτού υπό των μαθητών και δὴ κατ' αρχάς μέν διαλογικῶς βραδύτερον δέ, όποτε οι μαθηται θα έχουν έπαρκῶς προοδεύσει, εις έλευθέραν συνεχῆ αφήγησιν.

Ό καθηγητής δέν κατὰ τήν εξέτασιν να επιμένη και εις τήν κατὰ τό δυνατόν επανάληψιν των κατὰ τό προηγούμενον μάθημα διδασχθέντων.

Κατά τήν διεξαγωγήν του μαθήματος καταβάλλεται προσπάθεια υπό του διδάσκοντος, όπως γίνεται χρῆσις αποκλειστικῶς, ει δυνατόν, τῆς 'Αγγλικῆς γλώσσης.

3) Κατά τήν προσφοράν του διηγήματος έν τῇ Ε' τάξει γίνεται τό εξής. 'Ο διδάσκαλος άφηγείται τούτο εύκρινῶς και με τήν ταχύτητα τῆς συνήθους όμιλίαις. 'Εάν παρουσιασθῶσι τυχόν άγνωστοι δια τούς μαθητάς λέξεις έν τῷ διηγήματι, τότε παρέχεται δια συνεργασίας του καθηγητοῦ προς τούς μαθητάς ή σημασία τούτων. Μετά τούτο ό καθηγητής κατὰ τούς πρώτους μήνας επιτρέπει εις ένα ή πλείονας μαθητάς να επαναλάβωσιν έν τῇ τάξει τήν αναδιήγησιν αυτού είτε έν όλῳ είτε και κατὰ τμήματα. Τούτου γενομένου όρίζεται υπό του διδάσκοντος ως κατ' οίκον εκτελεστέα γραπτῇ υπό των μαθητών εργασία ή έν τῷ ειδικῷ τετραδίῳ των περιλήψεων συνοπτικῆ απόδοσις του έν λόγῳ διηγήματος. Αί γραφαί αυται εργασίαι εξέλεγχονται προσηκόντως κατὰ τό

ἀμέσως προσεχῆς ἀντίστοιχον μάθημα, καθ' ὃ ἐπαναλαμβάνεται ἐκτενέστερον καὶ ἢ προφορικῇ ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἀναδιήγησις τοῦ διηγήματος, καὶ δὴ κατὰ διαφόρους τρόπους.

4) Διδακταλία τῆς Γραμματικῆς. Αὕτη γίνεται, καθ' ἣ ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ διατυπῶνται ἀνευ χρήσεως βιβλίοι. Ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἐμπέδωσιν τῶν διδασκόμενων δι' ἀφθόνων ἀσκήσεων καὶ γυμνασμάτων. Κατὰ τὰς ἀσκήσεις ταύτας πρέπει νὰ ἀσκῶνται οἱ μαθηταὶ καὶ εἰς σταφορὰν φράσεων ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν. Ἐπίσης κατὰ τὰς ἀσκήσεις συνιστᾶται, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν, νὰ χρησιμοποιῶνται καὶ λέξεις ἐκ τῆς ἐν τῷ ἐμπορίῳ καθιερωμένης γλώσσης.

5) Ἐμπορικὴ Ἀλληλογραφία. Δεδομένου, ὅτι ὁ διὰ τὸ μάθημα τοῦτο καθορισθεὶς χρόνος διδασκαλίας εἶναι στενός, πρέπει ὁ διδάσκων νὰ προσφέρῃ μεθοδικώτατα τὴν σχετικὴν ὕλην, οὕτως ὥστε καὶ ὁ χρόνος νὰ ἐπαρκέσῃ καὶ οἱ μαθηταὶ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν προσήκουσαν δεξιότητα περὶ τὴν σύνταξιν τῶν κυριωτέρων εἰδῶν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν πρὸς αὐτάς συναφῶν ἐμπορικῶν ἐγγράφων. Κατὰ ταῦτα ἐν ἀρχῇ ὁ καθηγητὴς θὰ ἀναφέρῃ συντομώτατα τὸν σκοπὸν καὶ τὴν σημασίαν τῆς ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας, τοσαύτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον τὰ σημεῖα ταῦτα εἶναι ἤδη τελειῶς γνωστὰ εἰς τοὺς μαθητὰς ἐξ ἄλλων μαθημάτων τοῦ προγράμματος.

Μετὰ ταῦτα θὰ ἐπιδείξῃ διὰ σχετικῶν ὑποδειγμάτων τὴν καθιερωμένην κανονικὴν διάταξιν μιᾶς ἐμπορικῆς ἐπιστολῆς εἴτε ἐγγράφου ἐμπορικοῦ. Ἀφοῦ δὲ μετὰ ταῦτα μεθοδικῶς καὶ βαθμηδὸν εἰσαγάγῃ τοὺς μαθητὰς εἰς τὰς συνηθεστέρας ἐκφράσεις τῶν ἀπλουστέρων ἐπιστολῶν καὶ συναφῶν ἐγγράφων, ὁ διδάσκων ἀρχίζει νὰ ἀσκήσῃ τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν σύνταξιν πλήρων ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν ἀντιστοίχων τυχόν ἐμπορικῶν ἐγγράφων, λαμβανομένης ἐν προκειμένῳ ὡς βάσεως παραδείγματος τινος ἐκ τῆς πραγματικότητος. Κατὰ τὸ στάδιον τοῦτο τῆς ὅλης διδασκαλίας ὁ διδάσκων φροντίζει νὰ ἐκλέγῃ τὰ θέματα οὕτως ὥστε νὰ γίνεται μετάβασις ἀπὸ τῶν ἀπλουστέρων πρὸς τὰ δυσκολώτερα καὶ ἀναλόγως τῶν δυνάμεων τῶν μαθητῶν. Ἀφοῦ δὲ οἱ μαθηταὶ γνωρίσωσι καλῶς εἶδος τι ἐπιστολῆς, ὁ διδάσκων πρὸς ἐμπέδωσιν δίδει παρόμοια θέματα, ὅπως οἱ μαθηταὶ ἐν τῇ Σχολῇ εἴτε κατ' οἶκον συντάξουν παρόμοιαν ἐπιστολὴν. Μετὰ τὴν τοιαύτην ἐξάντηλσιν μεταβαίνει οὗτος εἰς ἕτερον εἶδος ἐπιστολῆς κ.ο.κ. Οἱ μαθηταὶ τὰ δοκιμικὰ τῶν τοιούτων ἐργασιῶν, δεόντως διορθωμένα, ὀφεί-

λουσι νὰ ταξιθετῶσι καλῶς εἰς ἀντιστοίχους φακέλλους (classeurs).

Ἰδιαίτερος συνιστᾶται, ὅπως ὁ καθηγητὴς μεριμνᾷ, κατὰ τὸ β' ἐξάμηνον ἐν τῇ ΣΤ' τάξει, καὶ περὶ μεταφορᾶς ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν Ἀγγλικὴν τῶν ἐν τῷ Πρακτικῷ Γραφείῳ τῆς τάξεως ταύτης συνταχθεισῶν ἑλληνικῶν ἢ γαλλικῶν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν καὶ ἐγγράφων, εἴτε ὅλων εἴτε καὶ μέρος αὐτῶν τοῦλάχιστον. Πρὸς τοῦτο ἔρχεται οὗτος εἰς συνενόησιν μετὰ τοῦ οἰκείου καθηγητοῦ τῶν Ἐμπορικῶν.

6) Τὸ πρόγραμμα τῶν Ἀγγλικῶν ἐφαρμόζεται ἐπακριβῶς καὶ εἰς τὰς ὁμοταγεῖς Ἐμπορικὰς Σχολὰς Θελέων.

II. ΝΟΜΙΚΑ

Παρατηρήσεις : Ὑπὸ τὸν ὄρον τούτον τὸ πρόγραμμα τῆς ἑξαταξίου μέσης ἐμπορικῆς σχολῆς, περιλαμβάνει πλείονας κλάδους, ὡς πολιτειακὴν ἀγωγὴν, Ἀρχὰς Δικαίου, Ἐμπορικὸν καὶ Ναυτικὸν Δίκαιον, Πολιτικὴν Οἰκονομίαν καὶ Δημοσίον Λογιστικὸν καὶ Φορολογικὸν σύστημα.

Ἐν ἐκάστῳ τούτων ἀναφέρεται ὁ ἐπιδιωκόμενος ἀντιστοιχῶς διδακτικὸς σκοπός.

I. ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΗ ΑΓΩΓΗ

Α'. Σκοπός.

Σκοπός τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου εἶναι ἡ γνῶσις τῶν θεμελιωδῶν θεσμῶν ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ Συνταγματικοῦ καὶ Διοικητικοῦ ἡμῶν δικαίου.

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

Β'. Διδακτέα ὕλη :

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

1. Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς Πολιτείας, τῶν στοιχείων καὶ τῶν ὀργάνων αὐτῆς. Τί ἐστὶ πολίτευμα, τίς ἡ ἀνάγκη τούτου διὰ πᾶσαν πεπολιτισμένην ἐπικράτειαν καὶ πόσων εἰδῶν πολιτεύματα ὑπάρχουσι.

2. Περὶ τῆς ἱστορίας τῶν ἑλληνικῶν πολιτευμάτων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1821—1927.

3. Ποία ἡ μορφή καὶ τίνες αἱ βάσεις τοῦ ἰσχύοντος δημοκρατικοῦ ἡμῶν πολιτεύματος.

4. Τίνες αἱ περὶ θρησκείας καὶ Ἐκκλησίας διάταξεις τοῦ πολιτεύματος ἡμῶν.

5. Τίνες αἱ διάφοροι λειτουργίαι τῆς Πολιτείας καὶ ποία ἡ διάκρισις καὶ ἀρμοδιότης αὐτῶν (νομοθετικὴ-ἐκτελεστικὴ-δικαστικὴ).

6. Περὶ τῆς «προσωπικῆς ἐλευθερίας» τοῦ πολίτου, περὶ τοῦ ἀσύλου τῆς κατοικίας» αὐτοῦ ὡς καὶ τοῦ «ἀπαρabiά-στου τῶν ἐπιστολῶν, τηλεγραφήματων καὶ τηλεφωνημάτων».

7. Περὶ τῆς προστασίας τῆς ἰδιοκτησίας συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἰσχύοντος πολιτεύματος ἡμῶν.

8. Περὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ συνέχεσθαι καὶ συνεταιρίζεσθαι. Τί ἐστὶν δημοσία ἢ ἰδιωτικὴ συνάθροισις. Τί ἐστὶν ὑπαίθριος συνάθροισις.

9. Περὶ τοῦ ὑπὸ τῆς Πολιτείας περιορισμοῦ πολλῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων καὶ ἐλευθεριῶν χάριν τῆς γαλήνης ἀμύνης καὶ ὑπάρξεως τοῦ Κράτους.

10. Κατὰ τίνα τρόπον καταρτίζονται οἱ νόμοι καὶ τὰ διατάγματα. Πόσων εἰδῶν νόμους καὶ διατάγματα ἔχομεν.

11. Τίνες αἱ περὶ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας διατάξεις ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν καὶ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ.

12. Κατὰ τίνα τρόπον συγκροτοῦνται Βουλὴ καὶ Γερουσία καὶ τίνες αἱ σχετικαὶ ἀρμοδιότητες αὐτῶν.

13. Τίνα τὰ δικαιώματα τῆς ἀνηλικίου γυναικὸς ὡς πρὸς τὸ δημόσιον δίκαιον.

14. Περὶ τῆς συγκλήσεως τῶν Βουλῶν — Σύνοδοι βουλευτικαὶ καὶ γερουσιαστικαὶ ὡς καὶ περίοδοι τῶν σωματίων αὐτῶν.

15. Τί ὀρίζει τὸ πολίτευμα ἡμῶν ὅσον ἀφορᾷ τὴν «χάριν» καὶ τὴν «ἀμνηστειάν». Τίς ἡ βασικὴ αὐτῶν διαφορὰ.

16. Τί καλοῦνται πολιτικὰ ἀδικήματα, καὶ τί διαφέρεισι τῶν κοινῶν ἀδικημάτων καὶ τίνες αἱ σχετικαὶ διατάξεις τοῦ πολιτεύματος ἡμῶν.

17. Περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν ληξιαρχικῶν πράξεων Τίνες οἱ κατὰ τόπους ἐν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ νόμιμοι ληξίαρχοι. Ἐτήσιον Μητρώον ἀρρένων.

18. Περὶ Ἀυτοδιοικήσεως τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων. Τίνα τὰ καθήκοντα καὶ αἱ ὑποχρεώσεις δημάρχων, κοινοταρχῶν καὶ δημοτῶν.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ἡ διδασκαλίαι τοῦ μαθήματος τούτου τοῦ δογματίζοντος ὅτι ὁ πολίτης σὺν τοῖς δικαιώμασι ἔχει νὰ ἐπιτελέσῃ καὶ σπουδαῖα καθήκοντα ἔναντι τῆς Πατρίδος καὶ ἑαυτοῦ δέον νὰ γίνῃται κατὰ ἀφηγηματικόν, εὐληπτον καὶ ἐπαγωγόν

τρόπον, νὰ ἀποφεύγηται δὲ συγχρόνως ἡ ξηρὰ διατύπωσις τῶν σχετικῶν διατάξεων. Κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἐκάστου σημείου τῆς ὕλης ὁ διδάσκων φροντίζει νὰ προσπαγήη κατ'ἀλλήλα παραδείγματα ἐκ τῆς πράξεως, δυνάμενα νὰ διαφωτίσωσι πλήρως τὸ θέμα.

II. ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ ΔΙΚΑΙΟΥ

A'. Σκοπός.

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τούτων εἶναι ἡ ἀπόκτησις τῶν ἀπαραιτήτων γνώσεων ἐκ τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου ἀφ' ἑνὸς μὲν χάριν τῆς γενικῆς μορφώσεως τῶν μαθητῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν μεθοδικωτέραν καὶ πληρεστέραν διδασκαλίαν τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου.

B'. Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(2 ὥραι καθ' ἑβδομάδα τὸ α' ἐξάμηνον)

1. Πῶς ἐγεννήθη τὸ δίκαιον καὶ τίνα προορισμὸν ἐπιδίδωκε τοῦτο ἐν ταῖς πεπολιτισμέναις κοινωνίαις. Τίνες εἶναι αἱ πηγαὶ τοῦ Δικαίου (ἔθιμον-νόμος). Τίνες αἱ θεμελιώδεις διακρίσεις τοῦ Δικαίου (δημόσιον-ιδιωτικόν).
2. Περὶ ἰθαγενείας : Τίς εἶναι Ἑλλην καὶ διὰ τίνων τρόπων κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένεια. Πῶς ἀπόλλυται ἡ ἑλληνικὴ ἰθαγένεια.
3. Περὶ τῶν δικαιομάτων τοῦ προσώπου : Ὅρισμός τῶν προσώπων (φυσικῶν - νομικῶν) καὶ τῆς διακρίσεως τῶν διαφόρων ἀστικῶν δικαιομάτων των (πραγματικῶν - ἐνοχικῶν - οἰκογενειακῶν - κληρονομικῶν).
4. Κατὰ τίνα τρόπον ἀναγνωρίζονται, προστατεύονται καὶ ἐπανορθοῦνται τὰ δικιώματα ταῦτα ἐὰν προσεβλήθησαν εἴτε παρ' ἑτέρων προσώπων εἴτε καὶ παρ' αὐτῆς ταύτης τῆς Πολιτείας.
5. Περὶ τῆς ἡλικίας τοῦ προσώπου ὡς ὑποκειμένου δικαιομάτων καὶ ὑποχρεώσεων : Ἀνηλικιότης, χειραφεσία, ἐνηλικιότης κ.λ.π.
6. Περὶ τῆς σωματικῆς ἢ πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ προσώπου ἐναντι τοῦ Δικαίου : Τυφλοί, κωφάλαοι, ἄσωτοι, ἀπηργασμένοι κ.λ.π.
7. Περὶ τῶν βαθμῶν τῆς συγγενείας ἐναντι τοῦ δικαίου : Οἱ διάφοροι κλάδοι τῆς ἐξ αἵματος ἀρχιστείας συγγενείας καὶ

τὰ ἐκ τούτων προκύπτοντα κωλύματα, ἐν τῷ οἰκογενειακῷ κυρίως δικαίῳ.

8. Περὶ τοῦ νομικοῦ προσώπου : Εἶδη νομικῶν προσώπων καὶ σύστασις αὐτῶν. Τὰ κατὰ τοὺς νεωτέρους νόμους ἰσχύοντα.

9. Περὶ σωματείου : Νομικὴ ἰκανότης τοῦ σωματείου, σύστασις καὶ διάλυσις αὐτοῦ. Τὰ κατὰ τοὺς νεωτέρους νόμους ἰσχύοντα.

10. Περὶ τῆς «πλάνης» καὶ «ἀγνοίας» ὡς λόγων ἐπιδρώντων ἐπὶ τοῦ κύρους τῶν δικαιοπραξιῶν.

11. Περὶ «προθεσμίας» καὶ «ἔθρου» ὡς λόγων ἐπιδρώντων ἐπὶ τῶν πράξεων τοῦ προσώπου.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ἡ διδασκαλία τῶν Γενικῶν Ἀρχῶν δεόν νὰ γίνηται καθ' ἄπλοῦν καὶ ἐπαγωγὸν τρόπον, ν' ἀκολουθῆται δὲ πάντοτε παρὰ σχετικῶν παραδειγμάτων πρὸς πληρεστέραν ἀπόφθου. Πλὴν τούτου ἡ σύντομος ἀνάλυσις τῶν θεμάτων ἐπιβάλλεται ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς φύσεως τοῦ μαθήματος καὶ τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ.

III. ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

Α'. Σκοπός.

Ἡ ἐν ταῖς Ἐμπορικαῖς Σχολαῖς διδασκαλία τοῦ Ἐμπορικοῦ καὶ Ναυτικοῦ Δικαίου ἀποσκοπεῖ τὴν μετάδοσιν τῶν νομικῶν ἐκείνων κανόνων, ὑπὸ τῶν ὁποίων διέπεται ἡ ἐμπορία καθ' ὅλας τὰς σχέσεις αὐτῆς. Δεδομένου δὲ ὅτι καθιεροῦνται νῦν καὶ ἄλλοι συγγενεῖς τοῦ Δικαίου κλάδοι, δεόν ἐνταῦθα ἡ διδασκαλία νὰ περιορίζεται ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ τοῦ Ἐμπορικοῦ καὶ Ναυτικοῦ Δικαίου.

Β'. Διδακτέα ὕλη.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(2 ὄροι καθ' ἑβδομάδα).

1. Περὶ τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου γενικῶς, τῆς αἰτιολογίας του ὡς ἰδιαιτέρου δικαίου χάριν τῆς ἐμπορίας καὶ τῶν πηγῶν αὐτοῦ.

2. Περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν ἀπολύτων ἐμπορικῶν πράξεων. Σύντομος ἀπαρίθμησις καὶ ἀνάλυσις αὐτῶν. Εὐρύτερα ἀνάλυσις τῆς παραγγελίας, δικαιώματα καὶ ὑπο-

χρεώσεις παραγγελίας, προνόμιον παραγγελιοδόχου, ασφαλιστήριος ρήτρα, παραγγελιοδόχοι μετακομίσεως και άγωγιότητα. Μεταφορά διά σιδηροδρόμων.

3. Περί των σχετικῶν έμπορικῶν πράξεων. Τίς ή διαφορά των απόλυτων υπό των σχετικῶν έμπορικῶν πράξεων και τίς ή εκ ταύτης χρησιμότης.

4. Τίνες αί πρακτικά συνέπειαι εκ τῆς διακρίσεως των έμπορικῶν από των άστικῶν πράξεων.

5. Τίνες αί απαιτούμενοι όροι διά τήν ύπαρξιν τῆς ιδιότητος τοῦ έμπόρου.

6. Περί τοῦ ἀγγλικῶν ὡς και τῆς ύπάρξουσιν γυναικῶς ὡς έμπόρων.

7. Περί των περιορισμῶν εν τῇ έμπορίᾳ ήτοι περι των μονοπωλίων και των απαγορεύσεων προς άσκησιν αὐτῆς.

8. Περί των νομίμων διατυπώσεων διά τήν έγκυρον τήρησιν των έμπορικῶν βιβλίων, καθὼς επίσης περι τῆς αποδεικτικῆς αὐτῶν δυνάμεως. Ἀλληλόχρεως λογαριασμός υπό νομικήν έποψιν.

9. Περί των εταιρειῶν γενικῶς. Ἀπαρίθμησις και χαρακτηρισμός των έμπορικῶν εταιρειῶν.

10. Ὁμόρρυθμοι, Ἀνόνομοι, Ἐτερόρρυθμοι, Μετοχική Ἐταιρεία. Ἐννοια και χαρακτήρ μιᾶς εκάστης ἐξ αὐτῶν ιδιαιτέρως.

11. Περί συστάσεως, εκκαθαρίσεως, διανομῆς, διαλύσεως των έμπορικῶν εταιρειῶν.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(2 ὥραι καθ' έβδομάδα).

12. Περί των γραμματικῶν εἰς διαταγήν. Ἀπαρίθμησις και σπουδαιότης αὐτῶν εν τῇ έμπορίᾳ.

13. Περί τῆς συναλλαγματικῆς: Χαρακτήρ και χρῆσις ταύτης. Τίνες εἶναι αἱ απαραίτητοι όροι προς ύπαρξιν τῆς συναλλαγματικῆς.

14. Τίνες εἶναι αἱ δευτερεύοντες όροι εν τῇ συναλλαγματικῇ. Περί ύποβολῆς εν ταῖς συναλλαγματικαῖς.

15. Ὁπισθογράφησις τῆς συναλλαγματικῆς, σπουδαιότης και διάφορα εἶδη Ὁπισθογραφῆσεως.

16. Πρόβλεψις: ἀποδοχή: ἀποδοχή κατὰ παρέμβασιν: τριτεγγύησις. Ἀλληλέγγυος ύποχρέωσις των εκ τῆς συναλλαγματικῆς ύποχρέων προσώπων.

17. Περί πληρωμῆς τῆς συναλλαγματικῆς — Δικαιώματα και ύποχρέωσις τοῦ κομιστοῦ τῆς συναλλαγματικῆς.

διακηρύξεις και ἐμφάνις αὐτῆς (Σύμβασις Λωζάνης).

18. Περί γραμματίων εἰς διαταγὴν, εἰς κατοικίαν, χρηματικῶν ἐνταλμάτων, πιστωτικῶν ἐπιστολῶν καὶ ἐπιταγῶν.

19. Περί παραγραφῆς τῶν συναλλαγματικῶν καθὼς ἐπίσης καὶ τῶν γραμματίων εἰς διαταγὴν.

20. Περί Ἐμπορικῶν καὶ Βιομηχανικῶν Ἐπιμελητηρίων περὶ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν σημάτων καὶ τῆς προστασίας ὑπὸ τοῦ νόμου αὐτῶν.

21. Περί ἀσφαλιστικῆς συμβάσεως, χερσαίας τε καὶ ναυτικῆς τοιαύτης.

Πτωχευτικὸν Δίκαιον.

22. Τί εἶναι πτώχευσις, ὡς καὶ χρεωκοπία—Πῶς κηρύσσονται αὐταὶ καὶ τίνας ἔχουσι συνεπείας διὰ τε τὸ ἐμπορικὸν καὶ κοινωνικὸν στάδιον τοῦ πτωχοῦ ἢ χρεωκόπου.

23. Τίνα τὰ διατασσόμενα ἐν πτωχεύσει ὑπὲρ τῆς ἀσφαλίσεως τῶν δικαιωμάτων τῶν πιστωτῶν.

24. Περί συμβιβασμοῦ καὶ ἐνώσεως τῶν πιστωτῶν καὶ τῶν ἐκ τούτων συνεπειῶν.

25. Περί ἀποκαταστάσεως τοῦ ἐν πτωχεύσει ἐμποροῦ.

Ναυτικὸν Δίκαιον.

26. Ὅρισμός, χαρακτηρισμός, ἐθνικότης ὡς καὶ παρακολουθήματα τοῦ πλοίου.

27. Περί τοῦ πλοιάρχου : Ἐπιλογή, προσόντα καὶ νομικὴ ἰδιότης τοῦ πλοιάρχου—Ἐθθὴν τοῦ πλοιάρχου—Δικαιώματα ὡς καὶ ὑποχρεώσεις τοῦ πλοιάρχου 1) πρὸς τὸ ἀπόπλου 2) κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πλοῦ καὶ 3) κατὰ τὸν κατάπλου.

28. Περί τοῦ πληρώματος : Ἐναρξίς, διάρκεια καὶ λῆξις τῆς ὑπηρεσίας τοῦ πληρώματος — Ναυτολόγιον.

29. Περί τῆς συμβάσεως τῆς ναυλώσεως, κατάρτισις καὶ περιεχόμενον τοῦ ναυλωτικοῦ.

30. Περί τοῦ ναύλου : Τίνας αἱ ἀμοιβαῖαι ὑποχρεώσεις ναυλωτοῦ καὶ ναυλοῦντος, ὡς καὶ τοῦ πλοιάρχου ὡς πρὸς τὸ φορτίον πλοῖον.— Τίνα τὰ ἐπ' αὐτῶν προνόμια.

31. Περί ἀβαριῶν : Διάκρισις καὶ ἀπαρίθμησις αὐτῶν (κοιναί, ἐξομοιούμεναι καὶ μερικαὶ ἀβαρία).

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τούτου δεόν νὰ γίνηται κατὰ ἀφηγηματικὸν καὶ ἐπαγωγὸν τρόπον, νὰ εἰσέρχεται ὁ διδάσκων ἀμέσως εἰς τὴν ἀναπτυξιν τῶν ἐμπορικῶν θε-

σμών, ἀφοῦ περὶ τούτων ἐγένετο γενικὸς λόγος ἐν ταῖς Ἀρχαῖς τοῦ Δικαίου, νὰ ἀποφεύγῃ δὲ τὴν διδασκαλίαν θεωρητικῶν καὶ ἀμφισβητουμένων θεμάτων. Δέον, ἐπίσης, νὰ ἀκολουθῆται ἡ ἀναφερομένη ἐνταῦθα σειρά τῆς διδασκτέας ὕλης, ἢ δ' ἐκτενεστέρα ἢ περιληπτικωτέρα ἀνάπτυξις τῶν ἐκάστοτε θεμάτων ἀπόκειται εἰς τὴν κρίσιν τοῦ καθηγητοῦ ἀναλόγως τῆς πνευματικῆς ἀντοχῆς τῶν μαθητῶν.

IV. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Α'. Σκοπός.

Αἱ οἰκονομικαὶ γνώσεις ἀποτελοῦσιν ἐν τῶν θεμελίων τῶν ἐμπορικῶν σχολῶν. Ἐκπροσωπούμεναι αὐταὶ ἐνταῦθα διὰ τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ἀποσκοποῦσι τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τῆς παραγωγῆς, κυκλοφορίας, διανομῆς καὶ καταναλώσεως τοῦ πλοῦτου εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῶν ὁποίων κατὰ μέγα μέρος συντελοῦσι τὰ περὶ τὴν ἐμπορίαν ἀσχολούμενα πρόσωπα.

Β'. Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(2 ὧραι καθ' ἑβδομάδα).

Εἰσαγωγή.

1. Κοινωνικαὶ σχέσεις καὶ κοινωνικαὶ ἐπιστήμαι — Σκοπὸς καὶ ἀντικείμενον τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας — Καταγωγή καὶ ἱστορία ταύτης. Περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ πλοῦτου κατὰ τὴν οἰκονομικὴν ἐπιστήμην.

Α') Παραγωγή τοῦ πλοῦτου.

2. Τίς ἡ σημασία τῆς παραγωγῆς κατὰ τὴν Π. Οἰκονομίαν καὶ τίνες ἀποτελοῦσι τοὺς συντελεστὰς ταύτης.

3. Περὶ τῆς Φύσεως : Ἐννοία καὶ στοιχεῖα ταύτης ὑπὸ πλουτολογικὴν ἀποψιν—Ἡ ἐλληνικὴ Φύσις παραγωγικῶς.

4. Περὶ τῆς «Ἐργασίας» : Ὁρισμὸς οἰκονομικὸς τῆς ἐργασίας, ιδιότητες καὶ διακρίσεις ταύτης εἴτε ἔνεκα τῆς καταβαλλομένης προσπάθειας εἴτε λόγῳ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐπιχειρήσεως.

5. Περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς ἐργασίας ἐν τῇ κοινωνίᾳ Ἀπλή καὶ σύνθετος συνεργασία. Πλεονεκτήματα τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας. Ὅροι ὑπὸ τοὺς ὁποίους εὐδοκιμεῖ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας.

6. Περί τῆς Βιομηχανίας γενικῶς καὶ εἰδικώτερον περὶ τοῦ ἀντικειμένου καὶ τῶν προσόδων τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας. Περὶ τῶν μηχανῶν. Πλεονεκτήματα καὶ ἐπιχειρήσεις ἐπ' αὐτῶν.

7. Περὶ τῆς παγκοσμίου ἐργατικῆς νομοθεσίας καὶ ἰδιαίτερώς περὶ τῆς ἑλληνικῆς τοιαύτης.

8. Περὶ τοῦ «Κεφαλαίου»: Ὁρισμὸς διαίρεσις καὶ ἀνάπτυξις τῶν κεφαλαίων κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν.

9. Περὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἑλληνικῶν κεφαλαίων.

10. Περὶ τῶν καρτέλ-τράστ-λόκ-ἄουτ-. Περὶ τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ ὡς φυσικοῦ τε καὶ νομικοῦ προσώπου καὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ ἐν τῇ παραγωγῇ τοῦ πλούτου.

Β' Κυκλοφορία τοῦ πλούτου.

11. Περὶ οἰκονομικῆς ἀξίας καὶ τοῦ νόμου τῆς προσφοράς καὶ ζήτησεως. Περὶ τιμῆς. Συναγωνισμοῦ. Μονοπωλίων. Τὰ ἑλληνικὰ μονοπώλια ὑπὸ πλουτολογικὴν διὰ τὴν χώραν ἔποψιν.

12. Περὶ νομίσματος: Τίς ὁ προσωρισμὸς τοῦ νομίσματος καὶ τὸ νόμισμα ὡς ἐμπόρευμα. Περὶ τῶν νομισματικῶν συστημάτων καὶ τῆς Λατινικῆς νομισματικῆς Ἐνώσεως. Τὰ παρ' ἡμῖν κρατοῦντα ἐν σχέσει πρὸς τὸ νομισματικὸν σύστημα καὶ τὴν Λατινικὴν νομισματικὴν Ἐνωσιν.

13. Περὶ οἰκονομικῆς πίστεως: Πολλαπλαῖ ὠφέλειαι διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν χώρας τινὸς ἐκ ταύτης ὡς καὶ περὶ τῶν ὀργάνων τῆς.

14. Ἡ ἐν Ἑλλάδι ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ κρίσις, περὶ τοῦ τραπεζογραμματικοῦ, χαρτονομίσματος καὶ ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας παρ' ἡμῖν. Διεθνὴς Οἰκονομικὸς Ἐλεγχος.

15. Περὶ τῆς διεθνοῦς ἐμπορίας καὶ συναλλαγῆς τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ πεντηχονταετίας μέχρι σήμερον. Τίς ἡ ἐπικαταλαγὴ ἀπὸ 14 Ἀπριλίου 1928—27 Ἀπριλίου 1932 (σταθεροποίησις). Τίς ἡ σύγχρονος ἐπικαταλλαγὴ.

16. Περὶ τῶν διαφόρων ἐμπορικῶν συστημάτων. Ὅποῖον ἐμπορικὸν σύστημα ἀκολουθεῖ ἡ Ἑλλάς.

17. Περὶ τῶν ἐμπορικῶν κρίσεων, τῶν αἰτίων καὶ τῆς θεραπείας αὐτῶν. Περὶ τῶν ἑλληνικῶν ἐμπορικῶν κρίσεων ὅσον ἀφορᾷ τὰ αἴτια καὶ τὴν διάρκειαν αὐτῶν.

18. Περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου, τῆς ἀνισοσκελείας αὐτοῦ ἀπὸ ἐβδομηχονταετίας καὶ τῶν αἰτίων ταύτης. Τίνα μέτρα ἐλήφθησαν πρὸς μείωσιν τῆς παθητικότητος τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου.

19. Περί ἐμπορικῶν συμβάσεων, μετὰ ξένων κρατῶν καὶ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν εἰς τὴν παγκόσμιον ἀνάπτυξιν τῶν συναλλαγῶν. Περί ἐλευθέρων ζωνῶν καὶ δὴ Θεσσαλονίκης καὶ Πειραιῶς.

20. Περί χρηματιστηρίων ἀξιῶν καὶ ἐμπορευμάτων. Ὁργανισμὸς καὶ προορισμὸς αὐτῶν γενικῶς. Τὰ παρ' ἡμῖν κρατοῦντα.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα).

Γ') Διανομὴ τοῦ πλοῦτου.

21. Περί τῆς μερίδος τοῦ γαιοκτήμονος ἐν τῇ Διανομῇ τοῦ πλοῦτου. Ἰδιοκτησία γενικῶς καὶ ὑπὸ ἐλληνικὴν ἔποψιν.

22. Περί «κοινοκτημοσύνης» καὶ «σοσιαλισμοῦ». Τὰ παρ' ἡμῖν κρατοῦντα ἐν σχέσει πρὸς τὰ κοινωνιστικὰ αὐτὰ συστήματα.

23. Μερὶς τοῦ ἐργάτου ἐν τῇ διανομῇ τοῦ πλοῦτου. Εἶδη μισθῶν, φυσικὸς μισθὸς τοῦ Ρικάρδου καὶ σιδηροῦς νόμος τοῦ Λασσάλ. Τὰ παρ' ἡμῖν κρατοῦντα.

24. Περί ἐργατικῶν συνδικάτων καὶ Ἐργατικῶν Ὁμοσπονδιῶν.

25. Περί τοῦ κεφαλαιούχου ἐν τῇ διανομῇ τοῦ πλοῦτου: Τόκος, διάκρισις αὐτοῦ, ὁ τόκος ἐν Ἑλλάδι-Κίνησις τῶν κεφαλαίων παρ' ἡμῖν.

Δ'. Κατανάλωσις τοῦ πλοῦτου.

26. Σχέσις τῆς καταναλώσεως πρὸς τε τὴν παραγωγὴν κυκλοφορίαν καὶ διανομὴν τοῦ πλοῦτου. Παραγωγικὴ κατανάλωσις καὶ μὴ τοιαύτη.

27. Συνεργατικαὶ ἐταιρεῖαι καταναλώσεως. Περί ἀποταμιεύσεως καὶ Ταμιευτηρίων σχετικῶς πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν κρατοῦντα.

28. Πενία, ἔνδεια, ἀθλιότης.

29. Περί τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων» γενικῶς καὶ σχετικῶς πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν.

30. Περί ἀσωτείας καὶ πολυτελείας ὑπὸ οικονομικὴν ἔποψιν.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ἡ διδασκαλία τῆς Π. Οἰκονομίας, βάζει τῶν μνημονευομένων θεμάτων τὰ ὅποια δεόν κατὰ τὴν ὑποδεικνυο-

μένην ένταῦθα σειράν αὐστηρῶς νά ακολουθοῦνται παρὰ τοῦ διδάσκοντος πρέπει νά γίνηται κατὰ τρόπον, σαφῆ, ἐπαγωγόν καί ὑποδειγματικόν. Πάντοτε δὲ νά συνεχίζεται πρὸς τὴν οἰκονομικὴν ἱστορίαν καί ζωὴν τῆς χώρας ἡμῶν ἵνα τὸ μάθημα τοῦτο καθίσταται μᾶλλον ὠφέλιμον καί ἐνδιαφέρον.

V. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΝ

A'. Σκοπός.

Ἡ εἰς γενικὰς γραμμὰς γνώσις τοῦ φορολογικοῦ ἡμῶν στήματος ὡς καί ἡ τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ ἐπιβάλλεται εἰς πάντα πολίτην, ἀφοῦ οὗτος τυγχάνει κατ' ἀνάγκην καί φορολογούμενος. Ἐπιβάλλεται ὅμως κατὰ μείζονα λόγον εἰς τὸν ἔμπορον ὁ ὁποῖος βαρεῖται διὰ πολλαπλῆς φορολογίας ἧς τὰς κυριωτέρας κατευθύνσεις εἶναι ἀπαραίτητον νά ἀποκτήσῃ πρὸς σκοπιμωτέραν ἀσκήσιν τῆς ἐμπορίας του.

B'. Διδαχτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(1 ὥρα καθ' ἑβδομάδα).

A'. Ἐκ τοῦ Φορολογικοῦ Δικαίου :

1. Περὶ φόρου : Ὅρισμός καί ἔννοια αὐτοῦ—Τίς δέον νά εἶναι ἡ βάσις τῆς φορολογίας—Ἐπίπτωσης τοῦ φόρου—Φορολογικὸς συντελεστής.

2. Φόροι ἀμεσοί καί ἔμμεσοί, φόροι ἀναλογικοὶ καί προσδευτικοὶ —Τὰ παρ' ἡμῖν κρατοῦντα—Ἰδιαιτέρα ἀνάπτυξις τῶν φόρων ἐπιτηδεύματος, μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν, ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων καί κινητῶν ἀξιῶν N. 1640 διατάξεις εἰς κατηγορίας αὐτοῦ.

3. Χρέους ἐκ φόρου καί γένεσις αὐτοῦ. Προσωπικοὶ καί πραγματικοὶ φόροι.—Δήλωσις, ἔλεγχος, ἐγγραφή εἰς τὸν φορολογικὸν κατάλογον.

4. Περὶ τοῦ φορολογικοῦ καί οἰκονομικοῦ ἔτους, ὡς καί τῆς χρονικῆς σχέσεως φόρου καί βάσεως τῆς ὑποχρέωσης.

5. Περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐμφάνισεως τῆς φορολογικῆς ὑποχρέωσης, ὡς καί τοῦ τόπου τῆς βεβαιώσεως τοῦ φόρου.

6. Παραγραφή φορολογικῆς ὑποχρέωσης, ἐπιστροφή φόρων, πρόσθετα τέλη καί τόκοι ὑπερήμερίας.

7. Περὶ τῶν δημοτικῶν, κοινοτικῶν κ.λ.π. φορολογικῶν.

8. Περὶ τῶν φορολογικῶν δικαστηρίων.—'Ἐνστασις, ἔφεσις.—'Οριστικὴ καὶ προσωρινὴ βεβαίωσις τοῦ φόρου.— Πληρωμὴ τοῦ φόρου.

Β'. Ἐκ τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ :

1. Περὶ τοῦ «πρὸυπολογισμοῦ τοῦ κράτους»: Περιεχόμενον διαίρεσις καὶ κατάρτισις αὐτοῦ.

2. Περὶ τῆς οἰκονομικῆς χρήσεως: 'Αντικείμενον, χρονικὴ διάρκεια καὶ διάκρισις τῆς χρήσεως.

3. Περὶ τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους: Τίνες εἶναι αἱ πηγαὶ τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους καὶ κατὰ τίνα τρόπον ἐνεργεῖται ἡ βεβαίωσις ὡς καὶ ἡ εἰσπραξίς τῶν δημοσίων ἐσόδων.

4. Περὶ τῶν ἐξόδων τοῦ κράτους: Τακτικαὶ πιστώσεις 'Αναπληρωματικαί, 'Ἐκτακτοὶ καὶ Εἰδικαὶ πιστώσεις—Περὶ πεμπτημορίων.

5. Περὶ «χρηματικῶν ἐνταλμάτων»: Κύριοι καὶ δευτερεύοντες διατάσσονται.—'Επιτροπικὰ ἐντάλματα. Περιεχόμενον τῶν ἐνταλμάτων.

6. Περὶ 'Απολογισμοῦ τῆς ληξάσης χρήσεως: 'Υποβολὴ συντάξις καὶ διαίρεσις τοῦ 'Απολογισμοῦ.

7. Περὶ τῶν γενικῶν διατάξεων τῶν ἀφορωσῶν τοὺς δημοσίους ἐν γένει ὑπολόγους: 'Απόδοσις λ)σμοῦ, διαχείρισις ὕλικῶν, εὐθύνη καὶ δωσιδικία διαχειριστῶν τοῦ δημοσίου ἢ ἰδρυμάτων δημοσίου δικαίου.

8. Περὶ Γ'. Λογιστηρίου καὶ 'Ελεγκτικοῦ Συνεδρίου: 'Αρμοδιότης καὶ δικαιοδοσία αὐτῶν.

9. Περὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς 'Επικρατείας γενικῶς, ἰδιαιτέρως δὲ ὡς φορολογικοῦ δικαστηρίου.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

'Ἡ διδασκαλίᾳ τοῦ μαθήματος τούτου γινομένη διὰ γλώσσης ἀπλῆς καὶ σαφοῦς δέον νὰ εἶναι θεωρητικὴ τε καὶ ὑποδειγματικὴ διὰ τὴν σκοπιμωτέραν ἀπόδοσιν. Ἐν γένει τὸ ὕφος τοῦ διδάσκοντος πρέπει νὰ εἶναι ἀφηγηματικόν, ν' ἀποφεύγη δ' αὐτός, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι ἐφικτόν, τὴν μνείαν νόμων καὶ διαταγμάτων, πρᾶγμα προκαλοῦν ἀνίαν παρὰ τοῖς μαθηταῖς.

'Ἐν τέλει ὁ διδάσκων δέον, κατὰ τὸ δυνατόν, νὰ ἐνεργῇ ἐπικαίρως καὶ γραπτὰς τινὰς ἀσκήσεις, πρὸς μείζονα διασάφην καὶ ἐμπέδωσιν ὡς λ.χ. 1) τὴν κατάρτισιν φορολογικῆς δηλώσεως ἐπὶ σχετικοῦ ἐντύπου ἐκ τῆς Οἰκον. Ἐφορείας, τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ καταβλητέου φόρου ὑπὸ ἐπιχει-

ρήσεως ἐμπορικῆς ἢ βιομηχανικῆς, 3) ὅμοιον τοῦ φόρου οἰκοδομῶν καὶ εἰς τινὰς ἄλλας παραπλησίους συντόμους ἀσκήσεις.

12. ΤΕΧΝΙΚΑ

Παρατήρησις.— Ὑπὸ τὸν ὄρον τούτων τὸ παρὸν πρόγραμμα περιλαμβάνει πλείονα μαθήματα, ὡς Καλλιγραφίαν, Δακτυλογραφίαν, Στενογραφίαν, Διακοσμητικὴν, Διαφημιστικὴν. Κατωτέρω ἀναγράφεται ὁ ἀντίστοιχος διδακτικὸς σκοπὸς καὶ ἡ διδακτικὴ ὕλη ἐξ ἐκάστου τούτων :

I. ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΙΑ

A'. Σκοπός.

Ὁ αὐτὸς ὡς ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ.

B'. Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

A'. Μετὰ τὴν πλήρη κατανόησιν τῆς Στρογγύλης γραφῆς ὑπὸ διαφόρους κλίμακας ὁ διδάσκων, διὰ ποικιλίαν τεχνικῶν γραφῶν, διδάσκει τὴν Γοθικὴν γραφὴν, παραθέτων καὶ τὰς κάτωθι ὁδηγίας πρὸς σαφεστέραν κατανόησιν αὐτῆς.

1) Κάθε γράμμα τῆς γοθικῆς ἀρχίζει πάντοτε μὲ λεπτὴν γραμμὴν καὶ ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω.

2) Αἱ εὐθεῖαι καὶ αἱ γωνίαι αὐτῆς γίνονται ἐν συνεχείᾳ (ἀνευ διακοπῆς).

3) Αἱ γωνίαι εἰς ὄγκον καταλαμβάνουν τὸ 1)5 τῶν εὐθειῶν.

4) Ἡ λεπτὴ γραμμὴ ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω γίνεται μὲ χωριστὴν κίνησιν χειρός. Ἡ κλίσις καὶ ἡ θέσις τοῦ χάρτου ἢ αὐτὴ μὲ τὴν τῆς Στρογγύλης γραφῆς.

B'. Ἐπίσης ὁ διδάσκων διὰ ποικιλίαν γραφῶν, δύναται νὰ διδάξῃ καὶ τὴν νόθον γραφὴν, συναφῆ πρὸς τὴν στρογγύλην μὲ πλαγίαν μόνον διεύθυνσιν καὶ τινὰς παραλλαγὰς εἰς τὰ Κεφαλαῖα.

Γ'. Διδασκαλία αὐτῶν :

1) Διδασκαλία τῶν ὡς ἄνω γραφῶν εἰς τε τὰ ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ γράμματα καὶ τοὺς ἀριθμοὺς.

2) Ἐφαρμογαὶ αὐτῶν εἰς τὴν κατάρτισιν ἐμπορικῶν ἐγγράφων (ὡς γραμματίων, συναλλαγματικῶν, πινάκων κ.λ.π.), ὑπὸ διαφόρους κλίμακας. Ἀσκήσεις γραμμογραφίας, ἰδίᾳ τῆς ἐφαρμοζομένης εἰς λογαριασμούς.

3) Ὁ διδάσκων τὰ τεχνικὰ μαθήματα ἐνεργεῖ ἀπαξ τοῦ μηνὸς ἔλεγχοι τῶν τετραδίων τῶν μαθητῶν, ἰδίᾳ δὲ τῶν λογιστικῶν ἀσκήσεων, ἀπὸ ἀπόψεως γραφικοῦ χαρακτῆρος καὶ πρὸς διαπίστωσιν μονογραφεῖ ταῦτα.

II. ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗ

A'. Σκοπός.

Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τούτου, ἀποτελοῦντος, οὕτως εἰπεῖν τὸ ἐπιστέγασμα τῆς Καλλιγραφίας, ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ ἐν τινι μέτρῳ, ἱκανοὺς τοὺς μαθητὰς πρὸς ἐκτέλεσιν ἀπλουστέρων καλλιτεχνικῶν ἔργων, χρησίμων, ἐν τῷ ἐμπορίῳ, ὡς λ.χ. ἐπιγραφῶν, διαφημιστικῶν εἰκόνων, καλαισθητικῆς διακοσμῆσεως προθηκῶν κλπ.

B'. Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα)

1. Κατ' ἀρχὰς ἀσκοῦνται οἱ μαθηταὶ μεθοδικῶς εἰς τὴν γραμμογραφίαν καὶ ἐπιγραφοποιίαν.

2. Ἐπειτα γίνεται ἀσκήσις τῶν μαθητῶν εἰς διάφορα σχέδια ἀναπαριστώμενα ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος ἢ ἐπισοῦμενα ὑπὸ τῶν μαθητῶν τούτων (διὰ τῆς φαντασίας των) ἀναφερόμενα εἰς θέματα ἐμπορικῆς φύσεως.

Ἡ ἐκτέλεσις τῶν σχεδίων τούτων ἐκτελεῖται κατ' ἀρχὰς μὲν διὰ μολυβδακονδύλου βραδύτερον δὲ διὰ μελάνης καὶ ἐν τέλει διὰ χρωμάτων στερεῶν (κραγιόν).

3. Παρὰλλήλως γίνεται ἀνάπτυξις ἀπλῆ καὶ εὐληπτος τῶν ἀρχῶν τῆς καλαισθητικῆς διατάξεως τῶν ἐκτιθεμένων εἰδῶν ἐν τῇ προθήκῃ καταστήματος καὶ τῆς καθόλου διακοσμῆσεως τῆς προθήκης. Πρὸς ἐμπέδωσιν συνιστάται ἢ ἐπίσκεψις τῶν μαθητῶν, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ διδάσκοντος, εἰς διάφορα καταστήματα τῆς ἑδοῦς τῆς Σχολῆς, ἢ ἐπιτόπιος ἐξέτασις τῆς ἐφαρμοζομένης ἐν αὐτοῖς διακοσμῆτικῆς ἐν τε τῇ προθήκῃ καὶ ἐν τοῖς ἐσωτερικοῖς τμήμασι ἐκάστου τούτων.

III. ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΙΑ

Α'. Σκοπός.

Ούτος συμπίπτει προς τὸν ἀντίστοιχον τεθέντα τοιοῦτον ἐν τῷ Κατωτέρῳ Κύκλῳ τῆς Ἑξαταξίου Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

Β'. Διδακτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Ταχεῖα ἐπανάληψις τῶν τεχνικῶν γνώσεων περὶ τὸν χειρισμὸν γραφομηχανῶν τῶν συνήθων συστημάτων ἐν τῷ ἐμπορίῳ, τῶν διαθέσιμων ἐν τῇ Ἐμπορικῇ Σχολῇ.

2. Ἀσκήσεις γραφῆς πρὸς προαγωγὴν τῆς εὐκινήσιας τῶν δακτύλων. Δακτυλογράφησις ἐμπορικῶν ἐγγράφων καὶ ἐπιστολῶν ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ.

3. Ἀνάπτυξις ἀπλῆ καὶ συστηματικῆ τῶν ἀρχῶν, εἰς ἃς στηρίζεται ἡ λειτουργία πολυγραφικῶν μηχανῶν, τῶν συνηθεστάτων ἐν τῷ ἐμπορίῳ συστημάτων. Πρακτικαὶ ἀσκήσεις εἰς τὴν χρησιμοποίησιν πολυγράφου, ἐφ' ὅσον ἡ Σχολὴ διαθέτει τοιοῦτον μηχανήμα, λαμβανομένου ὡς θεματός ἐμπορικοῦ τινος ἐγγράφου ἢ ἐπιστολῆς.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Ἀσκήσεις πρὸς ταχεῖαν καὶ ἀπταιστον δακτυλογράφησιν ἐμπορικῶν ἐγγράφων, ἐπιστολῶν, τιμολογίων, ἐκθέσεων κ.λ.π. εἰς ἐν ἧ καὶ πλείονα ἀντίτυπα. Ἑλληνιστὶ καὶ Γαλλιστὶ, α) ἐπὶ τῇ βάσει χειρογράφου καὶ β') καθ' ὑπαγόρευσιν.

2. Παρόμοιαι ἀσκήσεις ἐπὶ θεμάτων, ἅτινα ὁ μαθητῆς σκέπτεται καθ' ὃν χρόνον δακτυλογραφεῖ αὐτά.

3. Ἐπιδιώξις δεξιότητος, καθ' ἣν ὁ μαθητῆς δύναται νὰ δακτυλογραφῇ τὸ προκείμενον θέμα, χωρὶς νὰ προσβλέπῃ τὰ πληκτρα τῆς γραφομηχανῆς, ἅτινα ἀπὸ σκοποῦ καλύπτονται διὰ ἀδιαφανοῦς χάρτου.

4. Ἀσκήσεις πρακτικαὶ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ Σχολῇ χρησιμοποιουμένων πολυγραφικῶν μηχανῶν.

5. Τεχνικαὶ γνώσεις ἐπὶ τοῦ χειρισμοῦ τῶν ἐν τῇ Σχολῇ χρησιμοποιουμένων ἀθροιστικῶν καὶ ἐν γένει λογιστικῶν μηχανῶν. Πρακτικὴ ἀσκῆσις τῶν μαθητῶν περὶ τὴν χρῆσιν τῶν τοιούτων μηχανῶν.

IV. ΣΤΕΝΟΓΡΑΦΙΑ

A'. Σκοπός.

Μεθοδική εισαγωγή και άσκησις τῶν μαθητῶν εἰς ἓν ἐκ τῶν νεωτέρων καὶ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐμπορίου, τῶν τραπεζῶν καὶ λοιπῶν μεγάλων οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν, σημαντικωτέρων στενογραφικῶν συστημάτων.

B' Διδαχτέα ὕλη :

ΤΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(2 ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Εἰσαγωγή : Σκοπός καὶ σημασία τῆς στενογραφικῆς τέχνης. Συνοπτικὴ ἐξέτασις τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως ταύτης. Τὰ ἐπικρατέστερα τῆν σήμερον συστήματα. Ποῖον τούτων τὸ εὐαρμοστότερον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

2. Συστηματικὴ διδασκαλία τῆς στενογραφίσεως γραμμάτων, μεμονωμένων ἢ συμπλεγμάτων τοιούτων, λέξεων καὶ φράσεων. Ἐμπέδωσις τῶν ἐκάστοτε διδασκομένων δι' ἀσκήσεων προσφόρων, ἐπεξεργαζομένων ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐν τῇ Σχολῇ καὶ κατ' οἶκον.

3. Ἀσκήσεις εἰς στενογράφησιν περικοπῶν ἐξ ἐγγράφων ἢ ἐπιστολῶν τοῦ ἐμπορίου.

4. Ὅμοιαι ἀσκήσεις, καθ' ἧς ἐφαρμόζονται καὶ αἱ ἐξικρετικαὶ συντομίαι γραφῆς λέξεων καὶ φράσεων εἴτε παραλείψεως τοιούτων εὐνοήτων. Ἀνάγνωσις ἐστενογραφημένων κειμένων.

5. Ἀσκήσεις ὅμοιαι πρὸς προαγωγὴν τῆς εὐκινήσιος τῆς χειρὸς μέχρι γραφῆς 60—80 συλλαβῶν κατὰ λεπτόν τῆς ὥρας.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(1 ὥρα διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα).

1. Σύντομος ἐπανάληψις τῶν κυριωτάτων σημείων τῆς ἐν τῇ προηγουμένῃ τάξει διδαχθείσης ὕλης καὶ συμπλήρωσις αὐτῆς διὰ προσφορᾶς παντὸς ὑπολειπομένου ἀνγκαιῶν στοιχείου.

2. Ἀσκήσεις ἐν τῇ Σχολῇ καὶ κατ' οἶκον ἐπὶ κειμένων οἰκονομικοῦ χαρακτῆρος ἀρθῶν πρὸς ἐπίτευξιν δεξιότητος διὰ τὴν γραφὴν 80—110 συλλαβῶν κατὰ πρῶτον λεπτόν τῆς ὥρας εὐαναγνώστων διὰ πάντα γνώστην τοῦ διδασκομένου στενογραφικοῦ συστήματος.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(1 ώρα διδασκαλίας καθ' εβδομάδα).

1. Ταχῆα καὶ μεθοδικῆ ἐπανάληψις τῶν κυριωτάτων σημείων τῆς ἄχρι τοῦδε διδαχθείσης ὕλης ἐκ τῆς στενογραφίας καὶ συμπλήρωσις τῶν τυχόν παρουσιαζομένων ἐλλείψεων εἰς τὰς γνώσεις τῶν μαθητῶν ἐν τῷ μαθήματι τούτῳ.

2. Ἀφθονοὶ ἀσκήσεις ἐπὶ κειμένων οἰκονομικοῦ χαρακτήρος (ἢ καὶ ἄλλου, ἂν αἱ πρόοδοι τῶν μαθητῶν ἐπιτρέπωσι τοῦτο) πρὸς ἐπιτεῦξιν περαιτέρω δεξιότητος, ὡς λ.χ. διὰ τὴν γραφὴν 110—125 ἢ καὶ ἐπέκεινα συλλαβῶν ἐντὸς ἐνὸς πρώτου λεπτοῦ τῆς ὥρας.

ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

1. Ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν ἀναπτύσσων αὐτοῖς τὴν μεγάλην χρησιμότητα τῆς στενογραφικῆς δεξιότητος διὰ πάντα ἄνθρωπον τῆς ἐποχῆς μας καὶ ἰδίᾳ διὰ τοὺς τῶν οἰκονομικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἡ ταχύτης, ἡ τάξις καὶ ἡ ἀκρίβεια, ἀποτελοῦσι θεμελιώδεις κανόνας διὰ τὴν ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν τῶν ἐπιχειρήσεων. Τοὺς κανόνας τούτους θεραπεύει τὰ μέγιστα ἡ στενογραφία.

2. Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τούτου πρέπει νὰ εἶναι πρακτικὴ, εὐληπτος καὶ σύμφωνος πρὸς τὰς γενικὰς ἀρχὰς τῆς διδασκαλικῆς βιβίουσα ἀπὸ τῶν ἀπλουστέρων ἐπὶ τὰ συνθετώτερα.

3. Ὁ διδάσκων πρέπει κατ' ἀρχὰς νὰ χωρῇ βραδέως καὶ ν' ἀξιοῖ παρά τῶν μαθητῶν νὰ γράφουν ὀρθῶς καὶ εὐαναγνώστως. Ἀφοῦ δὲ ἐθισθῶσιν οὗτοι ἐπαρκῶς ἐπὶ τῆς τακτικῆς ταύτης, τότε νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν βαθμιαίαν αὐξήσιν τῆς ταχύτητος τῆς χειρός, ἀνευ βλάβης τοῦ χαρακτήρος τοῦ εὐαναγνώστου.

4. Αἱ ἀσκήσεις πρέπει κυρίως νὰ ἀναφέρονται εἰς κείμενα ἐμπορικῶν ἐγγράφων, ἐπιστολῶν καὶ ἐν γένει οἰκονομικοῦ χαρακτήρος. Ὅταν αἱ ἐπιτευθεῖσαι πρόοδοι καὶ ὁ ὑπολειπόμενος χρόνος διδασκαλίας ἐπιτρέπωσι τοῦτο, εἶναι εὐκτέα ἢ ἐπέκτασις τῶν ἀσκήσεων καὶ εἰς ἄλλα, πάντως χρήσιμα διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς πράξεως κείμενα.

13. ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ

Α'. Σκοπός.

Ὁ σκοπός τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου καθίσταται πρὸς τὸν ἀντίστοιχον ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ.

Β'. Διδακτέα ύλη :

Περὶ τῆς ἐκλογῆς ταύτης ἰσχύουσιν ὅσα ἀντιστοιχῶς ἀναγράφονται ἐν τῷ κατωτέρῳ κύκλῳ τῆς Ἑξαταξίου Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς .

Πρὸς διδασκαλίαν δὲ ταύτης ἀνατίθενται ἀνὰ δύο ὧραι ἐβδομαδιαίως εἰς ἐκάστην τῶν τριῶν τάξεων τοῦ ἀνωτέρου κύκλου Δ, Ε, καὶ ΣΤ'.

14. ΤΡΙΤΗ ΞΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ.

προαιρετικῶς διδασκομένη.

Α'. Σκοπός.

Ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κύκλῳ τῆς Ἑξαταξίου Μέσης Ἐμπορικῆς Σχολῆς ἀναγράφεται ὡς διδακτέα προαιρετικῶς καὶ μία τρίτη ξένη γλῶσσα, ὡς συνήθως ἡ Γερμανικὴ, ἡ Ἰταλικὴ καὶ εἴ τις ἄλλη. Ὁ ἐπιδιωκόμενος εἰδικὸς σκοπὸς διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ξένης γλώσσης ταυτίζεται πρὸς τὸν τεθέντα ἀντίστοιχον δι' ἐκάστην τῶν ὡς ὑποχρεωτικῶν μαθημάτων διδασκομένων δύο ἄλλων ξένων γλωσσῶν, τῆς Γαλλικῆς καὶ Ἀγγλικῆς. Πάντως ὁ σκοπὸς οὗτος διὰ τὴν προαιρετικὴν γλῶσσαν περιστέλλεται ἐντὸς στενωτέρων πῶς ὀρίων λόγῳ τοῦ βραχυτέρου διατιθεμένου χρόνου διδασκαλίας δι' αὐτήν.

Β'. Διδακτέα ύλη :

Αὕτη εἶναι κατ' ἀρχὴν ἀνάλογος πρὸς τὴν ἀντιστοιχῶς διδασκομένην ἐκ τῆς Γαλλικῆς ἢ τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης. Πάντως περιορίζεται ἀναλόγως τοῦ διατιθεμένου χρόνου ἢται 3 ὧρων ἐβδομαδιαίως, ἐν ἐκάστη τῶν τριῶν τάξεων τοῦ ἀνωτέρου κύκλου.

Ἡ κατανομὴ τῆς ὕλης ταύτης μεταξὺ τῶν τάξεων Δ, Ε καὶ ΣΤ' γίνεται συστηματικῶς καὶ οὕτως ὥστε ἐν τῇ τελευταίᾳ τάξει νὰ συμπληρῶται ἡ ὅλη ὕλη καὶ διὰ τῆς προσφορᾶς τῶν κυριωτάτων σημείων ἐκ τῆς ἔμπορικῆς ἀλληλογραφίας ἐν τῇ προκειμένῃ γλώσσῃ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Ἡ διδασκαλία θὰ διεξάγῃται κατὰ τρόπον μεθοδικόν ἀλλὰ πάντως ἀπλοῦν καὶ πρακτικόν, καὶ τοιοῦτον ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ταχεῖα πῶς πρόοδος τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς γλώσσης. Ἡ ἐν προκειμένῳ πορεία δὲν διαφέρει κατ' ἀρχὴν πρὸς τὴν ἐφαρμοζομένην καὶ ἐν ἐκάστη τῶν ὑποχρεωτικῶν ξένων γλωσσῶν .

2. Ὁ μαθητής, ὅστις ἀπαξ ἐδήλωσεν, ὅτι θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν διδασκαλίαν τῆς προαιρετικῆς ξένης γλώσσης, εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ συνεχίσῃ τὴν σπουδὴν αὐτῆς μέχρι καὶ τῆς τελευταίας τάξεως συμπερίλαμβανομένης. Ἐὰν λόγοι ἔκτακτοι ἀποχρῶντες, ὡς ἀσθένεια μακρὰ, παρακωλύσωσι τὸν μαθητὴν προσωρινῶς, τοῦτο δὲν θὰ συνεπάγεται ἄριστικὴν διακοπὴν τῆς σπουδῆς τῆς προκειμένης γλώσσης. Ἀμα τῇ ἄρσει τοῦ ἔκτακτου τούτου κωλύματος ὁ μαθητής ὀφείλει νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ συμπληρώσῃ τὴν σπουδὴν τῆς γλώσσης.

3. Διὰ τὴν βαθμολόγησιν τῶν μαθητῶν ἐν τῇ προαιρετικῇ ξένη γλώσσῃ καὶ τὸ ἐτήσιον μερικὸν ἀντίστοιχον ἀποτέλεσμα ἰσχύουσιν, ὅσα καὶ διὰ πᾶν ἄλλο μάθημα γλωσσικὸν τοῦ προγράμματος, ἐπιτροπομένης καὶ τῆς συμπληρωματικῆς κατὰ Σεπτέμβριον ἐξετάσεως, χωρὶς ἢ τυχὸν μερικὴ ἀποτυχία τοῦ μαθητοῦ νὰ συνεπάγῃται τὴν στασιμότητα αὐτοῦ ἐν τῇ αὐτῇ τάξει, εἰ μὴ μόνον τὴν φοίτησιν τούτου εἰς τὴν αὐτὴν εἰδικὴν τάξιν ὡς πρὸς τὴν προκειμένην ξένην γλώσσαν. Ἐν τούτοις ἡ ἐπαναλήψις τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ἐν τῇ τάξει ταύτῃ δὲν παρατείνεται καθ' ὅλον τὸ σχολικὸν ἔτος εἰ μὴ ἐφ' ὅσον χρόνον θὰ ἀπαιτήσῃ ἡ συμπλήρωσις τῶν κενῶν εἰς τὰς γνώσεις του. Παραλλήλως δὲ ὁ αὐτὸς μαθητής θὰ παρακολουθῇ τὴν διδασκαλίαν τῆς γλώσσης ταύτης καὶ ἐν τῇ ἀμέσως ἀνωτέρᾳ τάξει μετὰ τῶν προηγούμενων ἐν τῇ ξένη γλώσσῃ συμμαθητῶν του, ὅσον εἶναι δυνατόν καρποφόρος. Ἀμα διαπιστωθῆ ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος, ὅτι ὁ μαθητής εἶναι εἰς θέσιν νὰ παρακολουθῇ ἐπαρκῶς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀνωτέρας ταύτης τάξεως, τότε διακόπτεται ἡ εἰς τὴν κατωτέραν τάξιν φοίτησις τοῦ μαθητοῦ.

4. Ἐὰν ὁ διδάσκων δὲν προφθάνῃ νὰ ἐξαντλήσῃ τὸ ὡς ἀπαραίτητον κρινόμενον ἐλάχιστον ποσὸν ὕλης ἐν ἐκάστῃ τῶν τριῶν τάξεων τοῦ ἀνωτέρου κύκλου, τότε δύναται κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς νὰ προσθέσῃ μίαν ὥραν διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα εἰς μίαν ἢ εἰς πλείονας τῶν τάξεων τούτων καὶ ἡ προσθήκη ταύτη νὰ ἰσχύσῃ ἐπὶ ὁλόκληρον ἢ μέρος τοῦ ἀντιστοίχου σχολικοῦ ἔτους, ὅσον χρειασθῆ δηλ. πρὸς συμπλήρωσιν τῆς καθωρισμένης ὕλης ἐν ἐκάστῃ τάξει.

5. Ἐὰν ἐκ τῶν μαθητῶν ἐκάστης ομάδος συμβῆ νὰ χωλαίνουν ὀλίγοι τινὲς καὶ ἐξ αἰτίας τούτων δυσχεραίνηται ἡ ἐξάντησις τῆς ἀπαιτουμένης ὕλης, τότε δύναται ὁ διδάσκων, ἐν συνεννοήσει πρὸς τὸν διευθυντὴν τῆς Σχολῆς, νὰ ὀρίσῃ μίαν ἰδιαιτέραν πρόσθετον ὥραν, πέραν τῶν 3,

πρὸς ἐπιχειρηθῆναι διδασκαλίαν τῶν ἀδυνάτων τούτων μαθητῶν ἐπὶ ἓνα ἢ δύο μῆνας, μέχρι Θεραπείας ἐπαρκοῦς πῶς τῶν ἐν τῇ ξένῃ ταύτῃ γλώσσῃ ἐλλείψεόν των.

Ἀκριβὲς Ἀντίγραφον

Ἐν Ἀθήναις τῇ 24 Σεπτεμβρίου 1932.

Ὁ Τμηματάρχης τῆς Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΙΑΤΡΙΔΗΣ

